

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÜSTÜN DÖKMEN

Roman

Kelebekler ve insanlar

Belki de en büyük
engelimiz önyargılarımızdır.

DK

Uzun ama renksiz bir yaşam mı istersiniz, yoksa kısa ama renkli bir yaşam mı?

Farklılıklarıyla ve benzerlikleriyle iki kusursuz kelebeğin ve iki özürlü gencin aşk hikâyesi.

Üstün Dökmen, iki gencin aşk hikâyesini anlatırken okuru kendi özürlü yanlarıyla yüzleşmeye çağırıyor.

tavsiye edilen
satış fiyatı

₺ 28

Sertifika no: 11940

ISBN 978-605-09-4566-9

DK
DOĞAN
KİTAP

Üstün Dökmen, 1954 İstanbul doğumludur. İlk ve ortaokulu Erzurum'da, liseyi ve üniversiteyi Ankara'da okudu. Psikolojide lisans ve yüksek lisans derecesi aldı. Ankara Üniversitesi'nde eğitim alanında 1984'te doktor, 1988'de doçent, 1994'te profesör oldu.

Romanları:

Ladesçi, Miyase'nin Kuzuları, Kelebekler ve İnsanlar, Kuzular Vadisi, Metrestepe, Menderes: Irmağın Gölgesi, Yorgun Heykel, Sağdıç, Mektup

İnceleme-Araştırma:

İletişim Çatışmaları ve Empati, Sosyometri ve Psikodrama, Varolmak Gelişmek Uzlaşmak, Küçük Şeyler (dört kitap), *İnsanın Korunakları* (iki kitap)

Ayrıca şiir kitapları, tiyatro oyunları ve çocuk kitapları bulunmaktadır.

Kelebekler ve İnsanlar

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Ladesçi

Miyase'nin Kuzuları

Mektup

Çocuklara ve Büyüklere Masallar

KELEBEKLER VE İNSANLAR

Yazan: Üstün Dökmen

Editör: Neclâ Feroğlu

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Ekim 2009, Remzi Kitabevi

Doğan Kitap'ta 1. baskı / Eylül 2017

4. baskı / Aralık 2018 / ISBN 978-605-09-4566-9

Her 2000 adet bir baskı olarak kabul edilmektedir.

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Dilara Şebnem Esendemir

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnş. San. Tic. A.Ş.

B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi 10. Cad. No. 15 Beylikdüzü - İSTANBUL

Tel. (212) 422 79 29

Sertifika No: 20699

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Kelebekler ve İnsanlar

Üstün Dökmen

Bu romandaki bütün kahramanlar
ve olaylar hayal ürünüdür;
yalnızca duygular gerçektir.
Cümle âleme duyurulur.

Tüm kelebeklere ve onları
öldürmeden sevenlere;
tüm engellilere
ve onlar için –kendilerince–
mavi kapak toplayanlara;
dayananlara, dayanışmaya çalışanlara...

Herkese Rağmen Kelebeğe Dair Bir Roman

Bir kelebeğin yaşamöyküsünü yazmaya karar verdiğimde herkes karşı çıktı. Kimse sevinmedi, sevmeyi, desteklemedi.

Önce dostlarım sinirlendi, “Ne gerek var, kelebeklerle uğraşma, organik domates yetiştir, ekmek peynirle yeriz” dediler. Ben de onlara içimden, “Ben aklımı ekmek peynirle yemedim, yeni olanı denemek isterim” dedim.

Sonra eşimin gözleri öfkeyle parladı. Bir kelebeğin yaşamıyla ilgili roman yazmak istediğimi söylediğim akşam, hemen eli belinde pozisyonu alıp nefes almaksızın, noktasız virgülsüz, “Sana ne elâlemin kelebeğinden sen önce ailenle ilgilen çocuklarıyla ilgilen oğlun dün yine okulun camını kırmış hem de arkadaşına sapanla taş atarken sürekli okula çağrılmaktan bıktım Allah canımı alsın da kurtulayım senden bir gün de okul-aile birliğine sen git de ailemizi tek kişilik sanmasınlar sonra sana bir yıldır şu giriş kapısını tamir et diyorum Allah rızası için bir el at ne açılıyor ne kapanıyor üstümüze yıkılacak bir gün iki şeyin ucundan tut da evimde erkeğim var diyeyim bir gün alıp başımı gideceğim sonunda bana bunu da yaptıracaksın” dedi.

O an, evimizin çift kanatlı giriş kapısının kelebek kanatlarına benzediği, yani kısmen benzediği, giderek bozulduğu, zor açılır kapanır olduğu, kelebekler gibi kanat çırpamadığı aklımdan hızla geçti. Eşim sinirlenirken böyle şeyler düşünmenin yanlış olduğunun farkındaydım ama kendime en-

gel olamadım. Çocukluğumdan beri böyle nice, zorunlu ama gereksiz düşünce aklımdan geçirir sessizce. (Galiba psikologlar buna “obsesif düşünce” diyor. Ben psikolog değilim, bu obsesif düşünce nedir, obezlikle ilişkili midir, bilemiyorum.)

Eşim söylendikçe söylendi, gözlerinde şimşekler çakmaya başladı. Yağmur öncesinde gökyüzünün bulutlanması gibi gözlerinde yaşların birikmeye başladığını fark edince kalkıp sokağa çıkmaya çalıştım. Ve kapı yine açılmadı. Salona döndüğümde yağmur başlamıştı, eşim ağlıyordu.

O günkü konuşmadan aklımda kalan şey, eşimin kelebekler konusunda roman yazmamı istemediği gerçeğiydi. Okulaile birliğini ve kapıyı uzun süre unuttum.

İzleyen günlerden birinde eşim, “Sen geçen gün kelebek melebek bir şey dedin, kelebek koleksiyonu mu yapacaksın? Bak evin her yerini antika diye pis şeylerle doldurdun, bir de kelebek koleksiyonu istemem duvarlarda” dedi.

“Hayatım, kelebek koleksiyonu yapacağım demedim, ben canlı biriktirmeye karşıyım, sadece eşya biriktiriyorum. Kelebeklerle ilgili bir roman yazmaktan söz ettim. Tabii romanın içinde sadece kelebekler olmayacak, insanlar da olacak” dedim.

“Madem insanları anlatacaksın, kelebekleri ne diye katıyorsun?” diye karşı çıktı.

“Sevgilim, kelebekler ile insanlar arasında bağlantı kuraçağım, teşbihler yapacağım. Kelebekler ilham veriyor” diye açıklamaya çalıştım.

“İlham alacaksan benden al Hüsnü. Bak, bütün gün evden işe, işten eve, kelebekler gibi uçuyorum şu incecik halimle. Beni yaz yeter” dedi.

Biraz bozuldum ama sesimi çıkarmadım. Bozulmamın sebebi, kelebek konusu değildi. Bana Hüseyin yerine Hüsnü demesi; biraz alındım. Bunu sık sık yapardı eşim. Aslında dil sürçmesi sonucu elbette ama benim de ona Melahat yerine, Nebahat dediğim çok olmuş.

Olmuş diyorum, çünkü ben bunu farkında olmadan söyle-
rim, eşim ben söyledikten sonra uyarır.

Belki de örtülü bir güç savaşı var eşimle aramızda. İçten içe, alttan alta, onun hep güçlü, hep haklı olduğunu hisse-
diyorum aslında. Ama bunu söylemiyorum ona. Zaten haklı, haklı olduğunu bir de açıkça söylesem, bütün kapılar ve sair işler üstüme kalır o zaman. İşlerin altında kalırım ve roman yazamam.

Sonuçta eşim kelebekli roman fikrini tutmadı.

Kayınvalidem de kelebeğin yaşamıyla ilgili roman yazma-
ma karşı çıktı, “Kelebeklerden sana ne, otur Kayseri’nin tari-
hini yaz” dedi. (Kayınvalidem Kayserilidir.)

Kayınbiraderim, sanırım mutasyona uğramış bir kişidir, Kayseri’deki ve ailemizdeki tek komünisttir. O da fikrime karşı çıktı, “Bırak bu burjuva tarzı fantezilerini enişte, sana ne kelebeklerden; toprakları satıldığı için işsiz kalan mara-
balarla ilgili bir roman yaz” dedi. (Maraba, bir zamanların Rusya’sındaki mujiklerin, yani toprağa bağlı kölelerin, Ana-
dolu versiyonudur. Topraklar gidince marabalar da işsiz kal-
dılar, ortada kaldılar, büyük şehirlerin parlak neon ışıkları-
na doğru kelebekler, pervaneler misali uçmaya başladılar ve yandılar.)

Kayınbiraderime karşı “İyi de Anadolu köylüsüyle ilgili çok roman yazıldı, Anadolu kelebekleriyle ilgili roman yok” diye kendimi savunmaya çalıştım. Dinlemedi, boş ver sen bunları anlamında eliyle havada devrimci bir kavis çizdi, sonra da kalkıp gitti.

Annem bile karşı çıktı, “Benim aslan oğlum niçin koyun-
larla, kelebeklerle uğraşiyor, (*Miyase’nin Kuzuları* adlı ro-
manımı kastediyordu) yazacaksan aslanlarla ilgili bir roman yaz” dedi.

Karşı çıkanlar içinde moralimi en fazla yayınevimin sahibi bozdu. Kendisine düşüncemi söylediğimde hiç düşünmeden,

“Kelebeğin ömrü bir gündür, yazmaya kalksan bir cümlede biter, bilemedin bir sayfa. Öyle tek sayfalık roman olmaz” dedi. (Sanırım yayıncım, altında “Bir Kelebeğin Otobiyografisi” başlıklı kitabınızı yayınlamayacağız, çünkü tek sayfa” yazan karikatürü görmüş. Benimkiyle ne alaka?) Sonuçta, böyle bir roman yazılamayacağını, yazılsa bile basılamayacağını kesin bir dille belirtmiş oldu.

Bu konuda tek destek oğlumdan geldi. Kendisi yaramazdır filan ama kafası çalışır. Oturup düşündüğünde kafası çalışır. Tek sorunu, oturamamasıdır. Ben kara kara düşünürken bir şey söyledi, yüzüm gözüm aydınlandı.

“Baba, nicelik değil, nitelik önemlidir. Bir canlının ne kadar yaşadığı değil, ne yaptığı önemlidir. Size karşı çıkanlara aldırmayın, nereye gittiğini bilen insana dünya kenara çekilip yol verir” dedi. Evet, oğlum aynen böyle söyledi. Gözlerim yaşardı, “Yavrum bütün bunlar senin görüşlerin mi?” diye sordum. “Hayır baba, kompozisyon dersi için hazırladığım kopyadan aklımda kalanlar” dedi.

Kompozisyon dersi için hazırlıyormuş bu kopyaları; konu ne olursa olsun bu tür cümleleri yazınca öğretmen beğeniyormuş. İnanır mısınız benim işime de yaradı. Demek ki hayatta hiçbir kopya boşa gitmiyor.

Neyse konuyu dağıtmayalım, sonuçta bir kelebeğin hayatıyla ilgili romanı yazmaya karar verdim. İster bir günlük bir hayat, ister tek sayfalık bir roman. Önemli olan olup biteni anlatman.

Olup biteni anlatalım da, olup bitenin doğrusunu nasıl bulacağız bu dünyada. Gördüğümüze mi inanacağız, bildiğimize mi? Nice şeyi yanlış biliyoruz da haberimiz yok galiba. Ben, güneşin etrafımızda döndüğünü görüyorum. Ama âkil adamlar, akıllılık edip tam tersini söylediler bir zamanlar. Meğer dünya dönüyormuş güneşin etrafında. Şimdi hangisine inanalım; gözümüzün gördüğüne mi, aklımızın erdiği-

ne mi? Birisi çıkıp da güneşin soğuk olduğunu söyleseydi ve bunu da ısrarla tekrar etseydi, güneşin soğuk olduğuna inanan birileri mutlaka çıkardı. O birileri de aynı şeyi tekrarladı mı, güneşin aslında soğuk olduğunu tekrarlayanların sayısı gün ardına gün artardı. (Kimileri tetkikle öğrenir, kimileri tekrarla.)

Peki, kelebekleri nasıl bilirsiniz?

Hepimiz kelebekleri iyi biliriz; güzel olduklarını, mutluluk verdiklerini ancak topu topu bir gün yaşadıklarını biliriz. Doğru mu, gerçekten böyle mi?

Akıllı bir arkadaşım var, ODTÜ’de okurken çok sayıda hobi topluluğuna katılmıştı, üniversitenin ormanında (ODTÜ, orman içine kurulmamış, kurulduktan sonra kendi ormanını kurmuş bir üniversitedir; yani bu üniversitenin temelleri, bazı üniversitelerin aksine, kesilen binlerce ağacın kökleri üzerine yerleşmemiştir; bu yüzden ODTÜ’nün kökleri nice üniversitenin köklerinden daha derinlere gider) pek çok kuş ve kelebek gözlemişti öğrenciyken. Hâlâ bir elinde dürbün, bir elinde kitap dağ bayır dolaşır.

O söyledi, bazı kelebekler bir gün yaşarmış, nicesi daha fazla. Bir mevsim yaşayan kelebekler varmış, göç mevsiminde göç edenler çokmuş. Kuşlar gibi sıcak ülkelere giderlermiş. Çoğunluğunun göçü tek yönlüymüş ama bir tür, göç ettikten sonra geri de dönermiş. Kış uykusuna yatan kelebekler bile varmış. Kısacası, kelebeklerin ömrü o kadar da kısa değilmiş. Benim sizlere hikâyesini anlatacağım kelebek, sanırım bir haftalık ömürlü bir tür olacak.

Kelebeklerimizin ve insanlarımızın öyküsüne başlamadan önce içinde yaşadıkları vadiyi gezelim birlikte.

Hikâyemizin Geçtiği Coğrafyanın Tarihi

Bu romanda, güzel kanatlı kelebekler var; vücutları orantısız, zihinleri altın-oranlı gençler var, coğrafyası çim kokulu, bal damlalı topraklar var.

Toprağın geçmişi, coğrafyanın tarihi vardır. Bugünkü canlar, canlılar, yeşiller, yeşillikler, yüz binlerce yıllık geçmişin üzerine filizlenmiştir. Toprak ve canlıları, binyıllardan beri evrile devrile günümüze gelmiştir.

Ben lisede coğrafyayı sevmezdim; kitaplarda dağların, ovaların, ağaçların, çiçeklerin siyah beyaz fotoğrafları vardı. Ne zaman ki Anadolu'yu ve dünyayı gördüm, kitapların siyah beyaz yüzü ile bin renkli yeryüzü arasında ilişki kuruldu zihnimde, o zaman coğrafyam renklendi, o zaman coğrafyaları sevdim.

Anadolu'nun bir yerinde veya her yerinde bir yer var; otlar, ağaçlar, yollar, ocaklar, insanlar içinde, dağlarıyla, vadileriyle, ovalarıyla, yaylalarıyla bir yer var; kitapta iki satırlık bir coğrafya, gökyüzünün altında bin bir rengiyle kokusuyla bir yer var. (Neresi olduğunu bulmak size kalmıştır.) Belki Akdağlar, Akçadağlar; belki Arhoy, Yaylacık; belki Gülova, Günova, Kazova ama mutlaka bir büyük ırmak ve Uzun Vadi uzanır ortasında.

Bu coğrafyanın tarihinde, deniz alanında üst permien kalkerleri tortulanmıştır ta derinde. Alp kıvrılma hareketleri yavaş yavaş hız kazandığında, deniz altındaki tabakalar kıv-

rlarak su yüzüne çıkmış, yeryüzünü yapmış.

Gün gelmiş göğüs geçirmiş toprak, göğsü kabarmış, dağlar tepeler oluşmuş; gün gelmiş katman katman kil, kumtaşı, çakıl ve jips oluşmuş; gün gelmiş rüzgârla ve yağmur-la topraklar bin bir defa aşınmış. Sonra fay kırıklarına yakın yerlerde tektonik hareketlerle çökmüş depresyon alanları çıkmış ortaya. (İnsanlardaki, hayvanlardaki depresyon gibi, coğrafyacılar göre yeryüzünde de depresyonlu bölgeler oluyor demek ki.)

Gün doğmuş gün dönmüş, bitkileriyle, hayvanlarıyla bu topraklar çıkmış ortaya.

Aslanlar, kaplanlar, geyikler, ayılar, kurtlar, türlü hayvanlar görmüş bu dağlar; Hititleri ve Romalıları ve Latinleri ve Galatları ve Rumlari ve Arapları ve Türkleri ve Moğolları da görmüştür ve onlar tarafından görülmüştür.

Yollarla, çizgilerle bezeli bu coğrafyanın haritası: Kırık parça aşınmış taşlarıyla yolcu bekleyen, Hitit Yolu, Kral Yolu, Roma Yolu, Bizans Yolu, Selçuklu Yolu, Osmanlı yolları, damar damar yeni, asfaltlı Türkiye Cumhuriyeti yolları. Tarla, mera, bahçe, bağ, köy, kasaba sağları solları. Tatlıcak, Üzümlören, Ovalı, Çerçi, Ulaş çayırları; Akbuğday, Çarıksız, Dereköy, Taşlık, Tatar, Ütük, Oğulcuk, Yazıbağı, Kuşoturağı meraları. Canları, cananları, kerpiç evlerde, dam evlerde, ahşap evlerde, taş evlerde, beton evlerde insanları. Kimi uzak, kimi yakın köyleri, Kıcılı, Eskiyyapar, Avutmuş, Ünalın. Bağlı, pekmezli Zile, canlı cananlı Yağlıbasan Medreseli Niksar, dört defa yer değiştirmiş, dördü kasteden isimli Erbaa. (Önce Horoztepe'ydi, sonra deprem yüzünden Sonus'a taşındı, yine depremden Herek'e ve Erzincan depreminde yok olduktan sonra son kez taşınıp Erbaa oldu.)

Bu coğrafyanın çiçeğini bitkisini yeterince sevdik mi? Sevmek, korumaktır şüphesiz ki. Galiba yeterince sevmedik.

Nice hayvanın ve bitkinin, kiminin soğanıyla sökölüp gö-

türülmesine, o rengârenk bitki örtüsünün talan edilmesine izin verdik, göz yumduk, görmedik. Belediye parklarına, sokaklara, uzak ülkelerden gelen, ne çiçek ne sebze, uzaklardan gelen bitkiler diktik.

Oysa bu coğrafyadaki çiçeklerin isimleri, sadece dağlarımıza çayırılarımıza değil, dillerimize, isimlerimize de yerleşmiştir. Nice insan var köyde, kasabada, şehirde, adı Gül, Gülhan, Aygöl, Birgül, Ayşegül, Güllale. İnsanlarımız uzak ülkelere göçtü geçim derdinden, galiba çiçeklerimiz de öyle.

Oysa çiçeklerimiz vardır, teniyle, ismiyle, bu topraklara aittir. Belki Anadolu'da doğmuştur, belki uzaklardan gelmiştir; ama hepsi bu coğrafyaya aittir. Gül, lale, hanımeli, gelincik (çobangülü), civanperçemi, aslanağzı, kaynanadili, koyungözü, paşadüğmesi, yedieltirler, zakkum (ahu), anakoku-su, gelinserpmesi, mum çiçeği ve daha nicesi.

Hikâyemizin geçtiği coğrafyanın tarihini, dünden bugüne köprüler birleştirdi. Hıdırlık Köprüsü, Talazan Köprüsü, Karasu Köprüleri, yeri göğü birleştiren, ağzında yılan tutan taştan leylek kabartmalı Leylek Köprüsü.

Gökyüzünde geometri var, yıldızların açıları mesela; yer yüzünde ırmaklar, dümdüz çizgiler gibi veya büküm büküm kavisli. Yer gök geometri. Geometrinin adı, geografiden –coğrafyadan– gelirmiş meğer veya coğrafya geometriden. Hikâyemizin geçtiği yerlerde, tarih, coğrafya, geometri birleşmiştir ve insan, hayvan, bitki...

Vadi ve Sakinleri

Haritadaki adının dışında “Kelebekler Vadisi” diye anılan çok yer var Anadolu’da. İşte Uzun Vadi bunlardan biridir. Haritada, bu zengin coğrafyanın adı Uzun Vadi diye geçer ancak bu bölgede yaşayanlar, dağ gezmesi (trekking) amacıyla yürüyüp geçenler, buraya “Kelebekler Vadisi” derler.

Uzun Vadi Anadolu’da herhangi bir yerdir; dağları taşları Anadolu’dur, ağaçları çiçekleri güneş ve toprak kokuludur. Uzun Vadi güzel bir yerdir.

Uzun Vadi’nin ya da daha doğrusu –halkın dili en doğrusudur– Kelebekler Vadisi’nin doğusunda ve batısında, bir gövdeden çıkan kollar gibi iki yana açılıp göğe uzanan, sanki vadiyi sarıp sarmalamaya hazırlanan, uzun ve yeşil iki dağ uzanıyordu. Batıdaki dağlarda ağaçlar eteklere kadar iniyordu, doğudaki dağlarda yer yer ağaçsız yeşil yerler vardı. Vadinin ortasında döne dolaşa akan Uzun Çay’ın iki yanında ağaç öbekleriyle bölünmüş geniş çayırlar, tarlalar vardı.

Uzun Çay, Uzun Vadi’nin ortası, canı, damarı, mimarıydı. Durup dururken dönüp bakmazlar, fark etmiş gibi davranmazlardı ama vadinin yerlileri Uzun Çay’ı severdi. Herhalde bu yüzden ona “çay” değil, “ırmak” derlerdi.

Vadinin dört bir yanına evler, ev kümeleri dağılmıştı. Evlerin çoğunluğu doğudaki dağların eteklerindeydi. Uzaklardan bakınca söğütler arasında bir ince minare görünürdü. Kuzeyde dağların alçaldığı bölgede kayalıklarla bölünmüş göğü

gönlü mavi bir göl vardı. Suyun dümdüz olduğu günlerde bulutları görürdünüz içinde; ay ışığı gibi, pembe, mor gri bulutların rengi yansırdu sulara. Sonra yılda birkaç defa yağmurdan sonra gökkuşağı görünürdü vadide. Göklerin beyaz ışığı, kalbini açıp yeryüzüne, yedi rengiyle görünürdü vadidekilere.

Uzun Vadi'nin yerlileri, ta dedelerinden beri dağların eteklerine yerleşmişlerdi. Hem hısımdılar hem hasımdılar. Birbirleriyle sık sık kavga etseler de topluca oturur, yakın yaşarlardı. Sağa sola serpiştirilmiş evlerde yaşayanlar ise vadiye bir zamanlar gezmek için gelmiş, büyülenmiş, zaman içinde toprak edinmiş, ev yapmış şehirlilerdi; çoğunluğu hekim ya da tüccardı. Çok azı bütün bir yılı ya da yazı vadide geçirirdi. Çoğu evine sadece hafta sonları gelirdi, bazılarının ise yıllarca uğramadığı olurdu. Yerliler bunlara, daha çok pazar günleri geldikleri için “pazarcı” derlerdi.

Pazarcılar, evlerine hafta sonları çoluk çocuk koştura koştura gelir, bahçelerinde mangallarını yakar, pazar akşamları da geri dönerlerdi. Mangallarının kömür kokulu dumanı saatlerce temiz havayı yoğun şekilde kirletse de, pazarcılar burada doğayı, doğallığı, temiz havayı bulduklarını söylerlerdi.

Vadi kime aitti, onu gerçekte kim severdi?

Vadiye arada bir gelen pazarcılar mı? Galiba hayır; onlar tapulu evlerini ve gördükleri manzarayı severlerdi. Birkaçı hariç, ne vadinin sorunlarıyla ne de vadideki yerlilerle ilgilendirlerdi.

Vadinin asıl sevdalısı yerliler miydi? Galiba buna da hayır. Vadinin çoğu yerlisi uzak şehirlere, ülkelere göç etmişti. Göç edenlerin bazıları yıllar sonra dönüp vadilerine güzel evler yaptırmıştı ve arada bir gelirdi; onlar da yarı pazarcı sayılırdı. Göç etmeyip kalanlar, vadiyi çok sevdikleri için mi buradaydı? Hayır. Gidecek daha iyi bir yer bulamadıkları ya da gitmeye cesaret edemedikleri için vadide kalmışlardı. Yer-

liler her fırsatta vadilerini çok sevdiklerini söylerdi ama ilk müşteride, ilk fırsatta topraklarını satardı. Tek sıkıntı fiyatta anlaşıyordu. (Satmak sıkıntı değildi.) Pazarcılar, en azından arada manzaraya bakıp iç geçirirdi. Yerliler manzaraya da bakmazdı; doğdu doğalı gördükleri bu dağlar, ağaçlar onları heyecanlandırmazdı.

Yerliler, dede ocaklarını, baba ocaklarını tüttürmeye meraklı değildi; dedeleriyle tek ilişkileri onlar gibi göç etmektir. Uzaklardan kalkıp kâh Anadolu'ya, kâh Kanada'ya... Bir deve, bir kamyon, bir uçak buldular mı, eşyalarını denk yapar, göçerlerdi. (Geçim uğruna, parayı denkleştirmek uğruna, önce eşyalarını denkleştirirlerdi.) Uzun Vadi'den de göçüyorlardı. Belki de bu, yapageldikleri tarım ve hayvancılık yeterince destek görmediği, bilimsel temellere dayandırılmadığı, belki uzak rüzgârlara kapılıp gelen tohumlar dört bir yanı sardığı ya da belki de toprak yorulduğu, daraldığı, sonuçta darıltıldığı içindi. Tarım ve hayvancılık gitmişti. (Bağlar, bahçeler, koyunlar, keçiler, sığırlar, atlar, arılar gittiğinde insanlar da giderdi.)

Sonuçta ne yerliler, ne de pazarcılar vadiyi gerçekten sahiplenirdi; ne yerliler, ne de pazarcılar vadiyi gerçekten sevmeydi. Vadinin gerçek sahipleri, vadiyi gerçekten sevenler hayvanlardı. Onlar sürekli vadide yaşırdı, oraya arada bir uğramazdı. Vadi onların yeri yurdu, evi dünyasıydı.

Hayvanlar, adını bilmedikleri çağlardan bu yana bu vadiye yaşamışların torunlarıydı. Onlar vadilerini terk etmezlerdi, satmazlardı, vadinin gerçek sahipleriydiler. Kaplumbağalar, kirpiler, kurbağalar, çakallar, tilkiler, kuşlar ve kelebekler bu vadide doğmuş, bu vadide öleceklerdi.

Uzun Vadi'nin sahipleri ve konukları, görünürde yeterince ilgilenmezlerdi vadileriyle, iyi para veren biri olduğunda satmaya hevesliydi hepsi de. Ama yüreklerinin derinlerinde, ta derinlerinde hepsi buraya aitti, burası da onlara. Uzun Vadi, bu topraklar onların vatanıydı.

İnsanlar, coğrafyada doğar, vatanda ölürler. Coğrafyadan vatana yürür bütün ülkeler. Dil, gül, Gülten, ne varsa nüfus kâğıdına işlenir kendiliğinden.

“Orda bir köy var uzakta, gitmesek de kalmasak da o köy bizim köyümüzdür” demişti bir zamanlar bir ozan Anadolu’da. Sonra yetmişli yıllarda, ilerici devrimci gençler çok eleştirdiler bu sözü, “Gitmeden, kalmadan, dertlerini bilmeden, öyle uzaktan uzağa o köy bizim köyümüz olmaz” dediler. Belki gençler de haklıydı, şair de.

Uzaktan sevmek yeterli değildi gerçekten ama ülkelerin ve insanların aşkı yüreğinize bir kez düştü mü, uzaklık anlamsız olur aranızda. Gerçekten sevdiğiniz, hep yanınızdadır çünkü. Türkiye’den başka ülkelere gidip yerleşenlere veya ülkesinden kalkıp uzak ülkelere yerleşen herhangi birine Tecer’in bu şiirini okusanız, mutlaka katılır size, “Orda bir köy var uzakta, gitmesek de kalmasak da o köy bizim köyümüzdür” diye.

Uzun Vadi ile insanların ilişkisi de böyleydi.

Uzun Vadi’nin dağlarında, yamaçlarında nice ağaçlar vardır. Gökyüzüne doğru gece gündüz ayakta duran sarı çamlar vardır; dedeleri Midas’ın mezarını koruyan sedir ağaçları vardır. (Odun niyetine kesilmeyenler, eski çağları yaşatır. Kesilenler, ne yeri ısıtır yeterince, ne göğü.)

Sedir ağaçları –Cedrus Libani– gökyüzünü tutar geceleri; meşe, ardıç, gürgen, kayın, ahlat, alıç, yemişen, iğde, böğürtlen, kızcılık (zoğal), mahlep (yabani kiraz) vardır. Her birinin ayrı bir hikâyesi vardır. Ardıç ağacının tohumundan ardıç fidanı üretemezsiniz mesela. Ardıç ağaçlarının tohumunu ardıçkuşu yer. Ardıçkuşunun bağırsağından geçip atılan tohumlar toprağa düşünce filizlenir, ardıç fidanı biter. (Dodo kuşu gibi bir gün ardıç kuşu da giderse, ardıç ağaçları da gider.)

Hadi dindir aşkımı güzelim, hadi dindir.

Ardıç ağacının soyu, ardıç kuşunun yolunu gözler

Ben seni gözlerim. Gözlerim gözlerine değmeden

Soyum sürmez sevdiğim

Yani sürekli akan ırmaklar misali, insanın soyu, kuşlarla, ağaçlarla, arılarla birlikte sürmeli.

Sonra açık arazide, ırmak boyunda sağlı sollu söğüt, kavak vardır. Uzaktan bakınca söğütten kavaktan ırmak görünmezdir.

Hikâyemizin geçtiği topraklarda, dağlarda, yamaçlarda, yaylalarda, dere kenarlarında, bataklıklarda, çayırlarda, tarlalarda, yol kenarlarında nice yaban çiçeği vardır Karadeniz ile Orta Anadolu arasında. Kimi bahçelere davet edilmiş, çoğu yabanda, yaban çiçekleri vardır Uzun Vadi'de: Sarı çiçekli karahindiba, ufak zarif utangaç hanımtuzluğu, ekinotu, havacıotu, gazel boynuzu, yoğurtotu, sığırkuyruğu, emzikotu, gelincikler gelincikler gelincikler, güller güller güller, sarışın tenli Kırım güzeli, geyikdiken, hanımeli ve daha nicesi...

Ve yeryüzünü göğe kaldıran kuşlar vardır bu coğrafyada, ele avuca, fotoğraf karesine sığmayan. Kaya sıvacısı, kızıl şahin, bıyıklı kamışçın, saz kamışçını, belki de şarkısından daha güzel görünüşlü, karnı beyaz bej renkli kamış bülbülü, ak kuyruksallayan, leylek, alaca ağaçkakan, yeşil ağaçkakan, küçük kumru, saksagan, taş kuşu, serçe, kocabaş, karga, dere düdükçünü, guguk kuşu, saz delicesi, bahçe çintesi ve daha nicesi.

Uzun Vadi nerededir? Anadolu'nun herhangi bir yerindedir veya her yerindedir. Bu vadiyi haritada arayanlar, Mevlâna'nın *Fîhi Mâ Fîh* adlı eserinde, "Mutlaka gidin görün" dediği şehre bakmalılar; belki bulurlar.

Uzun Vadi'nin çok yakınında veya çok uzağında, Deveci Dağları vardır; bükler oluşturarak büküm büküm akan Çekerek

Çayı vardır; kazana benzer Kazankaya Kanyonu, eyere benzer Eyer kaya vardır. Deveci Dağları'nda geceleri, uzaklardan esen rüzgârlar gibi Osman Paşa'nın türküsü duyulur sürekli:

Tuna Nehri akmam diyor
Etrafımı yıkmam diyor
Şanı büyük Osman Paşa
Plevne'den çıkmam diyor

Belki de bu yüzden içini çeke çeke akar Çekerek Çayı, gelip geçtiği yer Anadolu coğrafyası.

Uzun Vadi, yeşil mavi, gökkuşağının altında yedi renkli; ağaçları üstünde dururdu.

Sonra vadinin yakınında uzağında barajlar kurulmuştu. Ayvacık yakınlarında mesela, biri büyük diğeri küçük iki baraj dururdu. Büyüğün adı Hasan Uğurlu, küçüğün adı Suat Uğurlu. (Barajların inşaatında çalışan mühendislerden karıkoca Uğurlular, bölgeye gidip gelirken trafik kazasında ölünce insanlar derinden üzüldüler ve iki baraja onların isimlerini verdiler. Yalnız, büyük baraja Hasan Uğurlu, küçük olan Suat Uğurlu dediler. Bu coğrafyada eşitlik vardır, dağ gölden, göl ırmaktan üstün değildir ancak ağa marabadan, erkek kadından üstün tutulmuştur.)

Uzun Vadi uzundu, seyretmesi güzeldi, düşünmesi nedense hüzün verirdi.

Tokat'a giderken bir derin
Vadi var her taraf yeşil
Ben hep gece geçtim oradan
Bir su gibi dibinden ekinlerin

İşte böyle söyledi Külebi, herkes Anadolu'yu sevsin istedi. Sevilmez mi?

Alaimisema'nın Doğuşu

Uzun Vadi'deki hayvanlar arasında, doğanların sayısı ölenlerin sayısına denktir; avcılar dengeyi bozmazsa.

Dişi kelebek Aygün Hanım o bahar yumurtalarını doğuda-ki bir akasya ağacının üzerine bırakmıştı. Çevredeki yapraklarda başka kelebeklerin yumurtaları vardı. Kimi inci gibi parlak yuvarlak, kimi uzun ince, kimi ipe dizili boncuğa benzer yumurtalar... Binlerce.

Aygün Hanım'ın yumurtalarının çoğu ziyan oldu, kimini böcekler yedi, kimini kuşlar. Birkaç yumurtası kalmıştı sağlam; günü geldiğinde birer tırtıl çıktı her birinin içinden. Hızla büyüdü hepsi, yaprakları yediler sürekli, geliştiler, birkaç defa renk değiştirdiler.

Bu tırtıllar düşmanlarından korunmak için pek çok yol denediler; yüzlerini korkunç şekillere sokmaya çalıştılar, arka ayakları üzerinde kalkıp iri görünmeye çabaladılar, hatta tatlarını kuşlar beğenmesin diye kötü kokulu bitkiler yediler. Buna rağmen çoğu öldü, başka canlılar onları yiyip kendi canlarına kattı. İçlerinden sadece bir tanesi hayatta kaldı, tek yumurtanın tek tırtılı.

Aygün Hanım'ın bu tek yavrusu, önce gövdesindeki kanca-larla baş aşağı astı kendini bir ağaca, yer ile gök arasına. Gelişti, geliştii, ilk derisi yırtılıp düştü, yerine sert bir deri oluştu. Pupa veya krizalit adı verilen bu deri, havası alınmış bir ince poşet gibi sarıp sarmalıyordu onu. Bu pupa içinde tırtıl-

dan kelebeğe dönüştü küçük yavru. Günü gelince de pupasından dışarıya itip kendini ıslak kanatlarıyla, dünyaya doğdu. Uçmadan önce damarlarına kan yürümesini ve kanatlarının kurummasını beklemek zorundaydı.

Annesi bütün bu süreci heyecanla izlemişti, sevinçle birkaç tur attı yavrusunun doğduğu ağacın üzerinde. Arkadaşları onu kutladılar, kısa bir süre yaşayacağını bildikleri halde yine de ağız alışkanlığıyla yeni yavruya uzun ömürler dilediler.

Aygün Hanım'ın dostları ağacın etrafındaydı, tanımadığı kişiler de gelmişti.

Bir salyangoz, "İşte bir kelebek daha, sıradan biri" dedi. Diğer kelebekler ayıplayarak baktılar ona. Diyelim ki kelebekler sıradandı, ya salyangozlar?

Öteden bir kurbağa, kafasıyla kelebeği işaret edip salyangoza, "Pek çelimsiz bir şey, fazla yaşamaz bu" dedi.

Bir kumru, bütün kelebekleri kastederek, "Bunların ömrü zaten bir gündür" diye karıştı söze. (Aslında yeni doğan yavrunun bir haftalık ömrü vardı; üç mevsim yaşayan ve göç eden kelebekler de vardı ama bunu herkes bilmezdi.)

Bir karınca, başıyla kelebeği gösterip, "Bunlar tembel hayvanlardır, gün boyu iş güç yok, sürekli uçarlar" dedi.

Ağustosböceği, "Ne yapsınlar, ömürleri kısa. Günübirlik işe mi girsinler? Sonra iş mi var?" diye, iş olsun diye karıştı söze.

Pazarcılardan birinin köpeği, "Adını ne koydular acaba?" dedi.

Kumru, "Ad koymaya ne gerek var, bir günlük ömrü olacak topu topu. Ne ad koyalım diye düşünene kadar akşam oluverir. Bunlara ad konmaz" diye karşılık verdi.

Bu konuşmalar Aygün Hanım'ı üzdü. Olup biteni bir kelebek arkadaşıyla birlikte izliyordu. Gözü yeni doğan yavrusundaydı, kulağı konuşanlarda. Yapılan mahalle dedikodusu

canını sıkmişti. Onun güzel kanatlı kızı uzun yaşayacaktı.

Aygün Hanım güzel bir ad koymak istiyordu kızına; şöyle yeri göğü kucaklayan bir ad. Arkadaşı Palet Hanım, zarif bir kanat çırpımıyla bir çırpıda Aygün Hanım'ın yanına sokuldu, "Bakma sen onlara, ne kendilerinden haberdarlar ne bizi tanıyorlar; sen istediğin adı koy kızına" dedi. Aygün Hanım Palet Hanım'a minnetle baktı, "Senin adına benzer bir isim koyacağım ona" dedi.

Palet Hanım'a, bir ressamın paleti gibi rengârenk olduğu için bu adı vermişti ailesi. Aygün Hanım da yeni doğan kızına, gökyüzünde seyrekten seyreğe görülen gökkuşağının adını vermek istiyordu.

Gökkuşağı kelebekler için önemlidir; kelebeklerin atalarından bu yana söylenegelen bir kelebek efsanesine göre, kelebeklerin rengi gökkuşağından inmiştir yere. Aygün Hanım kızına, gökkuşağının eski adlarından biri olan Alaimisema'yı koyacaktı. Palet Hanım'a dönüp, "Adını Alaimisema koyacağım" dedi. Palet Hanım, "A ne güzel, atalarımızın geldiği yer. Yalnız bir de babasına danışsaydın" diye karşılık verdi. Aygün Hanım, yarı umursamaz, yarı kırılgan bir bakışla, "Babasını bulmak zor Palet" dedi.

Alaimisema, ıslak kanatlarıyla uçmaya hazır değildi, pupasından dışarı çıkmaya çalışırken yorulmuştu, bir süre dinlenmesi gerekiyordu. (Ama uzun, ama kısa, bütün canlılar doğduktan sonra bir süre dinlenirler bu dünyada. Bir de öldükten sonra dinlenirler. Yeryüzüne gidip gelmeler, yeryüzünün gelgitleri, yorucudur sonuçta.)

Diğer hayvanlar dağıldılar; Aygün Hanım ile kızı dalda bekliyordu. Az ötedeki dalda ise Palet Hanım. Aygün Hanım, Palet'in, kızına iyi bir teyze olacağını geçirdi içinden.

Gökuşakları ve Kelebekler Üzerine Bir Efsane (Kelebeklerin kısaltılamaz yaşamöyküleri)

Yeryüzünde, serin bahar rüzgârlarına benzer birtakım efsaneler gezinir. Bir rüzgârın da nereden çıktığını bilemezsiniz, efsanelerin nereden çıktığını da.

Yıllar yıllar öncesinden bugüne Uzun Vadi’de yaşayanların da bildikleri, söyleyegeldikleri bir efsane vardır. Aslında bu efsaneyi uzaklardaki vadilerde, dağlarda, yaylalarda yaşayanlar da bilir. İlk kez kim söyledi, kime söyledi, akıl sır ermez bu işlere.

Sessiz fısıltılarla geceleri ocak başlarında anlatılan bu efsaneye göre, ta eskilerden bu yana gökte Gök, yer de ise Yer varmış. Gök ile Yer akıllı, canlı, capcanlı iki ayrı varlıkmuş ve birbirlerini severlermiş; birbirlerine sırtını çevirmez, yüz yüze dururlarmış sürekli.

İkisinin arasında insanlar yaşarmış; aşağıda yağız renkli Yeryüzü, yukarıda, mavi gözlü Gökyüzü. Yer ile Gök sürekli yüz yüze yaşadıklarından, insanlar da yüz yüze imiş. O zamanlar birbirlerine sırtını dönmezmiş insanlar; yatakta, ayakta, tarlada bahçede yüz yüze dururlarmış. Kişioğlu, kişikızı, Yer ile Gök arasında mutluymuş, kimse hakkını aramazmış, çünkü herkes hakkını almış, herkes yerden göğe haklıymış.

İnsanların sezinlediklerine göre Yer ile Gök birbirlerine âşıkmiş. Hep yüz yüze, göz göze dururlarmış ama arada kavgâ ettikleri de olurmuş. O zaman Gökyüzü’nün gözleri şim-

şek şimşek çakar, yüzü gözü karışır, iki sevgili arasında fırınalar dolaşmış. Ancak uzun süre küstükleri görülmemiş. Her yağmurun ardından yine yüz yüze dururlarmış ve o zaman Gökyüzü, barıştık mı diye hafifçe tebessüm edermiş Yeryüzüne. Tebessüm ettiğinde ise Gökyüzü'nün dudakları bir gökkuşağı şeklinde hafifçe bükülürmüş.

Gök'ün yüzü Yer'in yüzüne tebessüm ettiğinde insanlar Gökyüzü'nün rengârenk dudaklarına bakıp çocuklar gibi sevinirmiş. Bu yüzden çocuklar gülen insan çizmek istediğinde dudaklarına gökkuşağı gibi bir kavis verirmiş. Çöp adamlar, çöp kadınlar çizdiklerinde, güldürmek isterlerse aşağıya doğru bir kavis, üzgün göstermek için de yukarı doğru bir kavis yaparlarmış.

Kimileri, her kavganın ardından Gökyüzü'nün gözlerinde minicik gözyaşları gibi su kristalleri biriktiğini, bu kristallerden geçen ışığın kırılıp yedi renge dönüştüğünü, gökkuşağının aslında Gök'ün yere kırık bir tebessümü olduğunu söylerlermiş. Gökkuşağı kırık bir tebessümmüş ama neyse ki kısa sürermiş.

O zamanlar yeryüzündeki kelebekler tek renkli imiş, hepsinin rengi açık gri imiş ve hepsi çok uzun yaşarmış. Kelebekler, çiçeklere, ağaçlara bakmışlar, renksiz oldukları için üzülmüşler. Bir yağmur sonrası gökkuşağının doğduğu bir gün hep birlikte yüzlerini Gökyüzü'ne çevirmişler, "Senin güneşinde doğduk, senin güneşinde öleceğiz, seni hep sevdik; senin çok renkli bir gökkuşağın var, bizim de renkli olmamıza yardım et" demişler. Gök duygulanmış, hemen üzerindeki gökkuşağını küçük parçalara bölüp aşağıya, Yeryüzü'ndeki kelebeklerin üzerine doğru serpmeye başlamış. Daha o anda kelebekler rengârenk olmuş. Yeryüzü şenlenmiş, insanlar ve kuşlar hayretler içinde kalmış.

Ama birkaç gün geçmeden kelebekler ölmeye başlamış. Bir zamanlar uzun yaşayan kelebekler artık birer birer ölü-

yormuş. Sağ kalanlar gözlerini Gökyüzü'ne çevirmiş, bize ne oluyor böyle diye sormuş. Gök, "Ah" demiş onlara, "Hiç düşünmedik başında, gökkuşağımın rengi sizi renklendirdi ama ömrünüzü kısalttı. Gökkuşakları renklidir ama kısa ömürlüdür. Sizi de onlara benzettik; bir günlük, bir mevsimlik."

Böylece kelebekler kabullenmişler hallerini, uzun ve renksiz bir yaşam yerine kısa ve renkli bir yaşama kanat çırpmışlar. (Belki de daha iyi olmuştur böylesi; uzun ve renksiz bir yaşama karşılık kısa ve renkli bir yaşam. Kısa yaşam hüznülüdür belki ama renksiz yaşam da hüznülüdür belli ki.)

Yeryüzünde prizmalar, gökyüzünde su zerrecikleri beyaz ışığı yedi renge ayırır. Bugün yedi renk gökyüzünde bir büyük kemere dönüştüğünde, "gökkuşağı" diyor insanlar ona. Farklı vadilerde, farklı zamanlarda, farklı isimleri vardır gökkuşağının. Eskiden "ebemkuşağı" denilirdi mesela; daha eskilerde ise "alâmeti sema" adı verilmişti. Alâmeti sema, gökyüzünün alâmeti, işareti demektir. Alâmet-i sema, zamanla vadi halkının dilinde alaimisema veya eleğimsema oldu; kimileri eleğimisagma dedi. Onlardan işitip bu isimleri, kelebekler de sevdiler. Özellikle alaimisema kelebekler arasında sevilen bir isim haline geldi, çocuklarına sıklıkla bu ismi koyar oldular.

Alaimisema. Yedi renkli alaimisema, gökyüzünün alâmeti, işareti, yeryüzünü kucaklayan güzel kemer, kelebeklerin atalar rengi; alaimisema.

İşte bu yüzden, Aygün Hanım kızına Alaimisema adını koydu. İsmi, Alaimisema'ya uğurlar getirecekti, getirmeliydi. Alaimisema hızla büyüyecekti, büyümeliydi; ömrü başka türlü geçmezdi, geçemezdi.

Kelebeklerin yaşamöyküleri kısaltılamaz, ya bir gündür ya bir hafta. (En azından öyle bilinir insanlar arasında.) Yaşamları kısa olduğu için büyümeleri de hızlı olmalıdır sonuçta. (Bir zamanlar Afrikalıları otuz yaşında yaşlandıkları için bu dünyada, ergenlik dönemleri birkaç aydı yalnızca.)

Bu romandaki bütün kahramanlar
ve olaylar hayal ürünüdür;
yalnızca duygular gerçektir.
Cümle âleme duyurulur.

rını korkutmak için yüzünü korkunç şekillere sokardın; onlar korkardı ama ben çok gülerdim.”

Alaimisema keyifle dinliyordu annesini, Aygün Hanım devam etti: “Bir tırtıl dönüşüm geçirir, aşama geçirir, öyle gelir dünyaya. Küçük bir tırtılken, daha kelebeğe dönüşmeden önce bir kuytuda baş aşağı astın kendini. Önce üstündeki deri yırtılıp düştü, yeni bir deri çıktı altından, sert bir kılıf. Bu kılıfa pupa diyor insanlar. İki hafta pupada yaşadın, pupa yelken yelken açmadan hayata. Yavaş yavaş tırtıldan kelebeğe dönüştün tüm vücudunla. Sonra günü geldi pupandan dışarıya ittin kendini; pupa yukarıda kaldı, sen aşağıda; hayata merhaba dedin ıslak kanatlarınla. Artık bir kelebektin. Bekledin, ödüllendirildin.”

Alaimisema, “Anne ben önce tırtıl sonra kelebek mi oldum?”

Anne, “Evet canım, tırtıldın, kelebeğe dönüştün, aşama geçirdin.”

Alaimisema, “Bütün canlılar aşama geçirir mi?”

Anne, “Bazıları geçirir, bazıları geçirmez. Mesela bazı insanlar, belki büyürler ama gelişmeyi sevmezler, dedeleri nasılsa aynen öyle olurlar, hemen hiç aşama geçirmezler.”

Alaimisema: “Ben geçirdim, değil mi anne?”

Anne, “Evet yavrum, sen akıllı bir canlısın.”

Bir süre daha konuştular. Aygün Hanım kızına yaşamın tehlikelerini anlattı; kelebekleri çok seven sivri gagalı kuşlardan ve yine kelebekleri çok seven kelebek koleksiyoncularından söz etti, onlardan kaçma yollarını anlattı.

Aygün Hanım bir ara Alaimisema’ya, ağaçların çayırların üzerinde uçmanın olağanüstü bir şey olduğunu söyledi; Alaimisema da daha uçmadan, “Anne ben uçmayı çok seviyorum” dedi. (Çocuklar böyledir, içleri yaşama sevinciyle o kadar doludur ki, hiç yapmadıkları bazı şeyleri sadece hayal ettiklerinde bile heyecan duyarlar.)

Bu arada Alaimisema’nın kanatları kurumuştu. Doğduğu

yaprağın üzerinde doğruldu, gerindi, her şeyin farkındaydı. Önce annesine baktı, ona, insanlara gülümseyen bir gökkuşağı gibi gülümsedi. Sonra göğü gördü, vadiyi gördü, her şey güzeldi. Dört kanadının dördü de kurumuştı, üzerinde durduğu yapraktan aşağıya doğru baktı. Heyecanlıydı, uçmaya hazırdı, hiç yapmadığı ama bildiği bir şeyi yapacaktı.

Annesine dönüp, “Hemen döneceğim anne” dedi. Ve uçtu. Aygün Hanım kızının arkasından kaygılı ama gururlu gözlerle baktı, kızı hayatta ilk kez uçuyordu.

Rüzgâr Alaimisema’yı karşıdaki ağaçlara doğru sürükledi. Ağaçlardan birine konduğunda çevresindeki yapraklarda başka kelebeklerin kanatlarını kurutmaya çalıştığını gördü, “Bunlar ne zaman kuruyacaklar, uçabilecekler mi?” diye geçirdi içinden.

Sonra uçtu, uçtu...

Önceleri yalnızca rüzgârın içindeydi Alaimisema, rüzgâr ne yana sürüklerse o yana gidiyordu, sonra kısa sürede kanatlarını daha etkili kullanmayı öğrendi. Artık rüzgârın istediği yönde değil, kendi istediği yönde uçuyordu. Rüzgâra rağmen, rüzgârla birlikte ama özgürce...

Uçtu, uçtu, uçtu... Evlerin arasında, çiçeklerin üzerinde uçtu; uzaklara doğru, tarlalara doğru uçtu. Yolda pek çok çocuk, kuş, kelebek gördü; yollarda arabalar vardı.

Sonra annesini hatırladı, doğduğu ağaca dönmek istedi, gördüklerini ona anlatacaktı. Doğduğu ağaç çayın öte tarafında kalmıştı. O yana kanat çırpı. İlk ağacına döndü, yapraklardan birine kondu, çevresine bakındı, annesini aradı. Annesi yoktu, gitmişti. Ağlamaklı oldu, ama ağlamadı. (Hayat kayıplara ağlayacak kadar uzun değildir.)

Alaimisema annesini bir daha hiç görmedi. (Kelebekler çabuk büyürler, anneleri yanlarında bulunmaz sürekli.)

Alaimisema Arkadaş Ediniyor

Kelebekler sürekli anneleriyle dolaşmazlar, arkadaş edinirler. Belki arkadaş edindikleri için anneleriyle dolaşmazlar, belki de anneleriyle dolaşamadıkları için arkadaş edinirler. Her neyse; sonuçta kelebekler için arkadaş önemlidir. İnsanlar ve hayvanlar eğer arkadaşları yoksa onca yıldıza, ağaca, kuşa, suya, toprağa rağmen kendilerini yalnız hissederler. Becerenler, kendilerine bir kedi, bir kuş ya da bir yıldız bulup yalnızlıktan kurtulur.

Alaimisema uçarken kuşlar gördü, böcekler gördü, insanlar gördü; hepsi güzeldi. Sonra ırmağın kenarında kızböcekleri, mayısböcekleri arasında bir yusufçuk gördü.

Yusufçuk, dans etmek ile uçmak arası bir zarafetle suya doğru süzülüyordu. Zarif mi zarif, naif mi naif bir kuyruğu vardı; o kadar zarif ve inceydi ki gölgesi yere düşmezdi.

Alaimisema ona, “Merhaba” dedi.

Yusufçuk da yanıt verdi, “Merhaba.”

Alaimisema, “Senin adın ne?” diye sordu.

Yusufçuk, kısa bir süre durakladıktan sonra, “Benim adım Yusufçuk” diye cevap verdi.

Alaimsema birkaç insan ismi duymuştu, bunlardan biri de Yusufçu; yusufçuğa, “Sen insan mısın?” diye sordu.

Yusufçuğun canı sıkıldı, “Estağfurullah, ben hayvanım, böcekler dünyasında şanlı bir aile adımız var; Uçaroğulları derler bize Anadolu’da. Soyumla övünürüm. Bazı akrabalarımız

Latince adlar aldılar beynelmilel olsun diye, ‘Anisoptera’ diyorlar kendilerine; bir de çorbaya zuppa diyorlar, içiyorlarmış gibi. Sen çorbadan ne anlarsın; züppelik işte.”

Alaimisema, “Özür dilerim, adın insanların adına benziyor da ondan insan mısın diye sordum” dedi.

“Benim asıl adım Tülgeri’dir; Tülgeri Uçaroğulları yani. İnsanlar, bize adımızla seslenmez, Yusufçuk derler nedense. Dedem derdi ki ‘İnsanlar önce topraklarını işgal ederler birbirlerinin, sonra dillerini, isimlerini, her şeylerini.’ Çok uzaklarda Bejing diye bir kelebek varmış mesela; uzaklardan gelip birileri bu kelebeğin ülkesini işgal etmiş ve Pekin adını vermiş ona. Yüzyıllar sonra bu kelebek kendi adını hatırlayınca, özgürce kanat çırpıp olmuş. Tam emin değilim ama bu kelebek, kelebek etkisi diye bir şey yaratırmış. O uzak ülkede kanat çırpıtığında, burada pazardaki fiyatlar değiştirmiş” diye Alaimisema’nın tam anlamadığı bir şeyler söyledi Yusufçuk.

“Müthiş bir şey, demek ki bu Pekin adlı kelebek çok ünlü bir kelebek, kanat çırparsa buradaki pazarda fiyatlar değişecek” dedi hayretle.

Yusufçuk Tülgeri, “Elbette. Kelebek etkisi diyorlarmış buna ekonomide” diye cevap verdi.

Onları dinleyen daldaki bir düdükcün kuşu söze karıştı:

“İnanmayın böyle şeylere, bu şehirde pazardaki fiyatları ne Çinliler belirler, ne Çinli kelebekler. Bizim pazar fiyatlarını, doğudan gelip vadimizi şerefliendiren Reşo Baba ve adamları belirler. O ne derse, o. Müşteriye halt etmek düşer. Reşo Baba, ne kelebek dinler ne ekonomi, keyfince belirler etiketleri.”

Dere düdükcünü heyecanla konuşurken, orman tarafından gelen bir guguk kuşu söze karıştı. (Aslında bütün bu kuşlar, ormanlarda, doğal alanlarda yaşırdı; ne çatı görmüşlerdi, ne mafya. Yerleşme merkezleri doğal alanlarını istila ettiğinden beri, kendi tercihleri dışında insanlarla birlikte yaşıyorlardı.)

Guguk kuşu, önce dört defa “Guguk!” diye ötüp saati bildirdikten sonra konuşmaya başladı:

“Bu dünyada her şey kısmetle. Her şeyin bir saati zamanı vardır. Zamanı gelince zam olur, zamanı gelince ucuzluk. Zam kaderdir; her şey kaderle olur.”

Dere düdükçünü, “Kader diye bir şey yoktur. Zamları Reşo Baba yapar, fiyatları adamları belirler” diye itiraz etti.

Alaimisema, tartışmadan rahatsız olurdu (aslında ilk kez bir tartışmaya şahit oluyordu), arabuluculuk yapmak istedi,

“Belki de Reşo Baba’nın kendisi bir kaderdir” dedi.

Yusufçuk, düdükçün, guguk kuşu, hep birden durup Alaimisema’ya baktılar. Neden olmasındı, olabilirdi. Pazarın ve pazarcıların kaderi muhtemelen Reşo Baba’ydı.

Alaimisema, herkesin durup ona bakmasından rahatsız oldu, biraz konuyu değiştirmek için, biraz da sebebini bilmediği bir sevinçle,

“Benim adımlı annem koydu” dedi.

Sonra da konuyla ilgisiz bir şey söylediği için mahcup oldu. Ama aklına başka bir şey gelmemiştii. Ancak Yusufçuk Tülgeri anlayışla gülümsedi ve, “Bununla övünmelisin, adları anneleri tarafından konmuş olanlar, gökyüzünde uzun uçar” dedi.

Alaimisema bir an annesini özledi. O yanında yoktu ama koyduğu isim üstündeydi.

Bir süre, Tülgeri, Alaimisema, dere düdükçünü ve guguk kuşu sohbet ettiler sonra vedalaşıp ayrıldılar. Hepsi ayrı yönere uçtu. Vedalaşırken tekrar görüşelim demişlerdi. Sohbetleri kısa sürmüştü ama Alaimisema onları özleyeceğini hissetti.

Tarlalara doğru uçuyordu. İne çıka neşeyle. Tarlaların kenarları, tarlaları ayıran yollar çiçekler içindeydi; kimi eski, kimi yeni. Gelincikler gitmişti, sapları duruyordu; hepsi gelecek ilkbaharda gelecekti. Yoğurtotu, morlu kırmızılı Ana-

dolu taşkesenotu, ince uzun dikenli açık mor renkli peygamber çiçekleri, yamru yumru mor renkli yumrulu turnagagası, ana rahmine nazire loğusa çiçeği. Hepsi oradaydı. Alaimisema uçtu uçtu...

Etrafta kimse yoktu. Ağaçlara doğru genişçe bir kavis çizdiğinde birden az ötede siyah ceketli iri bir insan gördü, boş bulundu, korktu. İnip çiçeklerin arasına saklandı, insana bakmaya başladı. Bu bir adamdı; başında evlerinin önünü süpüren kadınların süpürgelerine benzeyen sarı renkli süpürge uçları vardı. Kollarını iki yana açmış, öylece sessiz, hareketsiz duruyordu.

Alaimisema bir süre ona baktı. Adam ona bakmıyordu, ileriye doğru bakıyordu. Alaimisema daha önce pek çok insan görmüştü ama bu adam onlara benzemiyordu. Tam o sırada yolun kenarında Alaimisema'nın hayatında (yani o gün içinde) hiç görmediği bir hayvan çıktı ortaya. Ne kuştı, ne böcek; sırtına yuvarlak bir şey almış ağır ağır yürüyordu. Dört ayağı, ayaklarına benzeyen ama onlardan daha uzun bir boynu vardı önünde. Alaimisema'yı görünce, "Günaydın küçük kelebek, pek şaşırmış görünüyorsun" dedi.

Alaimisema başıyla hareketsiz duran adamı işaret edip kanatlarını kalbine bastırdı. Bunun üzerine sırtında yük taşıyan hayvan, "Ha o mu? O bir korkuluktur, bir şey yapmaz insana" dedi.

"Ben bir insan değilim, kelebeğim."

"Biliyorum, kelebeklere de bir şey yapmaz. Kimseye dokunmaz, dokunamaz."

Alaimisema rahatlamıştı, "Siz sırtınızda ne taşıyorsunuz?" diye sordu.

"Ben bir kaplumbağayım. Sırtımdaki de yük değil, benim derim, kabuğum, evim. Bir tehlike olunca içine çekilirim, güvende olurum."

"Çok mu yaşlısınız, çok ağır yürüyorsunuz?"

“Yaşlılıktan değil, gencimiz yaşlımız ağır yürürüz biz kaplumbağalar. Hepimiz uzun ömürlüyüzdür, o yüzden acele etmeyiz.”

Alaimisema biraz hüzünlendi, “Biz kelebekler kısa yaşıyoruz sanırım, bu yüzden hızlı uçuyoruz” dedi.

Kaplumbağa, “Uzun yaşayanlar ağır hareket ediyor, kısa yaşayanlar hızlı. Belki de evren hakkını alıyor sessizce, kişiler de öyle” diye cevap verdi.

Alaimisema kaplumbağanın son söylediklerini anlamamıştı: “Ne demiştiniz bu insan gibi şeye?”

“Korkuluk.”

“Ha evet korkuluk; peki niçin hareketsiz?”

“Bu zavallıyı tarlanın sahibi köylü yaptı; sopadan, eski bir ceketten, samandan, süpürgeден. O yüzden hareketsiz. Gerçek bir insan gibi gelişmemiş, belirli gelişim basamaklarından geçmemiş.”

“Anladım. Şimdi bu canlı bir insan değil. Peki, köylü niçin yaptı bunu?”

“Kuşları filan korkutsun diye.”

Alaimisema merak etti:

“Peki, korkuyor mu kuşlar?”

“Hayır, birkaç günde alıştılar. Aslında köylü, kendi korkularını gidermek için yaptı onu. Kendine benzeyen bir şey yapmak istedi galiba. İnsanlar böyledir genelde. Uzun yaşadığım için birçok eski savaş gördüm. Durduk yerde korkutmaya çalışırlar ötekileri. Elllerinde güç varsa korkuturlar da. Başka bir şey yapmazlar; sevmezler, iletişim kurmazlar. Ne yaptıracaklarsa, severek, anlaşılarak değil, korkutarak yaptırırlar. Bu köylü de öyle.”

Biraz sonra kaplumbağadan ayrıldı Alaimisema; sevgi doluydu, sevinçliydi, kiminle konuşsa bağlanıyordu, sonra da ayrılmak zor geliyordu. Ama ayrılmalıydı çünkü sürekli bir kuşun ya da kaplumbağanın yanında kalamazdı.

Uçtu, uçtu, uçtu.

Özgür olduğu için uçtu, uçtukça özgürleşti. Bir ara kaplumbağaya benzeyen ama ondan çok ufak olan bir hayvan gördü, inip yanına kondu, uzun uzun baktı. Hayvan onun ısrarlı bakışından rahatsız oldu, “Niçin bakıyorsun, birine mi benzettin?” diye sordu.

Alaimisema ona kaplumbağayı anlattı, ona benzediğini söyledi. Bu yeni arkadaş biraz aksi bir sesle, “Hiç ilgisi yok, birbirimize benzemeyiz, daha doğrusu ben ona benzemem. O bana benziyorsa bu onun sorunudur. O kaplumbağa, ben salyangozum. Onun yurdu evi yere paraleldir sırtında, benimki dik durur” dedi.

Salyangozun aksi konuşmasından Alaimisema rahatsız olmuştu, konuyu değiştirmek istedi.

“Arkanızda sürekli parlak bir su kalıyor siz yürürken, çiş mi yapıyorsunuz?” diye sordu. Salyangoz iyice sinirlendi, “Ne çışı efendim, o benim yeryüzüyle aramdaki iletişim bilgim. Bir dolu insan, burnumuzun aktığını sanıp ‘sümüklüböcek’ der bize. Şimdi sen de ‘çişli böcek’ demeye getirdin” diye homurdandı.

Alaimisema rahatsız olmuştu.

“Özür dilerim, sizi kızdırmak istememiştim” diye açıklamaya çalıştı.

Salyangoz sert çıktığı için pişmanlıkla sesini alçaltarak, “Bakın güzel kelebek, ‘sümüklüböcek’ lafını usul erkân bilmez insanlar çıkardı. Bize ‘ağlayan böcek’ de diyebilirlerdi; sanırım bir yanlışlık eseri ‘sümüklü’ dediler.”

“Nasıl bir yanlışlık?”

“Bildiğim kadarıyla eskiden dedelerimize salyangoz denmezdi. Bir gün sinüzit olan bir kişi, kendi burnuyla ilgili sorununu bilmeden salyangozlara yansıtmış ve burunlarının aktığını ima ederek onlara ‘sümüklüböcek’ demiş. O günden bugüne bütün insanlar böyle der bize.”

(Salyangoz haklıydı, gerçekten insanlar, kendilerinde bir sorun olduğunda, başkalarında da aynı sorunun bulunduğunu sanır, sorunlarını onlara yansıtır. Ve insanlar bir de şunu yapar: Birinden korktuklarında, önce kızarlar ona, sonra aşağılar, en sonunda da kendilerini savundukları iddiasıyla saldırıya geçerler. [Zaten aşağıladıkları kişi, bir süre sonra onlara saldıracaktır.] Bir zamanlar, efendilerinin dillerini bilmeyen kölelere efendileri kendi dillerini öğretirken, onlara, “Hapşırık”, “Sümük” gibi adlar verirlerdi. Bu köleler, yeni katıldıkları kültürü öğrenene kadar, isimlerinin kendilerine özgü olduğunu zanneder, yapılan aşağılamayı fark etmezlerdi. Dili öğrendikten sonra da adlarının ilk anlamlarını algılamaz, onların kendi özel isimleri olduğunu düşünürlerdi. Yani kıssadan hisse, insan evladı kendine zulmeder, salyangozlarla neden etmesin.)

Bir süre konuştuktan sonra Alaimisema salyangozla da ahbap oldu. Artık ondan ayrılmak da zordu.

Umay

Umay yirmi dört yaşında bir genç kızdı. Umaylar yazı ve eylülü Uzun Vadi'deki evlerinde geçirirlerdi. Uzun Vadi'nin dağlarını, ağaçlarını, kuşlarını, kelebeklerini gün boyu verandada oturup uzaktan izlerdi Umay; gündüzleri daha çok kitap okur, akşamları internete girerdi. Alaimisema'nın arkadaşları vardı, Umay'ın yoktu.

Umay'ın Ailesi

“Hazır mısın Umay” diye seslendi Gülşen Hanım, “Tamam anne bir dakika, şimdi bitiyor” diye karşılık verdi Umay.

Rimelli gözlerini gözden geçirdi, el aynasında göz göze geldi kendisiyle. Güzeldi. Boy aynasını sevmezdi, el aynası kullanırdı sürekli. Yüzü güzeldi, ötesini beğenmezdi, ötelerdi.

Arada bir aklını kurcalayan düşünce yine belirdi. Güzel olduğunu söylüyorlardı ama gerçekten güzel miydi? Ardından içini acıtan o soru: “Bir sevgilim olacak mı, evlenir miyim acaba?”

“Hadi Umay, seni bekliyorum” diye yineledi annesi. Telaşla kapıya yöneldi Umay; pazara gideceklerdi. Sorularının üzerini ince bir örtüyle kapattı yine. Sonu gelmeyen gündelik işler, bitip tükenmeyen soruların üzerini örten, işe yarar görünen ama sakladıklarını iyileştirmeyen ince bir örtü gibiydi.

Umay önden çıktı, Gülşen Hanım kapıyı çekti, kilitlemedi. Uzun Vadi’de kapıları kilitlemek gerekmezdi. Kapıyı kapatmaz, “Ay pazar torbalarını içerde unuttum, hiç hatırlatmazsın” diye yarı şaka Umay’a söylendi annesi. O da, “Torbaları unutma anne” diye gecikmeli bir uyarıyla şakayı sürdürdü.

Umay, Gülşen Hanım ile Rasim Bey’in tek çocuğuydu. Anne ile babanın tüm ilgisi Umay üzerineydi, özellikle annenin.

Gülşen Hanım bankacıydı, Umay’la ilgilenmek için erken emekli olmuştu. Tütiz, sevecen olmak ile otoriter olmayı iyi

bağdaştıran bir anneydi. Gençliğinde uyumlu bir eleman, şube müdürü olduğunda ise yine kollayıcı olmak ile otoriterliği bağdaştıran bir amirdi. Teni açık, saçları sarıya yakın, gözleri yeşildi. Yıllardır saçlarını boyardı.

Gülşen Hanım'ın yüzünde, uzun sürmüş, bitmeyen sıkıntılarının izleri vardı. Bir zamanlar sürekli dış sıktığı için belki de, gözlerinin, dudaklarının kenarlarında çizgiler oluşmuştu. Zihniniz birtakım yenilgileri unutsa da, yüzünüz geçmişin resmedildiği bir yerdir; geçip giden anılar geçip gitmeyen çizgiler bırakır orada.

Eşi Rasim Bey'in, dört yıl önce, çalıştığı mühendislik bürosunda bir kadınla ilişkisi olmuştu. Aylarca durumu fark etmeyen Gülşen Hanım, aldatıldığını öğrendiğinde kıyameti koparmış, Umay'ı da yanına alıp evi terk etmişti. Aldatılma olayı Gülşen Hanım için hayatındaki ikinci darbeydi.

Aile büyük bir çalkantıya girmişti. Umay günlerce uyumamıştı. Sonra Rasim Bey vazgeçti, pişman oldu, kadından ve çalıştığı bürodan ayrıldı, kendi işini kurdu, karısından defalarca af diledi, yeminler etti, özür diledi, halt ettiğini söyledi.

Gülşen Hanım çok üzgündü, öfkeliydi, derinden sarsılmıştı; tekrar birleşmek istemiyordu. Ayrı yaşamaya yetecek parasal gücü vardı ama ayrı yaşamaya yetecek duygusal gücü yoktu. Kocasından ayrı kaldığı aylarda, yalnızlık duygusu, katlanamadığı bir acıyla, bulutsuz ve karanlık bir gök gibi çöktü üzerine. Aldatılmak ve aldatılmayı sineye çekmek öfke vericiydi, yalnızlık ise acı verici. Yalnızlık acısı ağır bastığında kocasının özürlerini kabul etmiş göründü, kızını alıp eve döndü.

Eve dönünce yalnızlığı sona ermişti ama kırgınlığı, öfkesi, kabuk tutmuş bir yara olup yaşam boyu varlığını sürdürecekti. Rasim Bey, bir süreliğine olsun, yalnızca kendisini düşünmüştü. Onun bu kişisel macerası, karısını ve kızını derinden yaralamıştı.

Rasim Bey işyerindeki o teknisyen hanımın yanında kendini iyi hissetmişti, sıkıntılarından kurtulmuştu belki, belki de sevmişti onu. İnsanlar, birini sevdiklerinde, sevdiklerini sandıklarında, aslında asıl kendilerini sevdiklerinde, bir üçüncü kişide açmayacakları yara yoktur.

Umay olup biten her şeye üzülmüştü; babasının yaptığına, annesinin üzülmesine ve galiba en çok da annesi ile babası arasındaki ayrılıp birleşmede, seçim yapma şansının bulunmamasına. O sırada yirmi yaşındaydı, çocuk değildi. Anne-siyle birlikte babasının yanından zorunlu olarak ayrılmış ve yine fikri sorulmadan zorunlu olarak eve dönmüştü. Annesi Umay'ın fikrini sormamıştı, bir çocuk gibi onu evinden götürmüş ve geri getirmişti. Belki de bu, böyle olmasının çok doğal olduğuna kesinlikle inandığı içindi. Çok doğal bulduğumuz şeyleri ne sorgularız, ne de insanların tercihlerine bırakırız.

Pazar yeri evlerinin birkaç yüz metre ilerisindeydi; ırmağın karşı tarafında, vadinin batısına doğru. Irmak boyunca çimler, çiçekler, ağaçlar vardı. Renkleri ayrı ayrı, kokuları karışmıştı. Yanda, ötede, beride, ılgın, ıtır, iğde, böğürtlen, hatmi, sapsarı taçlı kasımpatılar, sarı kavisli dalgalı çiçekleri baharda kalmış katırtırnakları, hanımtuzluğu, nazarotu vardı. Baharı yazı birlikte geçirmişlerdi, kimse koparmazdı.

Güneş tepedeyken, gölgesi ırmağa düşen bombeli bir tahta köprü'nün üzerinden geçip gideceklerdi pazar yerine. Pazar dağılmadan yetişebilmek için Gülşen Hanım telaşlı adımlarla Umay'ın tekerlekli sandalyesini sürmeye başladı. Aslında kumandalı bir sandalye alabilirlerdi, itilmesi gerekmezdi ancak anne kız, dillendirmedikleri bir dirençle bu itilen arabayı tercih ediyorlardı. Belki de her ikisi de bağımsızlıktan kaçındıkları için, onları birbirlerine bağlayan, bağımlı kılan bu klasik sandalyeyi sürüyorlardı, sürdürüyorlardı.

Köprüye doğru yaklaşırlarken, ellerindeki pazar torbalarıyla, çantalarıyla alışverişten dönenlerle karşılaşmaya baş-

ladılar. Günün hangi saati olursa olsun Gülşen Hanım, pazardan dönenleri görünce, gereksiz bir heyecana kapılıp adımlarını sıklaştırırdı, geç kaldık diye.

Pazardan dönenlerin hemen hepsi onlara selam veriyordu. Umay'ın tanıyanı çoktu ama tanıştığı azdı; çevrelerinde yakın arkadaşı yoktu. Hatta Umay'a göre hiç arkadaşı yoktu; üniversiteden ve şehirden arkadaşlarıyla yaz boyunca vatsap üzerinden haberleşirdi yalnızca. (Aslında Umay'ın arkadaşları vardı, annesi onun çok sayıda arkadaşı, dostu olduğu görüşündeydi ama Umay yalnız olduğunu düşünürdü. Umay'ın yakın arkadaştan anladığı, yakın bir erkek arkadaşı. Böyle bir erkek arkadaşı yoktu; o yüzden kendini arkadaşsız algıladı.)

Pazara yaklaşmışlardı. Gülşen Hanım, kendisine sevgiyle, saygıyla selam verenlere, nezaketle karşılık veriyordu. Ama selam verenlerin, bu yürüyemeyen genç kıza ve onun fedakâr annesine içten içe acıdiklarını düşünüyordu. Kendisi böyle birilerini gördüğünde oldum olasıya acımişti; o halde onlar da onlara acıyordu.

Tekerlekli sandalyedeki genç kızı gören kimileri, "Üstümüzden ırak ya Rabbi" diyordu içinden. Bunu söyleyenlerden dudakları hafifçe kımıldayanlar da oluyordu bazen. Daha da kötüsü arada, kısık sesle ama sandalyedeki genç kızın duyacağı şekilde, "Sen böyle bir dert verme ya Rabbi" diyenler de oluyordu.

Bunu duymak Umay'ı derinden yaralardı; belki de sırf bu yüzden tüm insanlardan uzak kalmak isterdi. (Aslında böyle söyleyenler de Rasim Bey gibi yalnızca kendilerini düşünen, kendilerini korurken karşılarındaki kişide açtıkları yarayı umursamayan kişilerdi.) Böyle bencil davranan, kendilerini korumak dışında bir uğraşları olmayan bu insanlar pek fazla konuşmazlardı Umay'la. Bazıları ise konuşmaları gerektiğinde, kendilerini zorlayıp, "olağandışı bir şey yok" tonuna bürün-

dürürlerdi seslerini. Olağandışı bir şey yok havası hemen her defasında boğardı Umay'ı. (Belki de ona öyle geliyordu.)

Çoğunluk onu, yaklaşılamayan, yaklaşılmaması zor biri olarak algılıyordu. Galiba onlara göre, bu sandalye üzerindeki genç kızın bu hali, benzememeleri gereken bir durumdu. Sanki fazlaca yaklaşıp içli dışlı olurlarsa aynı durum kendilerine de bulaşırdı. Kendileriyle mücadele etmeden, Umay'ı da farklı algılamadan, onunla yalnızca insan insana ilişki kuran kişilerin sayısı o kadar azdı ki.

Köprüye doğru ırmağın kenarında yürürken bir kelebek gördü Umay. Bu, Alaimisema'ydı, neşeyle, bir alçalıp bir yükselerek uçuyordu. Ana kızı fark etmedi, süzülüp uzaklaştı. “Anne, bak ne güzel bir kelebek” dedi Umay. Annesi, kafası meşgul bütün anneler gibi, ezbere bir onayla, “Hı hı...” diyerek başını salladı. O an ne Umay, ne de Alaimisema onları birleştirecek ortak kaderlere gittiklerini, gideceklerini biliyordu.

İrmak o bölgede büküm büküslü bir bük yapıyor, bir sağa, bir sola kıvrılıyordu. Bükün bitiminde bir köprü vardı. Köprüye geldiklerinde Gülşen Hanım, sandalyenin arkasına bastırıp ön tekerleri hafifçe yukarı kaldırdı. Bu köprüden geçmek Umay'ın her zaman hoşuna giderdi. Çocukluğunda seyrettiği ama binemediği kaydıraklar gibiydi; tahta köprünün sırtından aşağıya doğru inerken, içinin boşaldığını hisseder, uçar gibi süzüldüğünü hayal ederdi. Sonra, köprünün ve parmaklıklarının görüntüsü, aşağıda sürekli sesini duyurmaya çalışan ama cevap alamayan ırmağın şırıltısı hoşuna gidiyordu.

İnsanlar sürekli olarak üzerinden veya yanından geçip gittikleri ırmağın şırıltısını duyuyorlardı, onu görüyorlardı ama onun kendilerini anlamayacağını ve galiba kendilerinin de onu anlayamayacaklarını düşündükleri için ırmağa cevap vermiyorlardı.

İрмаğa sempati duyuyorlardı ama onunla iletişim kurmu-

yorlardı. Belki Umay da bu ırmak gibiydi. İnsanlar Umay'ı sempatik buluyorlar, içten içe ona acıyorlardı. Onun başka bir dünyada yaşadığını, bu yüzden de kendilerini anlamayacağına zannettikleri için de onunla iletişim kurmuyorlardı. Belki de aslında kendileri onu anlayamamaktan korkuyordu. Ya da en kötüsü, Umay'a benzemekten korkuyor, bu korkunun kefareti olarak selam veriyorlardı. Muhtemeldir ki, "Allah'ım, bu zavallı genç kıza selam verdim, değer verdim, lütfen aynı şey benim başıma gelmesin" diye, kendilerinin bile duymadıkları uzak bir sesle dua ediyorlardı.

Pazara yaklaştıklarında pazarcıların sesleri yükselmeye, sebze meyve kokuları duyulmaya başladı. Pazar demek hareket demektir; renk, ses, koku demektir. Pazarda hayat vardı, pazar hayattı. Uzun Vadi'nin pazarı cumartesi günleri kurulurdu. Yakın bahçelerden ya da uzak köylerden gelirdi pazarcılar; çoğu kendi ürettiği şeyleri satardı. Satıcıların kimi uzaklardan gelirdi, kimi yerli halktı.

Kasalarda, mavi renkli yuvarlak tezgâhlarda elmalar, domatesler, uzun kısa biberler, patlıcanlar, kabaklar, ayşekadın fasulyeler, barbunyalar, bamyalar, şeftaliler, kayısılar, erikler, böğürtlenler (namı diğer bük üzümeleri), kızılıklar (zoğal), çilekler, karpuzlar, kavunlar, hırsız çalmazlar, yeşil mor üzümler, yeşil mor incirler, dutlar, karadutlar, çağlalar, iğdeler, muşmulalar, bahçelerin yeşil havasıyla pazarı yeşerten marullar, dereotları, maydanozlar, naneler, kekikler, kekik suları, ada çayları, tereler, rokalar, sarmısaklar, kuru soğanlar, taze soğanlar, patatesler, kartollar, başka mevsimlerden gelmiş, muhtemelen soğuk hava depolarında saklanmış ayvalar, armutlar, narlar, kuru fasulyeler, nohutlar, kırmızı yeşil mercimekler, pirinçler, ağızları kıvrılmış küçük çuvallar içinde sarı, mor, kırmızı envai çeşit baharatlar, camekânlarda, sepetlerde beyazpeynirler, kaşarpeynirleri, lorlar, doraklar, civil peynirler, küflü peynirler, yazlık hel-

valar, petek petek ballar, ağzı kapalı küçük kavanozlarda re-
çeller, turşular, siyah zeytinler, yeşil zeytinler, çizik zeytinler,
kıрма zeytinler, kalamataalar, çevredeki ırmaklarda tutulmuş
tatlısu balıkları, yere bağdaş kurmuş şalvarlı köylü kadınla-
rın önlerindeki hamur tahtaları üzerinde pişirilmiş ya da pi-
şirilmekte olan lavaş ekmekleri, bazlamalar, gözlemeler, kat-
merler, pişirilmeye hazır mantılar, tarhanalar, kurutlar, sa-
man dolu sepetlere yerleştirilmiş yumurtalar, kiloyla satı-
lan kuruyemişler, leblebiler, ayçiçekleri, günebakanlar, ay-
gün çiçekleri, sınışkalar, şemşamerler, kuru incirler, kayısı-
lar, fındıklar, cevizler, fıstıklar, antepfıstıkları, pekmezle ya-
pılmış cevizli sucuklar, köme, asma yaprakları, Zile pekme-
zi, Hititlerden bu yana salata yapmak için toplanagelen Ana-
dolu otları, her şeye iyi gelen (özellikle prostata iyi geldiği id-
dia edilen) envai tür şifalı otlar, kiloyla satılan açık bisküvi-
ler, sabunlar, macuna benzer arapsabunları, pazarın bir kö-
şesinde plastik oyuncaklar, plastik tabureler, biblolar, masa
lambaları, duvar saatleri, şemsiyeler, elektrik kabloları, priz-
ler, düğmeler, yazmalar, gömlekler, pantolonlar, şapkalar, to-
kalar, çengelli iğneler, lastikler, fare kapanları, kuş kafesle-
ri... vardı.

Bütün bunlar, mekânda ve zamanda uzaklardan, Orta
Asya'dan, Uzak Asya'dan, çepeçevre komşulardan gelen, çok-
ça da Anadolu'ya ait şeylerdi. Pazar, bir zamanlar İpek Yolu
üzerinde kurulan pazarlar gibiydi. O zamanlar İpek Yolu pa-
zarlarında, Çin'den gelen ipek, porselen satılırdı; şimdi aba-
jurdan terliğe, gömlektan şapkaya, pazarı dolduran nice eşya
Çin'dendi, Çin'de yapılmıştı.

Nice meyvenin sebzenin genleri, isimleri uzak ülkelerden-
di; uzak çağlardan beriydi. Bir gün Gülşen Hanım bir tanı-
dığına sınışkayı ve kartolu gösterip “Bunların isimleri ni-
ye böyle?” demişti. O da, “Sanırım bunları satanlar Erzu-
rumlu. Sınışka ayçiçeği, kartol da patates demek; Rusların

Erzurum’u işgalinden yadigâr kalmış isimler. Hani Ruslar öyle diyor diye, bizimkiler de... ” (Belki de kurtuluşun anısına, eski yaralar kabuk tutsun diye.)

Sonra bir gün Gülşen Hanım bir başkasından muşmulanın hikâyesini de öğrenmişti. Eski İstanbul’da üç adı varmış muşmulanın. Muşmula, beşbıyık, döngel. Eğer yaşlı bir kadın geçiyorsa, “Muşmula, muşmula” diye bağırırmış pazarcı, genç bir erkek geçiyorsa bu kez, “Beş bıyık!”, genç bir kadınsa geçen, “Dön gel, dön gel!”

Pazar torbalarının bir kısmı Umay’ın elindeydi, birkaçı ise tekerlekli sandalyenin arkasına asılmıştı. Gülşen Hanım, bir yandan kimseye çarpmadan arabayı sürmeye çalışırken, bir yandan da meyvelere, sebzelere bakıyor, fiyatlarını aklında tutmaya çalışıyordu. En iyisini, en ucuzunu almak için. Pazar renkliydi, bereketliydi ama fiyatlar da önemliydi.

Umay, meyvelerle, sebzelerle ilgilenmezdi; annesinin onun sevdiği meyveleri alacağını bilirdi. Gülşen Hanım, torbalardan birinin üstüne kırmızı bir taç gibi çilekleri yerleştirirdi, prensesinin sevdiği meyve ezilmesin diye.

Meyve ve sebzelere bakmak, Umay’ın içinde, derinden derine, bitmeyen fakat tam da işitilmeyen bir mırıltı gibi, hafif ama sürekli bir sıkıntı yaratırdı. Eğri ve olmayan sebzeler, özellikle meyveler alıcı bulmazdı. Pazar, düzgünlerin, orantılı olanların yeri idi. Umay bu yüzden meyve ve sebzelere bakmazdı.

Umay yalnızca insanların yüzüne bakardı; o da uzaktalarsa. Yakındaki bir kişinin yüzüne bakmak istediğinde, oturduğu için başını kaldırması gerekirdi; bu ise ona, en azından oturmakta olduğunu hatırlatırdı. Bu yüzden, eğer o kişiyle konuşmakta değilse yakındaki insanlara bakmaz, göz hizasına giren uzaktaki yüzleri incelerdi. Bir tek çocukların yüzüne, oturduğu yerden, başını kaldırmadan bakabiliyordu. Bu ise ona yaşamın yalnızca bir yarısıyla kolayca iletişim ku-

rabildiğini hatırlatıyordu. Üstelik çocuklar, artık ait olmadığı, muhtemelen gelecekte de sahip olamayacağı bir dünyanın insanlarıydı. Üstelik bir çocukla göz göze geldiğinde, bu masum ve meraklı gözler, bir saniye sonra hızla aşağıya inip, “Bu niye yürümüyor?” diye sorarak bacaklarının ve sandalyenin üzerinde gezinirdi. İyisi mi çocukların da yüzlerine fazla bakmamalıydı.

Şifalı otların dizildiği bir tezgâhın önünden geçiyorlardı. Gülşen Hanım göz ucuyla baktı, bir zamanlar Umay için bunlardan ne kadar çok alıp kaynatmıştı. Hiçbirinin gözle görünür bir faydası olmamıştı. Tam şifalı ot tezgâhının önünden geçiyorlardı ki elli yaşlarında bir erkek, satıcıya, otlardan birini gösterip, “Bu neye yarıyor?” diye sordu.

“Bu prostata iyi gelir abi, bir de vücuttaki damarları açar.”

“Bütün damarlarımı açar mı?” diye tuzak bir soru sordu adam.

Genç, kendinden emin bir sesle, “Açar abi” dedi.

“İyi de, ya beyin damarlarımı da açarsa, ya felç olursam...” diyerek satıcıya final sorusunu sordu.

Satıcı gencin gözleri büyüdü, bir anlık şaşkınlıktan sonra, “O zaman sen de fazla atma abi, bir tutam at” dedi.

Konuşma ayaküstü bir satranç oyunu gibiydi. Gülşen Hanım içinden, Umay ise sesli güldü. Satıcı çocuk bozulmuştu. Gülşen Hanım, adamın eleştirisinin satıcıya yönelik olmadığını, hesaba kitaba sığmayan, ölçüye gelmeyen, göz kararı geleneksel çözümlere, hurafelere karşı çıktığını düşündü.

İçinden müşteriye hak vermişti. Pozitif bilime dayanmayan ezberlenmiş çözümlerin yaşama bir artı getirmeyeceğini düşünürdü. Bu saatten sonra Umay’a artık hiçbir otun fayda etmeyeceğini derin bir çaresizlikle biliyordu; ancak hâlâ şu ya da bu otu kaynatıp kızına içirmesini tavsiye eden tanıdıklar vardı. Gülşen Hanım, artık bu tür hurafelerden, cühele reçetelerinden nefret eder olmuştu.

Televizyonlar, bilip bilmeden ot önerenlerle, yıldız falını, burçları gerçek sananlarla, her yerde şifre bulanlarla, yakında kıyamet kopacağını iddia edenlerle dolup taşıyordu. Gülşen Hanım bunlara ve bunları ciddiye alanlara “Ekran cahili” derdi. Ekran cahillerinin bir kısmı ekranın önünde, bir kısmı arkasındaydı.

Uçlarından uzun tahta direklere bağlanmış branda bezinden tentelerin altında yavaş yavaş ilerliyorlardı. Umay’ın gözüne, maviye boyanmış tahta tezgâhlar çarptı. Bir yerde okumuştı, sebze meyve tezgâhları genelde maviye boyanırdı, çünkü hemen hiçbir meyve sebze mavi olmazdı. Mavi farklıydı; farklı, fark edilirdi. Umay da tekerlekli sandalyesinde fark edildiğini düşünüyordu. Bir gün bu düşüncesini annesine söylediğinde, annesi ona, “Mavi pazar tezgâhıyla senin ne benzerliğin var; her şeyi döndürüp dolandırıp bacaklarına, sandalyene getiriyorsun” demişti. Küçük yaşlarından beri, yani doğal yapısını kaybettiğinden beri hemen her şey Umay’a, sandalyesini hatırlatıyordu. Hemen her gün, ilgili ilgisiz pek çok olayda, “Acaba bir gün yürüyecek miyim?” sorusu geliyordu aklına. İkinci soru ise “Bir gün evlenebilecek miyim?” idi.

Birkaç kişiyle selamlaştılar, karşılıklı hal hatır sordular, sonra birer ikişer satın almaya başladı Gülşen Hanım; torbalar yavaş yavaş doluyordu.

Umay pazara çıkmaktan sıkılırdı, hemen her defasında, “Bu son, bir daha asla gelmeyeceğim” derdi ama annesi evde kapalı kalmasın diye ısrar edince, kararını o günlük ertelerdi. Ama yine sıkılırdı. Yarı yorgun gözlerle etrafına bakarken, bütün hayatını değiştirecek şeye, o saniyeye, O’na doğru yavaş yavaş, bir tekerlek dönüşü hızıyla yaklaştığını bilmiyordu.

Umay, uysaldı, sevimliydi ama sıkılınca annesinin canını sıkacak bir konu açardı durduk yerde. Yine sıkılmıştı, yine,

daha önceleri konuştukları, bir sonuca ulaşmayan o tartışmayı açtı yeniden.

“Anne bi dolu yaşlı küfeci var pazarda, niye onlardan birini tutmuyorsun?”

“Evladım, böyle daha rahat oluyor, üstelik gereksiz masraf.”

“Ama anne, kaplumbağa gibi evleri sırtlarında, ağır ağır dolaşıp evlerini geçindirmeye çalışıyorlar. Dilenmiyorlar. Üç kuruş verirse neresi masraf?”

“Umaycığım, iki adımda bir duruyoruz her tezgâhın önünde. Durduk mu duracak, yürüdük mü yürüyecek, köle gibi birini istemiyorum peşimizde. Sonra yıl boyunca alamayacağı şeyleri alacağız adamcağızın yanında. Yiyemediklerini, çocuklarına götüremediklerini taşıyacak sırtında.”

“Anneciğim, küfeci tutarsak rahatsız olacağız, evet. Ama tutmadığımızda o rahatsız oluyor, para kazanamıyor sonuçta.”

Her zamanki sözlerini tekrarlıyorlardı birbirlerine; görüşleri farklıydı, hangisi haklı bilemezsiniz. İkisi de sustuğunda bir küfeci geçti yanlarından. Gülşen Hanım, “Haftaya bunlardan birini mi tutsam acaba?” diye düşündü.

Sırtında meyve küfesi
Başında hasır şapka
Dolaşır durursun akşama kadar
Sokaklarda

(Böyle söyledi Cahit Külebi. Ve/veya “Dolaşır durursun akşama kadar pazarlarda” da diyebilirdi.)

Umay'ın Dostları

Umay'ın çocukluğu, gençliği zor geçmişti. İlkokulda, ortaokulda, lisede, üniversitede arkadaşları vardı. Ama onlar gerçekten arkadaş mıydı, yoksa ayıp olmasın diye mi arkadaşlık ederlerdi, şüpheliydi. Belki de alınganlık ediyordu.

Umay vücudunu beğenmezdi, belki yüzünü güzel bulurdu biraz. Çocukluğunda ve gençliğinde kendisiyle ilgili hoşnut olduğu şey, ismiydi. Umay ismi ne kadar güzel bir isimdi!

Umay çok küçük doğdu. İlk kez eline bir bebek alan Gülşen Hanım'a olduğundan da küçük geldi. Bir kuş yavrusu gibiydi. Gülşen Hanım ona bir kuş adı vermek istedi; hem kuş gibi diye, hem bir kuş gibi hızla büyüsün, uçsun diye.

Gülşen Hanım bir yerlerde "Umay" diye bir kuş adı duymuştu, Rasim Bey de olur dedi, Umay koydular bebeğin adını birlikte.

Umay, Türk mitolojisinde doğumlara yardımcı olan, çocukları ve hayvan yavrularını koruyan kuş şeklinde bir tanrıçaydı; gökyüzünde pembe bir bulutun üzerinde otururdu.

Gülşen Hanım bu adı kızına sadece beğendiği için, anlamı üzerinde düşünmeden koymuştu. Ancak Umay büyüyüp de adının anlamını öğrenince, adıyla kendini özdeşleştirdi. Mademki Umay adlı tanrıça kuş, çocuklara, hayvanlara, belki de tüm sakatlara, desteğe ihtiyacı olanlara kol kanat geriyordu, o halde Umay da benzerini yapabilirdi, yapmalıydı. Belki vücudu sakattı ama aklıyla sakatlara, çocuk-

lara, hayvanlara, herkese kol kanat gerebilirdi.

Adından aldığı ilhamla Umay, sokak çocuklarının ve sokak köpeklerinin haklarıyla ve korunmalarıyla ilgili çalışmalar yapmaya başladı öğrencilik yıllarından itibaren.

Adının anlamını araştırdığı günlerde ulaştığı bir bilgi de şuydu: Fuat Umay adlı bir hekim vardı, Kurtuluş Savaşı'na katılmıştı. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çocuk Esirgeme Kurumu'nu, çocuk yuvalarını kurmuştu. Belki bir tesadüftü, belki bu kişi de soyadının mitolojik anlamından etkilenmişti. Fuat Umay'ın yaşamı da bir örnekti artık onun için. Annesinin de desteğiyle, sokak çocuklarının topluma kazandırılması ve yetiştirme yurtlarına yerleştirilmesi için yürütülen projelerde aktif görevler aldı. Evlerine yakın bir kimsesiz çocuklar yurdunu uzun süre düzenli olarak ziyaret etti. (Düzenli yapılmayan bu tür ziyaretler, hiç ziyaret olmamasından daha sakıncalıdır çocuklar için.)

Aslında Umay'ın arkadaşı, dostu çoktu. Lise, üniversite arkadaşları; stajda tanıştıkları; kendileriyle ilgilendiği, sevgilerini kazandığı çocuklar; onlar için yürütülen projelerde tanıştığı, aynı amacı paylaştığı kişiler; hepsi arkadaşı, dostu sayılırdı. Ancak Umay, yine de annesine, "Hiç arkadaşım yok" diye sızlanırdı. Bunu söylerken, söylemek istediği şey, bir erkek arkadaşı, bir sevgilisi olmadığıydı.

Evet, Umay'ın bir erkek arkadaşı yoktu, olması da zordu.

O ve O

Köşedeki bir tezgâhı döndüklerinde, ileride yeşillik dolu bir tezgâhın önünde onu gördü. Yirmi beş yaşlarında, temiz yüzlü, temiz giyimli bir gençti. O da tekerlekli sandalyedeydi, sandalyesi akülüydü, kendi sürüyordu; yanında bir hanım vardı.

Tekerlekli sandalyeye eski Yunan heykeli gibi yerleşmiş bu erkeğin vücudunda deformasyon vardı ama yüzü canlıydı, çok yakışıklıydı. Umay kendi yaşında tekerlekli sandalyede oturan bir erkeği ilk kez görüyordu. Aslında görmüştü ama öncekiler sayılmazdı. Geniş alınlı, keskin yüz çizgileri olan, dik duruşlu bir gençti bu; her türlü eleştiriyi veya acıyan bakışı itip uzaklaştıracak güçte bir yüz ifadesi vardı, ileriye doğru kendinden emin ve onurlu gözlerle bakıyordu. Olgunluk ötesi, kabullenmişlik ötesi, sanki hayatı sorgulamayı bitirmiş ama bulduğu cevabı söylemeyi gereksiz gören bir ifade vardı gözlerinde.

Düşünce hızıyla aklından binlerce şey bir anda geçmişti Umay'ın. Arkadaş, dost olabilirlerdi, belki de sevgili. Bu çok heyecan vericiydi. Ancak birlikte olsalar, gezseler çevrenin çok ilgisini çekerd. Bu genç insan, Umay'ın aynadaki haliydi sanki; o da onunki. Tekerlekleri aynı kadere dönüyordu. Bir yerine iki.

Giderek yaklaşıyorlardı. Delikanlı ileriye bakıyordu, Umay'ı görmemişti. Umay'ın içi cız etti o an. Geçip gidecek-

lerdi az sonra, ne bir isim ne bir telefon. “Bir daha hiç...” diye düşündü. Vakit çok azdı, bir şeyler yapmak istedi, bilemedi, anneler, herhalde annesiydi yanındaki hanım, anneler konuşsa, konuşmalı diye geçirdi içinden. İki kadın da birbirini fark etmemişti. Durdurmak veya bakışlarını kendine çevirmek için gözlerini gence dikti Umay. Delikanlıya umutsuzca bakıyordu, yılların hasretini birkaç saniyeye sığdırmıştı o an. Tam o sırada delikanlı kendine bakan kızı fark etti; göz göze geldiler, bakışları kenetlendi. İki ayrı çekim alanı birbirini çekiyordu sanki. Umay utandı, ayıp oluyor diye gözlerini yana çevirdi. Delikanlı bakmayı bırakmadı, dümdüz, heyecanla ve merakla, çevrede bakılacak tek şeyi bulmuş gözlerle, tekerlekli sandalyedeki bu kıza bakmaya devam etti. Onun da içinden benzeri kaygı geçti, ya geçip gider de konuşamazsak diye, durdu. Ve o anda kadınlar birbirlerini fark ettiler, durdular, gözleriyle birbirlerini selamladılar, hafif birer tebessümle gençlere de merhaba dediler. Umay, hayatının aşkını bulmuştu ya da hayatını. Delikanlı da öyle.

Umay da delikanlı da ya tanışmadan geçersek diye telaşlı bir kaygı içindeydi. Umay başını çevirip konuşalım diyen bir yüzle annesine baktı. Gülşen Hanım, elindeki torbalardan daha ağır yeni bir yüke hazırlanan bir yüz ifadesiyle, tamam dedi Umay’a. Delikanlı da yanındaki kadına dönüp, “Tanışalım abla” dedi. Kadın annesi değil, ablasıydı. Çapraz duran iki araba yolu kapatıyordu, açmak için az ötedeki boşluğa yöneldiler. Geniş yere gelince durdular, iki kadın el sıkıştı. Umay delikanlıya, “Uzun konuşabilmemiz için bir şeyler yap” diyen gözlerle bakıyordu.

Delikanlının adı Gökhan, ablasının adı Aysel’di.

Hanımlar ayaküstü sohbete başladılar. Aysel Hanım rahattı. Gülşen Hanım ise gergindi, nazik olmaya, karşısındaki dinlemeye çabalayan bir yüzle konuşuyordu, etrafına bakmıyordu ancak birilerinin onlara baktığından emindi. Bu teker-

lekli sandalyedeki gençle ve ablasıyla niçin konuşuyorlardı? Yolda, pazarda gördüğü onca insanla konuşmamıştı, bu insanlarla konuşuyordu. Çünkü onlarla ortak bir soruna sahiptiler. Bu, üzen, derinden derine kemiren, sürekli yaralayan, insanların onlara acımalarına yol açan bir sorundu. Bu ayaküstü sohbet, gitmeyen, giderilemeyen bu sorunun altını çiziyordu gelip geçene.

Umay ve Gökhan, sakın görünmeye çalışarak, bir şey yokmuş gibi davranarak, büyüklere hissettirmeden birbirlerinin soyadlarını, meyllerini almak için içleri gidiyordu. Bu arada iki hanım, havadan sudan ama havayı bulandırmadan, gençlerin sakatlıklarına dokunmadan bir sohbet yürütmeye çalışıyorlardı. Gülşen Hanım emekli banka müdürü olduğunu söyledi. Aysel Hanım ise kardeşinden sekiz yaş büyüktü, bir lisede edebiyat öğretmenliği yapıyordu. İki aile de, yerlilerin ifadesiyle pazarcıydı. Ancak Aysel öğretmen bir edebiyatçı olarak, yaygın ifadenin aksine, pazarcı değil, yaylacı olduklarını, vadiye geldiklerinde, kışlaktan yaylaya göçtüklerini düşünürdü.

Hanımların konuşmaları giderek gençlerin sıkıntılarına kaydı; ikisi de seslerini alçaltarak, hasta yakınlarının çoğunlukla yaptıkları gibi birbirlerinden, işlerine yarayacak yeni bir şeyler öğrenmeye çalışıyorlardı. İnsanların yiyecek, eşya alışverişi yaptığı bu pazarda bu iki insan, can alışverişinde, hayat değiş tokuşunda bulunmaya başlamışlardı.

Bu sandalyeüstü, ayaküstü sohbet az sonra bitecekti. Umay, ya bir daha görüşemezsek telaşı içindeydi, Gökhan'ın soyadını veya bir iletişim bilgisini sormasını bekliyordu. O sormadan söylemek veya onunkini sormak ayıptı, hevesli görünmekti. Sorsun istiyordu, ya sormazsa diye kaygı içindeydi. Gökhan ise kendinden emin ve telaşsız bir şekilde en büyük hobisinden, gökyüzünden söz etmeye başlamıştı, galaksilerden, nebulalardan, karadeliklerden.

Tam bu anda pazarın ötesindeki ağaçların altında kelebek Alaimisema da, kısa yaşamında bitip tükenmek bilmeyen bir uzunlukta yaşayacağı, hayatının en büyük, belki de tek macerasını, tek aşkını yaşamaya küçük kanatlarla yaklaşıyordu.

Alaimisema Âşık Oluyor: Alaimisema ve Kerman

Alaimisema uçu, uçu, uçu... Zarif ve narin kanatlarıyla çiçeklerin, ağaçların, çayırların, yolların üzerinden uzaklara doğru uçu. Annesini unutmuştu. (Kim ki üzüntüsünü, öfkesini unuttur, o gelişir; unutamayan, geçmişe saplanıp kalır, güdük kalır.)

Alaimisema uçuyordu; yolların, meraların üstünde uçuyordu. Yol boylarında ve uzaktaki yamaçlara doğru... Hâlâ kır çiçekleri vardı. Sığırkuyruğu, minyatür serviler misali kısa boylu muhabbet çiçekleri, hırpani görünümlü doğu süseni, sümbül, sütleğen, bükümlü perçemli tek tek kıvrılmış saç telli ortası çizgili açık mor renkli gelin çiçekleri, kırmızı benekli gelinlik giymiş gibi geyikdikenleri, açık leylak renkli narin mor benekli yabani hindiba, kişniş, hatmi ve daha nice bitki vardı.

Alaimisema, Umay'ın Gökhan'ı gördüğü günde ve saatte, çok güzel bir erkek kelebeğe âşık oldu.

Pazarın öte tarafındaki تنها alanda uçarken bir ağacın dalına konmuştu, uçacak yeni yerler, tanışacak yeni arkadaşlar için bakınıyordu. Tam bu sırada karşıdaki ağacın dalına çok güzel bir erkek kelebek kondu. Tavrı rahat, doğal, olağan, kanatları olağanüstüydü; gök mavisi, göl mavisi, yavru ağzı halkalı, portakal çiçeği değmiş gibi ve turkuvazdı. (Kanatlarındaki şekil, arkaik günlerden kalma bir arketipti; gücü, kendine güveni, önderliği sembolize ediyordu.)

Bu olağanüstü erkek, henüz Alaimisema'yı fark etmemişti. Alaimisema ise çarpılmış bir halde ona bakıyordu, kanatlarını birkaç defa heyecanla çırpı. Bunun üzerine erkek kelebek bu heyecanlı dişiği fark etti, uçup yanındaki dala kondu.

Alaimisema çok heyecanlıydı, bir süre ne söyleyeceğini bilemeden öylece baktı. Erkek kelebek onun bir şeyler söylemek istediğini ama heyecandan söyleyemediğini anladı. O da bu güzel kanatlı dişiği beğenmişti; kanatlarını selam anlamında hafifçe çırparak "Merhaba" dedi. Alaimisema heyecandan onu yanlış anladı, "Teşekkür ederim iyiyim" diye karşılık verdi.

Benim adım Kadeh-Kerman" dedi erkek, "kısaca 'Kerman Bey' derler bana ama sen Kerman diyebilirsiniz."

Alaimisema, böyle bir isim hiç duymamıştı, belki bu yüzden pek beğendi, "Benim adım da Alaimisema" dedi ve hayranlıkla Kerman'a bakmaya devam etti; heyecandan kanatları pır pır ediyor, yerinde duramıyordu. Alaimisema, Kerman heyecanını anlamasını istedi, kanatlarını durdurmaya, susturmaya çalıştı, beceremedi.

Kerman, Alaimisema'yı sakinleştirmek için, "Nerelisin?" diye sordu.

"Burahıyım, bu vadide doğdum. Sen nerelisin?"

"Ben uzaklarda, ta ötedeki vadide doğdum."

"Gezmeye mi geldin buraya?"

"Hayır."

"Rüzgâr mı getirdi seni istemeden? Demin rüzgârla geçiverdim ırmağın karşısına aniden."

Kerman, bir süre söylesem mi söylemesem mi diye düşündükten sonra, sesini alçaltarak, "Ben seçilmiş bir keleşim, göklerin kraliçesini arıyorum. Göklerin kraliçesi benim annemmiş, elinde de ölümsüzlük bulutu varmış. Ömrüm kısa, az zamanım kaldı, ölmeden önce annemi bulmalıyım. Bugüne kadar çok yoruldum, beni sarıp sarmalayacak o; sonra

elindeki ölümsüzlük bulutunu verecek bana. Ben de ölümsüzlüğü halkıma, milletime, ne kadar kelebek varsa hepsine serpiştireceğim. Ölümsüz olacağız hepimiz böylece.”

Alaimisema etkilenmişti, “Adın çok güzel ama merak ettim anlamı ne diye?” dedi. (Aslında, doğrusu, sen çok güzelsin, yakışıklısın, hakkında her şeyi öğrenmek istiyorum demek istiyordu.) Kerman keyifle anlatmaya başladı:

“Bu ülkenin dilini çok eskiden beri konuşanların içki içilen kaba verdiği isimmiş kadeh. Kadeh’e, çanak, ayak, idişlig de denirmiş. Altın kadeh hayatın, temiz kadeh konukseverliğin, büyük kadeh ise zenginliğin, varlığın sembolüymüş. Büyüklerim bana Kadeh adını vermişler, halkıma zenginlik getireyim diye. Bir de Kerman eklemişler arkasına. Kerman, kervan demekmiş, kraliçemizi ararken uzaklara giderim diye. Tek kişilik bir kervanım ben, dünyayı gezerim.”

Tam o sırada, tek kişilik bir orkestra, bir karga öttü uzaklarda. Kır langıçlar, serçeler, güvercinler de katıldılar ona. Bir sığırcık hepsine hayretle baktı.

Kadeh-Kerman devam etti:

“Yani Kadeh-Kerman, ‘halkına zenginlik getirmek için uzaklara giden’ demekmiş.”

Alaimisema hayretle dinliyordu onu ama tam anlamıyordu, akıllı Kadeh-Kerman’ın gücündeydi, görünüşündeydi; bu muhteşem erkek, bir dişi kelebeğe ne güzel yavrular verir diye geçirdi aklından. Aklını başından almıştı Kadeh-Kerman.

Kadeh-Kerman, “Tüm kelebeklere, kadehler dolusu zenginliği, abıhayatı, ölümsüzlüğü, varlığı getirmekmiş görevim. O yüzden vermişler bana bu adı; ben de bilmiyordum, yeni öğrendim. Bilge kelebekler, ‘Maşallah, ismiyle müsemma, adı üstünde’ diyorlar bana. İşte bu yüzden, belki de yüzlerce sebepten, uzaklara gidip annemi, kraliçemizi aramam gerekli” dedi ve telaşla ekledi: “Unutmadan söyleyeyim, bilginlerimize göre, kelebeklerin kanatlarında şekillerin özel anlamı var-

mış; daire ortasında nokta, denge-güç demekmiş; bir dairenin çevresinden güneş ışıkları gibi çizgiler çıkarsa o kelebeğin mutlu olacağını gösterirmiş. Benim kanadımdaki işaret, liderlik sembolüymüş. Öyle yazıyormuş kitaplar. Ben tüm kelebeklere önderlik etmek için seçilmiş bir kelebekmişim. Kelebeklerin lideri.”

“Senden başkaları da arıyor mu kraliçemizi?”

“Bildiğim kadarıyla hayır. Beni, onu bulayım diye seçtiler, görevlendirdiler. Ölmeden önce, önümüzdeki şu birkaç günde, annemi, annemizi, kraliçemizi bulmalıyım.”

Alaimisema’nın heyecanı geçmişti, “Annenin gökyüzünde bulunduğundan emin misin?”

“Evet, benim annem, bizim annemiz, kraliçemiz gökyüzündedir. Biz onu göremeyiz. Arada bir bütün kelebekler için ağlar o. Ağlaması yağmurdur ve yağmur bereket getirir dünyaya. Ağlaması bittiğinde, önce eteğiyle gözlerini siler, sonra eteklerini sarkıtır yeryüzüne. Biz ancak onun eteklerinin ucunu görebiliriz. Eteklerinin ucunda yedi renkli gökkuşağı vardır. Onu bulduğumda eteklerinin ucuna sarılıp ‘Anne’ diye bağıracağım. Mutlaka duyacak beni, kollarının arasına alacak. Ve ben ölmeden önce, bu kesin, ölümsüzlük bulutunu verecek bana, bütün kelebekler için.”

“Yağmur yağmadan onu görebilir miyiz?”

“Hayır, ancak yağmur yağdıktan sonra.”

“Ya yağmur yağmazsa?”

“Yağacak, mutlaka yağacak. Yağmazsa ben yağdıracağım. Ben bunun için seçildim. Seçilmiş bir kelebeğim ben; üstelik erkeğim. Ölmeden önce, şu birkaç günde yağmuru yağdıracağım.”

“Nasıl yağdıracaksın?”

“İyilik yaparak. Kelebekler dünyasında bugüne kadar görülmemiş bir iyilik yapacağım. O zaman kraliçemiz sevinçten gözyaşları dökerek dünyaya. Cahil insanlar, yağmur yağıyor sanacaklar. Ve ardından, eteklerini sarkıtacak üstümüze. Ye-

di renkli alaimisema, yani gökkuşağı görünecek göğümüzde. Cahil insanlar, kristaller, kırılma diyecekler. Oysa alaimisema ne kristaldir, ne kırılma; kutsal annemizin kelebeklere sarkıttığı etekleridir yalnızca. Benim gitmem lazım.”

Alaimisema, Kadeh-Kerman'ı gitmekten vazgeçirmek için bir şeyler yapmak istedi ve “Gitmen şart mı? Belki bir başkası bir iyilik yapar da ağlatır kraliçemizi” dedi.

“İnanıyorum ki, şu birkaç gün içinde, annemi, kraliçemizi görölmemiş bir şekilde ağlatacak iyiliği yalnızca ben yapabilirim. Hangi yaprağın altında, hangi dalın ucunda zor durumda kalan bir canlı var diye, dört bir yanı, uzak şehirleri dolaşmalıyım sürekli. Belki bir başkası da yapabiliirdi benim yapacağım işi ama her şeyi bilen kâhinler, benim yapabileceğimi söylediler.”

“Kâhin nedir?”

“Onlar her şeyi bilirler; ahlaklı olmamızı, akıllı olmamızı, gökyüzünde yaşayan kraliçemize saygılı olmamızı söylerler, bir de geleceği bilirler. Benim seçilmiş bir kelebek olduğumu yıldızlara baktıktan sonra söylediler.”

“Nasıl bildiler?”

“Yıldızların açılarını ölçtüler. İki yıldız arasındaki açı benim kanatlarımın açısına uyuyormuş. Bu yüzden sen seçilmiş bir kelebeksın dediler.”

Alaimisema, Kadeh-Kerman gitmesin diye kâhinleri çürütmeye çalıştı telaşla, “İyi de, bütün kelebeklerin kanatları aynı değil mi? O yıldızın açısı hepimizin kanatlarına uymaz mı?” diye sordu.

Kadeh-Kerman kendinden emin bir sesle konuştu: “Uymaz. Kelebeklerin kâhini söyledi, kanatlarımdaki şekiller kelebeklerin lideri olduğumu gösteren bir sembolmüş meğer. O halde bu benim görevim; gidip gereken iyiliği yapmalıyım, yağmur yağdırmalıyım ve annemi, kraliçemizi bulup ölüm-süzlük bulutunu getirmeliyim. Belirli görevlere tayin olunan-

lar görevlerini yapmadıklarında, kıyamet kopar dünyada. Övünüyorum sanma, kâhinler dedi ki, dünyadaki bütün kelebekler benim yüzüm suyum hürmetine ölümsüz olacaklar-mış hayatta.”

Kadeh-Kerman kendinden emindi; gençti, güçlüydü; mücadelede, maceraya hazır. Alaimisema onun gideceğini anlamıştı. Utanmayı bırakıp kendini zorladı ve, “Sen büyük bir şeyin peşindesin ama ben seni seviyorum. Gitme, yanımda kal. Sen gidersen ben kendimi çok yalnız hissedeceğim” deyiverdi.

Kadeh-Kerman derin bir nefes alıp, “Ben de seni sevdim. Hayatım boyunca gördüğüm (geçen birkaç günü kastediyordu) en güzel kız sensin. Ama üzgünüm, annemi, annemizi aramam gerekli. Bu benim dünyaya gelme amacım. Hayatımın anlamı bu. Annemi, kraliçemizi ve ölümsüzlük bulutunu bulmak için geldim ben bu dünyaya” dedi.

Alaimisema, “Benim adım ne biliyor musun?” diye sordu.

Kadeh-Kerman, “Özür diliyorum, bilmiyorum” diye cevapladı.

“Adım, Alaimisema, gökkuşağı yani.”

Bunu duyunca Kadeh-Kerman çok etkilendi, bir an şaşkınlık içinde kaldı. “Yaa...” diyebilirdi yalnızca. Ama sonra silkindi, anlık zaafların büyük hedefleri engellemesini istemedi, “Seni çok sevdim ama gitmeliyim” diyerek kanatlarını açtı.

Alaimisema telaşla, “Ben de geleyim seninle, beni de götür” dedi.

“Çok isterdim ama yalnız gitmeliyim. Sen kızsın, kanatların ince, hızım kesilir sen gelince. Seninle birlikte olmayı çok isterdim ancak ben seçilmiş bir keleşim, bana verilmiş bir görev var. Görevim, kişisel mutluluğumdan önce gelir. Görüşmek üzere. Fakat inan hayatım boyunca, yani önümüzdeki şu üç dört günde seni hiç unutmayacağım.”

Alaimisema ağlamaya başladı. Kadeh-Kerman onun yanı-

na geldi, başlarını birbirlerine dokundurdular, ince ve zarif bir şekilde, bir kelebek nezaketiyle öpüştüler. Sonra Kadeh-Kerman uçtu. Alaimisema arkasından uzun uzun baktı; üzgündü, âşık olmuştu.

Alaimisema kendini yalnız hissetti; sevdiği erkek gitmişti, bir dalın ucunda yapayalnızdı. Üstelik ne kadar ömrü kalmıştı ki bu dünyada. Kanatlarını sarsa sarsa ağlamaya başladı.

Aşağıdaki otların arasında dolaşan salyangoz Gala başını kaldırıp Alaimisema'ya baktı, "Ağlama dostum, git ara. Aşk, ağlamak için değildir, aramak içindir" dedi. (Bu söz gelecekte hayvanlar âleminde bir vecize olacaktı.)

Alaimisema, "Nasıl gideyim, beni istemiyor" diye hıçkırdı.

"Gerçekten âşık olan, istenmeyi beklemez, ister."

Alaimisema az sonra uçup Gala'nın yanına kondu, "Şimdi ben ne yapayım?" diye sordu.

"Uç ve onu ara. Aramak kutsaldır; bütün canlılar bir şeyler aramaya gelirler dünyaya. O da arıyor, neydi adı?"

"Kadeh-Kerman."

"Hah, Kadeh-Kerman da arıyor, annesini arıyor, ölümsüzlük bulutunu arıyor. Sen de Kadeh-Kerman'ı ara. Bazıları yanlış şeyleri, olmayan şeyleri arar; bazıları ise yeryüzündeki doğruları. Kadeh-Kerman, olmayanı arıyor. Ölümsüzlük bulutu filan yoktur; yıldız falı, burçlar filan da yoktur. Ama Kadeh-Kerman gerçekten var bu dünyada; sen gerçeği ara, onu ara" dedi.

Alaimisema, "Şu birkaç günlük ömrüm aramakla geçecek galiba" diye içini çekti. Gala, boynuzlarını hafifçe oynatıp çevreyi yokladıktan sonra, "Bak" dedi, "sevgilini aramazsan başka bir şeyi arayacaksın nasıl olsa. Bari onu ara. Hem ben sana bir şey söyleyeyim mi, nice erkek gibi Kadeh-Kerman da aptal aslında."

Alaimisema, "Aptal değil, çok yakışıklı" diye atıldı. Gala,

şimdi ben buna nasıl anlatacağım diye düşünerek, “Hayatım, akıllı başka, yakışıklı başka. Seninki yakışıklı olabilir ama elindekini görmüyor ne yazık ki. O yüzden aptal dedim ona” dedi.

“Neyi görmüyor?”

“Seni görmüyor. Gökyüzündeki alaimisemayı arıyor, yer-yüzündeki Alaimisema’yı görmüyor. Bir gökkuşağının, yani birkaç dakika göreceği bir hayalin peşinden gitmek yerine, bir hayat boyu birlikte olabileceği kanlı canlı, üstelik kendisini seven bir varlığa sırt çeviriyor. Elindekini görmeyip görünmeze bakan aptaldır; ister kelebek, ister insan. Hem gökteki alaimisemanın onu sevdiği ne malum? Ama sen onu seviyorsun gerçekten. İşte bunu da görmüyor.”

“O beni görmüyor ama gözlerimi kapadığımda ben onu görüyorum.”

Gala, “Nice saf hayvan, fallara, burçlara inanır. Akıllı insanlar inanmazlar tabii.”

Alaimisema, “Ben onun peşinden gitmek isterim. Aradığı yanlış bile olsa, onun gittiği yer doğrudur bana” dedi.

“Âşıksın çünkü. Değsin ya da değmesin, eğer âşık olmuşsan bir kere, sevdiğini aramalısın. Git ara.”

Alaimisema, “Çok teşekkürler Gala. Gidiyorum ama seni hiç unutmayacağım; bana güç verdin, yol gösterdin. Onu ararken ara sen geleceksin aklıma. Benim bir dostum var diyeceğim, adı Gala. Kendimi yalnız hissetmeyeceğim” dedi ve kanat çırpı.

Artık Alaimisema, aşkını arayan bir âşıktı; aşkına kanat çırpacaktı.

İnsanlar âşık olunca, “Kalbim pır pır ediyor” derler. Kelebeklerin kanatları da öyle. İnsanlar, “Aşk kısa sürer” derler, kelebeklerin hayatları da öyle. İnsanlar, “Evlilik aşkı öldürür” der; insanlar akıllarına ne gelirse söyler. Ancak sözün önünü arkasını, sağını solunu nadir düşünürler. Aşk vardır

altı ay sürer, aşk vardır elli yıl. Farklı aşklar vardır çünkü ve farklı âşıklar. Bir, raf ömrü hayat boyu, uzun ömürlü sütler misali eskimeyen, içtikçe çoğalan tükenmeze benzeyen aşklar vardır ve bunları hayat boyu yaşayan çiftler. Bu aşklara ‘tükenmeyen aşk’ demeli. Bir de kelebek kanatları gibi pır pır eden, kelebek ömrü gibi kısa süren, her rüzgârdan etkilenen, ilk fırtınada kaybolan aşklar vardır. Bunlara da ‘kelebek aşkı’ denmeli.

Kelebeklerin, aşkları renkli ve hareketlidir ama hayatları kısa süreli. Bir de ilahi aşk vardır, Yunus’un ki gibi, Galip Dede’ninki gibi. İlahi aşk, pervane aşkı gibidir; tam ışığa kavuştuğunda yanmasını bilir. Ve daha nice aşk çeşitleri sıralanabilir. Bahadır odur ki, her bahar başka âşık edinmez, her bahar aynı âşık ama bin aşk vardır yüreğinde.

Alaimisema’nın kanatları ve yüreği pır pır ediyordu ancak aşkı uzun süreliydi; bir seçimlik değildi, vazgeçimlik değildi. Hayatı boyunca sürecekti. Uçtu.

Umay ve Gökhan

Gülşen Hanım ve Aysel Hanım'ın sohbetleri uzadıkça uzamıştı. Bu arada Umay ile Gökhan birbirlerinin meyl adreslerini aldılar. (Daha ilk dakikalardan beri ikisi de birbirine meyletmişti.) Gözlerinde görünmeyen ama hissettikleri, birbirlerine hissettirdikleri bir uzlaşma vardı. Dostluk için, belki de aşk için, uzlaşmaya, mutabakata varmışlardı.

Gülşen Hanım ve Aysel Hanım da birbirlerinin adreslerini aldılar. Aysel Hanım, “Kusura bakmayın, sizi tuttuk” dedi. Gülşen Hanım da, “A, siz kusura bakmayın, asıl biz sizi tuttuk” dedi; ayrıldılar. (Aslında kimse kimseyi tutmaz bu dünyada, herkes kendini tutar.)

Ayrılırken Umay ve Gökhan el sıkışamadılar; tekrar el sıkışmak ayıp geldi ikisine de. Gözleriyle vedalaştılar.

İki kadın tekerlekli sandalyeleri farklı yönlerde sürmeye başladılar. Gelip geçenler, vücutları büyük ölçüde deformasyona uğramış bu iki gence, biraz hayretle, biraz korkuyla, daha çok da anlamaya çalışan gözlerle bakıyorlardı.

İkisinin de vücudu alışılmışın dışındaydı.

Umay'ın başı vücuduna oranla oldukça büyüktü, kolları ise kısa ve eğri. Sol kolunu hiç hareket ettiremiyordu, sağ kolunu ise hareket edebiliyordu ama güçsüzdü. Bacakları kısa ve eğriydi; ikisi de hareketsizdi, ancak sağ eliyle bacaklarının pozisyonunu değiştirebiliyordu.

Gökhan'ın vücudu da Umay'inkine benziyordu. Başı vücu-

duna oranla büyüktü. Kolları ve bacakları ise kısa ve eğriydi. Ancak her iki kolunu da hareket ettirebiliyordu. Bu yüzden kendini yatağa çekmesi veya engelli tuvaletine kendi başına oturması mümkündü.

Umay'ın da Gökhan'ın da vücutları deformasyona uğramıştı. Olgun bir yüzün altında, eğreti çocuk vücutları... Umay'ın yüzü güzeldi; Gökhan da yakışıklıydı.

Gökhan'a göre uzaydaki görecelilik, yeryüzünde insanlar için de geçerliydi. Hangi vücudun doğru, hangi vücudun deforme olduğuna kim karar veriyordu? Çoğunluk sağ elini kullandığı için dünyada, solaklık normal dışı sayılıyordu. Ancak çoğunluk solunu kullansaydı, sağını kullanmak anormal olacaktı. Vücutlar da öyle. Çoğunluk onlar gibi olsaydı, onlar normal sayılacaktı. Tarih boyunca beyazlar zencileri, zenciler ise beyazları normal dışı saymıştı. Aslında kimin normal, kimin anormal olduğuna karar vermek kimsenin haddi değildi.

Görecelilik, yerde ve gökte sürekliydi. Her şeyin hızı, doğruluğu, bir başkasına göreydi. Görecelilik vardı ama insanların görmediği bir şeydi. Herkes, "doğru" diye kendini öne sürerdi. Örneğin Gökhan'a göre, insanların atipik saydığı Umay, nice yürüyen kadından daha güzeldi. Umay için de Gökhan öyle.

Hemen o gün Umay ile Gökhan meyllle yazışmaya başladılar. Hızlandırılmış bir süreç içinde, bir gün içinde olup biten bir seyir içinde önce arkadaş, sonra dost, akşama doğru da sevgili oldular. Belki sabırları, belki de süreleri azdı bu dünyada; aşkları bu yüzden hızlıydı.

Önce meyllle yazıştılar, sonra skayptan konuşmaya başladılar. İkisi de vadinin iki yamacında, ırmağın iki yakasında, uzaktan uzağa zorlukla seçilen iki evde odalarına çekilmişlerdi. Uzun süre skayptan düşük sesle konuştular. Gece yarısından sonra, evdekiler duymasın diye vatsaptan yazışmaya başladılar. İkisinin de kalpleri, heyecanla, coşkuyla ama biraz da kaygıyla çarpıyordu.

İkisinin de ilk aşkıydı. İkisi de ilk kez, tekerlekli sandalyeye bağımlı kalan bir arkadaş ediniyordu. Umay daha önce kafa dengi böyle bir arkadaşla karşılaşmamıştı. Gökhan'ın arkadaşlık edebileceği, yürüyemeyen arkadaşları vardı ancak Gökhan başlangıçta onlarla yakın arkadaş olmayı, bir yenilmişlik, bir kabullenme gibi görüyor, sakat olmayanlarla arkadaşlığı tercih ediyordu. Zamanla bu tutumu değiştirdi.

İkisi için de böylesine bir arkadaşlık ilkti. İkisi de bilgisayarın ekranında birbirlerini, ekranın ötesinde kendilerini bulmuşlardı. Umay için Gökhan, sevgiydi, sevgilisiydi ama ta derinlerde kendiydi, kendisiydi. Gökhan için de Umay bilgisayarın ekranındaki iki boyutlu bir sevgiliydi ama üçüncü boyutta, derinde, derinlerde kendiydi, kendisiydi, ona bu dünyada yalnız olmadığını hatırlatan biriydi.

Bir bilgisayar ekranını gözlerinizle, eğer görmeyerseniz ellerinizle okursunuz ama aslında size okuyan, sizi okutan aklınız ve kalbinizdir sessizce. Umay ile Gökhan parmaklarıyla, klavyenin tuşlarına ama aslında birbirlerine, aynada gördükleri görüntülere, kendilerine dokunuyorlardı. Aşk önce düşünmektir, sonra dokunmak.

Saat 03.00 olmuştu; yazışmayı sürdürüyorlardı. Başlayan bugünün, hayatlarında ilk kez âşık oldukları bugünün bitmesini istemiyorlardı. Bir rüyada gibiydiler sanki. Bırakıp uyurlarsa, ertesi gün her şey bitecek, rüya bitecek, her şey başa dönecek gibi geliyordu. Bu yüzden ikisi de iyi geceler demiyordu, öteki der diye çekiniyordu.

Birbirlerine çocukluklarını anlattılar, başlarından geçenleri. Umay, diğer çocuklardan farklı olduğunu anlamaya başladığında, önce doğal kabul etmişti bu durumu. (Küçük yaşta öğrenilen gerçekler, ileri yaşlarda aniden ortaya çıkanlara oranla daha kabul edilebilirdir.) Ancak Umay büyüdüğünde, diğer çocuklarla daha fazla karşılaşmaya başladığında, sakatlığını, giderek artan şekilde sorgulamaya başlamıştı. An-

nesine sık sık, “Niçin ben böyleyim?” diye soruyordu. Büyümeye başladığında, bu sorunun annesini üzdüğünü fark etti ve giderek sormaz oldu.

Gökhan ise çocukluğunda içinde bulunduğu duruma içten içe üzülmüştü. Ancak büyüdüğünde içinde bulunduğu farklılığı, bir değer, bir enderlik olarak algılamaya başladı. O, diğerlerinden farklıydı, özeldi. Lisede fiziğe, astronomiye merak sardı; üniversitede astronomi bölümüne girdi, başarıyla mezun oldu. Astronomiyi tercih etmesinin nedeni Stephen Hawking’e olan hayranlığıydı. Açıkça telaffuz etmese de, kendisini alttan alta Hawking’e benzetirdi; sorunları farklı da olsa görünürde, gözde Hawking gibiydi.

Gökhan’ın gözünde Hawking, belki sakattı ama hayran olunacak bir artıya sahipti. Zihni ve gözleri dışında vücudunun hiçbir bölümünü kullanamayan bu ünlü bilgin, nice sağlam insanın sahip olmayacağı, en zenginlerin satın alamayacağı zenginlikteki bir dünyada yaşıyordu; yürüeyebilen nice insanın asla ulaşamayacağı bir ufuk göstermişti insanlara. Hawking’in zihni, belki de bir karadelik gibiydi, küçüktü ama müthişti, Evren’in bilgilerini soğurup bir başka dünya üretirdi. Gökhan Hawking’e hayrandı, onunla özdeşim kurmuştu.

Hawking, Gökhan’ın gözünde, belki de tüm sakatların gözünde, sakat ile sakat olmayan arasındaki sınırı ortadan kaldıran, “sakat” kelimesini telaffuz dışına çıkaran, sakatların gönüllerine güç-kuvvet veren bir abideydi. Onun gibi olabilir-diniz ya da en azından ona benzeyebilirdiniz. (Aslında Hawking, sakat olsun olmasın tüm insanlara, her insanın içinde büyük bir potansiyel olduğunu gösteren bir varlıktır galiba. Zekânın hangi formda ortaya çıkacağı belli olmuyor bu dünyada; güneş bazen kıraç tepeler ardından gelir göğümüzze.)

Gökhan, hem Hawking’e benzediğini düşünüyor, bununla gurur duyuyordu hem de Hawking’e tam benzemediğini,

ondan farklı olarak kollarını kullanabildiğini düşünüyordu. Hem idolüne benziyordu, hem de ondan bir açıdan daha özgürdü. Üstelik bir gün kendi kitabını da yazacaktı.

Gökhan kaçınıcı kezdir Umay'a, "Çok güzelsin" dedi, Umay da onu beğendiğini söyledi Gökhan'a.

Bir ara Umay, "Önce yüzümü mü fark ettin yoksa sandalyede olduğumu mu?" diye sordu.

Bu zor bir soruydu. Gökhan hatırlamaya çalıştı, "Önce seni fark ettim" dedi ama bunun doğruluğundan emin değildi. Önce Umay'ın yüzünü mü yoksa sandalyesini mi fark ettiğini bilemedi. Gökhan, önce hangisini fark etmiştim diye uzun süre düşünecekti.

Gökhan da Umay'a, "Önce beni mi, yoksa özürlü olduğumu mu fark ettin?" diye sordu. Umay da yine, "Önce seni" diye cevapladı. Ama o da emin değildi; önce Gökhan'ı mı, yoksa tekerlekli sandalyesini mi görmüştü. Ancak Umay bunu uzun süre düşünmeyecekti, neyi önce gördüğü önemli değildi. Umay'ın önemlisi sevgisiydi; Gökhan'ın nesi olduğu değil, sevgilisi olması önemliydi. (Sevdiklerimizi, gözlerimizle değil, aklımızla görürüz genelde.)

Gökhan'ın astronomi okuduğu yıllarda Umay da Açıköğretim'de çocuk gelişimi okumak istemişti. Neden çocuk gelişimi, tam bilmiyordu. Derinlerdeki bir istek onu bu alana itmişti. Kendisine değil de belki başka çocuklara bir yardımını olurdu. Belki de ta derinlerde, kendi geçmişini, sakat olmadığı günlerini arıyordu.

Umay çocuk gelişimi okumak istemişti ama gittiği dershanede puanları iyi olunca öğretmenleri hukuka gitmesini önermişlerdi; o da hukuk fakültesini yazmış ve kazanmıştı. (Umay da Gökhan da dershaneye gitmişlerdi. Yalnızca insanlar özürlü olmazlar, kurumlar da özürlü olur bazen. Türkiye'de birkaç nesil, hem okula hem dershaneye gitmişti bu yüzden.)

Hukuk okumuştı Umay; ancak çocuk gelişimine, gelişim psikolojisine de meraklıydı. Çocukların doğal gelişimlerinin, içten dışa, baştan ayağa doğru olduğunu, kendilerindeki gelişim aksaklığının nasıl ortaya çıktığını anlattı Gökhan'a. Sonra hukuktan, Roma hukukundan söz etti. Roma İmparatorluğu'nda bir dönem babalar evin tek hâkimiydi; çocuklarını pazara götürüp satarlarsa ve öldürürlerse suç değildi.

Gökhan da yıldızlardan, nebulalardan, karadeliklerden, Hubble'dan, Hawking'ten söz etti; bir ara kendi bulduğu kuyruklu yıldızdan söz etti. Sonra birden aklına geldi; adını taşıyan kuyruklu yıldızı Umay'a hediye etti.

Umay ilk defa bu tür bir hediye alıyordu.

Sabah beşe doğru ikisinin de uykusu geldi, yine de direniyorlardı uykuya. İlk günün büyüğü, basit bir uykuyla gidecekti. Sonunda Umay, "Yarın yine görüşürüz" dedi. Aslında, "Beni yine ara" demek istiyordu. İnternette çıktılar.

Gökhan kendisi yattı ama Umay tek başına yatamıyordu, annesine seslendi. Umay'ın sesini duyan Gülşen Hanım telaşla yanına geldi ve hayretle, "Aman Allah'ım uyumuş kalmışım, sen bütün gece yatmadın demek" diye bağırdı. Umay mutluluğunu gizlemeye çalışarak, "Önemli değil anne, film izledim" dedi. Annesi önce tamam dedi ama sonra ikirciklenip, "O çocukla mı konuştun?" diye sordu. Umay, "Öyle bir ara konuştuk; hadi anneciğim yatırırver beni" diye konuyu örtmeye çalıştı.

Gülşen Hanım her gece Umay'dan önce uyurdu. Umay, internete girer, film izler, bir civarında annesine beni yatır diye seslenirdi. Bugün farklı olmuştu. Gülşen Hanım hayatlarında yeni bir döneme girdiklerini hissetti. Umay'ı yatırdıktan sonra o da yattı. Bir süre uyuyamadı; bakalım ne olacak diye düşündü. Sezgilerinde yanılmazdı, mutlaka bir şeyler olacaktı.

Dışarıda kuşlar, binlerce yıldır yapıldığı üzere binlerce cıvıltıyla günü, güneşi karşılıyordu. Vadideki sis, uykulu insanların yüzündeki sabah mahmurluğu gibi ağır ağır kuzeydeki dağların gerisine doğru çekilmeye başlamıştı. Tilce Ailesi, Gülşen ve Umay Tilce biraz sonra yeni bir güne uyanacaklardı. Rasim Tilce, hafta sonunu geçirmek üzere o gece gelecekti.

O sabah birkaç saat süren uykusunda bir ara, birkaç saniye gözkapakları kımıldadı Umay'ın, bir rüya geçti zihninden: Rüyasında önce şehirdeki evlerini gördü, hepsi kasvetliydi; sonra Uzun Vadi'nin dağlarını, pazar yerini gördü; mavi renkli pazar tezgâhlarında meyveden küçük tepeler vardı. Sonra o gün pazara giderken karşılaştığı kelebeği gördü. Kelebek narin kanatlıydı, telaşla uçuyordu. Umay da uçmak istedi ve ayağa kalktı; uçamadı ama yürüdü. İşte, sonunda yürüyorum diye düşündü; aman Allah'ım sonunda oldu. Uyanıldığında, benzerlerini çok gördüğü bu rüyayı hayal meyal hatırlayacaktı.

Gökhan

İnternette çıktığında uykusu vardı Gökhan'ın, yatınca kaçtı. Gözlerini kapatıp o gün olanları düşündü bir süre. Bir kız arkadaşı olmuştu galiba. Ya sürmezse diye endişe etti bir an. Kaygıyla karışık bir mutluluk vardı içinde. "Astronomiden söz ettiğimde ilgi duydu, yarın ona araştırmalar yapacağımı, kitap yazacağımı söyleyeyim" diye düşündü. Sonra, bugüne kadar hep ertelediği, ötelediği, aklına geldiğinde düşünmekten vazgeçtiği bir düşünce, âdeta hücum etti zihnine, derinden derine bir ses yayıldı içinde, belki de evleniriz diye. Bu, küçük bir ihtimaldi ama çiçek açmayan ihtimal yoktu yeryüzünde. Evet, belki evleneceklerdi. Bu sefer de, evlilik astronomi çalışmalarımı aksatır mı diye düşündü. Gökhan büyük hedeflere hazırlıyordu kendini, giderek Hawking'e benzeyen seçilmiş biri olduğuna inanıyordu. Evlenmek isterdi ancak astronomide ünlü bir isim olmak, ünlü bir gökbilimci olarak anılmak, en az evlenmek kadar, belki de daha önemliydi onun için.

Gökhan'ın Ailesi

Gökhanlar İstanbul'da oturuyordu. Uzun Vadi'de, iki katlı, verandalı, geniş teraslı güzel bir ev yaptırmışlardı. Yazı ailece bu evde geçirirlerdi, diğer mevsimlerde ise hafta sonlarında gelirlerdi. Yerlilerin ifadesiyle, kısmen pazarcı sayılırlardı.

Gökhan'ın annesi Fatma Hanım, ev kadınıydı. Çocuklarına düşkün bir anne; evini, kocasını omuzlayan, fedakâr bir eştı. Çocukluğu bir Anadolu kasabasında geçmişti, eşraf kıızıydı. Aynı kasabadan Ragıp Bey'le evlenince İstanbul'a taşınmışlardı. Fatma Hanım, muhtemelen eşraf kızı olduğu için kendini asil sayardı. Asil olduğunu asla açıkça ifade etmez, ancak zaman zaman çevresindeki insanların, özellikle sevmediği komşularının asil olmadıklarını bastıra bastıra söylerdi. Kendisinin asil olduğunu belirtmede kullandığı bu dolaylı yol, kocasını rahatsız etmezdi, ancak kızı Aysel, başkalarını ikinci sınıf gören bu üslubu, tutucu bulurdu. Bir tür-lü alışmamıştı.

Aysel, otuz üç yaşındaydı, evli değildi, ailesiyle birlikte oturuyordu. Orta boyluydu, saçlarını arkadan toplardı. Gözleri hafifçe çekik, burnu belli belirsiz kemerliydi. Olgun, kendinden emin bir görünüşü vardı; bakışlarına, artık kanıksadığı bir hü-zün sinmişti. Sevecen bir öğretmen, çok sevecen bir ablaydı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunuydu Ay-

sel; isteyerek girmişti, bölümüyle gurur duyardı. Eskiye, eski yazıya, eski şiire meraklıydı, küçük çapta bir hat koleksiyonu vardı. Yanı sıra, yeni edebiyatı da izlerdi; pozitif bilime, çağdaş düşünceye açıktı, biyoloji ve tıp kitapları okurdu. Biyolojiye, genetiğe, evrime ilgisi Gökhan'dan ötürüydü. Kardeşinin durumu onu derinden etkilemişti.

Aysel ortaokula giderken, kendinden sekiz yaş küçük olan Gökhan'la iyi geçinirdi ancak onun vücudunun niçin öyle olduğuna, bir sandalyeye bağlı kalmasına anlam veremezdi. Böyle olsa da, "Sen ablasın" iletisinin etkisiyle kardeşiyle ilgilenir, oynar, annesine nefes aldırırdı.

Aysel ergenlik dönemine girdiğinde, içinde anlam veremediği, bir duygu oluşmaya başlamıştı; artık Gökhan'dan utanıyordu. Onunla birlikteyken arkadaşlarına görünmek istemiyordu. Birkaç kız arkadaşıyla gezmeye gittiğinde, annesi, ondaki utanma duygusundan tamamen habersiz bir şekilde, "Kardeşini de götür" dediğinde, rahatsız oluyor, içten içe öfkeleniyordu. Lise son sınıfta, kardeşinin sakatlığıyla uzlaşmaya başladı, üniversiteye girdiğinde ise utanma duygusu tamamen yok oldu, kardeşiyle aralarında hayat boyu sürecek bir dostluk oluştu. Artık ona yavrum demeye başlamıştı, giderek artan bir şefkatle ve kabullenişle seviyordu onu.

Aysel lisede okurken, Gökhan için tıbbı ya da biyolojiye gitmeyi düşünmüştü ancak o yıllarda kardeşinin hastalığı hakkında daha derin bilgi edinmeye, sürekli onunla ilgili şeyler düşünmeye hazır değildi. Bu yüzden çocukluğundan beri ilgi duyduğu, belki de onu yaşamındaki bu en temel sıkıntıdan uzaklaştıracak bir konuya, edebiyata yöneldi. Onun için edebiyat, sağlıklı insanların güçlü bir mantıkla konuştukları, olsa olsa en fazlası aşk acısı çektikleri bir güzellikler ve güçlüler dünyasıydı.

Aysel, Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* adlı eserine birkaç defa başlamıştı ancak bitirememişti. Hasta-

nelerden, hastalıklardan, yürüme güçlüğü çeken insanlardan söz eden bir edebiyat eseri, henüz Aysel'in hazır olmadığı bir şeydi. Edebiyatı ve biyolojiyi ayrı ayrı okuyabiliyordu fakat zihninde ikisini birleştirmeye, ikisini birleştiren bir romanı okumaya hazır değildi. Belki kardeşinin hastalığını kendi mesleğinden uzak tutmaya, acısını mesleğine bulaştırmamaya çalışıyordu; belki de kardeşinin durumunu kabullenmeye henüz hazır değildi. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nu okuyamaması bu yüzdendi.

Aysel, bu roman dışında Peyami Safa'nın bütün eserlerini okumuştı, sevmiştii ama *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* başkaydı, kişiseldi.

Aysel öğretmen, edebiyat eğitimine farklı bir bakış açısı getirmeye çabalıyordu. Gençler divan edebiyatını sevmezlerdi genelde. Aysel, divan şiirini evcilleştirmeye, gençlerin eline avucuna sığar hale getirmeye çalışmıştı kendince.

Nefi mesela, çok öfkeliydi, yerin dibine batırırdı kızdıklarını; bazen vezir vüzerayı, bazen babasını. "Nefi öfkesini böyle ifade edermiş, siz nasıl ediyorsunuz? Nefi kırıp geçirirmiş öfkelenince, siz de kırıyor musunuz öyle?" diye sorardı. "Nefi'nin pişman olduğuna dair bir veri yok elimizde, siz arkadaşlarınıza veya ana babanıza kızdığınızda pişman oluyor musunuz?"

Veya şu olayı anlatırdı:

"Bir gün Nefi Bayram Paşa'yı fena hicvetmiş; IV. Murat'ın izniyle de paşa Nefi'yi zindana attırmış. Kızlarağası (yüksek rütbeli bir saray görevlisi) şairi severmiş, kâğıt mürekkep alıp Nefi'nin yanına zindana gitmiş, çömelip dizinin üzerinde padişaha hitaben, af mektubu yazmaya başlamış. Nefi söylüyor, bir hadım ve zenci olan kızlarağası yazıyormuş. Şimdi kızlarağasının niyeti iyi, adamcağız sadece Nefi'yi kurtarmaya çalışıyor. Ancak aksiliğe bakın, çömeldiği için olacak, bir ara kızlarağası terler ve alnından mektubun üzeri-

ne bir damla ter damlar. Yazı bozulur, ağanın yanında başka kâğıt yoktur. ‘Tüh’ der kendi kendine kızar kızlarağası. O an Nefi’nin aklına güzel bir nükte gelir, dilini tutamaz: ‘Ne gam efendi hazretleri, mübarek teriniz damladı’ der. Bu nükteye çok içeren kızlarağası, kâğıdı buruşturup gider. Ertesi gün Nefi’yi idam ederler.”

Bu olaya hem öğrenciler, hem Aysel öğretmen üzüldülerdi. Aysel öğretmen şunu sorardı:

“Üstünüzden irak olsun, teşbihte hata aranmasın; aranızda, tamamen iyi niyetle bir espri yapan ve başı bu yüzden derde giren var mı? Ya da size yapılan iyi niyetli bir espriye gereksiz yere kızdığınız oluyor mu?”

Çok örnek gelirdi öğrencilerden; anne babalarına, öğretmenlerine ya da birbirlerine yaptıkları yerli yersiz espriler yüzünden başlarına az dert açılmamıştı. Kendilerine yapılan masum esprilere yersiz tepki gösterenler de vardı.

Bazen konu Fuzuli’nin, Şeyh Galip’in aşk şiirleri olurdu. Aysel, “Şair aşkını böyle ifade etmiş ya siz nasıl ediyorsunuz?” diye sorardı. Önce biraz kıkırdaşırdı öğrenciler, sonra konudan, konuşmaktan keyif alırlardı.

Bazen ders kitaplarında yazmayan bir baba-oğul çatışmasını anlatırdı Aysel.

“Mehmet bin Süleyman, Kerbelâ’da doğmuş. Bayat boyundanmış. Şair olmak istemiş. Biraz tevazudan, biraz da ilerde başka şairlerin şiirleri onun şiirlerine karışmasın diye, gençliğinde ‘Fuzuli’ mahlasını almış. Gün geçmiş ünlenmiş, ulu ozanlardan biri sayılmış. Günü gelmiş bir oğlu olmuş Fuzuli’nin; büyümüş, o da şair olmuş. Ancak delikanlı kendisine mahlas diye ‘Fazli’yi seçmiş; baba gereksiz, oğul gerekli yani. Fazli babası kadar meşhur olmamış şiirde. Ancak bir gün bir başka şair, babasıyla aşık atan Fazli’ye bozulmuş olacak ki şöyle demiş: ‘Hille’de şimdi iki şair var; babası Fuzuli, oğlu Fazli. Bu dünyanın bütün işleri tersinedir. Aslında baba

fazli, oğul fuzuli.’ Evet gençler, siz babalarınızla, annelerinizle zıtllaşıyor musunuz? Evetse, nasıl?” derdi.

Ya da, “Bir gencin babasını, annesini geçmek istemesi kötü mü? Hem onları geçmeye çalışmak, hem kırmamak mümkün mü?” diye sorardı.

Aysel’e göre, böylece, uzaklarda kalmış şiirler gençlerin avuçlarına girerdi. Aysel bazen,

“Dili, dizi eskimiş Shakespeare’i anlıyor da İngiliz, biz niye anlamayalım Fuzuli’yi” derdi.

Aysel’e göre, temele Ali Şir Nevai’yi, Karacaoğlan’ı, Şeyh Galip’i, Fuzuli’yi; onların üzerine de Melih Cevdet’i, Dağlarca’yı, Necip Fazıl’ı, Orhan Veli’yi, Nâzım’ı koymalıydık dikkatlice.

Öğrencileri Aysel öğretmeni severlerdi. O, edebiyatı, şiiri sevdirmişti onlara. Kardeşine de.

Aysel sadece edebiyat öğretmiyordu, edebiyat ile pozitif bilimi bağdaştırmayı da öğretiyordu. Sürekli roman, hikâye, deneme okuyan, kaliteli tiyatro, film, opera izleyen bir edebiyat öğretmeni idi. Öğrencilerine, “Okuduklarınızı önce kalbinizle yorumlamalısınız, sonra aklınızla” derdi. Ona göre bir edebiyatçı, okuduklarını yorumlayabilmek için, tarihte, psikolojide, coğrafyada ve benzeri alanlarda bilgi sahibi olmalıydı, ayda en az bir bilim ve teknik dergisi izlemeliydi.

Aysel’in gözünde, pozitif bilimlerden kopuk bir sanat ya arabesk olurdu ya da kiç (*kitsch*). Bilimden ve sanattan uzak bir toplum ise bir hiç olurdu.

Ailenin soyadı Gökdemir’di. Fatma Gökdemir, Ragıp Gökdemir, Aysel Gökdemir ve Gökhan Gökdemir.

Evin reisi Ragıp Gökdemir (Ragıp Bey’in evin reisi olduğuna yalnızca kendisi ve eşi inanırdı; çocuklarının ve kanunların nezdinde, gözünde reis sayılmazdı), çeşitli işleri denedikten sonra mefruşatçılıkta karar kılmıştı. İşleri iyiydi; İstanbul’da Esenköy’de büyük bir mağazası vardı. Sabahla-

rı, bizzat açtığı kepengin arkasındaki geniş vitrinde ve mağazanın derinliklerinde, saten perdeler, ipek perdeler, dantelli perdeler, perdelikler, yerliler, ithaller vardı. Ragıp Bey işini kısa zamanda büyüttü, iki farklı semtte iki farklı dükkânı oldu. İşleri iyiydi.

Ragıp Bey, geleneklerine bağlı, haline ahvaline sürekli şükreden, para kazanmayı seven ama aynı zamanda para kazanmak ile kanaatkâr olmayı bağdaştıran, dürüst ve çalışkan bir esnaftı. Ragıp Bey, kendisini esnaf olarak tanımlardı ama hanımı (Ragıp Bey karısına eşim değil, hanımım dedi) Fatma Hanım, kocasının esnaf olarak adlandırılmasından hoşlanmaz, yeri geldiğinde onun tüccar olduğunu vurgulardı.

Bu namuslu (en azından işinde namuslu olan) ve çevresi tarafından sevilen insan, bir süre önce eşini aldatmış, bir yabancı ülkeden Türkiye'ye gelmiş bir kadınla bir yıl kadar birlikte yaşamıştı. Birkaç ay birlikte olduktan sonra bu kadına bir daire alan ve imam nikâhı kıyan Ragıp Bey, ailesi İstanbul'dayken çeşitli mazeretler üreterek, arkadaşlarıyla toplandıklarını söyleyerek, ailesi Uzun Vadi'ye gittiğinde ise daha rahat bir şekilde onun dairesinde kalıyordu.

Ragıp Bey'in kadının dairesine girip çıktığını gören tanıdıkları durumu yetiştirdiklerinde Fatma Hanım, ağlamış, kıyametleri koparmış ancak işi, evi terk edecek düzeye getirmemişti. Bir süre sonra da bu görünmez kumaya ilişkin bir tür kabulleniş geliştirmişti zihninde. Bir orospu, soyu sopu, ne idiği belirsiz bir şıllık, kendisi gibi asil bir kadına, bir eşraf kızına rakip olamazdı. Olsa olsa bir erkeğin elinin kiri olurdu, yıkayınca geçerdi.

Ragıp Bey, kendisini açıkça reddetmeyen ama evde sürekli üzgün dolaşan, çocuklarına bağırان, sık sık ağlayan eşinin durumuna fazla dayanamamış, olayın açığa çıkmasını izleyen ay içinde, "boş ol" diyerek sevgilisini terk etmiş, ellerini yıkamıştı. Bir yıllık macerasından geriye, kadına aldığı daire

kalmıştı. (Daha doğrusu daire kadında kalmıştı.)

Bu aldatma olayı, Fatma Hanım olayı sineye çektiği, siniriyle baş edebildiği için, ailenin düzenini görünür şekilde bozmamıştı. Ancak yaşanan, Gökdemir Ailesi'nin göğünde, artık yağmura dönüşmeyen ama bir kenarda sürekli duran bir karanlık bulut olup kalmıştı. Ara ara kendini hatırlatan bir yumru gibiydi Fatma Hanım'ın göğsünde.

Gökhan olaydan nispeten daha az etkilenmiş görünse de Aysel, derinden etkilenmişti. Artık onun için yaşamındaki güvenli bir alan, güvenli eş fikri, her an kayıp gitme ihtimali olan kaygan bir zemine dönmüştü. Nikâhların nazik ve yakışıklı erkekleri, evlilik baharı bittiğinde uçup gitmeye hazır bir kuş olmuştu gözünde.

Bazen bir balkonda ya da bir verandada otururken bir anlık bir gübre kokusu duyarsınız aniden; varla yok arası bir şeydir, ikinci kez soluk aldığınızda duymazsınız ama az sonra tekrar geçecektir üstünüzden. Ya yakınlarda bir ahır vardır ya da biri çimlerine gübre atmıştır. Umayların evinde ve Gökhanların evinde, erkeklerin eşlerini aldatmaları olayı, her an duyulmayan ama sıklıkla kendini hatırlatan, bir gübre kokusu gibi arada bir hissedilen bir kötü esinti olmuştu.

Aile, insanların açlığı ve tokluğu birlikte sindirdikleri, güzel esintileri ve kötü kokuları birlikte hissettikleri ve eğer dayanabilirlerse güçlülere birlikte göğüs gerebildikleri bir yerdir. Direkler, çatılan tahtalar, çakılan çiviler çok da önemli değildir; bir aileyi ayakta tutan şey, gülümseyen yüzlerin ve çatılan kaşların dengesidir.

Gökhan'ın Dostları

Gökhan, ulusal ve uluslararası düzeyde astronomi derneklerine üyeydi. Böylece, çoğuyla yüz yüze görüşmemiş de olsa çok sayıda arkadaşı vardı. Bunların bazıları bu alanda üniversite eğitimi almış, bazıları konunun amatörü ama hepsi yürekleriyle, akıllarıyla, göğü, gökbilimini seven gençlerdi. Hepsi bilgili ve sevgi doluydu; gökbilim onları birleştirirdi. Bir sıkıntıları olduğunda ya da bir sevinçleri, birbirlerini arar, paylaşırlardı. Paylaştıkça sıkıntıları azalır, sevinçleri artardı. Arada çatışmalar bile, çatışmaları aile içi kardeş kavgası gibiydi yalnızca.

Bu gençlerin kendi aralarında argoları, yalnızca kendilerinin anlayabileceği, onlar tarafından üretilmiş esprileri vardı. Bir geniş aile gibiydiler.

En sevdikleri oyunlardan biri, birbirlerine, gök cisimlerini hediye etmektir. Bazen bir galaksiyi, bir yıldızı ya da kendi buldukları bir kuyrukluyıldızı hediye ederlerdi. Sanal sayılabilecek bu hediyeleri, genelde ciddiye alırlardı.

Bazen kendisine bir yıldız hediye edilen bir kulüp üyesi, bu yıldızın daha önce aynı kişi tarafından bir başkasına da hediye edildiğini öğrendiğinde, “Bu kullanılmış hediye” diyerek, aldığı soyut hediyeyi iade ederdi.

Uğraşlarını, işlerini seven insanların öğrenme, çalışma ortamlarında yaptıkları birtakım teşbihler, insanları anafolar gibi cezbeden metaforlara dönüşüp dönüp durur ortalarda.

Gökbilim öğrencilerinin, genç gökbilimcilerin birbirlerine yıldız, gök cismi hediye etmeleri, başlangıçta şakaydı, gide-rek ciddiye alınan, bazen sevindiren bazen kızdıran bir alış-kanlık halini almıştı.

Astronomiyle ilgili genç hanımlar ve erkekler, arkadaşları-na, sevgililerine, eşlerine, onların huylarını hatırlatan gök ci-simlerini hediye eder olmuşlardı. Bazen de birbirlerine bu ci-simlerin adlarını verirlerdi.

Örneğin, araları iyi olan çiftler birbirlerine sarmal gökada hediye ederler ya da “sarmalım” diye seslenirlerdi. Bu, “Sen beni kollarında ve kalbinle sarıyorsun ya da ben seni sarıyo-rum” demektir.

İlişkilerinde inişler çıkışlar yaşayan, bir günü bir gününü tutmayan kişilere “düzensiz” gökadalarn adları verilirdi.

Biri ötekine kızdığında, “uydu gökadalarn” adını verirdi ona ya da sadece “Uydu” derlerdi. “Filancanın etrafında uy-du gibi dolaşıyorsun sözü” ise yalakalık ediyorsun anlamına gelirdi.

İlişkide, karşıdakinin içini oyan, onu âdeta emen, tüketen kişilere, “karadelik” derlerdi.

Parlak görünen, ancak insanlara mesafeli davranıp uzak duran, yanına fazlaca yaklaşılamayan insanlar vardır. Bu ki-şilere, “Kuazar”, diğeri bir ifadeyle “yıldızımı” denilirdi. (Ku-azarlar, çok uzak ama parlak, esrarengiz gök nesneleridir.)

Gökhan'ın, farklı ülkelerden, gökbilimine meraklı arkadaş-ları vardı. Anastasia, Harm, Nazanin, Michal, Andrej, Attila, Arabella, Stavros, Moira, Sebastien, Edward, Costa, Juhee, Tiamo, Tokiko, Nayuko, Abdullah, Ali, Salomon... Rusya'dan, Almanya'dan, İran'dan, Polonya'dan, Macaristan'dan, Venezuela'dan, Güney Kıbrıs'tan, Fransa'dan, İngiltere'den, İtalya'dan, Kore'den, Çin'den, Japonya'dan, Lübnan'dan, Ku-zey Kıbrıs'tan, İsrail'den. Bu gençlerden bazıları kendi ülke-lerinden, bazıları ise öğrenci olarak bulundukları Avrupa ül-

kelerinden katılıyorlardı kulüp çalışmalarına. Hemen hepsiyle yalnızca internet aracılığıyla tanışıyordu Gökhan.

Gökhan'ın astronomi eğitimi almış veya almamış, Türkiye'de yaşayan çok sayıda Türk arkadaşı da vardı. Bunların bir kısmıyla yüz yüze görüşürler, bir kısmıyla ise internette tanışıyorlardı.

Gökhan'ın arkadaşlarının bir kısmı engeli olmayan, bir kısmı ise çeşitli nedenlerden ötürü yürüme engelli olan gençlerdi; içlerinde yürüyebilen ancak spastik olanlar vardı. Hepsi gökyüzünde birleşirlerdi.

Arkadaşlarından, farklı ülkelerde engellilere sağlanan imkânlar hakkında bilgi ediniyordu Gökhan. Bazı ülkelerde engelliler için özel otobüsler vardı. Engellileri de dikkate alan iç mimarlar, dizaynlı evler, bürolar yapıyorlardı. Bu yaklaşım artık Türkiye'de de görülmeye başlamıştı. Bazı asansörlerde –hepsinde değil– görme engellilerin parmaklarıyla okuyabilecekleri numaralar yazıyorlardı artık. Kendisi için gerekli olmasa da Beril alfabeli bu sayılar Gökhan'ın içini ısıtırdı. Bu, “öteki” insana, görmeyene empati ve saygı anlamına geliyordu gözünde. (Özünde, empati ve saygı olan her şey insanlığın yüzünü ağartır.)

Gökhan birkaç yıl önce bir gün özürlü arkadaşlarından Andrzej'le vatsap üzerinden haberleşiyordu. Andrzej, sık sık âşık olurdu. Âşık olduğunda ise yerini göğünü o kız kaplardı, gökleri yıldızları unuturdu. Ancak ilişkileri hep kısa sürerdi. Sevgilileri Andrzej'i kısa sürede terk ediyordu. Andrzej bu durumun nedenini özürlü oluşuna bağlar, “Sağlam olsam beni bırakmazlardı” diye düşünürdü. Oysa muhtemelen sağlam olsaydı da ayrılırlardı ondan. Çünkü özürlü olduğu için değil, üzerlerine fazla düştüğü için terk ediyorlardı onu.

Andrzej bunun farkında değildi; sevgililerini sevgiyle boğar, nefes aldırmazdı onlara. Onlar da nefes alabilmek için ayrılırlardı. Yeni bir arkadaş edindiğinde, sonunda bu da be-

ni bırakacak, bırakmasın diye düşünür, kızın üstüne düşerdi. Kız kendisini terk ettiğinde ise, “Ben böyle olacağını bilmişim” derdi. Yani sonuçta kendi kendini doğrulayan kehanetlerde bulunurdu. Kaygılı olmayı bırakabilse her şey daha iyi olacaktı.

O gün Andrzej son aşkıyla ilgili yakınıyordu Gökhan’a. Bir ara şöyle demişti: “Avrupa’da, özürlü erkeklere cinsel hizmet veren özel eğitilmiş kadınlar var ama ben kiralık bir profesyonel sevgili değil, amatör bir ruh isterim yanımda.”

Özürlü erkeklere hizmet veren profesyonel kadınlar Gökhan’ın ilgisini çekmişti.

“Nasıl oluyor?” diye sorduğunda, Andrzej nasıldan açıklamıştı.

Gökhan, “Benim ülkemde insanlar iyi kalplidir ama artıları ve eksileri var sonuçta. Toplum, mavi kapak toplamayı, merdivenlere rampa yapmayı hatta özürlülere iş vermeyi düşünüyor ama onların da duygularının, cinselliklerinin bulunabileceğini düşünmüyor. Onların kendilerini kutsallığa adanmış rahipler, rahibeler olduklarını zannediyor. Bir de üstüne üstlük yüzlerine karşı ‘Vah, vah’ diyor” demişti.

Gökhan’ın dostları arasında bir de Umut adlı, otuz yaşlarında, astronomide asistanlık yapan, Gökhan’ın abi dediği doktoralı bir genç vardı. Umut özürlü değildi, özürlü olan olmayan tüm öğrencilere yakındı. Ancak Gökhan’la aralarında daha yakın bir bağ vardı; Gökhan özürlü olduğu için değil, astronomide sıra dışı hayalleri olduğu, Hawking’e özenddiği için diğer öğrenciler arasında Gökhan’ı öncelikle fark etmişti Umut.

Umut öğrencilik yıllarında Gökhan için ağabeydi, sırdaştı; hâlâ öyleydi. Aile fertlerinin duygusallıklarından ötürü aile içinde konuşamayacağınız bazı hassas sorunlarınızı danışabileceğiniz aile dışında dostlarınız olmalıdır. Onlar ikinci bir aile gibidir, gerçek bir aile gibi, akıllı, gerçekçi. İşte Umut da bun-

lardan biriydi. Gökhan onunla daha çok, sakatlığından kaynaklanan duygusal sıkıntılarını paylaşırdı. Başka şeyler de.

Birkaç ay önce bir gün Gökhan internette Umut'a, "Umut abi, dünyanın birçok ülkesinde arkadaşlarımız var; yıldızlara teleskopla bakıp yakınlaşır gibi onlarla da öyle, uzaktan uzağa yakınız birbirimize. Ama birçoğu daha az önce ülkemize saldırdı, İngiliz'i, Yunan'ı, Rus'u. Bazen acı bir duygu geçiyor aklımdan, acaba şehit dedelerimize haksızlık mı ediyoruz diye" dedi.

Umut'un cevabı şöyleydi: "Savaşlar, milletlerin değil, devletlerin, hükümetlerin işi. Onlar karışmasa öldürmezdik birbirimizi. İzmir'in işgalini protesto için düzenlenen bir Sultanahmet mitingi vardı hani. Halide Edip orada, 'Devletler, hükümetler düşmanımız, milletler dostumuzdur' demişti. İzmir'in işgalini Venizelos kotardı, yüz binden fazla Türk'ün ve Yunan'ın yok olmasına neden oldu. Ama aynı Venizelos, siyaseti bıraktığında Atatürk'ün elini sıktı, sonra da onu Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterdi. İşte Halide Edip'in demek istediği buydu. Siyasetçi Venizelos düşmanımızdır ama vatandaş Venizelos dostumuzdur, dedemizdir. Yani devletler düşmanımızdır, insanlar dostumuz. Bu cümleyle olmasa da Livaneli de aynısını söylüyor kendince. *Serenad*'ını okudun mu?"

Gökhan, "Aldım abi, okuyacağım. Belki hep aynı hikâye. Bruno'yu da, 'Güneş, yıldızlardan biridir yalnızca' dedi diye yaktırmıştı kilise."

"Bruno dedin de aklıma geldi: Biliyor musun bir süredir ne düşünüyorum? Bugün, tüm insanların onurunun eşit olduğunu düşünüyorum; en azından kuramsal olarak. Bir devlet başkanının onuru vatandaşın onuruna, müdürün onuru memurun onuruna, çocuğun onuru ana babasının onuruna ya da bir katilin onuru bizim onurumuza eşit aslında. Ama bunu bugün düşünüyorum, bir beş yüz yıl önce kimse böyle düşünmüyordu. 'Kralın onuru, çobanın onuruna eşittir' diye-

mezdi kimse. Daha Rönesans'ta bile, bir ressam hoca öğrencisini şöyle eleştirmiş: 'Sen kralın ayak parmağı ile çobanın ayak parmağını eşit çizmişsin. Olmaz öyle şey. O, kralın ayak parmağı.' ”

“O günden bugüne düşüncelerimizi değiştiren ne oldu?”

“Pek çok şey ama en çok pozitif bilimlerdeki gelişmeler bence. Belki de en çok astronomideki gelişmeler. Beş yüz yıl önce insanlar, kralların padişahların sıradan insanlardan çok daha üstün olduklarını düşünürlerdi. Bu yüzden onların onuru, halkın onurundan yüksek zannedilirdi. Aynı yıllarda güneşin çok büyük, yıldızların ise çok ufak, önemsiz olduğu düşünülürdü. Sonra astronomi gelişti. İnsanlar anladılar ki, güneş, diğerleri gibi sıradan bir yıldızmış. Yalnızca bize yakın olduğu için büyük gibi görünürmüş. İşte o zaman kralın onurunun çobanın onuruna eşit olduğunu düşünmeye başladık. Eskiden kralın onuru güneş gibiydi; en büyük sanılırdı, meğer kralın onuru ve güneşin büyüklüğü, bizim durduğumuz yerden öyle görünüyormuş.”

“Tamam da abi, kral ile çoban tam tamına eşit mi?”

“Statüleri farklı, işlevleri farklı ama onurları eşittir.”

Gökhan'ın dostları yıldızlar gibiydi, onurları eşitti. Ancak Gökhan o gün hangisine daha yakınsa, hangisiyle daha yoğun iletişim içindeyse, o gün, bir güneş gibi diğerlerinden bir adım öne çıkardı o.

Gökhan göğü severdi. Gök, apaçıktır, az ötededir ama ona ve bilgisine kolay ulaşamazsınız. Gökbilimi ile belki biraz ulaşabilirsiniz gökyüzünün bilgisine. (İnsanlar da, kuşlar da, kelebekler de öyledir; karşınızda dururlar ama onlara ve onlara ait bilgilere kolay ulaşamazsınız.) Gökhan, kendi zihninin, hocalarının, dostlarının desteğiyle ulaşabiliyordu göğün bilgisine.

Tüm hocaları, mesela Ethem Hoca, yalnızca matematiği, yıldızları değil, fiziksel anlamda yaşamakta olan bir evreni,

uzaktan seyretmeyi ve sevmeyi de öğretmişlerdi ona. Gökhan evde, bilgisayar bağlantılı modern bir teleskopun yanı sıra el yapımı iki teleskop daha kullanıyordu. Bir galileoskopi vardı bir de yine el yapımı daha modern bir teleskopu. (Galilei Galileo'nun yaptığı ilk teleskopa "galileoskop" denilir; bugün onun yaptığının benzerini yaptığınızda, gökyüzüne Galileo'nun gözleriyle bakmış olursunuz.) Gökhan'ın el yapımı teleskopları, elle teleskop yapan Türk kadın gökbilimcilerden –belki de ilki– olan Nurcan Gök tarafından yapılmıştı. Eşinin soyadından ötürü Gök olan Nurcan Gök, kendinden ötürü de bir amatör gökbilimciydi. Karıkoca, önce Nurcan sonra Koralp iyiden iyiye bu işe gönül vermişlerdi.

Ertesi Gün

Bir günü izleyen güne ertesi gün denir genelde. Yeryüzünde, gökyüzünde, her gün kendine özgüdür; kendinde şeydir, kendisi gibidir, güzeldir. Ancak bazı ertesi günler, tekrarı olmayacak şekilde güzeldir.

Ertesi gün, ötelenmiş, ötedeki gündür; bazen bir ertesi günde ötedeki yaşamlara geçilir.

Umay ile Gökhan'ın tanıştıkları günü izleyen gün, ikisinin de hayatında hiç yaşamadığı bir ertesi gündü. Ertesi gün güzel bir gündü; sabah dağlardaki sis vadiye indi. Kuşlar önce birdi, sonra iki oldu; sonra binlercesi geldi. Kuşlar, böcekler, kediler, köpekler, kelebekler, yürüyüşe çıkan insanlar, kapılarını pencerelerini açanlar, hepsi, yeri, göğü vadiyi, güneşi gördü.

Güzel bir gündü.

Ve Umay uyandı.

O gün güzeldi ama hiç kimse için o gün, Umay'a görüldüğü kadar güzel bir gün değildi. O gün, Gökhan'la tanıştıklarını izleyen ilk sabah, ilk gündü; o gün, bir daha tekrarı olmayacak bir ertesi gündü.

O gün Umay, ne dağları, ne güneşi gördü. Aklı sevgisindeydi, sevgilisindeydi. O gün Umay için yeni, yeniden de öte, hiç yaşanmamış, doğmamış, görülmemiş bir gündü. Umay bugünü gördü.

O sabah Umay uyandığında aklına hemen Gökhan gel-

di, önceki gün geldi, kalbi heyecanla çarptı. Onu gördüğünden bu yana kaç saat geçtiğini düşündü. Hiç saat geçmemişti. Dün, olduğu gibi, önünde, zihninde duruyordu. Dün, bugündü, uçup gitmeye hazırlanan bir kelebek gibi, belki uçup gidecekti ama şimdi önündeydi.

Umay âşıktı, bir sevgilisi vardı. İçini sevinç, coşku ama yan sıra, ya biterse diye, derin ve ince bir korku kapladı.

Sonra Gökhan uyandı. Gökhan ve Umay, uyandıklarında birbirlerini görmediler ama birbirlerinin farkındaydılar. (Aşk, görmeden birbirini fark etmektir.)

Gökhan uyandığında, önce Umay geldi aklına. Umay öyleydi, güzeldi, oradaydı, oydu, onundu. Gökhan'ın her şeyi, düşleri, düşünceleri, ailesi, dostları vardı ama ilk kez bir sevgilisi oluyordu.

Gökhan, o güne kadar hissetmediği bir mutluluk ama derinlerde bir kaygı, ferahlatan ama ürperten bir rüzgâr hissetti içinde, ya sürmezse diye. Ancak mutluluk esip uzaklara sürdü kaygıyı. Artık bir sevgilisi vardı; artık yalnızca kendini değil, iki kişiyi düşünmesi, iki kişilik düşünmesi gerekliydi. Belki evleneceklerdi. Günlerini, geleceklerini, gelirlerini, olurları, olmazları düşünmesi gerekliydi. (O erkekti, bütün bunları o düşünmeliydi.)

Artık, bakacağı her gök atlasında, gecede gündüzde gökyüzünde, yıldızların, nebulaların, ayın, güneşin yanında, kanatlarını açıp uçan bir kuş gibi Umay'ı da görecekti. Umay, eski dilde kutsal kuş demekti, kuşların tanrıçasıydı. Kuşların tanrıçası artık Gökhan'ın sevgilisiydi. Artık Gökhan'ın yerinde, göğünde, göğsünde Umay da vardı.

Gökhan, Umay'ı kollarına aldığını, göğsüne bastırıldığını düşledi. Sonra onu öptüğünü hayal etti. Bir hayal perdesinin ardında, sisler, bulutlar, tüller gerisinde Umay'ı belli belirsiz hayal etmek bile güzeldi.

Sis dağılır, gökyüzü bulutlarını uzaklara çeker, dağlar gö-

r n r; canlar, canlılar ortaya çıkar. Gökhan, sislerin, bulutların gerisinde, canıyla, teniyle, teller duvaklar  inde Umay'ı gördü. Uzattığında elini değdiremeyeceği bir camın gerisindeydi sanki ama canlı capcanlıydı; teller duvaklar  inde Gökhan'a gülümsüyordu. Evleneceklerdi, evlenmeleri gerekliydi.

Artık Gökhan'ın göğünde, göğsünde, uyuduğunda d   nde, uyandığında gözünde Umay olacaktı.

Gökhan, sıcak bir yaz ak amında verandada Umay'la ele ele oturup ona yıldızları anlattığını hayal etti. Ona teleskopuyla uzakları gösterecekti. Artık yıldızlar Umay'la daha güzeldi.

O sabah Gökhan, yirmi be  yıllık dünyasının hiç ayak basılmamış bir bölgesine ayak bastığını hissetti. Bu topraklar yeniydi. Bu yeni topraklarda, d  ler ötesi, gerçekleşmesi hayal bile edilmemiş olan yepyeni bir yaşam vardı.

O sabah Umay'a ve Gökhan'a güneş değil a k doğmuştu. A k, iki kişilik bir i ti. A k, çok kalabalık bir dünyada, iki kişilik bir dünya, iki kişilik bir yuva oluşturma i iydi.

Gökhan kalktı, kendini sandalyesine çekti. Umay henüz bilgisayarını a mamı tı, a ınca mutlaka Gökhan'ı arayacaktı. O arayana kadar geçecek zamanda Gökhan, internete bakabilirdi, gelen iletilere cevap verebilirdi. Ama internet bo tu, internette boşluk vardı; Umay yoksa internet de yoktu. Zaten göreceli olan zaman, artık Gökhan'ın kalbinde Umay'a ayarlanmı tı. O yoksa zaman da yoktu.

Gökhan verandaya çıkıp bekledi. Az sonra Umay internete geldi. G ne  doğmuştu.

İlk düşünen insandan bu yana sevgililer için sabah birbirlerine gönderdikleri iletilerle ba lamı tır. G ne  eğer ileti taşıyorsa aydınlatır.

Eskiden Anadolu köylerinde internet, telefon yokken, dekanlıklar uzaktan ayna tutarlardı sevgililerine, yavukluları-

na. Yuvarlak cep aynaları olurdu ceplerinde âşık erkeklerin; arkasında da mutlaka bir horoz resmi. Tarlada, yolda, belde, bir genç kız, ta uzaklardan, ağaçların ya da çalılıarın ardından, güneşin bulunduğu yerin ters tarafından, gözlerine güneş geldiği zaman, sevgilisinin kendisine işaret verdiğini anlardı.

Aşk güneştir, güneş gibidir; en iyi güneşle iletilir Anadoluda.

Umay ile Gökhan, internetten “günaydın” dedikleri zaman birbirlerine, yüzleri aydınlandı hemen, uzaktan bir ayna tutulmuş gibi gözlerine.

Aşk güneştir, güneşli haberler getirir sevgililere.

O gün öğleden sonra hava kapandı, yağmur yağmaya başladı.

İki baharda uzun uzun iplikler halinde yağmur yağardı Uzun Vadi’de, tarlalara, ormanlara, bahçelere. Her yağmurdan önce bir kasvet, yağmurdan sonra toprak kokulu bir rahavet çökerdi ağaçların, bahçelerin, evlerin üzerine. Serçeler, bir gündüz uykusundan uyanmış gibi kuytulardan çıkar, şöyle bir silkinir, yağmur bitti şarkıları söylerdi bir ağızdan. Uzun Vadi’de yer, gök, zaman güzeldi; ister yağmurlu ister güneşli gökyüzü güzeldi her zaman.

O gün Umay ve Gökhan birlikte kararlaştırıp evlerinin verandalarına çıktılar, birbirinden uzak iki verandada yağmura baktılar. Üstü örtülü bir mekânda, bir balkonda veya bir verandada, yağmur yağdığına oturup yağmura bakmak güzeldi.

O akşam Gökhanların sofrası yine her zamanki gibi zengindi. Fatma Hanım yemek yapmayı severdi. Sofrada geleneksel yemekler vardı, bir de Uzun Vadi’ye özgü ot sepeti. Bu otları, birkaç komşusuyla birlikte kırlarda toplardı Fatma Hanım. Ot toplamak binlerce yıllık geçmişten gelen törensel bir uğraştı sanki. Binlerce yıl önce, tarım öncesi çağlarda, er-

kekler ava giderdi, kadınlar ot ve tohum toplamaya. Bugün pazarda, manavda sebze meyve alınsa da, doğadan ot toplama alışkanlığı hâlâ sürmektedir Anadolu'da. Madımak, karahindiba, ebegümece ve daha nice... Bu otlar, saksıda, serada yetişmez, doğadan toplanır yalnızca.

Bölgede yetişen otlar, sofralık bitkiler, tohumlar, mevsimine göre yöre halkının ve Fatma Hanımların sofralarında, evlerinde, rengârenk yüzleriyle, mis gibi kokularıyla nane, reyhan, dereotu, kişniş, sarıbal bardağı, boz süpürgecik, gülizar, efelik, cücebağırsağı, terek bulunurdu. Sofralarına, mutfaklarına Kazankaya Kanyonu'ndan, Çalkara Köyü'nden tatlı soğan gelirdi.

Bamya çorbası, yayla çorbası (toyga çorbası), yaprak sarması, patlıcan tavaşı gibi bildik yemeklerin yanı sıra, her yerde bilinmedik yöresel yemekler de yapardı Fatma Hanım. Bacaklı çorba, karabaklalı sarma, asma yaprağı eşliğinde soğuk yenen bat, keşkek, madımak, coştı, basta, ferfene, Tokat kebabı, nivik, gelinparmağı, ısırgan yağlı aşı, şipsi, papa, siron, tülü köfte, kulak, cadı, kavlak börek, mısır böreği, pırasa böreği, hamba, Almus böreği, çarşaf böreği.

Fatma Hanım'ın sofrası, geçmişten bugüne böylesine zengindi işte.

Gülşen Hanım da yemek yapmayı severdi ama sofrasında daha çok, memurluk yaptığı dönemlerden kalan alışkanlıkla makarna, köfte, patlıcanlı pilav, cacık, salata benzeri pratik, kolay yemekler bulunurdu. Yemeklerinin temel özelliği, kızının sevdikleri olmasıydı.

O akşam Gökhan da, Umay da, her zaman sevdikleri anne yemeklerini fark etmediler. İkisinin de gözleri dalgındı sofralarında; uzak ufuklara, bu sofraları ve evleri aşan yeni ufuklara bakıyorlardı âdeta.

Kelebek Avcıları

Alaimisema ne yana uçması gerektiğini bilmiyordu. Irma ın karşı tarafında yüksekçe bir a a  dalına kondu, dört bir yana baktı. Kadeh-Kerman ortalarda yoktu.

Mutlaka uzaklara gitti, buralarda zaman kaybetmemeliyim diye düşündü, evlerin gerisine, kırlara doğru s   ld . Sa a sola bakarak ilerliyordu. A a ıda, artık mevsimi geçmekte olan ebeg umeciler, sarı beyaz   ekli adaçayı yapraklı ladinler ve bir tane de uzun tohumlu tekesakalı vardı.

Bir ağacın tepesine kondu, sonra ağaçtan ayrılıp villaların arkasına doğru uçmaya başladı. Alçaktan uçuyordu. Birden iki kelebek tela la yanından geçti. Biri var gücüyle, “ abuk kaç, kelebek avcıları geliyor!” diye bağırdı.

Alaimisema  a kınlıkla arkasına baktığında, elindeki sopaların ucuna birer pazar filesi asmı  iki gencin onlara doğru ko tu unu gördü. Bunlar do asever görünen kelebek avcılarıydı. Tela la iki kelebe in gittiği yöne uçtu, uzaklaştı.

Uyarımasalar kaçmazdı. Kelebek avcılarını ilk kez görüyordu.

   kelebek hızla ırma ın karşı tarafına geçti. Avcılar kar ıda kaldı. Kurtulmu lardı. Yan yana bir a a  dalına konular. Alaimisema nefes nefese, “Neydi bunlar, anlamadım?” dedi.

Kelebeklerden ya lı olan (on gündür ya ıyordu), “Bunlar kelebek avcısıdır. Kelebek yakalarlar” dedi.

Alaimisema, “Ellerindeki sopalara pazarda gördüğüm filelerden takmışlardı. Onunla mı yakalıyorlar?” diye sordu.

“Hayır” dedi öteki kelebek, “pazar filesi değil, kelebek ağı o. Kelebeği içine sokarlar. İçine girdin mi, artık ölüm kaçınılmazdır. Götürüp koleksiyona koyarlar.”

“Nasıl?”

“Kanatlarına birer iğne batırıp bir duvara çakarlar seni. Kanatların iki yana açık, uçmaya hazırım sanırsın, kımıldayamaz ölürsün ve bir insanın koleksiyonunda ölü bir kelebek olursun.”

Alaimisema kendini çok kötü hissetti, hayretle ve öfkeyle, “Bunu niçin yaparlar?” diye sordu.

Yaşlı kelebek, “Doğayı, bizi sevdikleri için yapıyorlar bunu. Sanırım insan, sevdiği şey yalnızca onun olsun ister” diye cevap verdi.

İkinci kelebek, “İnsanlar, bazen sevdiklerini yanlarında tutarak öldürürler, bazen de kızdıklarını. Hani Romanyalılar çarmıha gererlermiş insanları, tıpkı kelebekler gibi” diyerek lafa girdi.

Yaşlı kelebek, “Romanyalı değil, Romalı” diye düzeltti.

Alaimisema, “Çarmıh ne?” diye sordu.

Yaşlı kelebek, “Çarmıh, bir öldürme aracıydı; birbirine dik iki tahta, insanların üzerine çizilmiş bir çarpı işareti. Eski-den bazı insanlar, sevmedikleri insanların kollarını iki yana açıp ellerinden birer çiviyle tahtaya çakarlardı. Koleksiyondaki kelebekler misali, öylesine dururdu insanoğlu, sonra da ölürdü, susuz ve acılı.”

Alaimisema korkmuştu, “Demek ki bu insanlardan uzak durmalı, severlerse de öldürüyorlar, kızarlarsa da” dedi.

“Yani.”

“Yani.”

Yaşlı kelebek, “Bu insanların yaptığı bununla da bitmiyor hani. Nice tırtıl bir koza örür çevresine, günü gelince kele-

beğe dönüşüp çıkabilmek için sessizce. Ama bu hain insanlar, ipek yapabilmek için, kozayı kaynar suya atarlar, tırtılı öldürürler, kelebek olup dünyaya ulaşmadan. Kozadan ipekli elbiseler yaparlar.” (Bu doğrudur. Koyunu öldürüp doğmamış kuzuyu annesinin karnından çıkarıp astragan kürk yapan insanoglu, kelebeklerin yaşanmamış hayatlarından da kendine, tenine hafifçe dokunsun diye ipekli kumaşlar dokumuştur.)

İkinci kelebek, “Soyumuz, bu soysuzların tehdidi altında. Bu hain insanlar, her şeyi yaparlar. Sonra dönüp ahlaktan, adaletten söz ederler” diyerek antenlerini salladı.

Alaimisema, “Bu insanların hepsi kötü mü? İki gündür bir kız görüyorum, sandalyede oturup dolaşıyor. Bize bir zarar vermez gibime geldi” dedi.

Yaşlı kelebek, “Vermez belki, insanların bir kısmı kötüdür, bir kısmı iyi. Ama hangisi zarar verir, hangisi vermez, anlamak için ömrümüz yetmez.”

Diğer kelebek, “Biz hepsinden uzak duralım en iyisi.”

“Yani.”

“Yani.”

Alaimisema da onlardan öğrendiği gibi, “Yani” dedi.

Kendini çarmıha germeyi keşfeden insanoglu, bu keşfinden ötürü pişmanlık ve öfke duydu. Öfkesini göğşe yansıttı, Kutsal Ruhu gökten yere indirdi, insan yaptı. Bu insana eziyet etti, çarmıha çiviledi, sonra da gerisingeriye göğşe gönderdi. Modern günün insanı, yendiği düşmanının etinden bir lokma yiyen pagan günlerin insanı gibi, zafer sarhoşluğu içinde İsa’nın eti kanı niyetine bir lokma ekmek yedi, bir yudum şarap içti.

Roma’dan bugüne çarmıhın çivileri, insanın vicdanına çakılmış gibi. (Kelebek kanatları veya insan bedeni, özetledi olup biteni: Çivi.)

Mavi kanatlı kelebek Alaimisema’ya, “Şu ağaçların arka-

sına gidiyoruz, arkadaşlarımız var, bizimle gelebilirsin” dedi.

Alaimisema kendini yalnız hissediyordu, onlarla gitmek iyi gelecekti. İkisini de sevmiştii. Bir an onlara katılmak geçti aklından, sonra vazgeçti. Amacı henüz önündeydi, Kerman’ı aramaya devam etmeliydi. Kelebeklere, “Size çok teşekkür ederim, hayatımı kurtardınız, sizi sevdim, sizinle gelmek isterdim ama ben sevgilimi arıyorum. Onu bulmam lazım” dedi.

“Kayıp mı oldu?”

“Yok, kaybolmadı, gitti. Onu arıyorum şimdi.”

İki kelebek de kuşku duyan, biraz da ayıplayan bir bakışla baktılar Alaimisema’ya.

Çünkü her ne kadar demokratik hayvanlar olarak bilinseler de, kelebeklerin dünyasında bile, bir kadın kelebeğin, kendisini bırakıp giden bir erkeği araması ayıp sayılırdı, kadının pasif olan, bekleyen olmalıydı. Alaimisema açıklama ihtiyacı duydu ve olayı biraz çarpıtarak, “Biz aslında birbirimizi seviyoruz ama onun büyük bir görevi var. Görev icabı gitti” dedi.

Bu açıklamayı yapmak Alaimisema’yı rahatlatmıştı. Kelebekler, “Nasıl bir görev?” diye sordular.

Alaimisema, gururla Kadeh-Kerman’ın ne aradığını anlattı. Kelebekler Kadeh-Kerman’ın adını duyunca heyecanla, “Aa, onun adını biz de duyduk, kraliçemizi arıyormuş, tüm kelebeklerin kurtarıcısı olacakmış” dediler.

Alaimisema, nasıl tanıştıklarını anlattı onlara. Sonra antenlerini birbirlerine sürerek vedalaştılar, vadi boyunca uçmaya devam etti Alaimisema.

Birkaç gün ömrü kalmıştı; kelebek avcılarına yakalanırsa belki daha da kısaydı zamanı. Bir an önce sevgilisini bulmalıydı. Sağa sola bakına bakına uçtu, uçtu, uçtu. Kâh güneşe doğru, kâh güneşten ırağa, uçtu, uçtu, uçtu.

Bir süre sonra birkaç kelebek daha gördü Alaimisema, neş içinde inip kalkıyor, havada görünmeyen daireler, elle tu-

tulamaz helezonlar çiziyorlardı; Alaimisema'yı görünce ya-vaşladılar, selam verip nereye gittiğini sordular.

Alaimisema onlara, biraz öncekine oranla daha da gurur duyarak sevgilisi Kadeh-Kerman'ı aradığını söyledi, görüp görmediklerini sordu. Kelebeklerin üçü de Kerman'ı tanı-mıyordu; ne adını duymuşlardı, ne de ne aradığını.

Alaimisema buna çok şaşırdı, bütün kelebeklerin Kadeh-Kerman'ı tanıdığını sanıyordu; tanımayanlarla karşılaşmak onu hayal kırıklığına uğratmıştı.

Uçmayı sürdürdü. Birileri onu tanı-sın ya da tanımasın, aramaya devam edecekti. Önemli işler yaptığı ya da tanın-mış olduğu için değil, öncelikle sevdiği için arıyordu Kadeh-Kerman'ı.

Sonra bir de şu vardı: Alaimisema, yüreğinin derinliklerin-de önemli işler yapacak bir liderin yakını, yardımcısı olmak-tan gurur duyduğunu hissediyordu. Evet, ölmeden önce onu bulmalıydı; sevgilisini, liderini bulmalıydı. Birkaç saat bile birlikte olsalar razıydı. Kısa bir ömürde birkaç saat uzun bir zaman sayılırdı.

Uçmayı sürdürdü. Bir ara tanımadığı birkaç kelebek arka-sından, "Dikkatli ol, ileride kelebek avcıları var" diye bağırdı.

Tanımadığı kelebeklerin bu işbirlikçi tavrından içten içe bir haz duymaya başlamıştı Alaimisema. Zaman zaman ken-disini yalnız hissetse de, bu tür dostça uyarılar, güneşi gö-ren sis gibi, yalnızlık duygusunu alıp götürüyordu üstünden. (Avcılar ve saldırganlar daima olagelmıştır dünyada, önemli olan avların dayanışmasıdır.)

Bir ara tek başına uçuyordu Alaimisema, çevrede başka kelebek yoktu. Birden ağaçların altında, elinde kelebek ağı bulunan, beyaz gömlekli, siyah şapkalı bir genç gördü; on iki, on üç yaşlarındaydı. (İnsanlar için çok genç, bir kelebek için çok yaşlı sayılırdı.)

Alaimisema siyah şapkalı oğlanı fark ettiğinde oğlan da

onu gördü; hızla uzaklaşıyordu ki o da peşinden koşmaya başlamıştı.

Alaimisema telaştan yalpalarken, oğlan kelebek ağını havaya kaldırmış koşuyordu; yakalanması an meselesiydi. Aradaki mesafe hızla kapanmaya başlamıştı.

O telaş içinde bir an, “Ya sevgilime kavuşmadan ölürsem” diye geçirdi Alaimisema aklından. Son bir gayretle yükseldiğinde, küçük avcı üç metre gerisindeydi.

Lüks Lambası Altında Aşk

Bir gün öncesine kadar rahattı Gökhan, yıldızları düşü-
nürdü geceler boyu. Şimdi göğünü, göğsünü yepyeni bir duy-
gu sarıvermişti. Yeni başlayan bir aşk heyecanı ama yanı sı-
ra yüreğinde bir derin kaygı, ya sürmezse diye. Acaba? (Bü-
tün filozofların ve bilginlerin sorduğu acaba'dan daha önemli
bir acaba, âşıkların zihninde yaşar galiba.)

Gökyüzü, astronomi, uzaklaşan galaksiler gibi Gökhan'ın
zihninden gidivermişti. Şimdi, arkası karanlık, önü aydınlık
bir lüks lambası belirmişti önünde.

1950'lerde, 60'larda, özellikle kırsal kesimde, lüks lamba-
ları vardı Türkiye'de; halkımız "lüküs lambası" derdi. Bağlar-
da, harmanlarda geceleri lüks lambası yakardı Anadolu insa-
nı. Lüks, çevresindeki üç metre çaplı bir daireyi aydınlatırdı
yalnızca. Gecenin bir yarısı lüksü yaktığınızda günlük güneş-
lik olurdu yakın çevreniz; ancak dairenin ötesini göremezdin-
siz; uzaktakiler sizi görürdü ama siz onları göremezdiniz.

Bir kitapta okumuştum bunları Gökhan, şimdi aşkları da
apaydınlık bir lüks lambası içindeydi; birbirlerini görüyorlar-
dı ama az ötesi karanlıktı, belirsizdi.

Bir de şu, ışığa âşık pervaneler koşardı lüksün ışığına.
Pervaneler yanardı.

Belki de bütün aşklar bir lüks ışığı gibidir, lüktür. Üzeri-
ne doğru koşanları, sevgilisine pervane olanları yakar, koş-
mayan karanlıkta kalır.

Gökhan âşıktı.

Genelde bastırıldığı, zaman zaman onu üzen düşünce, artık örtülemez biçimde zihnini kaplamaya başladı Gökhan'ın. Ben niçin hasta oldum diye.

Bir hata ya da bir aksilik, küçükken tekerlekli sandalyeye bağlı kalmasına yol açmıştı Gökhan'ın. Göğü delen bir lazer gibi, ışıık demeti benzeri bir rahatsızlığın derisini delip yaşamına girmesi bütün hayatını değiştirmişti. Üstüne üstlük ikinci bir hastalığı daha vardı Gökhan'ın. Hekimlere göre, önünde on yılı vardı. (Bu tahmin kesin mi bilemezsiniz. Eğer doğruysa yalnızca on yıl.) İlmini, şöhretini önündeki on yıla sığdırmalıydı.

İçindeki, sabah çiyllerine benzer sabah sevinci bir anda uçuverdi. Umay'a on yıl ömrünün kaldığını söylese miydi? Bilemedi. Yoksa hiç mi söylememeliydi? İçinden dedi ki: "O beni böyle kabul etti, kolumun bacağımın kısa olmasını kabul etti. Acaba ömrümün kısa olduğunu da kabul eder mi? Ömrüm gerçekten kısa mı?" (Birinci sorunun cevabını hemen öğrenebilirdi, ikinci sorunun cevabını bilemezdi.)

Gökhan yataktan kalktı, yüzünü yıkadı. Evlerindeki lava-bolardan biri özörlöler içindi; önü kavisli, hilal gibi, musluk kolu uzun. Sonra balkona çıktı, Umay'ı niçin sevdiğini düşündü, bilemedi. Kendisine benzediği için mi, güzel olduğu için mi, bilemedi. Belki de niye sevdiğini bilmesi gerekmezdi. Niyeyse niye, sevdim işte, diye düşündü.

Başkalarına hesap vermesi gerekmezdi, kendine bile hesap vermesi gereksizdi. (Sürekli hesap verdiğimiz için birilerine, hesaplarımız açık verir habire. İnsanın neyi niçin yaptığını kendine veya birilerine açıklaması, kendi boynuna geçirdiği ilk esaret halkasıdır. "Vebalim boynuna" der kimileri; vebalden veba gibi korkarız. Ama kendi kendimize yaptığımız haksızlıkları ciddiye almayız. Aslında en büyük vebal, kendi özgürlüğümüzü, gelişmemizi, kendimize, kendi elimizle kısıtlamamızdır.)

Balkonun kenarına gitti, sandalyesini dağlara doğru çevirdi. Dağlar Gökhan için yıldızların başlangıcıydı; dağlarda, kuşlar, Umaylar, dağların ötesinde uzay vardı. Düşünmeye başladı; elinde değildi, zihnindeki düşünce eline sığmıyordu. Acaba?

Acaba, sakat olmayan bir kızı beğenmeye cesaretim yok da o yüzden mi Umay'ı beğendim diye bir düşünce, inatçı sarmaşıklar gibi sarıldı aklına. Bu soru kötüydü, hem Umay'a haksızlıktı, hem kendisine. "Yok kesinlikle öyle değil" dedi içinden, onu, öyle olduğu için değil, o olduğu için beğenmişti.

Gökhan Umay'ı sevmiştir; sakat olduğu için değil, Umay olduğu için yalnızca.

Birinci düşünceyi kovmaya çalışırken, daha kötü bir düşünce çörekleniverdi aklına. İçinde, ta derinlerde, yüzü, gözü olmayan bir ses, "Eğer sen sakat olmasaydın, beğenir miydin bu kızı?" demeye başladı. Bilemezdi. Yaşanmamış bir yaşantıyı bilmesi beklenemezdi.

Bütün bu düşünceleri reddetti. Neyse ne, nedense neden; onu sevmiştir. Kendisine veya bir başkasına hesap vermesi gerekmezdi. O an, basmakalıp bulduğu, sevmediği atasözlerinden biri geçiverdi aklından: "Ye üzümü sorma bağını" diye. Ülkenin, kaynaklarının, zenginliklerinin, kuşlarının, kelebeklerinin, hunhar bir iştahla yenmesi söz konusu olduğunda, bir ahlaksızlık belirtisi olan bu düşünce, bazen işlevsel olabilirdi kişisel tarihinizde. Ye üzümü, sorma bağını; sev derinden, kurcalama nedenini. Umay'ı beğenmişti, sevmiştir. O kadar, bitti.

Beğenmesi doğaldı da, birkaç saat içinde âşık olması, biraz tuhaf geliyordu kulağına, aklına. Ancak galiba, kelebeklerin ömrü misali kısa sürecek ömürlerde, aşklar da hızlı olmak zorundaydı.

İnternete baktı, Umay henüz uyanmamıştı. Heyecanlı ama hüznü, kararlı ama kaygılı bir yüzle, merdiven asan-

söründen verandaya indi, annesi kahvaltayı hazırlamıştı. Pazardan alınmış peynirler, reçeller, zeytinler, domates, biber, yeşillikler ve kızarmış ekmek... Gökhan kahvaltı etmeyi sevdi; ama bu sabah sofrayı görmedi; uzaklara ayarlanmış bir dürbünle yakındaki bir nesneye bakınca nasıl ki bulanık görünürdü, sofrada öyle.

Fatma Hanım oğlundaki değişikliği fark etmedi ama Aysel ablası hemen anladı; dünden bu yana Gökhan değişmişti. Aysel, önce arkasından eğilip kardeşini, sonra da annesini öptü, onlar da Aysel'i. Sessizce kahvaltıya başladılar.

Gökhan dalgındı, görünmeyen uzaklara bakıyordu gözleri. Fatma Hanım bir ara mutfağa gittiğinde, "İyi misin Gökhan?" diye sordu Aysel.

"İyiym" diye karşılık verdi Gökhan ama bu cevap Aysel için yeterli değildi. Üsteledi ve şaka mı ciddi mi olduğu belli olmayan bir ifadeyle, sesini alçaltarak, "Hayatım, o dünkü kız kafanı mı karıştırdı?" diye sordu.

Gökhan, önce "Hayır" dedi; az sonra gözlerini tabağına dikip, "Evet" dedi.

Fatma Hanım mutfaktan döndü, sustular.

Gökhan'ın evet'i, Aysel'in zihnini, sıcak bir çöl rüzgârı gibi yalayıp geçti. Böyle bir şeyi yıllardır bekliyordu. Gökhan'ın evliliği, cinselliği, aile içinde hiç konuşulmazdı, gündeme gelmemişti. Ama artık günüydü, gündemiydi, konuşulmalıydı.

Giderek artan sayıda tanıdık Aysel öğretmene, "Niçin evlenmiyorsun?" diye soruyordu. Bu anlamsız ve patavatsız soruya Aysel'in canı sıkılırdı. Ayıptı, gereksizdi ama hiç olmazsa Aysel'e böyle bir soru sorulabiliyordu. Fakat hiç kimse bu soruyu Gökhan'a sormazdı.

Nice anne gibi Fatma Hanım da kızına sık sık, "Sen de hayırlısıyla bir evlenseydin" derdi. Ancak buna benzer bir şeyi Gökhan'a hiç söylememişti.

Gökhan'ın evlenmesi konusu, uzağındaki, yakınındaki in-

sanları ürküten bir konuydu; konuşulmazdı, tabuydu. Ele, gündeme gelmez bir şeydi. Bu yüzden insanlar bu konuyu elemezlerdi. Özellikle gençleri baş-göz etme konusunda pek hevesli olan yaşlı kitle, Gökhan'ın evliliği söz konusu olduğunda sessizdi.

Evlilik konusu, sadece çevresi için değil, bir ihtimal çevrenin etkisiyle, Gökhan için de zor bir konuydu. Gökhan'ın canını derinden derine, deriye batmış bir kıymık gibi sürekli acıtan bu konu, şimdi birdenbire gündeme gelmiş, düşlere düşüncelere giren bir sızı oluvermişti.

Aysel, Gökhan'ın eline hafifçe dokunup, "Canım benim" dedi. Gökhan bu dokunuşta ve ses tonunda, destekle karışık bir acıma hissetti. Belki gerçekten acıma vardı veya Gökhan'a öyle gelmişti fakat destek olduğu kesindi.

O gün içinde bu "canım benim" sözü bir altıyazı gibi Gökhan'ın zihninden ara ara geçiverdi. Ailesi için Gökhan bir candı ama şimdi canın canı yanıyordu. Evlenebilirler miydi, Umay ister miydi, ailesi ister miydi, ömrünün sınırlı olduğunu öğrenseler ne derlerdi? Bir de bu vardı. Dahası Gökhan'ın anne babası ne diyecekti?

Otuz beş yaşında öleceğini bilmek, önünde on sene kaldığını düşünmek, en azı hekim tahminiyle sınırlı bir ömrü olduğunu bilmek, bazen kaldırılması imkânsız bir yükü üstünde, bazen önemsiz görünürdü gözüne.

Nicedir kendi kendine, "Nasıl olsa herkes ölümlü, üstelik kimse ne zaman öleceğini bilmiyor bu âlemde; belki hemen, belki sonra. Ben hiç olmazsa ne zaman öleceğimi biliyorum; kıymetini bilmem gereken, her saniyesi bir dünya kadar değerli bir on sene var önümde" derdi.

Belki de gerçekten öyleydi; iyi kullanılmış bir on sene, kullanılmamış bir yirmi seneden daha fazla ederdi.

Kahvaltıdan sonra internete yine baktı; Umay hâlâ uyanmamıştı, ekranı kapalıydı. Bir an, acaba uyandı da açmıyor

mu diye geçti aklından. Saat on buçuktu. Acaba? Ya hiç açmazsa? Bir gün süren bir rüya mı görmüştü yoksa?

Umay uyuyordu; uyandığında hatırlayamayacağı birkaç rüya görmüştü sabaha karşı. On birde uyandı. Önce her şey normaldi; bir saniye sonra, dün olanları hatırladı. Hiçbir şey normal değildi. Dün olağanüstü bir gündü, tüm canlılığıyla zihninde duruyordu. Gözleri sevinçle sağda solda gezindi; baktığı hiçbir şeyi görmüyordu. Her şey Gökhan'dı, her yerde Gökhan vardı.

Bir süre yatakta kalıp dün olanları düşünmek istedi. Ama hemen vazgeçti. Kalkıp interneti açmalıydı. Umay kendi başına yatıp kalkamıyordu, annesi yatırıp kaldırırdı. (Bugüne kadar, muhtemelen yeterince çalışmadığı, annesine güvendiği için yatıp kalkamıyordu, çalışsa, büyük ihtimalle yapabilirdi.)

Bütün varlığıyla, vücudundan umulmadık bir güçle, "Anneee..." diye seslendi Umay.

Gülşen Hanım balkondaydı, balkondan, "Canım" cevabı geldi. Umay, candı.

Gülşen Hanım, balkondan içeri girdi, alışıldık adımlarla Umay'ın odasına yöneldi. Alışılmış bir gündü, her zaman ki gibiydi; dün pazarda gördüğü, tanıştığı kişiler, Gülşen Hanım'ın gününde, gündeminde değildi o sabah. Dün, kişisel tarihlerde sıralanan, sıradan bir dündü. Sıradan adımlarla kızının odasına yürüdü. Yüzünde, acılı geçen yıllarda geliştirdiği, önemli değil bakışlı o alışıldık tebessüm vardı.

Kapı açıldı. Gülşen Hanım Umay'ın yüzüne baktı, Umay her zamankinden farklıydı. Sabahları ciddi ve uykulu olan yüzü, o sabah aydınlıktı, apaydınlıktı, gülüyordu; gözleri parlak gökler gibiydi. Gülşen Hanım dün tanıştıkları tekerlekli sandalyedeki genci hatırladı birden. Olanları, olacakları kavrayıverdi. Umay âşıktı. En azından o gençle arkadaşlık etmek istiyordu. Gülşen Hanım'ın yüzündeki tebessüm uçuverdi. Tari-

fi imkânsız bir sıkıntı kapladı yüreğini. Göğsündeki göğü daraldı. Yıllardır korkuyla beklediği, sürekli ötelemeye çalıştığı an gelmişti. Yıllardır, hatta üniversiteye devam ederken bile erkeklerle ilgilenmez görünen (belki de kendisinin öyle zannettiği), masum bebeklere, kutsal kuşlara benzeyen sevgili küçük kızı, sokakta karşılaştığı bir erkekle beş dakika konuşunca mutluluktan uçmaya başlamıştı.

Gülşen Hanım o an, yaşantılarında bir şeylerin geri dönülmez şekilde değiştiğini bütün çizgileriyle birlikte anlıyordu.

Umay, saklamadığı, saklayamadığı bir sevinçle cıvı cıvı konuşmaya başladı. Durmadan anlatıyordu; dün gece internete takılmıştı, saçma sapan filmler izlemişti. (Aslında izlememişti.) İnternette müzikler indirmişti. (İndirmemişti, müzik Umay'ın içindeydi.) Dışarıda hava güzel miydi? Bugün de yürüyecekler miydi?

Sonra her sabah yaptığı gibi kollarını annesine doğru uzatmaya çalıştı.

Gülşen Hanım eğilip kızını öptü, kaldırdı, geceliğini çıkardı, giydirdi, banyoya götürdü. Bütün bunlar olurken Umay, her zamankinden farklı, hem de çok farklı şekilde cıvı cıvı konuşup durdu. Durdu durdu konuştu, kendini durduramıyordu, konuştukça konuştu.

Umay'ın neşesi, kuşkuya yer bırakmayacak şekilde dün tanıştığı oğlanla ilgiliydi. Umay'ın bir erkekle ilgili bu neşesi, bir bıçak gibi Gülşen Hanım'ın kalbine işledi.

Annesi mutfığa doğru çevirdi sandalyesini. Umay, "Sağ ol anne, aç değilim, kahvaltı etmeyeyim, biraz internete gireyim" dedi.

Oysa kahvaltıyı severdi. Gülşen Hanım iyiden iyiye sıkıldı, kızdı, bu işin sonu kötü diye düşündü ama bir şey söyleyemedi. Bir oğlan, üstelik sakat bir oğlan, tüm yaşamlarını şimdi den değiştirmişti. (Gülşen Hanım, kızını 'sakat' olarak tanım-

lamazdı; ama aynı durumdaki başkaları sakat sayılırdı.)

Sevinsindi; sevinmekten zarar gelmezdi ama ya evlenmeye kalkışırsa Umay, ne yaparlardı? Gülşen Hanım ne yapardı? Nasıl evlenirdi sonra, evliliğini nasıl sürdürürdü? Sürdüremezdi.

Gülşen Hanım Umay'ın evlenmemesi gerektiği görüşündeydi. Gerçi doktorlara sormamıştı ama sorsa kesin, onlar da evlenmemesi gerektiğini söylerlerdi.

Kimse Umay'a Gülşen Hanım gibi bakamazdı. Düşerdi, düşürürlerdi; bir yerini kırardı, her yerini kırardı. Narindi, nazenindi. Zaten kısa olan ömrü daha da kısılır, gün görmenden bitiverirdi maazallah. (Hekimler Umay'ın sınırlı bir yaşamı olduğunu, sağlık sorunlarının çok uzun olmayan bir ömrü işaret ettiğini söylemişlerdi.)

Gülşen Hanım düşünmemeye çalıştı ancak bütün bu tehlikelerin yanı sıra bir de cinsellik vardı. Aynı dertten mustarip iki insan nasıl sevişirdi? Aynı yatakta alt alta, üst üste nasıl yatarlardı? Tehlikesi bir yana bu nasıl olurdu? Olur muydu, olsa bile tuhaf olurdu. Herkes bu duruma ne derdi; bütün bunlar tüyler ürperticiydi.

Gülşen Hanım, bütün bunları düşünmesinin ayıp olduğunu, iki genç insana karşı saygısızlık ettiğini biliyordu; bunun için ayrıca üzüldü, utanç duydu. Ancak düşüncelerini durduramıyordu. Bu iki özürlü gencin evlenmesi pek çok yönden sıkıntı vericiydi.

Gülşen Hanım için sevişmek, kendisi için bile olsa tuhaf bir şeydi. Bir anda olup bitmesi, öncesinde ya da sonrasında üzerinde konuşulmaması gereken rahatsızlık verici bir şeydi. Eşiyle seviştiklerinde pek çok defa, özellikle birleşme anında, ya eski mutlu bir anıyı düşünürdü ya da planladıkları bir tatili. Sevişme anı, bir anda olup bitmesi gereken bir şeydi. Kocasını Rasim Bey de, birleşmenin az öncesinde, "Acaba başarılabilecek miyim?" diye, boşalma sonrasında ise, "Oh ol-

du işte” diye düşünürdü. (Ortak bir etkinlik, ayıp diye tanımlandığı için, önce ortaklara eziyete dönüşür, giderek daha da ayıp diye düşünülür.)

Bir kadınla bir erkeğin sevişmesi zaten çirkindi. İki özür-lünün sevişmesi ise daha da çirkindi. İnsanlar nikâh günü ya da daha sonra, bu iki insana baktıklarında neler neler düşünürlerdi? Sonra daha kötüsü vardı. Çocukları olursa nasıl olurdu? Çocukları olmazdı belki ama ya olursa ne yaparlardı? Umay, çocuk filan doğuramazdı, doğurmaya kalkışsa ölürdü. Sevişirken bile ölebilirdi. Bütün bunları düşünmek korkunç bir şeydi. Ama birinin düşünmesi gerekliydi. İş alevlenirse kocası ne yapacaktı? O da ayrı bir sorundu.

Umay odasına çekildi interneti açtı. Gökhan az sonra bunu gördü. Belki bin yıllık, en azından yirmi yıllık bir hasretle yazışmaya başladılar; sonra skypeyi açtılar, konuştular, konuştular.

Bir ara Gökhan, “Seni seviyorum” dedi.

Umay, “İyi de daha yeni tanıştık, bu kısa sürede nasıl sevi-lir böyle?” dedi.

Daha ilk günden samimi olmuşlardı, senli benli, senden benden sohbete başladılar.

Bir ara pencereye baktı Umay, bir kelebek geçti önünden. Bu, dün gördüğü kelebek Alaimisema idi. Ama Umay onu tanımadı, başka bir kelebek sandı. Alaimisema uçup gitti, vak-ti azdı.

Öğlene doğru Gülşen Hanım Umay’ı yemeğe çağırdı. Buna da gitmemek olmazdı, Umay, “Geliyorum anne” dedi, interneti kapattı.

Gülşen Hanım Umay’ı verandaya götürdü, gergindi. Umay genelde annesinin duygularına duyarlıydı, en ufak şekilde yüzü asıldığında hemen anlar, “Ne oldu anne?” derdi. Ama o gün anlamadı.

Galiba Umay hızlıdan hızlıya değişiyordu. Gülşen Hanım

bunu fark etti. Kutsal bir kuşun adıydı Umay ve Gülşen Hanım için bir efsaneydi. Küçük kuşuydu onun, hayatla arasındaki bağı, zor günlerinde Gülşen Hanım Umay'a sarılırdı. Şimdi derinden gelen, sızıya benzeyen bir sezgiyle küçük kuşunun ellerinden uçup gideceğini görüyordu. Yalnız kalacaktı.

Umay umuttu, kuştı, candı, capcanlıydı. Belki de uçuş vakti gelmişti.

Ana babalara acı gelse de kuşlar ve çocuklar günü geldiğinde uçmalıydı.

Gerçeği Söyleme Lüksü

Lüks lambası pırıl pırıldır, korlaşmış bir gömleği vardır; birkaç metrelik bir daireyi pırıl pırıl aydınlatır size ama az ötesi kapkaranlıktır. Siz karanlıktakileri göremezsiniz ama onlar sizi görür. Lüks lambasına lüks denmesinin sebebi, ilk çıktığında çok modern, çok lüks sayılmasıydı belki.

Umay ile Gökhan'ın aşkı da bir lüks ışığı gibiydi; onları aydınlatan ama çevrelerini, ötelerini göstermeyen bir lüks lambası ışığı.

Şimdi bir lüks daha ekleniyordu yaşantılarına; ömürlerinin kısıtlı olduğu konusunu birbirlerine söyleyip söylememe lüksü. Ömürlerinin kısa olabileceğini birbirlerine söylemeleri dürüstlüktü, yalanların kapladığı dünyada ender rastlanan bir lükstü.

Dürüst olduğunuzda, bir lüks ışığındaymışçasına kendinizi görürsünüz, önünüzü görürsünüz; uzaktakilerin sizi nasıl gördükleriyle ilgilenmezsiniz.

Âşıklar, lüks lambası ışığında gibidir, dürüst olanlar da öyle. Dürüst âşıklar, yan yana duran iki lüks lambası taşırlar ellerinde, iki kere aydınlık içindedirler.

Gökhan, hastalığı, ömrünün uzunluğuyla ilgili kaygısını Umay'a anlatıp anlatmama konusunu birilerine danışmak istedi. Ablasıyla konuşamazdı. bu konu aile içindeki en önemli tabuydu, iması bile yasaktı. Sonra aklına fakültedeki Umut ağabeyi geldi. Bir akşam Umut'u internette yakaladı.

“İyi akşamlar Umut abi” dedi.

Umut, sıcak parmaklardan çıktığı hissini veren sıcak bir sesle, “Vay Hawking, günaydın” dedi.

Astronomide okurken arkadaşları ve hocaları Gökhan’ın kendini Stephen Hawking’le özleştirdiğini bilirlerdi. Başlangıçta Gökhan’ın yarı şaka, yarı ciddi kendi kendine yaptığı bu benzetme, giderek tüm bölümün katıldığı bir espi-ye, Gökhan’ı betimleyen bir lakaba dönüşmüştü. Kimse dalga geçmek kastıyla Hawking demiyordu ona. Esprinin kaynağı kendisiydi. Biraz, gerçekten kendini Hawking’e benzettiği, onun gibi olmak istediği için, biraz da, giderek rahatladığı, bedensel özrünü şaka konusu yapabildiği için Hawking diyordu kendine. Dostları, onun bu ince savunma mekanizmasına eşlik etmişlerdi yalnızca. (Sizi sarsan bir sorunla, bir travmayla ilgili olarak, aradan bir süre geçtiğinde espriler, nükteler yapmaya başladığınızda, sorununuzla baş etmeyi başardığınız, onu hazmettiğiniz anlaşılır. Marmara depreminin ertesi günü dilsizdi çocuklar; sonra depremin resmini yaptılar, en sonunda da depremle ilgili şakalar. İşte o zaman depremle baş etmeyi başardılar. Özüyle ilgili şakalar yapan, görünürde kendisiyle, özüyle dalga geçen ama aslında yaşama bağlılık sergileyen bir sanatçı var, adı Metin Şentürk; yaşıntısı soyadıyla müsemma. *Kahpe Bizans* adlı filmde kale gözcüsüydü mesala.

Kafkas Tebeşir Dairesi adlı oyununda Brecht, “Tarihteki olaylar ilk kez gerçekleştiğinde trajedidir, daha sonra hatırlandığında ise komedi olur” demiştir. Gökhan’ın trajedisi, giderek hayatının komedisi olmuştu. Aslında trajedi mi daha gerçektir, komedi mi, bilemezsiniz.)

Gökhan, “Sana danışmam gereken bir durum var abi” dedi.

“Hayırdır, yeni dünyalar mı buldun gökyüzünde?”

“Yok abi, gökte değil yeryüzünde bir dünya buldum, bir yıldız.”

“Vay koçum, turnayı gözünden vurdum desene şuna. Kim bu kız oğlum?”

Gökhan Umay’la ilgili, kısa sürede olup bitenleri anlattı Umut’a ve içini kavuran o soruyu sordu: “Abi ben bu kızı seviyorum, hızlı oldu ama seviyorum, evlenmek istiyorum. On yıl ömrüm kaldığını söylesem mi ona?”

“Sen karar vereceksin ama her konuda, her şeyi biliyor musun?”

“Nasıl?”

“Diyelim ki senin ömrün kısa, Umay’ın ömrü ne kadar, benimki ne kadar? Sokaktan geçenlere bak, onlarınki ne kadar? Bir tek seninkini biliyoruz, o da belki. On yıl. Belki ya nılıyor doktorlar.”

“Yani, söyleme mi diyorsun?”

“Söyleme demiyorum, öncelikle sen dert etme. Sen dert etmezsen, söyleyip söylememek önemsiz olur gözünde.”

“Öyleyse?”

“On yılın kaldığı bir tahmin, bir hipotez yalnızca, ya bu hipotez doğrulanmazsa. Bir tahminle durup dururken ortalığı karıştıрма. Belki de on yıllık ömrümün kaldığı bir hipotezdir dersen anlar; kız hukuk okumuş, avukattır belki de. Onların da hipotezleri vardır mesleklerinde mutlaka. Ya ispatlanır, ya ispatlanmaz. Çürütülebilir hipotezler değerlidir biliyorsun. Çürütülmeyenlerden korkmalı.”

Gökhan çürütülemeyen hipotezi hatırlayamadı, “Hipotezin çürütülebilir olması şart mı abi?” diye sordu.

“İyi bir hipotez, çürütülebilir olmalı ama çürütülmemeli. Eğer, ‘Cebimde on lira var veya yok,’ dersen ya da ‘Yazı gelirse ben kazanıyorum, tura gelirse sen kaybediyorsun’ dersen, bunlar çürütülemeyen hipotezlerdir. Test edilemeyen hipotezler de öyle. Dogmalar çürütülemeyen hipotezlerdir. Ne zaman öleceğimiz şimdiden test edilemez. Hayatını test edilmemiş hipotezler üzerine kurma.”

“Sağ ol abi.”

“Sonra ömrümüzün süresi değil, kalitesi önemlidir. Ne kadar yaşayacağın kadar, nasıl yaşayacağın da önemlidir.”

“Abi, bir şey daha var, ailelerimiz desteklemezse diye endişe ediyorum.”

“Oğlum, ‘Ömrüm bu kadar, babamın rızası şu kadar’ bunları boş ver. Mutlu ol, mutlu et; gerisini dileyet et. Bizi nikâha çağır yeter.”

“Çağırılmaz mıyım abi, şahidim olursun.”

“Beni şahit yapma oğlum, takım elbisem yok.”

Umut’un sözleri Gökhan’a iyi geldi.

“Mutlu ol, mutlu et; gerisini dileyet et.”

Gökhan bu sözü hayatı boyunca (kaç yıl sürerse sürsün) unutmayacaktı.

“Dileyet et!”

Kumandalı Sandalye

Umay ve Gökhan gün boyu vatsaptan yazıştılar. Bir ara Gökhan, “Buluşalım, bize gel” dedi. Umay annesinin Gökhanlara gitmek istemeyeceğini düşünüp başka bir yerde buluşmayı önerdi. Bu öneriyi, onu Gökhanlara götürmek istemeyen annesinin, bir pastaneye hiç mi hiç götürmeyeceğini düşünmeksizin ortaya atmıştı.

Bu yüzden Gökhan’a önce bir pastanede buluşalım dedi, sonra da annesinin istemeyeceğini düşünüp vazgeçti. Tam bu an, keşke benim kullanabileceğin bir tekerlekli sandalyem olsaydı diye düşündü, yok diye üzüldü.

Bunca zamandır böyle bir sandalyeyi ne diye istememişti. Hemen annesine döndü, birden aklına gelmişçesine, o değil-den gibisine, “Anne beni ite ite çok yoruluyorsun, kumandalı bir sandalye alalım mı?” diye sordu. Aslında içinden geçen, “Gökhan’inkine benzeyen ve beni daha özgür kılacak bir sandalyem olsun”du.

Gülşen Hanım, Umay’ın ne dediğini duydu, demediğini de anladı hemen. Umay’ı tanırды, hatta kendisinden, kocasından daha iyi tanırды. Kendi davranışlarının nedenini, gerçek nedenini her zaman bilmezdi ama Umay’ın neyi niçin yaptığını, neyi neden söylediğini, genellikle bilirdi. Küçük kızı artık büyümek, özgür olmak istiyordu.

Umay’ın annesine karşı gizlisi saklısı yoktu. Gülşen Hanım’ın gözünde kızı, kolu bacağı yeterince gelişmemiş,

baktığında içinde ne saklıyorsa görebildiği, ufak, camdan bir bebektir. Şeffaf bir bebek gibiydi ve kırılabilirdi. Şirin, akıllı, eğitilmiş ama korunması gerekli.

Gülşen Hanım'ın gördüğü, Umay, özgür olmak, daha da önemlisi o oğlanla arkadaşlık etmek istiyordu. (Gülşen Hanım için Gökhan ne akıllıydı, ne gökbilimci, sadece 'o oğlandı'dı.) Tamam arkadaşlık etsinlerdi ama böylece başlayacak bir yolun sonunun nerelere uzanacağı konusunda Gülşen Hanım'ın kaygıları vardı.

Umay annesinden cevap bekliyordu; bir akülü otomatik sandalye. Gülşen Hanım bunu fark etti, "Tamam canım, istiyorsan alırız. İstanbul'a dönünce bakalım" dedi.

İstanbul'a eylül sonunda döneceklerdi, Umay ise kumandalı sandalyeyi şimdi istiyordu. "Hemen alabilir miyiz anne?" diye üsteledi.

Gülşen Hanım'ın kalbi daralmaya başlamıştı. Umay elbette böyle bir şey isteyebilirdi, hatta geç bile kalmışlardı. Ancak sandalyeyi isteme sebebi, karabasan gibi Gülşen Hanım'ın üzerine çökmüştü. Hissetmeden ağzı kurudu, terledi, gergin bir ses tonuyla, "Tamam hayatım" dedi.

Umay annesinin gerildiğini de niçin gerildiğini de anlamıştı ama oralı olmadı, daha doğrusu pek oralı olmadı. Eskiden olsa annesinin isteklerini daha bir önemserdi, onunla çatışmazdı, hemen alalım diye diretmezdi. Şimdi başkaydı; şimdi başkaydı, fark etmediği bir değişim süreci içindeydi, annesinin kendisini sürekli engelleyen tavrına karşı çıkmak istiyordu.

Yeni bir kaba boşaltılan bir zeytinyağının içindeki baloncukların ağır ağır yükselip havayla buluşması gibi, Umay, içindeki istekleri, kafasındaki düşünce baloncuklarını görünür kılmayı, hayata geçirmeyi, sessiz bir inatla becermek istiyordu. Bunu yapabiliyordu. Gökhan'la arkadaşlık etmek istiyordu. Engeller önemli değildi.

O güne kadar Umay, gizlisi saklısı olmayan, her zaman annesinin sözünü dinleyen, itiraz etmeyen, ana babaların gö-nülleriindeki dilek ve temenniler listesinin başına konmaya layık, uslu, uyumlu, uysal bir genç kızdı. Ama hayretle, daha çok kaygıyla, biraz da örtülü bir öfkeyle Gülşen Hanım artık şunu görüyordu:

Umay, kozasından hızla çıkıp büyüyen bir kelebek gibi, öngörülemeyen bir hızla değişmeye başlamıştı, değişecekti. Az öncenin uslu kızı, az sonra, dediğim dedik, istediğim istedik, başına buyruk biri olacaktı. Kozasındaki uyku belki de Umay'a yaramıştı, uyanması hızlı olacaktı.

O gün Gülşen Hanım sürekli sigara jelatinlerini ve su şişesi kapaklarını düşündü. Yıllardır şu kadar sayıda sigara jelatini götürüne, bu kadar sayıda plastik su şişesi kapağı götürüne akülü sakat sandalyesi verildiğini duymuştu.

Kim veriyordu, bilmiyordu; bu yolla alanı da görmemişti. Belki gerçektir, belki efsane. Ama bu efsane Gülşen Hanım'ın zihnini sızlatırdı. Gerçi sakat yakınlarına sokakta gereksiz sorular sorarlardı, gözlerini dikip arkalarından bakarlardı ancak toplumun vicdanı, sakatı özürsüzü için bir şeyler yapmak isterdi. Toplum zihniyle, eliyle, emeğiyle, âdeta özürsüzünden özür dilemek niyetiyle, belki de harcadığı onca şeyi telafi etmek niyetiyle, jelatinleri, kapakları birer birer biriktirirdi. (Belki de bu, biriktirme hastalığını faydaya dönüştürme gayretiydi.)

Umay'ın, kapaklarla alınmış bir sandalyeye ihtiyacı yoktu, istediklerinde alabilirlerdi. Bugüne kadar, belli ki, anne kızın birbirlerine bağımlılık isteğinden ötürü elle itileni kullanmışlardı. Artık bağımlılığın azalma vakti gelmişti. Alabilirlerdi. Hem de birkaç tane.

Gülşen Hanım eşiyle konuştu, üç tane akülü sandalye ısmarladılar. Biri Umay'a, ikisini de ihtiyacı olan birilerine.

Umay'ın otomatik tekerlekli sandalyesi birkaç güne gelecekti.

Otomatik sandalye.

Akülü sandalye.

Kumandalı sandalye.

Adı her neyse, kumandalı sandalye kullanırsanız yaşamınızın kumandası sizde olurdu.

Sonlu Olmanın Sonsuz Kederi

İnsan, ölümlü olduğunu bilen, bu yüzden, bazen açık, çoğunlukla derinden acı çeken ve bu acıyla başa çıkmak için türlü yollar deneyen bir varlıktır. Bu yolların bazıları uzun ve karmaşıktır, bazıları çıkmaz sokak yoludur, bazıları kısa ve net, bazıları bataklık yoludur. Kimi, ölümlü olmadığını ispatlamak için tehlikelere atılır; kimi ölümsüz olma gayretiyle çocuk yapar, soyadını sürdürmeye çalışır; kimi çeşme yaptırıp üzerine adını yazdırır; kimi bilimde sanatta bir şeyler bırakmak ister geride, buluşlar yapar, eserler üretir. Herkes kendince bir şeyler yapar. (Ölüm kaygısıyla başa çıkabilmek için dünyada oturup dünyadan uzaklaşanlara, çıkmaz dehlizlere girenlere varoluşçu filozoflar, “kendini kandırma” dediler.)

Adı öldükten sonra da uzun yıllar sürsün diye Gökhan da bir şeyler ama sağlıklı bir şeyler yapmak ve Hawking gibi gökyüzüne adını yazdırmak istiyordu. Daha şimdiden keşfettiği bir kuyruklu yıldızı vardı. Kayıtlara adı ‘Gökhan’ diye geçmişti; ama bazı arkadaşları bu kuyruklu yıldızla “Hawking-2” diyordu.

Batıdaki dağların gölgesi, ikindi üzeri, görünmeyen bir koyu bulut gibi vadiye inerdi. Yazın sıcak olan bu gölge, sonbahar geldiğinde, bir anda üşütüverirdi insanları. Güneşte sıcak olurdu sonbahar, bir adım ötede gölgede serin. Kışın gelmekte olduğunu, birdenbire üşütüveren gölgeler haber verirdi. Bir de ağaçların yapraklarını yere sermesi.

Sonbaharın sonunda ağaçlar, çıplak birer vücutla, soğuk ve yalnız girerdi kışa.

Ancak bilirdiniz ki,  l  bedenlere benzeyen bu çıplak dallar, baharda canlanacaktır. Dalların yeniden yaşama dönme isteği, derinlerden gelen  zsularla, tomurcuklarla, çiçeklerle,  l ler ülkesinden çıkıp geliverecektir yeryüzüne. Yani kısaca, ölüp ölüp dirilme vardır doğada.  lmekten korkan insan evladı, ta eskilerden beri, doğa ile özdeşleştirip kendini, yeniden doğma fikrini, yani reenkarnasyonu üretti.

Bugün gitsem bile yarın yine burada olacağım
Hiç bitmeyecek gençliğim, tekrar tekrar doğacağım

Bu düşünce insan evladının ölümlü olma kaygısına, pek de parlak olmayan ama bu kaygıyı örten bir örtüdür yalnızca.

Gökhan'ın astronomide yücelme çabası, ölümlü olma kaygısıyla başarılı bir baş etme yoluydu aslında ama yetmiyordu.  l ml  olduğu fikri, daha da kötüsü, büyük ihtimalle bu dünyadan, beklenenden erken ayrılacağı düşüncesi onu üzüyordu. Reenkarnasyon fikri bu yüzden ona iyi gelmişti.

Gökhan, bilimdışı saydığı için açıkça söylemezdi ama gizli-den gizliye yeniden doğuş fikrine, reenkarnasyona inanıyordu. Er ya da geç ölecekti, muhtemelen hastalığından ötürü genç yaşta ölecekti ama bu önemli değildi çünkü dünyaya yeniden gelecekti. Toplumdaki geleneksel düşüncelere fazlaca itibar etmese de, yeniden doğuş fikri Gökhan'ı da rahatlatırdı. Anlamsız olduğunu bile bile, içten içe, “Genel anlamda reenkarnasyon diye bir şey yoktur; ama bana özel bir yeniden doğuş olacaktır” diye inanırdı. “Ben Hawking'im çünkü.” Test edemeyeceği bir hipotezdi bu, sadece inanırdı.

Tut ki kısa ömrüm, tut ki fakirim
ben sürekli doğduğum için zenginim

Nice insana bu düşünce iyi gelegelmiştir.

Umut'la son konuşmalarından sonra da Gökhan, "Ömrüm ne kadar kaldı, ölünce yeniden gelecek miyim dünyaya?" diye ara ara geçirdi aklından. Ama sonra, test edemeyeceği bu hipotezleri dileyt etmeye karar verdi.

Umay da Gökhan'a benzer kaygılar içindeydi. Ölümlü olduğu fikri, oldum olası onu da rahatsız ederdi. Üstelik galiba ortalamadan az yaşayacaktı o da. Umay, bu kaygı veren düşünceyle, bu rahatsız eden duyguyla başa çıkabilmek için, bilinçli olmayan bir gayretle, sokak çocuklarıyla, kimsesiz hayvanlarla ilgileniyordu belki de. Kurtardığı canlar, onun ömrünü uzatacaktı; can kurtaran uzun yaşardı. Fakat Gökhan gibi Umay için de bu durum yeterli değildi.

Umay da Gökhan'a benzer bir düşünce içindeydi; pozitif bilime aykırı diye fallara, burçlara inanmazdı, hurafeleri sevmezdi. Çağımızın çelişkisidir şüphesiz ki, ama o da Gökhan'inkine benzer bir kaygıyla kahve falına inanırdı. "Kahve falı diye bir şey yoktur, falcılar uydurur sürekli" diye düşünürdü. Ancak biri falına baktığı zaman, o andaki falın özel bir durum olduğunu, tesadüfen de olsa gerçeğin söylendiğini düşünürdü.

Üniversiteye girdiğinden beri nice kahve içmişti, acaba evlenecek miyim diye.

Dostlar ve Avcılar

Umay sevinçten uçuyordu; Alaimisema da uçuyordu.

Alaimisema'nın Kerman'ı aradığını duymayan kalmamıştı vadide. Vadinin canları, "Kerman'ı görünce haber verin" diye seslenmeye başladılar birbirlerine. Bu iki sevgilinin birleştiğini, buluştuğunu hayal etmek, gözlerine, düşlerine iyi geliyordu.

Alaimisema, öteye, daha öteye, ağaçların, evlerin gerisine, her yere baktı bir süre. Kerman yoktu.

Alaimisema kendini yalnız hissetmeye başladı. Tek başınaydı; kalbi hüznle doldu. İki kişilik bir aşkı tek başına taşımak ağır geliyordu. Güneşin altında, öğle sıcağında Alaimisema'nın kanatları ağırlaşmaya başladı.

Bir ara, "Ya onu bulamazsam!" düşüncesi ince bir sızı gibi giriverdi aklına. Uçarken kaygılanmak zordu, bir dala ilişti.

"Birkaç gün ömrüm kaldı bu dünyada, onu bulamadan ölürsem bütün bir hayatım boşa gidecek" diye düşünmeye başladı. Bütün vücudu titriyordu, zor tutundu dala. Zaman kısa, sevgilisi uzaktaydı.

Aradığını bulamayan, ömrü aramakla geçen biri için, belki yalnızca aramak da başlı başına bir keyiftir bu âlemde. Ama böyle bir keyfi duymak için vakti yoktu Alaimisema'nın, üstelik biri çıkıp bu tür duygularla avunabileceğini öğretmemişti ona.

Güzelliği, kanatlarının yedi rengi yetmiyordu; yalnızdı, ne

yapacağını, ne yana gitmesi gerektiğini bilemiyordu. Kaygıyla ve kararsızlıkla geçen her an, bir yandan bu dünyadaki zamanını kısaltıyor, bir yandan da sevgilisiyle arasındaki mesafeyi artırıyordu. (İçine kaygı bulaşmış tüm olumsuz düşünceler, hem hedeflerimizden uzaklaştırır bizi, hem dünyanın bize verdiği yolu kısaltır önümüzde.)

Bir ara, “Acaba o da beni arıyor mudur?” diye düşündü. Mutlaka Kerman da Alaimisema’yı arıyordu. Kesin. Çünkü o da âşıktı. Ancak Kerman’ın, tüm kelebekleri kurtarmak gibi çok önemli bir görevi vardı bu dünyada. Bu yüzden mümkün değil, kendi aşkını, tüm kelebeklerin aşkından, hayatından üstün tutmazdı.

Büyük işlere girişenlerin sevgilileri, tüm varlıklarıyla onları desteklemeliydi. Kerman’ı bulsa bile ona ayak bağı olmamalıydı. Belki Alaimisema’nın da bu dünyadaki görevi buydu. Bu düşünce ona iyi geldi, yalnızlığı uçtu gitti sanki, kanatları güçlendi.

Üzerinde durduğu daldan ileriye doğru baktığında, tüle benzer tuhaf bir şekil gördü iki dal arasında. Havada asılı duran bu şeklin yanında çok bacaklı bir böcek vardı. Alaimisema ona, “Merhaba, Kerman Bey’i gördünüz mü?” diye sordu. Böcek, bir örümcekti. “Evet, adını duydum ama kendisini görmedim. Herkes ondan söz ediyor vadide. Büyük bir iş mi yapacakmış ne” dedi.

“Evet, o kelebeklerin lideridir, kanatlarında işaret varmış; bütün kelebeklerin kurtarıcısı olacak.”

“Sen onu nereden tanıyorsun?” diye sordu örümcek.

Alaimisema, kanatları, daha çok da yüreği hafifçe titreyerek cevap verdi: “O benim sevgilimdir de, o yüzden arıyorum onu.”

Örümceğin aklından hemen şu geçti: Kerman mademki onun sevgilisiydi, o halde niçin bırakıp gitmişti? Ancak artık bu konuda açıklama yapmakta ustalaşmış olan Alaimise-

ma hemen, “Duyduğuma göre, o da beni arıyormuş ama buluşamıyoruz nedense” diye açıkladı. Hemen ardından, yalan mı söyledim diye düşünüp rahatsız oldu. Aslında Kerman’ın kendisini aradığını kimseden duymamıştı ancak aradığına emindi, o yüzden söylediği yalan sayılmazdı. Yine de huzursuz oldu. (Aslında âşık olduğunuzda, hele ki bu aşk, kabulde zorlansanız bile tek yanılsa, doğru söylediğinizde de rahatsız olursunuz, yalan söylediğinizde de.)

Konuyu değiştirmek için “Siz de uçuyor musunuz?” diye sordu Alaimisema örümceğe. Örümcek, “Hayır uçmayız, ağ kurup av bekleriz” dedi.

Örümceğin ağı muhteşemdi, düzgün, hafif, ince; görülmedik, kolay görülme-yen bir geometri vardı içinde; hafifçe sallanıyordu rüzgâr estikçe.

Alaimisema, “Biz kelebekler, ne oturup çiçekleri bekleyebiliriz, ne birbirimizi. Bizim sürekli uçmamız gerekli” dedi ve uçmaya hazırlandı. Örümcek, “Dikkatli ol, etrafta kelebek avcıları var. İnsan bizden daha usta avcıdır; biz ağ kurup bekleriz, onlar ağları ellerinde dolaşır.”

“Onlardan birkaçını gördüm dün, az kalsın yakalanıyordum” dedi Alaimisema.

“Öyledir bu avcılar, hepsi çok tehlikeli. Bir uzun sopanın ucunda ağ taşırlar ellerinde. Üzerine atarlar, yerin göğün ağ olur bir süre, yeryüzünden ayrılırsın. Dünya ötededir, sen ağın içinde veya yerindedir sen öteki olursun. Kanatlarına iki iğne batırıp duvara asarlar seni; dünya seni görür, sen dünyayı göremezsin. Biz örümcekler, yalnızca karnımızı doyurmak için kullanırız ağlarımızı. Ne mal biriktiririz, ne sermaye. Tek sermayemiz ağlarımızdır, ta ninelerimizden beri. Ağ dokumayı onlar öğretti bize. İnsan denen o kokuşkan varlıklar ise, ağlarını ve akıllarını keyifleri için, gözlerinin zevki için, bazen de kelebekleri satıp para kazanmak için kullanırlar. Kimi gün gelir keyif olsun diye ağlarımızı bozarlar.”

Örümcek haklıydı. Gerçekten öyledir, kelebek koleksiyonları güzeldir, seyredene keyif verir ve gökkuşağının yedi rengi yeryüzüne inmiş gibidir. Kelebek koleksiyonlarında ölü kelebekler, bir daha asla içinde bulunamayacakları bir dünyayı kucaklamak ister gibi, kanatları açık sonsuza kadar beklerler.

Bu dünyanın ölüsü dirisi, ister bilinçsiz, ister bilinçli, bu dünyaya ait duragelmıştır. Ölü veya diri, herkes, her şey aslında yaşamak ister. Belki mezarlıklardaki ölümler bile, yeryüzünde ne olup bittiğini anlamak için, sanki ölmemiş gibi, başlarını mezar taşlarıyla kaldırırlar yerin altından sürekli.

Mezar taşları, ölümlerin yattıkları yerden yeryüzüne kaldırdıkları başlardır sanki; kiminin üstü sarıklı, kiminin üstü kavuklu, kimininki resimli, kiminin boynu haçlı, başını kaldırmış insanlar gibidir mezar taşları.

Alaimisema, insan mezarlığı görmemişti, kelebek mezarlığı da. Eğer bir gün yakalanırsa –ki hiç olmasındı– içine konulacağı koleksiyonu da görmeyecekti. Ama yine de bir şeyler hissetti, derinden derine ürperdi.

Ölüm herkes içindi, ölümlü olma fikri acı verici ama amacına, sevdiğine ulaşmadan ölmek ise daha da acı vericiydi. Alaimisema hem sevdiğine, liderine kavuşmalıydı hem de ona yardım edip tüm kelebekleri kurtarmalıydı. Aşk ve hizmet onun için bir aradaydı.

Alaimisema örümceğe veda edip ayrıldı, içinde derin bir acı ve kaygıyla sarılmış büyük bir telaş vardı.

İki gün önce Alaimisema'yı kovalayan siyah şapkalı kelebek avcısı oğlan uzaktan onu gördü. Bugün şapka takmamıştı. İşte Alaimisema oradaydı. Nefesini tuta tuta, yok adımlarla ağır ağır yürümeye başladı.

Bu güzel kelebek onundu, onun olmalıydı. Kelebekler, kendileri için değil, kelebek avcıları için, koleksiyonlar için yaşamalıydı. Bir kelebek, bir koleksiyonun içinde, yüzlerce ke-

lebekle birlikte, iki kanadında iki iğne veya karnında bir yapıştırıcı sonsuza kadar yaşamalıydı.

Oğlan hedefine yeteri kadar yaklaştığına inandığında ağını kaldırıp koşmaya başladı. Alaimisema onu son anda fark etti. Fırlayıp uzaklaştı. Tüm varlığı ağzına gelmiş, yüreği kanatlarına değmişti.

Oğlan durdu, “Allah kahretsin!” diye bağırdı. Yine olmamıştı ama eninde sonunda bu kelebeği yakalayacaktı. Bu kelebek onundu. Ona ait bir şeyin dağlarda, ormanlarda tek başına dolaşmasına izin veremezdi.

Oğlanın adı Yağız’dı. Koleksiyonundaki bütün kelebeklere güzel adlar verirdi; güzelliğe güzel adlar gerekliydi. Bu kelebeği yakaladığında ona “Gün Işığı” demeye karar verdi. Yağız, neşeli, yaşamı seven bir çocuktü. Çalışkandı, doğaya âşıktı. Büyüdüğünde, belki kelebeklerle, belki kuşlarla, ama mutlaka doğayla ilgili bir mesleği olacaktı. Daha şimdiden kelebekleri tanıyordu.

Yağız, kelebekleri tanıyordu ama Alaimisema’yı tanııymıyordu. Onun bir aşkı ve amacı olduğunu bilmiyordu. Bilse nasıl davranırdı? Bir kelebeğin aşkını, kendisinin doğaya ilişkin aşkından üstün tutar mıydı? Büyüdüğünde, milli parklarda tüfikle kuş mu avlardı, yoksa kuş gözlemcisi mi olurdu? On bin yıllık ormanda yüz binlerce ağaç kesip ortasına üniversite mi kurardı, yoksa çöle üniversite kurup çevresine orman mı kurardı? Bunu kendisi dahil kimse bilmiyordu.

Bildiği bir tek şey vardı, bu kelebeği eninde sonunda yakalayacaktı. “Bu türün ömrü kısa olur, ölmeden ele geçirebilsem...” diye düşündü. (Oysa canlıların ömürlerinin süresi değil, canlarının kalitesi önemlidir. Yağız bu gerçeği, bir ihtimal, büyüdüğünde öğrenecekti.)

Alaimisema ormana yöneldi, kaygıyla uçmaya devam etti. Ağaçların arasında, çiçeklerin üzerinde uçtu. Aşağıda, kimi yalnızca baharda açan yüzlerce çiçek vardı. Kişniş, ıtır, ortası

kırmızımsı taçyaprakları yeşil-sarı sığırkuyruğu, kırmızı sarı çizgili sinameki, yarı-yeşil yapraklı sütlü ot, hüzünlü çanlar misali Kırım emzikotu, kırmızı-beyaz tüylü süslü emzikotu, mor renkli kırmızı kantaron, mor yumrulu Kafkas sümbülü. Birkaç tanesinin üzerine kondu.

Ötede kıl keçileri otluyordu.

Ziyaret

Bir sonraki gün kuşluk vakti balkonda (kuşluk, eskiden beri sabah ile öğle arasında, kuşların su içtiği, insanların yemek yediği bir sofraya molasıdır Anadolu’da), Umay annesine, “Anne beni Gökhanlara götürür müsün?” diye sordu.

Gülşen Hanım, harman zamanı ufukta toplanmaya başlayan kara bulutların az sonra yoğun bir yağmura yol açacağını bilen Anadolu insanının tevekkülüyle, dudaklarını hafifçe büzerek, “Tabii, neden olmasın” dedi.

Annesi evet demişti ama Umay yine de açıklama ihtiyacı duydu: “Anneciğim hiç kafa dengi arkadaşım yok burada.”

“Kafa dengi bir arkadaş.” Evet, Gülşen Hanım’a göre pazarda gördüğü bu delikanlının vücudunun diğer bölümleri değil, yalnızca kafasının büyüklüğü, kızının kafasına denkti. Denklikleri bundan ibaretti. İşte bu kadar!

Gökhan da annesine söyledi, buluşmayı iki genç birlikte ayarladılar. Önce evlerinin arasında kalan bir kafede buluşacaklardı ancak Gökhan’ın annesi Fatma Hanım, son anda kararını değiştirip, “Bize buyursunlar” dedi.

Şimdilik, belli belirsiz şekillenmeye başlayan bir erkek, bir de kız tarafı vardı. Normalde erkek tarafı, kız tarafını daha ilk günden kendi evine çağırmazdı. Ama bu farklı bir durumdu. Şöyle:

Fatma Hanım’ın gözünde, oğlunun bu sakat kızla evlenme ihtimali sıfırdı. Oğlu üniversite mezunuydu, akıllıydı,

eşraftandı, normal bir kızla evlenmeliydi, evlenecekti. Sonra diyelim ki evlendiler, bunun kınası, düğünü vardı, en azından en başında bir düzen düzülecekti. (Düzen düzmek, evlilik öncesinde kız ve erkek tarafının gelin için giysi alış-verişine çıkılması demektir. Erkek tarafının üstlendiği bu alışveriş, öncelikle geline hayat boyu giyemeyeceği, muhtemelen yakında modası geçecek olan onlarca kazağın, hırkanın, tayyörün, döpiyesin, tuniğin, gömleğin, paltonun, ayakkabının, çantanın, hatta iç çamaşırının, çorabın alındığı, bu arada gelinin ailesindeki kadınların annesinin, kız kardeşlerinin, ablalarının, hatta teyzelerinin, halalarının, yengelerinin, hatta ötesi, bazı cancığır komşu hanımların da ihmal edilmeyip birer küçük giysiyle gönüllerinin alındığı, erkek tarafına pahalıya mal olan, kız tarafını kısmen gururlandıran, kısmen de, “Hepsi bu mu yani?” dedirten, sonuçta kimsenin tam memnun olmadığı bir geleneksel seremoniydi. Çeyiz, düzenden ayrıdır. Çeyiz göz nuruna, düzen düzmek ise paranın nuruna dayanır.)

Bütün bunlar, tekerlekli sandalyeli bir gelinle nasıl gerçekleşirdi, niçin gerçekleşindi?

Fatma Hanım’a göre, yakın bir kız arkadaşı olmayan oğlu, bir mevsimlik olmak üzere bu kızla arkadaşlık edebilirdi. Öyle kafelerde buluşup âleme reklam olmanın âlemi yoktu. Bu yüzden Umayları evine çağırmakta büyük bir sakınca görmedi. Olsa olsa evlerine girip çıkarken birkaç komşu görürdü, onlara da durumu sonra açıklardı Fatma Hanım.

Gökhan, annesinin olayı bu şekilde gördüğünden habersizdi. Umayları kafe yerine evlerine çağırmasını bir iltifat, bir yakınlık belirtisi zannetti, sevindi.

Misafirlik güzel geçti. Umay ve annesini bahçe kapısının dışında Aysel karşıladı. Aysel’in üzerinde şık ama sade bir kıyafet, gözlerinde gençleri yakından tanıyan öğretmenlerin derinliği vardı. Önce Gülşen Hanım’ı, sonra Umay’ı öp-

tü. Evin kapısında Fatma Hanım bekliyordu, o da misafirleri öperek karşıladı.

Aslında Fatma Hanım insanları öpmekten, onlara fazlasıyla dokunmaktan hoşlanmazdı. Kızı misafirleri sessiz bir coşkuyla öpünce, o da öpmek zorunda kalmıştı.

Gökhanların bahçeleri, evleri güzeldi. Sardunyalar, hanımeli bahçe duvarından sokağa taşıyordu. Bahçede bir ıhlamur ağacı, bir küçük ladin, begonyalar, kasımpatılar, iğde, hatmi, gül vardı. Bahçe girişinde, eski saray bahçelerindeki gibi, pirinç musluklu, kurnalı, oymalı mermerden bir çeşme vardı; fıskiyeli küçük havuzun yanındaki demir bahçe masasının üzerine, doğaya, doğallığa ilave dantelli bir örtü serilmişti.

Önce bir süre salonda oturdular. Sonra Aysel, “Hadi canım, siz kardeşle yan odada oynayın” diyen bir anne tavrıyla, “Verandaya çıkmak ister misiniz çocuklar?” dedi. Bu davet, onların baş başa konuşmalarına zemin hazırlamak içindi.

Çıktılar. Asıl ziyaret şimdi başlamıştı. Verandaya çıkarken Gökhan kendi sandalyesini sürdü; sandalyesi elektronikti. Umay’ın klasik sandalyesini ise Aysel itiyordu. Umay’ın sandalyesini, uzun yıllardır ilk kez anne ve babası dışında biri sürüyordu. Umay arkasında, alışık olmadığı, tanımlanması zor bir sıcaklık hissetti. Bu sıcaklığın ilerleyen günlerde ona neler getireceğini o an bilemezdi.

Umay’ın sandalyesini iterken Aysel de onun sıcaklığını hissetti. Umay ufacıktı, sandalyesinde büzülmüştü, kuş kadardı, kalbi bir serçe telaşıyla atıyordu. Aysel, mitolojide Umay’ın ne anlama geldiğini bilirdi. Umay, insanların ve hayvanların koruyucusu olan efsanevi bir kuştı, tanrıçaydı eski kültürde, bulutlar üstünde yaşardı. Aysel, bir zamanların bu güçlü mitolojik kuşunun bugün küçüldüğünü, ufacık olduğunu, dertop olup önünde oturduğunu düşündü bir an, göklerden gelen Umay kollarındaydı şimdi, onu sevgiyle itti.

Bir ara Aysel mutfaka gidip misafirlere çay demledi. Çaydanlığın içini hafifçe süngüt tutmuştu. Aysel süngütü Uzun Vadi'de öğrenmişti, yöre halkı kirece süngüt diyordu; birazı çaya lezzet verirdi, fazlası ise eskimiş kötü anılar gibi hayatı/çayı acıtırđı. Sonra kurabiye, börek koydu.

Eve döndüklerinde Umay mutluydu; artık yakın bir arkadaş, arkadaştan öte bir can dostu ve galiba bir sevgilisi vardı. Umay uçuyordu.

Umaylar gidince Gökhan odasına kapandı, önünde yeni bir yaşam başlıyordu. Artık galaksiler, nebulalar, ceviz kabuğundaki evrenler Gökhan'ı ilgilendirmiyordu. Teleskopu ani bir değişim geçirmişti sanki ve artık uzaklardaki yıldızları göstermiyor, az ötedeki Umay'ı gösteriyordu; onu inceliyor, inceleyiyor, büyütüyordu.

Barbekü

Barbekü, eski mi yeni mi olduğuna, bir tür mangal sayılıp sayılmayacağına, mutfak aracı mı yoksa bir bahçe aksesuarı mı ya da faydalı mı zararlı mı olduğuna kolay karar veremeyeceğiniz bir düzendir.

Dedelerimiz yüzlerce, binlerce yıl eti ateş üstünde pişirip kebab yaptılar. Bu geleneksel yemek, batıdan gelen, adı ve görünüşü yeni, işlevi eski bir alet içinde, bahçelerde, kırlarda pişiriliyor şimdi. Bu pişirme tarzı, hepimize göre eti çok lezzetli hale getiriyor da olsa, bazılarımız ateşe değen etin sağlık için zararlı olduğunu söylüyor.

Sonuçta barbekünün eski mi, yeni mi, zararlı mı faydalı mı olduğuna karar vermek güçtür; tam bilemezsiniz. Ancak bu güçlük, çevrenizdeki tüm eşyalar, insanlar, kafanızdaki düşünceler için de geçerli galiba. Neyin doğru olduğunu ezberlediğinizde bilebilirsiniz ama az buçuk düşünmeye, ikirciklenip irdelemeye başladığınızda, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemezsiniz. Örneğin Umayların ev ziyaretinin ertesi günü, Gökhan'ın babası Ragıp Bey, şehirden üç günlüğüne geldi. Fatma Hanım, her zamanki gibi eşi gelmeden onun sevdiği yemekleri hazırlamıştı. Ragıp Bey'i, belirgin bir sevinç göstermeden ama saygılı ve ilgili bir tavırla karşıladı. O günün akşamı komşuları Tahir Bey ile karısı Hürriyet Hanım'ı bir barbekü partisine davet ettiler. (Her şeye benzeyen ama her şeyden farklı bir barbekü partisine.)

Tahir Bey de ticaretle uğraşıyordu, işleri iyiydi. Çalışkan, haline şükreden, dürüst sayılabilecek (tüm ticaret erbabı ne kadar dürüstse, Tahir Bey de o kadar dürüsttü), çok okuyan, daha doğrusu okuduğunu zanneden, her konuda fikri olan, bunu da doğal kabul eden, geleneksel düşünceleri, her vesileyle, daha önce kullanılmış, ikinci el görüşlerle ispatlamaya çalışan bir insandı. Fikir tartışmalarında, rüya tabirlerine benzeyen klişe görüşler kullanırdı.

Örneğin biri kedileri, köpekleri sevdiğini söylese, “Efendim, önce çocukları sevmeliyiz” diye itiraz eder ya da bir başkası, “İnsan tarih boyunca uçmak istemiştir” dese, “Boşuna gayret, Allah uçmamızı isteseydi bizi kanatlı yaratırdı” derdi. Uçaklar yapılmadan önce ifade edilen, hiçbir dinsel veya bilimsel temeli bulunmayan bu ifade şekli, kanadı ve uçma içgüdüğü olmayan insan, aklını kullanarak uçaklar yaptığında, uzaya çıktığında unutulmuştu, kullanılmaz olmuştu.

Kısacası Tahir Bey, ortaokul yaşlarında münazaralarda kullanılan birtakım görüşlerin, ortama ve zamana göre esnetilmesi, geliştirilmesi gerektiğini düşünmezdi. Eşi Hürriyet Hanım ise okurum, bilirim havasında olmayan, hiçbir zaman fikir tartışmasına girmeyen, hatta arada insanların fikir tartışması yaptıklarından bile fazlaca haberi olmayan, nişanlarda, düğünlerde gençlerin kıyafetlerini eleştirmek dışında hemen hiçbir kişisel görüşünü beyan etmeyen, eşine, çocuklarına bağlı, uysal, kıyafetiyle, dünya görüşüyle geleneksel bir kadındı.

Tahir Bey, Hürriyet Hanım, Ragıp Bey, Fatma Hanım ve Aysel barbekü için toplanmışlardı.

Gökhan bu tür komşu ziyaretlerinden hoşlanmazdı, odasına çekilmiş, skayptan Umay’la konuşuyordu; ablası bir tabak ızgara getirdi, skaypı gördü, “Umay’la mı konuşuyorsun?” diye sordu.

Gökhan bu soruya, “Çok değerli bir kız, ikincilikle mezun olmuş” diye cevap verdi.

Aysel, kardeşinin soruyla ilgisiz bu cevabını şirin buldu, gözlerinde “seni gidi çapkın” edası, yüzünde dudak arkası bir tebessümle, “Tabii, tabii, değerli bir kız. Meslekleriniz de pek ilgili değil ama yine de bir şeyler öğrenebilirsin ondan. Eee, kız ikinci olmuş canım” dedi.

Gökhan, “aşk olsun abla” anlamında, kelimenin sonunu uzatarak, “Ablaa” dedi.

Aysel kardeşiyle dalga geçmiyordu aslında, sevinçliydi, sevincini kardeşiyle paylaşmak için şaka yapıyordu. Sevincinin sebebi, uzaklarda beliren, serinlik verecek yağmuru müjdeleyen bir bulutu hissetmesiydi. Kardeşinin, sevgili kardeşinin ilk kez bir kız arkadaşı oluyordu ya da olacaktı. “Bu ikisi bir şeyler çevirecekler, hadi hayırlısı” diye geçirdi aklından.

Aysel odadan çıktı, Gökhan Umay’la konuşmaya devam etti. Etler soğuyordu, soğusundu, yemek önemli değildi. Orada Umay vardı. Şu an Gökhan için hayat yemek değil, Umay’dı.

Aysel aşağıya indiğinde, annesi ile Hürriyet Hanım verandanın bir köşesinde, babası ile Tahir Bey diğer köşesinde sohbet ediyorlardı. Her iki tarafa da yakın olabilmek için aralarına oturdu. Telaffuz etmese de, aklından açıkça geçirmese de, annesi ile Hürriyet Hanım’ın konuşması Aysel’e yavan gelirdi.

Aysel annesini severdi, babasının evlilik dışı ilişkisinden ötürü annesinin üzülmesi, zedelenmesi, onu yürekten yaralamış, kardeşine benzer bir şefkati annesine de duyar olmuştu. Ancak belli yaşa gelmiş kadınların, özellikle ev hanımlarının, döne dolaşa aynı şeyleri konuşması, daha doğrusu hiçbir şey konuşmaması, bir süredir Aysel’i sıkıyordu.

Aysel’e göre babası ile Tahir Bey’in sohbetleri de genelde yavandı; iyi para kazanan, fakat işlerini daha da büyütme ihtimali olmayan, bunu düşünmeyen iki ticaret erbabının konuşması sıkıcı gelirdi. Ancak her şeye rağmen Aysel her zaman Ragıp Bey ve babasının sözlerinde her zaman eleştiri-

lecek bir şeyler bulur, keyifle eleştirirdi. Annesi ile Hürriyet Hanım'ın konuşmalarında ise eleştirecek bir şey bulamazdı; konuşmalar, eleştiri bile kabul etmez bir yavanlıktaydı. Bu yüzden Aysel arada oturmasına rağmen iki babanın konuşmasına kulak kabartmaya başladı.

Ragıp Bey, "Dün gazetede okudum, bütün bu bölgede, ta doğuya doğru dağlarda, böcek, kelebek kaçakçıları türemiş."

Tahir Bey, "Bismillah, bu da nereden çıktı? Esrar mı bu böcekler, insanları uyutmak için satsınlar."

"Yok, müşterilerini uyutmak için değil, bizi uyutup topluyorlar böceklerimizi."

"Yaa?"

"Öyle valla. Kelebeklerimizi, böceklerimizi toplayıp, ölü veya diri, uzak ülkelerdeki alıcılara satıyorlarmış."

Tahir Bey, "Bunu niye yapıyorlar, ölü bir böcek ne işe yarar? Bu da yeni çıktı, aklım sana emanet ya Rabbim" diye başını salladı.

"Yeni çıkmadı Tahir Amca" diye söze girdi Aysel, "hep vardı; belki arttı. Gelişmiş olan ülkeler, her şeyin kıymetini bilirler, her şeye ihtiyaçları vardır. Bir zamanlar şahinlerimizi, atmacalarımızı alıyorlardı, şimdi kelebeklerimizi, böceklerimizi alıyorlar" diye devam etti.

"Peki ne işe yarıyor bunlar?"

"Vallahi bilmiyorum Tahir Amca ama bir işe yarıyor ki bu kadar para ödüyorlar. Sanırım dünyaya sahip olmak isteyenler, dünyanın bilgisini istiyorlar. Bir zamanlar dünyaya açılan tüm İngiliz savaş gemilerinde bir tane de biyoloji bilen ressam bulunmuş. Gittikleri adalarda, bilinmedik ne kadar bitki ve hayvan varsa, resmini çizermiş."

Ragıp Bey, Tahir Bey'e dönüp, "Görüyor musun komşum, insanlar nelerle uğraşıyor" dedi.

Aysel devamla, "Birinci Dünya Savaşı'nda da Almanlar, Osmanlı'ya yardıma gönderecekleri tüm subaylara resim der-

si verirmiş. Anadolu'da, Ortadoğu'da gördükleri tarihi eserlerin dört cepheden resmini çizip Alman Bilimler Akademisi'ne göndersinler diye. Kayzer de işe yarayanları padişah'tan he-diye etmesini istemiş" dedi.

Ragıp Bey kızına, verdiği bilgilerden gurur duyarak baktı, tevazu sergilemeye çalışan bir ses tonuyla, "Çok ilginç" dedi.

Aysel, "İşte şimdi de resmini çizmek yerine, bitkilerimizi, hayvanlarımızı doğrudan götürüyorlar ülkelerine. Asıl kötüsü, yasal yoldan değil, kaçakçılıkla. Devletlerin haberi olmadan muhtemelen" diye ekledi.

Tahir Bey, çok şey bilen ama hepsini hemen söylemeyen bir bilge tavrıyla başını sallamaya başladı ve uzaklardan gelen bir iletiyi aktarıyormuşçasına, kendinden emin bir ses tonuyla, "Eğer o kaçakçılar, ahlaksızlık ediyorsa, mutlaka dolanır ayaklarına. Bu dünyada adalet vardır, adil bir dünya vardır karşımızda. Hiçbir kötülük cezasız kalmaz, hiçbir iyilik de mükâfatsız" dedi.

Kuşku taşımayan bu tür kesin hükümler, olumlu olumsuz cümle önyargılar Aysel'in canını sıkardı; hafiften gözü seğirmeye başladı, "Tahir amca" diye söze girdi ve devam etti:

"Bu dünyada adalet ne arar! 600 milyonun geliri, on zengininkine eşit. Tarih boyunca yeryüzünün dört yanında Auschwitz'de, Sibirya'da, Kamboçya'da, Kafkas'ta, Balkan'da, Afrika'da onca katliamı yapanlara ne oldu? Nasıl bir adalet geldi ölümlerin kemiklerine. Otuz milyon insanın katili Stalin ile sayısı meçhul canın katili Cengiz Han, iyi insanlar gibi rahat yataklarında öldüler. Adalet onların adresini mi bulamadı tebligat için?"

Aysel, durdu, zorlukla yutkundu, öfkeyle sürdürdü:

"İnsan evladı, ezbere bir görüşle bu dünyada adalet var diye avutur kendini; adaletsizliği gördüğünde ise gözlerinin bozuk olduğunu düşünür sessizce. Adalet yok yeryüzünde!"

Tahir Bey sarsıldı. Ragıp Bey kızının bu çıkışından rahat-

sız oldu, demin yüzünü kaplayan gururun yerini şaşkınlık ifadesi aldı, Aysel'e dönüp, "Kızım, Tahir Amca'nın demek istediği, eninde sonunda adalet vardır bu dünyada" dedi.

"Babacığım, Tahir Amcamın inandığı, bu dünyanın âdil bir dünya olduğu görüşü, en büyük adaletsizliğe yol açıyor toplumda."

Fatma ve Hürriyet hanımlar konuşmayı kesmiş kaygılı gözlerle Aysel'i dinliyorlardı.

Fatma Hanım, "Anlamadım Aysel, niçin?" diye sordu.

"Güzel annem, bir kadına tecavüz etseler, toplum kadını suçlar önce, o bir şey yapmıştır, kuyruk sallamıştır diye. İnsanda kuyruk olur mu? Olmaz. Maymun mu bu? Eğer bir kadına tecavüz etmemişlerse, o iyi kadındır; eğer etmişlerse kötü olduğu için etmişlerdir. Erkekleri fonksiyonsuz değişken sayan ne basit bir açıklama. Sonra bir insanın başına bir felaket gelse, karşıdan bakan birileri, şöyle düşünür binlerce yıldan beri: 'Bu dünyada adalet vardır; iyilerin başına iyi şeyler gelir, kötülerin başına kötü şeyler. Bu insan bir felakete uğramışsa eğer, mutlaka bir günah işlemiştir.' İşte âdil dünya iddiasının sonu. Sakat doğan bebekler, hasta çocuklar bir günah mı işlediler? Kardeşimin günahı neydi? Nice aptal insan, körlere bakıp bakıp, 'Ne büyük günahı var ki bunların, başlarına bu gelmiştir' diyor. Sonra..."

Ragıp Bey, "Yok evladım, kimse demez öyle bir şey" diye kesti sözünü. Aysel ısrar etti:

"Öyle bir diyorlar ki baba, bizim okuldaki bazı arkadaşlar, öğretmenler bile. Ne demiş dedeler, 'Kör, Allah'a nasıl bakarsa, Allah da köre öyle bakar.' Vay canına, hangi kitapta yazıyor bu sözü Allahımızın? İnanın bana, bu tür görüşler, hem Allah'a iftiradır, hem insana."

Ragıp Bey, "Yavrum, bunlar halkın sezgisi, bilinci, biraz da lafın gelişi" dedi.

Aysel, "Halkın bilinci, her zaman inci değildir baba" dedi,

sonra Tahir Bey'e dönüp, "Doğada adalet yoktur. Bir kız var Umay, o da Gökhan gibi; A'dan Z'ye bilir adaleti, hukukçudur ama doğa ona âdil davranmamıştır. Adalet ancak zihinlerde olabilir, aslında orada da yoktur; sakat çalıştırmak zorunludur kurumlarda; ama sakat göremezsınız çoğunda" diye sürdürdü.

Tahir Bey babacan bir tavırla, "Aysel kızım, böyle düşünmek, biraz isyankârlık mı oluyor acaba?" dedi.

"Yok Tahir Amcam" dedi Aysel, "ısyanla ilgisi yok. İsyankâr değil, insankâr oluruz böyle düşününce" diye kesti-rip attı sert bir dille.

"Her şeye rağmen, bir adalet, bir düzen var bu âlemde" dedi Tahir Bey, "hem dünyada, hem toplumda. Âlimler, akıllı tasarım olduğunu bulmuşlar kâinatta; bir dergide okudum geçende."

Aysel sinirli hareketlerle eteğini çekiştirerek, "Şimdi de bu çıktı, akıllı tasarımı! Hangi biliminsanı bulmuş, hangi fizikçi ispatlamış, hangi kimyacı, biyolog nerede yazmış, kaynağı ne? İyisiyle kötüsüyle, doğrusuyla yanlışıyla yaşayan bir evrende yaşıyoruz, her şeye rağmen, her şeye şükrediyoruz. Bu yeterli. Gerisi, ispatsız hipotezler, tahmini tasvirlerdir. Akıllı tasarım ne gezer bu evrende? Madem, akıllı apartmanlar misali akıllı tasarım var bu âlemde, mongol çocuklar niye mongol doğuyor, albino niye albino, benim kardeşim niye böyle? Kromozomlarda hesap hatası oluyor demek bazen ya da birkaç milim sapıyor doktorun iğnesi."

Aysel sinirliydi, ağlamaklıydı, ağlamamak için dudaklarını ısırmaya başladı. Sıcak yaz gecesinde veranda buz kesmişti. Hanımelilerin kokusu yok oldu.

Hürriyet Hanım, "Lafı uzattın, Aysel Hanım'ı üzdün Tahir" dedi.

Tahir Bey, "Özür dilerim kızım, seni üzmem istemezdim."

"Asıl ben özür dilerim Tahir Amca. Kusuruma bakmayın, bazen böyle oluyorum."

Aysel için bütün yollar Gökhan'a çıkıyordu. Hangi konuda olursa olsun, Gökhan'ın durumunu görmezden gelen klişe açıklamalar, Gökhan'a yaramayan bilimsel açıklamalar Aysel'i sinirlendiriyordu.

Fatma Hanım ne diyeceğini bilemedi. Ağlamaklı oldu, kendini tuttu. Oğlu için üzgündü, kızı için üzgündü, her şey için üzgündü, kızının öfkeli tavrı yüzünden misafirlerine de mahcup olmuştu. Havayı değiştirmek istedi, "Aysel'ciğim bize kahve yapar mısın?" dedi.

Aysel kalktı, içeri girdi. Kahve, küçük çaplı bir sürgün cezasıydı belki ya da en iyimseri, olay yaratan memurların tale gönderilmesi gibi bir şeydi.

Ağlayarak kahveyi yaptı. Dört fincanı tepsiye yerleştirirken Fatma Hanım mutfığa geldi, kızının gözyaşlarını eliyle sildi, sarılıp öptü, hafif bir sesle, "Özür dilerim kızım, kardeşinin hiçbir şeyi yok, aslan gibi" dedi.

"Esağfurullah anne, özür yok, sadece özürlü var. Suçlu yok, yalnızca tasarım hatası var bu âlemde" diye cevap verdi.

Aysel verandaya çıkmadı, kahveleri Fatma Hanım götürdü. Kahveler sessizce içildi. Bir ara Tahir Bey, "Kusura bakmayın, lafın nereye varacağını hesaplamadan öyle paldır küldür konuştuk, Aysel Hanım'ı üzdük" dedi.

Ragıp Bey, "Esağfurullah komşum; Aysel, Gökhan konusunda çok hassas. Biz alıştık sayılır ama o her konuyu kardeşine bağlıyor, sinirli hali bu yüzden" diye, hem kendini hem Tahir Bey'i rahatlatmak için açıklama yaptı.

O gece Aysel uyumadan önce uzun uzun düşündü, öfkeli ve kararlıydı. Eğer Gökhan, Umay'la flört etmek isterse veya evlenmek, destekleyecekti.

Adalet, var deyince var olmazdı, oluşturulmalıydı. Adalet, ona inananlara değil, onu oluşturacak kadar güçlü olanlara gelirdi.

Bu dünyada, fakirler adalet ister, geliştirmekte olan ülkeler

(dobracası geri kalmış ülkeler) adalet ister, Avrupa Birliği'ne girmek isteyen ama alınmayan Türkiye adalet ister. Aristo, “Yalnızca zayıflar adalet ister” demiş.

Aristo'nun sözünün devamını getirelim: “Yalnızca zayıflar adalet ister; güçlülerin adaletleri yanlarındadır, istediklerine verirler, istemediklerine vermezler.”

Yıldırım Aşkı

Umay ve Gökhan pazarda tanıştılar, bir defa Gökhanlarda görüştüler, skayptan konuştular, yazıştılar, meyllleştiler, birbirlerine meyl ettiler, tanıştıktan sonra Gökhanların evinde bir defa buluştular, anlattılar, anlaştılar, âşık oldular ve karar verilebilecek en kısa sürede, önce ayrı ayrı, sonra karşılıklı evlenmeye karar verdiler.

Ortak karara ilk girişen Gökhan oldu, “Benimle evlenir misin?” dedi bir akşam; ardından, beklemeden, bekletmeden, âdet olduğu üzere birtakım nazlar yapmadan, bir düşüneyim demeden Umay, “Olur” dedi. Aşkları tam anlamıyla bir yıldırım aşkıydı. Evlilik kararları da.

Bazı aşklara yıldırım aşkı denir. Kısa sürede, bir anda bir kıvılcımlanma olduğu için belki. Ya da bu tür bir aşk, âşıkları yıldırım çarpmışa çevirdiği, yürekleri yakıp kavurduğu için bu isim verilir.

Aklı başında yetişkinler, ana babalar, aşkı ciddiye almazlar, yıldırım aşkını hiç ciddiye almazlar. (Âşık olan gençler ise, aşk dışındaki şeyleri, özellikle ana babalarını ciddiye almazlar.)

Yıldırım aşkı, havadan geldi, bir anda ortaya çıktı sanılır. Ama aslında hiçbir aşk bir anda ortaya çıkmaz; öncesi vardır, yaşamdaki önceliklere dayanır.

Umay ile Gökhan’ın aşkı belki bir günde başladı ama öncesi vardı, her ikisi de âşık olmaya hazırды. Yıllardır birer ar-

kadař, dost, dűřüncelerini paylařabilecekleri, cinselliklerini paylařabilecekleri birer sevgili arıyorlardı.

İnsanlar kalıplar içinde dűřünürler. Özgürlükleri, modernlikleri göstermeliktir genelde. En özgür görünenlerin bile birer çizgili defter vardır zihinlerinde. Düzgün dűřünüp yazsınlar diye.

İşte bu yüzden, her řeyi bildiklerini dűřünen yetişkinlerin akıllarından bile, özürlü gençlerin dünyasında da birtakım cinsel isteklerin bulunabileceği fikri geçmez. Cinsellięin sadece gezip tozanlara özgü olduğunu varsayar bazıları.

Umay ile Gökhan, ařka, evliliğe hazırıldılar. Ama aileleri onların evliliğine hazır mıydı? Etrafa duyurup tellendirmedikleri süre, âşık olmaları, birbirlerini uzaktan sevmeleri kabul edilebilirdi belki. Ancak sıra evliliğe gelince ana babalar ne dűřüneceklerdi?

Genelde ana babalara göre yıldırım aşkı çarpar, kara sevda ise gençlerin dünyasını karartır. Bu konuda Fatma Hanım ile Ragıp Bey'in, Gülşen Hanım ile Rasim Bey'in tutumları yakında belli olacaktı. Belki olumlu, belki olumsuz. Muhtemelen, daha doğrusu istenen, büyüklerin kararları olumlu olacaktı.

Evlenmeye karar verdiklerini ilk önce Umay söyledi annesine. Söylemez olaydı.

Gülşen Hanım, bir konuda kötü bir haber alacağını sezinlemiş, ancak bu haberin gelmeyeceği konusunda kendini inandırmış insanların, boşa çıkan kehanetleri karşısındaki hayal kırıklığıyla, gözlerini uzaktaki, baktığı ama görmediği bir noktaya dikip bir süre durdu. Bir yandan tevekkül içindeydi yüzü, bir yandan da, az sonra patlamaya hazır zihninden geçen cümleleri sansürlemeye çalışan bir çabayla dudaklarını hafifçe büzmüştü.

İnsanlar, kızgınlık anlarında, akıllarından geçenleri âdeta yutmak, dillerini tutmak için dudaklarını büzerler ve içlerindeki fırtına açığa çıkmadan önce, kızdıkları kişiye daha az

görebilmek için gözlerini kısırlar. Gülşen Hanım'ın dudaklarındaki ve gözlerindeki bu ifade, Umay'ın şahit olduğu kavgalarında, annesinin babasına karşı parlama öncesi takındığı tanıdık bir ifadeydi.

Gülşen Hanım, az sonra kaşlarını hafifçe kaldırarak, gözlerini uzaktaki noktadan ayırıp Umay'a çevirdi. Yüzünde, ne söyleyeceği tahmin edilemez bir ifade vardı. Umay zaten ufaktı, ufacıktı, sandalyesinde iyice büzüldü, minnacık kaldı. Gözlerini kocaman açıp annesine bakmaya başladı.

Gülşen Hanım nihayet, "Sen bilirsin hayatım, bir düşünelim" dedi.

Umay bu sözün de ne anlama geldiğini bilirdi. Bir iş Gülşen Hanım'ın aklına yatmazsa, "Bir düşünelim" derdi, daha sonra da bu cümlenin ardından olumsuz bir cevap gelirdi. Eğer bir konuya akli yatmışsa fazla düşünmeden olumlu cevap verirdi.

(Bir düşünelim tavrı, Gülşen Hanım'ın müdürlük yıllarından kalan bir alışkanlığıydı. O yıllarda aldığı hizmetiçi eğitimlerde, iyi bir yöneticinin hayır demeden önce, "Bir düşünelim" diyerek demokratik bir hava yaratması gerektiği anlatılmıştı. Söz konusu bu demokratik hava, yüzeysel de olsa, sonuçta müdürden gelecek "hayır"ı değiştirmese de, yine de memurlara iyi gelirdi. Aslında otorite, hizmetiçi eğitimlerin bulunmadığı çağlarda da düşündüğünü vurgulardı. Örneğin hâkimler, yüzyıllar boyunca evrensel hukukun rutin diliyle, kararlarını açıklamadan önce, "Gereği düşünüldü" demişlerdir.)

"Bir düşünelim."

Umay şimdilik bu cümleyle yetinmek zorundaydı. Olayı düşünürken annesinin sıralayabileceği olası olumsuz düşüncelere karşı, Umay da birtakım savunucu görüşler geliştirecekti. Umay, öncelikle elinde birtakım sağlam veriler bulunması gerektiğini hissediyordu. Bu verileri Gökhan'la birlikte devşireceklerdi.

Gülşen Hanım'ın olaya olumsuz baktığı ortadaydı. Umay, düşünme sürecinde, annesinin babasını da kendi yanına çekeceğinden emindi. Sonuçta ikiye bir olacaktı. Göründüğü kadarıyla Umay azınlıktaydı. Ancak Umay'ın görünmeyen iki müttefiki vardı. Bunlardan biri içindeki aşkı, diğeri ise Gökhan.

Evlilikle ilgili bu, aysberge benzeyen, üstü küçük altı büyük ilk konuşmayı izleyen saatlerde, Umay'ın içini derin bir hüznün kaplamaya başladı. Dünyanın herhangi bir yerinde, bir genç kız annesine, ben evlenmek istiyorum dediğinde, annesi sevinirdi; en azından "Haydi hayırlısı" derdi. Babalar ilk duyuşta bir şey demezlerdi genelde ama en azından anneler sevinirdi. Umay bundan emindi. Anneler sevinirdi.

Anneler sevinirdi. Oysa Gülşen Hanım sevinmemişti. "Durup dururken başıma iş açacaksın" düşüncesinin gölgelediği bir yüzle, sıkıntılı bir sesle, "Bir düşünelim" demişti.

Bazı şeyleri düşünmek, zihinlere ağır gelir. Aslında kaygılı bir yüzle, "Bir düşünelim" derken annesi, sessiz bir sesle "Siz sakatsınız evlenemezsiniz" demek istemişti. (En azından Umay böyle algılamıştı.)

Umay kendini yalnız hissetti. Annesi sevinmemişti.

Eğitilmiş olmaları, mesleklerinin olması, görgülü, kültürlü olmaları, birbirlerini seçmiş ve hemen her konuda sağlıklı düşünüyor olmaları önemli değildi. Onlar sakattı, sandalyeliydi, evlenemezdi.

Niçin?

Öğreneceklerdi.

Umay, annesinin bu konuda niçin isteksiz olduğunu tam olarak bilemiyordu. Tahmini, sağlığı için endişe ettiğiydi.

Erkek Tarafı

Umay, evlilik konusunda annesiyle aralarında geçen ilk konuşmayı Gökhan'a söylemedi. Annesinin tepkisini anlatmak acı vericiydi. Gökhan konuşup konuşmadığını sordugunda, daha söylemedim dedi.

Gökhan da bu konuyu ailesine açmıştı; ancak o da henüz konuşmadık dedi.

Birbirlerine yalan söylemişlerdi. İlişkilerinin başlangıcında, daha ilk günlerde, birbirlerine yalan söylemek, her ikisine de kötü geldi.

Yalan söylemelerinin sebebi, görmezlikten geldikleri, telaffuz etmek istemedikleri, yaşamlarının belkemiği olan (kısmen belkemiklerinden kaynaklanan) bir gerçeği konuşmak yerine, biraz daha öteleme isteydi.

Bize ait bazı gerçekler bize ağır geldiğinde, bize ait olmayan yalanlara sığınırız genelde. Sağanak ağırlaştığında, bir yalana sığınmak, doğru olmasa bile, doğrudan ıslanmaktan korur bizi. Bazı gerçekleri kabul etseniz, kanıksasanız bile, bunları olur olmaz yerde kullanmak, olumsuz duygular verir size. Gökhan ve Umay, biz sakat olduğumuz halde evlenmeye kalkıştık, yanlışmış, bunun olmazlığını anamız, babamız hatırlattı bize mi diyeceklerdi birbirlerine.

Umay'ın annesiyle konuşmasını izleyen saatlerde, onlardan habersiz, Gökhan da Umay'la evlenmek istediklerini söyledi ablasına. İkisi verandada yalnızdı, Gökhan birdenbi-

re, beklenmedik bir cesaretle, “Biz Umay’la evlenmek istiyoruz abla” dedi. Ablası bunu duyar duymaz, sevindi, “Sizi gidi keratalar sizi, ne işler çevirmişsiniz öyle” dedi.

Aysel, daha ilk cümlesinde, “siz” demişti; Gökhan ile Umay’ı bir bütün görüyordu, onların ‘biz’ oluşunu, birlikteliklerini şimdiden onaylıyordu. Gökhan bunu fark etti, sevindi.

İlk cümlesinin hemen ardından Aysel, “Haydi hayırlısı; ne yaparız, nasıl yaparız bir düşünelim” diye ekledi.

Aysel’in “düşünelim”i, Gülşen Hanım’ın “düşünelim”inden farklıydı. Aysel, evlilik işinin nasıl gerçekleşeceğini, neler yapacağımızı araştıralım demek istemişti. Kardeşinin Umay’la evliliği konusunda Aysel’in tavrı, daha ilk andan olumluydu. Şüphesiz ki annesi ile babası da onlara katılacaklardı.

Ancak Aysel bir saat kadar sonra bu güzel haberi anne babasına söylediğinde, buz gibi bir hava esti evde. Fatma Hanım’a ve Ragıp Bey’e göre Gökhan’ın evlenmesi, hele hele kendine benzeyen bir kızla evlenmesi imkânsızdı, olanaksızdı, olamazdı.

Fatma Hanım, Gökhan’ın evlenmesine karşı değildi, elbette evlenebilirdi ancak bu evlilik özürlü olmayan bir kızla olmalıydı. Seyrek de olsa özürlü gençler ile özürlü olmayanların evlendiklerini görüyordu, aynı durum Gökhan için niçin olmasındı?

Aslında Fatma Hanım, oğlunun özürlü bir kızla evlenmesini özrünün vurgulanması olarak görüyor, bunu onuruna yediremiyordu. Bir de açıkça dile getirmese de Fatma Hanım, zihninin derinlerinde bir yerlerde, iki özürlü gencin evlenmesini zarif bulmamıştı; cümle âlem ne derdi?

Kocası Ragıp Bey ise bu konuda başlangıçta belirgin bir fikre sahip değildi, oğlunun da bir gün evlenmek isteyebileceği düşüncesini ertelemişti, bastırmıştı. Şimdi eşi, kararlı bir şekilde bu evliliğe karşı çıkınca, ona da uygun değilmiş gibi geldi. Ve Fatma Hanım’dan bağımsız, Ragıp Bey’in de için-

de bir yerlerde, iki özürlü gencin evlenmesinin, alışılmamış, tatsız bir durum olduğu duygusu vardı. (Kendisi bir zamanlar eşini aldatmıştı, bu olabilirdi, çok da aman aman tatsız bir durum değildi ama iki sakat gencin evliliği, nedense tatsız bir durumdu.)

Aysel, anne babasının sergilediği, bu beklenmedik olumsuz tavır karşısında şaşırdı, böyle bir tepkiye hazır değildi. Fazlaca tartışmadı, yanlarından yüzünün rengi değişmiş, gözleri, ateşi varmış gibi çakmak çakmak çıktı. Nasıl göründüğünün farkındaydı, kardeşinin yanına gitmeden sakinleşmek için lavaboya girdi ama sinirden lavaboya niçin geldiğini unutup hızla aşağıya indi.

Verandada oturmuş ablasından haber bekleyen Gökhan ablasının yüzünü görünce bir anlam veremedi, “Ne dediler?” diye sordu. Aysel, “İyi iyi, bakalım dediler” diye geçiştirdi. Gökhan ablasını tanırdı, olumsuz bir hava olduğunu anladı, hayal kırıklığına uğradı; ablasını üzmemek için üstelemedi.

Bu ne demekti?

Bunu şimdilik kimse bilemezdi.

Neyi istemiyorlardı, niçin istemiyorlardı? Müstakbel gelinlerini mi beğenmemişlerdi?

Anne babasının olumsuz tavrı Aysel’i iki kere kırdı. Birincisi, kardeşinin bu çok önemli isteğini, düşünmeden, işin mümkününe, imkânsızına bakmadan peşin bir hükümle reddetmişlerdi. İkincisi bu olay, Aysel’in kendisine ait, bastırmaya çalıştığı derinlerdeki bir öfkesini harekete geçirmişti.

Ragıp Bey, eşini bir defa ayan beyan bir şekilde, âdeta fütursuzca aldatmıştı. Olay kapanmıştı, tekrarlamamıştı ancak Aysel, bu olay öncesinde de babasının birtakım benzeri davranışları, kırık kırtık çapkınlıkları olduğunu sezinlerdi. Bu durum ona çok acı verirdi. Annesinin yanında, annesi gibi kendisini de hakarete uğramış hissedirdi.

Daha da önemlisi Aysel, bugüne kadar evlenmemesinin

sebebi olarak babasının bu eski apkınlıklarını görüyordu. Dünyada böyle bir Şeyi yapmaması gereken kişilerin başında babası geliyordu ama o yapmıştı; o halde herkes yapabiliyordu. Babasından yola çıkıp tüm erkekleri güvenilmez algıyordu. Güzel bir genç hanımdı, zarıftı, k lt rl yd , pek çok erkeğin kadınlarda arayacağı özellikleri kendisinde toplamıŐtı ama olmuyordu, olmamıştı. Söze değer bir erkek arkadaşı bile olmamıştı.

Aysel, erkeklere karşı çekingendi, onları kendinden uzaklaŐtıran bir tavrı vardı. Farkında olduğu ama deęiŐtiremedięi bu tavrının babasına duyduğu güvensizlikten kaynaklandığına inanmıştı; korkularını tüm erkeklere genelliyordu. Kendisine ait bu psikanalitik yorum, babasına ait öfkesini artırıyordu.

Ancak iki yıl önce bir psikoloğa gittiğinde, psikolog, nazik bir üslupla, bu türden analitik yorumlara romanlarda, filmlerde rastlandığını, gerçek yaşamdaki davranıŐlarımızın daha karmaşık nedenlere dayandığını, ana babalarımızın davranışları ile kendi davranıŐlarımız arasında böylesine tek basamaklı iliŐkiler kuramayacağımızı söylemişti.

Psikoloğun bu açıklamasını Aysel ciddiye almış, edebi eserleri, alıŐageldiğinden daha farklı gözle yorumlamaya başlamıştı. Ancak  zel yaşamında, ne babasına olan öfkesi azalmıŐtı, ne de bir sevgilisi, eşi, bir bebeği olmadığı için  z lme-yi bırakmıştı. (Psikoloğun dediği gibi, nedenler ve sonuçlar karmaŐıktı.)

Aysel biraz sakinleŐtikten sonra Gökhan'a, "DolaŐalım mı?" dedi. Abla kardeş ırmak boyunca yürüyüşe ıktılar. Gökhan arabasını kendisi kullanıyordu. Tatlı bir sıcak vardı; hava ıtır, iğde, begonya, sulanmıŐ toprak ve yeni biçilmiŐ çim kokuyordu. Duymadılar. Irmak boyunca söğüt ve kavak ağaçları vardı, görmediler.

İkisi de üzgündü. Anne babalarının olumsuz tavrını Gök-

han'a açıkça söylememiştir Aysel ama olup biteni anladığının farkındaydı. İki kardeş birbirlerini anlıyordu. Gökhan kırılmıştı, mahcup olmuştu; kendisini, arsızlık edip istememesi gereken bir şeyi istediği için azarlanmış bir çocuk gibi hissediyordu. Üstelik bu konuda ablasını aracı edip üzdüğü için üstüne üstlük üzülmüştü.

Aysel sessizce, otuz küsur yıllık hayatının muhasebesini yapıyordu; yaşam ekstremini inceleyip memnun kalmamış bir müşteri hoşnutsuzluğu vardı yüzünde.

İki kardeş yürüyüş sırasında Umay'dan, anne babalarının tepkisinden söz etmediler, birbirlerini kollayan, birbirlerini ve kendilerini incitmeyecek, havadan sudan konulardan söz ettiler. Aysel bir ara yeni ısmarladığı teleskopun ne zaman geleceğini sordu Gökhan'a. Gökhan, ufak ufak para kazanmaya başlamıştı; teleskop yapan bir firmaya danışmanlık yapıyordu.

Eve döndüler. O gezide Aysel, uzun süredir düşündüğü ama cesaret edemediği bir konuda karar verdi: Ayrı eve çıkmak istiyordu. Eğer gelirse kardeşiyle birlikte, gelmezse tek başına ayrı eve çıkacaktı. Baba ocağı sıcaktı, gerçekten sıcaktı ama artık havası boğucu gelmeye başlamıştı. Daha önce ayrı eve çıkmayı düşünmüş ama kardeşini geride bırakmayı göze alamamıştı. Fakat artık baba ocağı giderek kaynama noktasına ulaşıyordu.

Anne babasının olumsuz tavrını Gökhan da Umay'a hemen söylemedi, geciktirdi. Yutkunması, yutması, hazmetmesi gerekiyordu.

Hazırlık

Gökhan ve Umay, bir süre anne babalarının olumsuz tavırlarını yokmuş farz edip konuşmayı sürdürdüler. Evliliklerinin olup olamayacağını, internet başında, bazen ayrı ayrı, bazen birlikte, ciddi olarak araştırdılar, tartıştılar. Benzeri sorunlara sahip evli özörlöler buldular, onların deneyimlerini, önerilerini öğrenmeye çalıştılar. Bu konuda çalışan hekimler buldular, danıştılar. Hemen hepsi, saygıyla, sevecenlikle sorularına cevap verdiler, onları yüreklendirdiler.

Zaman azdı, zamanları hızla akıyordu. Her geçen saat, birbirlerine olan aşklarını artırdı, evlenmelerinin olabilirliğine olan inançlarını güçlendirdi. Neden olmasındı, olabilirdi, olmalıydı.

Dünyadaki bütün saatler, aynı yöne, aynı hızla döner. Saatler mekaniktir, sahipleri nasıl ayarlasa öyledir. İnsanlar birbirlerini de saat yerine koyar, ayarlamaya çalışır. Hele ki ana babalar, çocuklarını istedikleri gibi ayarlayabileceklerine emindir. Oysa gençlerin saatleri, ana babaların saatlerinden farklıdır; bazen yönleri, bazen hızları farklıdır, koşturup gider kimisi. Çoğunun dünyadaki dilimi farklıdır, ya ileri ya geri.

Belki de bu yüzden, “kuşak farkı” yerine “saat farkı” demeli.

Her iki ana baba da, çocuklarının evlenmek istediklerini ilk duyduklarında, buz gibi oldular, olaya soğuk gözlerle bak-

tılar. Çocukları bile olsa iki sakat gencin evliliği, tehlikeliydi, zordu, tuhaftı, nasıl olurdu, olmamalıydı, olamazdı. Olsa bile herkes ne derdi.

Bu dört kişinin gerekçeleri farklı farklıydı ama ulaştıkları sonuç aynıydı. Bu çocuklar, kendilerini ve ailelerini zorluyorlardı, zorlayacaklardı.

Yalnızca Aysel farklı düşünüyordu; bu evlilik zor da olsa olabilirdi, olmalıydı.

Aslında Aysel de, bu evliliğin olabilirliği, sürdürebilirliği konusunda derinlerde bir kaygı, örtmeye çalıştığı bir acı hissediyordu. Ancak kardeşine olan katıksız ve karşılıksız sevgisinden, bir de kendisinin de henüz evlenmemiş olmasından kaynaklanan kaygılarından ötürü, bu evlilik konusundaki olumsuz düşüncelerini, duygularını bastırdı, baskıladı.

Aysel, otuz dört yaşında, ciddi, olgun, yerine göre canlı, neşeli bir hanımefendi, yere ve yaşama sağlam basan bir insandı. Dışarıdan bakanlar, bu güçlü kadının evlenmek istediğini, hem de çok istediğini, evlenmedim diye dertlenebileceğini, bu yüzden hayatının büyük bölümünü kaplayan bir hüzün yaşadığını bilemezlerdi. Ama öyleydi.

Son yıllarda, evlenmeden geçen her yılın otuz bir aralık akşamında, kimselere söyleyemediği bir düşünce geçerdi aklından: “Bu yıl da olmadı, inşallah bu yıl.”

Böyle olduğu için olsa gerek Aysel, bu iki gencin duygularını herkesten iyi anlıyordu, onlarla empati kurabiliyordu.

Ana babalar için durum farklıydı. Onlar, gençliklerindeki hayallerini, hayal kırıklıklarını, ya evlenemezsem kaygılarını unutmışlardı; eriştikleri ana babalık makamı karamsardı, ciddiyet istiyordu, sorumluluk gerektiriyordu. Bir zamanlar kendi yüreklerini hoplatan duygular da, şimdi çocuklarının ayaklarını yerden kesen duygular da önemsizdi; yaşamın gerçekleri karşısında duygular, özellikle gençlerin gözlerini karartan türden kara sevdalar görmezden gelinmeliydi.

Açıkça telaffuz etmeseler de, sandalyeye bağımlı olan, ayakları yere değmeyen bu iki gencin evlenme isteği, gerçekçi olmayan, tehlikeli sonuçlar doğurabilecek, ailelere maddi ve duygusal sorunlar yaratacak bir istekti. Engellenmesi gerekliydi, engelleyeceklerdi.

Evlilikleri için bilgi toplamaya çalışırken Umay da Gökhan da bir süre sonra rahatladılar. Bedensel özürleri, özürlerinin düzeyleri evlenebileceklerini gösteriyordu. Nitekim geçmişte benzeri durumda olup bunu başarmışlar çoktu. Yine olabilirdi.

Her şeyin yolunda gideceği konusunda yüzde yüz garanti yoktu. Olmayabilirdi, uzun süre birlikte yaşadıklarında zorlanabilirlerdi, mutlu olmayabilirlerdi; evlendiklerinde fiziksel bir kaza geçirme ihtimalleri yüksekti.

Evlendiklerinde, en iyi ihtimalle, yüzde elli mutlu olacaklardı. Yüzde elli ihtimalle pişman olacaklardı. Garanti yoktu. Ancak her şeye rağmen denemek istiyorlardı. Gökhan bir ara internette Umay'a, "Yüzde yüz garanti olmadığı anlaşılıyor bizimkine benzeyen türde evliliklerde ama diğer evlilikler yüzde yüz garantili mi?" dedi.

Gökhan'a göre bu dünyada hiçbir şeyin yüzde yüz garantisi yoktu. Evrenin, özellikle dünyadaki yaşamın ortaya çıkışı, çok küçük, hatta ihmal edilebilir düzeydeki olasılıkların gerçekleşmesiyle mümkün olmamış mıydı?

Sonra bir akşam, yaklaşık aynı anda karar verip ikisi de anne babalarının evliliklerine karşı çıktığını söylediler birbirlerine. Bunu izleyen saatlerde, her ikisi de kendi anne babalarının davranışlarına kızdılar, ancak birbirlerinin anne babaları hakkında olumsuz bir şey söylemediler. Bu davranışları, bir miktar nezaketlerinden, bir miktar da, her şeye rağmen eğer bir gün evlenirlerse, müstakbel kayınvalidelerine ve kayınpederlerine şimdiden duygusal bir savaş açmak istememelerinden kaynaklanıyordu.

Kız Tarafı

Gökhan, evlilikleri konusunda anne babasının olumsuz tavrını, ablası kanalıyla, dolaylı bir şekilde anlamıştı. Umay ise, annesinin ilk olumsuz tavrı dışında bir bilgi edinmemişti, özellikle babasının ne düşündüğünü bilmiyordu.

Kızının evlilik kararını ilk duyduğunda üzülen, bozulan, öfkelenen ama olumsuz bir şey söylemeyen Gülşen Hanım, “Bir düşünelim” demekle yetinmişti. “Bir düşünelim”leri genelde olumsuz cevaplar getiren Gülşen Hanım, izleyen zaman içinde başka bir şey söylemedi.

Umay olayı ikinci kez açtığında, vadinin sıcak bir öğleden sonrasında anne kız salonda oturuyorlardı, Rasim Bey üst katta uyuyordu. Öğleden sonra uykuları, vadideki pazarcıların alışageldikleri bir yaz lüksüydü. Vadinin yerlileri ise uyumazdı.

Evlilik konusunun bu ikinci kez gündeme gelişinde, ilk sefere oranla daha sakin, daha anlayışlı, paniğini üzerinden atmış bir yüz ifadesiyle Gülşen Hanım, “Hayatım...” diye söze başladı. Umay yine ilk konuşmadaki gibi, sandalyesinde büzülmüş, ufalmış, gözlerini açmış, disiplin kurulunun hakkında vereceği kararı merakla bekleyen bir yaramaz öğrenci gibi, annesinin, başöğretmeninin sözlerini dinlemeye hazırlanıyordu. “Evlenmeni elbette ki biz de isteriz. Baban da ben de seni çok seviyoruz. Senin mutluluğun bizim için dünyadaki en önemli şey. Baban için önemli, benim için daha da

önemli; galiba hayatımdaki tek önemli şey” dedi.

Son cümleyi söylerken Gülşen Hanım’ın sesi titredi, gözleri yaşardı. Umay annesinden böyle bir tepki beklemiyordu. İlk konuşmadaki tavrına bakıp ikincide azarlayacağını, sinirleneceğini sanmıştı. Gülşen Hanım’ın bu tavrı Umay’ı şaşırttı, afallattı, kendini savunmak için hazırladığı cümleler bir anda uçup gitti aklından.

Gülşen Hanım devam etti: “Hayatım, evlenmeni, mutlu olmanı elbette isteriz ama sanırım bunun olması çok zor, imkânsıza yakın zor. Arkadaşlık edin, arkadaşın olmasını isteriz. Gidin gelin, gidip gelelim ama ailesiyle bu konuları konuşmayalım, kız isteme olmasın. Çocuklarının evlenme isteğine hayır demek, hele hele kültürlü, üniversite mezunu çocuklarının, aynı durumdaki bir gençle evlenmesine hayır demek, bir ana babanın dünyada isteyebileceği en son şey olsa gerek.”

Umay ikna olmamıştı ama annesinden özür diledi.

“Asıl ben dilerim” dedi annesi.

Gülşen Hanım kızının sakat kalması konusunda kendisini suçladığı için özür diliyordu. Hekimler defalarca aksini söylemişlerdi, Umay’ın durumunda ailenin hatası, geç kalmış olması söz konusu değildi. Ama Gülşen Hanım yıllarca bu açıklamaları hekimlerin nezaketine bağlamış, üzülmesinler diye söylediklerine inanmıştı. O hep kendini suçluyordu.

Bütün Kelebekler Âşıktır (Yeni Bir Sevgili mi?)

Alaimisema uçtu, uçtu, uçtu... O da evlenmek istiyordu. Kendisini aramayan bir erkeğin peşinden koşmak, uçuk-kaçık bir şeydi belki. Ama aşk, mantık dinlemeyen, kendisinden başka hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, galiba en önemlisi, bir “kendinde şey”dir yeryüzünde. (Filozof, “kendinde şey” diyerek aslında, istemeden aşkı tarif etmişti belki de. “Kendinde şey”le kastedilen, yaşantılarımızın ötesinde olduğu için hakkında bilgi sahibi olamayacağımız şey demektir. Gerçek mi, Kant, kanıt getirmedi. Aşk da galiba kendinde şeylerden biriydi.)

Aşk, bir kendinde şeydir. Kendine aittir, kendi kendinedir. Kendinden başkasına hesap vermesi gerekmemektedir. Ne olduğu da pek fazla bilinmemektedir.

Tarlaların gerisindeki ağaçlara doğru uçan bir erkek kelebek Alaimisema’yı gördü bir an. Beğendi. Bu dişi kelebek çok güzeldi; kanatlarına gökyüzü inmişti. İlk kez gördüğü bu dişiye doğru hızla uçmaya başladı.

Erkek kelebek gençti, güçlüydü, yakışıklıydı; kanatlarındaki mandala, merkezinden kenarlarına çizgilerin uzandığı bir göz şekliyle, yaşamda dengenin önemini anlatıyordu sessizce; zıtlıkları bağdaştırmanın huzur getireceğini anlatıyordu çevreye. Göze benzediği için kuşları da korkuturdu ayrıca.

Erkek kelebek iğde ağaçlarının arasından uçup Alaimisema’ya yaklaştı, “Günaydın güzel kadın, benim adım Bağhan” diye seslendi.

Alaimisema, dönüp sesin geldiği tarafa baktı. Az ötede, güçlü kanatlarıyla güzel, etkileyici bir erkek kelebek duruyordu.

“İyi günler, benim adım da Alaimisema” diye karşılık verdi.

Bağhan, “Alaimisema ne demek?” diye sordu.

Alaimisema, “Alaimisema, gökkuşağı demekmiş. Gökkuşağındaki bütün renkler kanatlarıma indiği için annem de bana bu adı vermiş” dedi.

Bağhan, kanatlarını çapkın bir ihtirasla çırparak, “Sen çok güzel bir kelebeksin Alaimisema, benim sevgilim yok, sevgilim olur musun?” diye doğrudan doğruya, dosdoğru sordu.

Kelebekler, sürekli pır pır eden kanatlarıyla, yürekleriyle, sürekli âşık olurlardı birbirlerine. Ancak bu yakışıklı erkek kelebek, öyle her dişiye beğenmediğinden olsa gerek, bugüne dek sevgili edinmemişti. Galiba şimdi tam vaktiydi.

Alaimisema, bir an bu erkek kelebeğin sözlerinin, sevinilmesi gereken bir iltifat mı, yoksa kızılması gereken bir saygısızlık mı olduğunu tarttı aklından. Diyelim ki iltifattı, gönül alıcıydı ama olmazdı, imkânsızdı.

“Özür dilerim, benim sevgilim var, belki duymuşsunuzdur, Kerman Bey; görev icabı uzaklara gitti. Onu arıyorum” dedi.

Bağhan, Kerman’ın adını duymuştu. Kelebeklerin kahramanı olan bu ünlü kelebeğin sevgilisine, bilmeden de olsa kur yaptığı için rahatsızlık duydu.

“Asıl ben sizden özür dilerim. Kerman Bey’in sevgilisi olduğunuzu bilmiyordum. Ben öyle zaten lafın gelişi söyledim” dedi.

Alaimisema, bu gösterişli ve kibar erkekle birlikte olsa, yalnızlığı sona ererdi, yepyeni bir renk ve anlam gelirdi hayatına. Ama Alaimisema’nın Kerman’a verdiği bir söz vardı, belki de daha önemlisi kendine verdiği bir söz vardı ortada. Verilmiş bütün sözler kutsaldı.

Kerman hatırlasın veya hatırlamasın, Alaimisema’nın ona

verdiği söz kutsaldı. Kerman bilsin veya bilmesin, Kerman ona aitti, o da Kerman'a. O'nu arayacaktı hayatı boyunca. Aramakla geçen bir ömür belki de verilen sözlerden bile daha kutsaldı.

Üstelik verilmiş sözler, hatta aşk bir yana, Kerman'ın arkasındaki kadını Alaimisema, tüm kelekleri kurtarma mücadelesinde, liderin arkasındaki kadın olacaktı. Hem insanlar dünyasında, hem kelekler dünyasında, her başarılı erkeğin arkasında bir kadın bulunurdu. Kerman'ın arkasındaki kadın Alaimisema olacaktı.

Ciddi bir hata yaptığını düşünen Bağhan, oradan, konunun etrafından uzaklaşmıyordu, "Dilerseniz gideceğiniz yere kadar size eşlik edebilirim" dedi.

"Çok teşekkür ederim, zahmet etmeyin" diye karşılık verdi Alaimisema ve ekledi: "Eğer Kerman'ı görürseniz, ona onu sevdiğimi ve aradığımı söyleyin. Bir de lütfen kendine dikkat etsin."

Bunu söylediğinde Alaimisema, şimdiden, liderin, erkeğin arkasındaki kadın olarak, ona ve topluma karşı görevini yapmaya başladığını hissetti. Erkeklerinin arkasındaki kadınlar, onların yanında olsunlar veya olmasınlar, sürekli onları düşünürler.

Hayatta her başarılı erkeğin arkasında bir kadın bulunduğunu Alaimisema öğrenmişti, öğretmişlerdi. Ancak bu düşünceyi sorgulamamıştı ve başarılı kadınların arkasında da birer erkek bulunabileceğini kimse ona söylememişti. Belki de erkekler arkada durmak istemiyordu. Olası ki bu yüzden, başarılı erkeklerin arkasında kadınlar dururdu; kimi başarılı kadınlar ise önde, güçlü ama yalnızdı. Erkek liderdi, arkada durmazdı.

Alaimisema bir an Bağhan'ın kalbini kırıp kırmadığını düşündü, sonra acelesi olan insanların ayrıntıları umursamaz tavrıyla, kanatlarını kaldırdı, başıyla hafif bir selam verip uçmaya başladı. Liderinin, erkeğinin arkasından gidiyordu.

Bağhan kanatlarını hafifçe çırparak, “Uğurlar olsun” diye seslendi arkasından. Kerman ve bu dişi kelebek bütün kelebekleri kurtaracaklardı. “Keşke bu konuda bana da bir görev düşseydi” diye düşündü. Belki de, kimse bilmeseydi de, küçük çapta katkısı olmuştu bütün kelebeklere, liderin sevgilisine saygılı davranmıştı, bencillik edip onu engellememişti.

Alaimisema, vadinin ağaçlarla kaplı batı bölgesine doğru uçuyordu ki birden uzakta, otlar arasında Kerman’ı gördü. Kanatları rüzgâra karışa karışa, büyük bir telaşla uçuşta o tarafta. Kerman sandığı şey birkaç renkli çiçektir.

Uçmaya devam etti, hayal kırıklığına uğramıştı. Yine ağlamaklı oldu. O çöl rüzgârlarına benzeyen kavurgan düşünce, yine aklını kasıp kavurdu bir süre, “Ya onu bulamazsam” diye. Ama bulacaktı. Irmağın batıdaki kollarından birine doğru uçarken bu sefer uzaktaki bir kelebeği Kerman’a benzetti. Acaba o mu diye bakarken, içinden yine o düşünce geçti, “Hayır bu defa yanlışım, bu gerçekten Kerman.” Çok heyecanlandı, yer gök birbirine karıştı. Yaklaştı, o değildi.

Kaçıncı defadır böyle oluyordu. Alaimisema son zamanlarda başka kelebekleri, çiçekleri Kerman sanmaya başlamıştı. Her şey Kerman’a benziyordu. Bu sanısı giderek artacaktı.

Susadı, su içti; acıktı, bir çiçeğe konup karnını doyurdu. Günü, zamanı, ömrü azalıyordu. Uçmaya devam etti. Bir ara bir ağacın altında bir kedi gördü aniden; korktu, kediler tehlikeliydi. Ummadık biçimde zıplayıveriyorlardı aniden.

Yükselip tekrar baktı, tuhaf bir kediymiş bu. Arka ayakları üzerine oturmuş, ön ayaklarının arasına sıkıştırdığı bir şeyi hızlı hızlı yiyordu. Bu garip hayvanın gösterişli, vücuduna eşit büyüklükte, yukarı doğru kıvrılmış bir kuyruğu vardı. Yemeğini bitirince başını kaldırıp Alaimisema’ya baktı, “İyi günler, ben bir sincabım” dedi.

Alaimisema da onu örnek alıp, “Ben de bir kelebeğim” diye karşılık verdi.

Anlaşılan bu sincap, ne olduğunu bilen, kendini bilen bir hayvandı; adından önce sincap olduğunu söylemişti. Nice insan bunu yapmazdı, yeni tanıştığı birine, “Ben insanım” diye tanıtmazdı kendini, insan olduğunun herkes tarafından bilindiğini zannederdi, kendisini bu şekilde tanıttmasının gereksiz bir şey olduğunu düşünürdü.

İnsan, unvanlarının, isimlerinin, isim taktığı görüşlerinin arkasında kaybolmuş bir varlıktır. “Ben doktor, avukat filanca, ben kont falanca” der bazıları ya da kralcı, sosyalist veya liberal olduğunu söyler kimileri. Aslında hepsi insandır, herkes insandır ama insan olduğunu söylemeyi unuttur çoğu; bu yüzden de insana yakışmayacak şekilde davranabilir, davranır.

Nice insanın unvanı ve savunduğu, bazen de kölesi olduğu görüşler insanlığının önüne geçer. Unvanları, görüşleri, görüş-nüşleri altında ezilmeye başlayan insan, aç çeker, acı çektirir. Sincabın unvanı yoktu, savunduğu bir görüşü de. O yüzden, “Ben sincabım” demişti yalnızca. Sincap, sincaptı, kendinde şeydi, kendine yeterdi; birçok şey gibi, görseniz de anlayamazdınız onu.

Alaimisema sincaba, “Çok telaşlısınız, hızlı hızlı yediniz elinizdeki şeyi, bir yere mi yetiştireceksiniz?” diye sordu.

“Yoo, acelem yok, biri elimden kapmasın diye hızlı yiyorum.”

Şimdi sincabın bu yüzden hızlı yediği kimin aklına gelirdi?

Uluslararası Kelebek Kaçakçıları

Uzun Vadi'yi ve çevresinde yüzlerce kilometre boyunca uzanan coğrafyayı çekirgeler, haşereler misali, onlarca, yüzlerce böcek-kelebek avcısı sarmıştı o yaz. Büyük bir çetenin ortalıkta görünmeyen patronları, küçük paralar karşılığında anlaştıkları kişilere, ülkelerin bitki ve hayvan zenginliğini toplatıyor, yasal olmayan yollarla kendi ülkelerine taşıyorlardı. Asya'nın kelebekleri, böcekleri, kuşları, Afrika'nın maymunları, kaçakçılığın bir parçasıydı. Dar mekânlarda, üst üste taşınan maymunların çoğu, bir zamanlar gemiyle balık istifi taşınan zenci köleler gibi, yolculuk sırasında ölür, hayatta kalanları ise, ait olmadıkları bir coğrafyada zorlu bir yaşam beklerdi.

Her şeye rağmen bu iş kârlıydı. Kârlı ama ahlak dışı.

Ülkelerindeki bitkileri, hayvanları küçük paralar karşılığında toplayıp uzaklara kaçırılmasına vesile olanlar, ne yaptıklarına değil, yalnızca aldıkları paraya bakarlar. Kulaktan kulağa birbirlerine, “İyi para veriyorlar” derler. Ancak iyi para, temiz para demek değildir.

Necati, Uzun Vadi'nin yerlilerindendi. Yakında askere gidecekti. Parası yoktu, işi yoktu. Askerlik öncesi para biriktirmek istiyordu. Uluslararası kelebek kaçakçılarının ülke içindeki bir taşeronu Necati'ye iş teklif etti. Beş kelebek için yüz lira verecekti. Hiç yoktan iyiydi.

Taşeron, önce kelebekleri nasıl avlayacağını, avladıklarını

gövdelerinden silikonla koleksiyona nasıl yerleştireceğini öğretti. Eskiden kelebekler kanatlarından birer iğneyle çarmıha gerilir gibi gerilirdi; ama artık modern zamanlarda silikon kullanılıyordu.

Biri çıkıp da kelebekleri niçin avladığını sorarsa, kelebekleri çok sevdiğini, kelebek koleksiyonu yaptığını söyleyecekti. Bu, kendilerince akıllıca bir tedbirdi. Kendilerine ait olmayan şeyleri almak isteyen alıcılar, vericileri üzmemeye, uyardırmaya çalışırlar, tedbirli davranırlar. Bazıları baz antenlerinden rahatsız oluyorlar diye, onları üzmemek istemeyen kimi satıcılar –teşbihte hata aranmaz– minareyi çalan kılıfını hazırlar misali, baz antenlerini palmiye görünüşlü plastik ağaçların içine yerleştirirler ya da antenleri kapalı kutular içinde, sokaklardaki direklere koyarlar. Yani tedbirli davranırlar; tedbir en önemli tedariktir. Necati de, soranlara, “Koleksiyon yapıyorum” diyerek tedbirli davranacaktı kendince.

Ve Necati, elinde ağı ortalıklara düştü. Sabahtan akşam kâh kasabada, kâh ırmak boyunca, bazen dağlarda, bazen korularda, kelebek aramaya başladı. İyi işti, tanesi yirmi lira.

Askere kadar düzenli bir iş bulması zordu, askerden sonra da. Şimdilik deneyecekti. Terhisin ötesi Avrupa.

Önceleri zorlandı Necati, giderek alıştı, ustalaştı. Eskiden hiç kelebek görmezdi ya da öyle sanıyordu. Avlanmaya başladığı günlerde, çevresinde tek tük kelebek vardı, sonra gide-rek arttı.

Artık neye baksa kelebek vardı, gökte, yerde, sağda solda, dört bir yanda kelebekler görüyordu. Ya kelebekler artmıştı ya da artık o görüyordu.

Gökyüzü kanatlar içinde kalmıştı. Kelebekler arttıkça dağlar, ağaçlar, yapraklar, evler, insanlar geri planda kaldı, soluklaşmaya başladı; artık her şey kelebeklerin ardında bir fondu. Kelebekler arttıkça dürüstlük, bağlılık, cana-canlıya

sevgi, dağlar, ağaçlar gibi, uzakta kaldı, soldu, soluklaştı, birer fon oldu.

Necati artık ustaydı. Usta bir koleksiyoncu.

Kelebekleri yakaladıktan sonra eve götürüp patronunun verdiği kavanoza koyuyordu. Kavanozdaki gazda, vücutları bozulmadan hemen boğuluyordu kelebekler; sonra onları itinayla alıp silikonlayarak, yine patronunun verdiği panoya düzgün sıralar halinde yerleştiriyordu.

Necati henüz Alaimisema'ya da Kerman'a da rastlamamıştı. Vadi uzun, gök genişti.

Kelebek avcıları sadece birkaç kişi değildi. Yağz gibi, Necati gibi, kimi amatör, kimi aracı daha birçok çocuk, genç, yetişkin vardı.

Tehlike çoktu.

Avcıların yanı sıra bir de kuşlar, kediler...

İster insan ol, ister kelebek, bu dünyada hayatta kalmak hüner ister.

Yer yer kapkaranlık, yer yer âdeta gözleri kör eden ışıklar içinde uzayıp giden, tehlikelerle dolu bir labirentten, yolu ve kendini kaybetmeden çıkabilmek, yaşamak demektir. Bu ise büyük bir emek gerektirir. (Bu emeğinizin ödülü her zaman büyük olmuştur; öteki dünyaya davet edilerek onurlandırılırsınız.)

Umaylarda

Umaylarda, Umay'ın yüreğini koşturtan, annesinin ise telaşsız sürdürdüğü gergin bir bekleyiş vardı. “Bir düşünelim” demişti Gülşen Hanım; konuşmuşlardı. Bu konuşma Gülşen Hanım için yeterliydi ama Umay için yeterli değildi, daha konuşmaları gerekliydi. Annesi konuyu tekrar açmadığı için de içten içe öfkeleniyordu Umay.

Verandada oturdukları bir ara Umay gözlerini dikip annesine bakmaya başladı, öylesine, evet hadi söyle diyen, biraz korkulu, biraz sorgulayan, zorlayan gözlerle. Gülşen Hanım anladı, rahatsız oldu; bir şeyler söylemesi gerekiyordu.

Kızını incitmekten korkuyordu ancak onun evlenip zarar göreceğini düşündüğünde çok daha fazla korkuyordu. Kendini zorladı, kısa ve açık düşüncelerini söylemeye başladı:

“Hayatım, sen benim her şeyimsin. Geçmişte çok üzül düğüm günler oldu. (Eşinin kendisini aldatmasını kastediyordu; Umay onu anladı.) Sanırım sen olduğun için ayakta kaldım. Sonra evveli, aylarca hastanede yattık.”

“Sağ ol anne.”

“Üniversiteye gittin; kendime haksızlık etmeyeyim, üniversiteye gittik. Sen hep rahattın, ben diken üstünde yaşadım. Ağır bir hastalığa yakalanmaman, grip olmaman, düşmemen gerekiyor. Vücudunun artık en ufak bir incinmeye tahammülü yok.”

“Evet anne.”

“Şimdi evlenince sana kim bakacak? Maazallah düştün, ne olacak?”

Umay annesini sayardı, örtülü bir halde ondan korkardı ancak giderek korkusu öfkeye dönüşmeye başladı, son cümleyle birlikte, derinlerden gelen bu öfke yüzeye çıktı, Umay’ın yüzünde yansıdı. Sert bir sesle, “Yapma anne, sen sakatsın, evlenirsen ölürsün diyorsun bana!” dedi.

“Hayır demiyorum.”

“Evet diyorsun. Kendime bakamam, oturamam, kalkamam, yatamam, bana benzeyen bir eşle aynı evde düşüp kalırız herhalde.”

“Abartıyorsun.”

“Abartmıyorum anne! Sakat olabilirim ama kaza herkes için geçerli. Kazalar, hastalıklar yakıştırdın bana sürekli. Hep bir kazaya uğrayacağım varsayımıyla geçti hayatım. Zehir oldu günlerim, zehir oldu günlerin. Daha renkli geçebilirdi öğrencilik yıllarım. Evet, bir sorunum var, sakatım ama ikinci sorunum senin kaygıların oldu.”

“Sen beni anlamıyorsun.”

“Sen beni anlıyor musun? Okumaksa, okudum; şu günden sonra daha ne yapabilirim? Ben de görüyorum engellerim var ama sağlıklıyım, evlenebilirim anne. Hep kısıtladın beni. Bu yüzden doğru dürüst arkadaşım olmadı. Ya evleri uzaktı, ya yolları tehlikeli. Bari buna izin ver şimdi.”

Gülşen Hanım’ın aklından, “Ben niçin kısıtladım seni yavrum, senin doğan kısıtlı, doğa kısıtlamış seni” demek geçti. Ancak bu cümle onu haklı çıkarsa da söylenemez bir şeydi. Bunun yerine, “Bak kızım, evlilik demek öyle yalnızca, aşk, sohbet demek değildir. Anlıyorsun değil mi?” dedi.

Umay, bir savunma avukatı kararlılığıyla, gergin bir sesle, “Hayır, hiçbir şey anlamıyorum. Lütfen açık söyler misin?” diye karşılık verdi.

İsyân rüzgârları esmeye başlamıştı, Gülşen Hanım, hafifçe ürperdiğini hissetti.

“Birtakım şeyleri insanlar açıkça söylemeden de anlayabilirler. Aslında anlıyorsun, lütfen anlamıyorum deme bana.”

“Cinselliği mi kastediyorsun? Rahatlıkla konuşabiliriz. Anne, ben avukatım, gerektiğinde müvekkilimin cinselliğinden konuşabilirim, kendiminkini niçin konuşamayayım?”

Gülşen Hanım, önemli bir mahremi dile getirmenin rahatsızlığıyla şöyle dedi:

“Evli çiftlerin bazı şeyler yapması gerekir. Yavrum benim, sen sokağa bile çıkamıyorsun tek başına, bunu nasıl yapacaksın peki; nasıl yapacaksınız? Bazı şeyler hem zordur, hem tehlikeli.”

Gülşen Hanım aslında, ince bir örtüyle örtülü bir şekilde, kibarca, “Siz sakatsınız, sevişemezsiniz” demek istiyordu. Gözlerinde, ‘zorlama artık, söyletme beni’ ifadesi vardı.

Sakatlar sevişemezlerdi.

Umay bozulmadı; daha önce defalarca kafasında prova ettiği cümleyi, sakın ve kararlı bir sesle ezberlemiş gibi söyleyiverdi:

“Araştırdık anne, raporlarımızı, resimlerimizi gönderdik ilgili doktorlara, Gökhan da ben de. Hiçbir engel yok dediler, evlenebilirmişiz. İsterseniz bu arada konuşmanızı sağlayabilirim onlarla.”

Gülşen Hanım irkildi, böyle bir cevap beklemiyordu. Ufaklık kızı gerekli bilgileri toplamış, dimdik ve dipdiri karşısında direniyordu. Tamam, o da direnecekti. Gözlerini kıstı.

“Olabilir, uzmanlara göre evlenebilirsiniz belki ama sana yirmi yıldır o uzmanlar bakmıyor, ben bakıyorum; hiçbiri seni benim kadar tanıyamaz. Yavrum benim, evlenirseniz, en kısa zamanda bir kaza bela çıkar ortaya. Belki hemen, belki az sonra, bitiverir her şey.”

Bir süre sustular, sonra Umay:

“Evlenirsek üşürüz üşütürüz, düşeriz düşürürüz ya da mikrop kaparız, ölürüz muhtemelen ama biz denemek istiyoruz. Evlenirsek, zaten kısa olan ömrümüz daha da kısalabilir ama denemek istiyoruz.”

Gülşen Hanım ağlamak istiyordu; öfkeden, üzüntüden ötürü, birdenbire ortaya çıkan bu tatsız tartışmadan ötürü ağlamak istiyordu.

Yine sustular, yine Umay bozdu sessizliği.

“Şu sandalyeye bağımlıyım, tam yaşayamıyorum anne; bir de evlenemezsem tümünden öldüm demektir. Eğer evlenirsek, bir kaza olması mümkündür, belki birkaç yıl yaşarız, belki birkaç ay. Ama renkli yaşarız. Kısa ve renkli bir ömrü, uzun ve renksiz bir ömre tercih ederim anne.”

Gülşen Hanım’ın içi sızladı. Umay’ın her cümlesiyle, içine, midesine iğneler saplanıyordu sessizce.

Dışarıdan bakıldığında Umay’ın evliliği üzerinde konuşuyor görünüyorlardı. Aslında konuştukları konu Umay’ın evliliği değil, bütün bir hayatıydı. (Sen sakatsın evlenebilir misin?)

“Kelebekler çıktı bu yıl yine anne, hepsi renkli, hepsi neşeli. Belki ömürleri kısa, ama onlar için önemli değil bu belli ki. Gökhan’la tanıştığımız o gün pazara giderken hani, bir kelebek geçmişti önümüzden, inanılmaz güzeldi, inanılmaz renkli. Evet, çok kısa bunların ömrü. Belki biz gördükten birkaç gün sonra öldü. Ama tam yaşadı, renkli, neşeli, mutlu. Benim adımları Umay koydunuz, kutsal kuş adı. Oysa yürüyemiyorum, uçamıyorum. Eğer Gökhan’la evlenirsek, bu sandalyeden ayrılmadan uçacağım kesin. Sen benim uçmamı istemiyorsun anne.”

Gülşen Hanım ağlamaya başladı. O ne zaman ağlasa, Umay da ağlardı çocukluğundan beri. Yine ağladı. Bir süre ağladıktan sonra, Umay, güçlkle elini uzatıp annesinin elini tuttu, “Lütfen ağlama anne” dedi.

Gülşen Hanım eğildi, elinin üstünde duran Umay'ın ufacık elini öptü, "Tamam" dedi sustu. Umay annesinin elini öpmek için uğraşmadı, arada çok mesafe vardı.

Biraz sonra Umay, "Anne inan evlenmemizde hiçbir engel yok, doktorlar olabilir dediler; yüz yüze muayene de olacağız. Tek engel düşüp sakatlanmamız belki ancak bu tehlike herkes için var" dedi. (Sakatın sakatlanması, bir tezat gibiydi ama üstüne üstlük olabilirdi.)

"Bakamazsınız kendinize, bakamazsınız" dedi Gülşen Hanım, "bir düzen kurdum ben, yatıp kalkman, yıkanman, hep si ona göre."

"Evet, şimdiki düzenim çok güzel ama o zaman yeni bir düzen kurulur. Koleje, üniversiteye gittiğimde, stajda, yeni bir düzen kurdun her seferinde. Yine kurarsın, kurarız. Bu tür evliliklerde, ne yapılmış, nasıl yaşanmış, bilen uzmanlar varmış. Eğitimini almış yardımcıları tutarız. Yeni teknikler geliştiririz oturup yatmada. Arada siz yardım edersiniz. Ben çalışırım, Gökhan da çalışır. Yük olmayız size."

Gülşen Hanım, "Ne yükü? Sen bir kelebek kanadı kadar bile yük olmadın bize" diye geçirdi aklından. Umay devam ediyordu:

"Evin içini bile, hem özürlüye, hem özürlü olmayana göre tasarlıyorlarmış bazı ülkelerde. 'Evrensel tasarım' diyorlar. Tam böyle bir ev bulamayız ama özürlüye göre tadilat yapılmış."

"Teoride her şey uygun görünüyor ama pratikte işlemez bunlar yavrum. Hangi hocanız demişti, 'Kanunlar kâğıt üstünde uygun adımdır ama toplum içinde hiçbirisi uygun adım yürümez' diye?"

Umay hukuk fakültesini ikincilikle bitirmiş, staj yapıp avukat olmuştu. Derslerde öğrendiklerini arada annesine de anlatırdı. Bu sayede Gülşen Hanım'da hukuk konusunda kulak dolgunluğu vardı. Gülşen Hanım şimdi bir hukuk öğren-

cisinden öğrendiklerini bir avukata karşı kullanmaya çabalıyordu.

Bu gayretle, teoride iyi görünen hukuk kurallarının, pratikte her zaman kolay uygulanabilir olmadığını iddia eden görüşten yola çıkarak, kızının evlilikle ilgili planlarının uygulanamayacağını ispatlamaya çalışıyordu. Bir varsayımdan yola çıkan bu ispatlama şekli Gülşen Hanım'a pek mantıklı gelmişti ama Umay'ın akli bu ispat şekline yatmadı.

"Anneciğim, kanunlar yeterince uygulanamıyorsa eğer, bunun sebebi ille de kanunların eksikliği değildir; belki uygulamacı hata yapmıştır, belki toplum uygulamacıya baskı yapmıştır. Mesela töre cinayetlerinde toplum, kendini aklamak, yüreğini hafifletmek için hafifletici sebepler ileri sürer. Bu tavır uygulamacıyı etkileyebilir. Aslında hafifletici sebep yoktur, hafiflemek isteyen toplum vardır."

Umay gözlerini iri iri açarak, yüzünde şirin bir ifadeyle devam etti:

"Evlilik planlarımızı uygularken mutlaka aksaklıklar olacaktır. Onları da düşünür, elbirliğiyle gideririz. İnsanların düzeltmedikleri planları yoktur, uygulamaktan çekindikleri planları vardır."

Bu mantık savaşımdan sıkılan ve iyiden iyiye sinirlenmeye başlayan Gülşen Hanım, teamülün dışına çıkarak nazik olmayan, tehdit edici bir üslupla tartışmayı lehine çevirmeye çalıştı.

"Her şey yolunda gidebilir ancak böyle bir evliliğin gerçekleşmesi, en azından başlangıçta hukuki bir sorun yaratabilir mi acaba?"

Gülşen Hanım, değişmeyen bir inatla, "Siz sakatsınız, evlenmenize yasalar engel olur" demek istiyordu. Umay, artık iyiden iyiye bir avukat olduğunu hatırlamış, ürkekliğini atmış bir yüz ifadesiyle, kendinden emin bir ses tonuyla, "Yapma anne, gönülsüz ana babalara yasalar destek mi oluyor

böyle? Bak, evlenmemize hiçbir hukuki engel yok bence. Eğer çıkarsa, ilk davamı açarım, giyerim cübbemi, mahkemeye çıkarım. Yedi sekiz celsede kazanırım. İki üç yıl atar belki evliliğimiz ama sonuçta hakkımızı alırım” dedi.

Gülşen Hanım, yenilgiyi kabullenmeyen, mızıkçılık eden, bu yüzden de oyunun sonucuna itiraza hazırlanan bir çocuk öfkesiyle, “Hangi hocaydı o, hani bir şey Erdem?”

“Faruk Erem anne.”

“Hah işte o, ne demiş, Türkiye’de mahkemelerden her türlü karar çıkabilir dermiş.”

Umay, rakibini küçümseyen bir ses tonuyla, “Bütün eski hocalar dermiş bunu. Şimdi bize gelelim: Bana karşı avukat mı tutacaksın anneciğim? Sağlam bir avukat mesela, tekerleksiz, sandalyesiz, bilgili, ‘Sakat sakatla evlenemez!’ diyen. Tecrübeli olur şüphesiz ama muhtemelen onu ezip geçirim ben. Zaten öyle bir avukat, onu dinleyen bir hâkim bulamazsın” dedi.

Umay, örtmeye çalıştığı bir öfkeyle, kendi kendine söylenir gibi, ama aslında annesine, “Türkiye’de mahkemelerden her türlü sonuç çıkabilirmiş. İyi bir avukat ne kanunlara güvenir ne şansına, kendine güvenir yalnızca” diye mırıldandı.

Gülşen Hanım’ın atacak kurşunu, kullanacak fikri bitmişti. Elindeki tek kozu, tek yedeği kocasının fikriydi.

“Baban da bu evliliğe karşı” dedi. Der demez de pişman oldu ama bir defa söylemişti.

Umay, beklediğini duymuş bir yüz ifadesiyle, sakın bir ses tonuyla sordu:

“Niçin?”

“Uygun bulmuyor; zor olur, yürütemezler diyor” dedi.

Umay bu açıklamayı yeterli bulmadı. Babasının itirazının arkasında, annesinin gerekçesinden daha farklı, belki de daha acı verici birtakım gerekçeler bulunduğunu sezinledi.

Önce bunun ne olduğunu annesine sormak istedi, sonra

vazgeçti; babamla doğrudan konuşayım diye düşündü. Sonra bundan da vazgeçti.

Babası bu evliliği uygun bulmuyordu. Niçin?

Hangi gerekçeyle uygun bulmadığını bir an merak etmişti ama sonra bu merakı kaybordu, öfkeye dönüştü. Babasının olayla ilgili düşüncelerine ilgisiz kalmaya karar verdi. İlgisiz kalmak öfke ifadesiydi.

Babasının düşüncelerini öğrenmeye ihtiyacı yoktu. Kararını vermişti, evlenmek istiyordu, evlenecekti. Annesinin görüşleri mantıklı gelmemişti. Babasının düşüncesi de her ne ise, muhtemelen mantıklı gelmeyecekti yine. Mantıklı gelse bile fikrini değiştirmeyecekti.

Umay bugüne kadar böylesine sert çıkmamıştı annesine. Belki de yıllar süren bağımlı ilişkinin biriktirdiği öfkeyle kısa sürede kaynama noktasına ulaşmıştı. Kelebek kozasından kısa sürede çıkar; Umay da kelebekler gibi kısa sürede değişiyordu.

Ragıp Bey geleneksel dünya görüşüne sahipti. Rasim Bey ise öyle değildi; sahip olduğu belirgin bir dünya görüşü yoktu, renkli gazetelerde daha çok resimlerin altını okurdu, gazete fikir değiştirirse o da değiştirirdi. Bir entelektüel tavrıyla televizyonlardaki açık oturumları izler, en son kimi dinlemişse onun fikrini benimserdi. Geleneksel veya modern değildi ancak dünya görüşü ne olursa olsun kızına karşı hemen pek çok babanın sergilediği tavrı sergilerdi. Kızını severdi ama sonuçta o da bir babaydı.

Umay iyi ki babasıyla konuşmadı. Rasim Bey kızının evliliği konusuna, kız babalarının genel tavrına benzer bir tavırla, hatta onlara oranla daha da karamsar bir zeminle yaklaşıyordu.

Nice kız babası, belki hepsi, en azından üçü beşi, kızının evlenmesini, adı açıkça konmasa da, utanılacak bir olay olarak algılar. Bu yüzden olsa gerek, kızlarını istemeye gele-

cekleri zaman sinirli tavırlar sergiler.

Kız babalarının bir kısmı, toplumun gözünde ikinci sınıf insan sayılan kızlarının bir erkekle cinsel ilişkisini, bir yenilme, bir altta kalma belirtisi olarak algılar. Oğlan babaları ise, toplumca ve kendilerince üstün insan sayılan oğullarının, her konuda galip, her konuda üstte olduklarına inandıkları için, karşı cinsle cinsel ilişkiye girmelerini de utanılacak bir yenilgi değil, tam tersine gurur duyulacak bir galibiyet olarak algılar.

Anadolu'muzun bazı yörelerinde düğün gecesi damatlar eşleriyle cinsel ilişkide başarılı olup Japon bayrağını hatırlatan çarşaflarını, bütün bir geceyi yatak odasının kapısında geçirmiş olan, Anjin San'ın ninesi kılıkli yenge hanıma verdikten sonra, pencereyi açıp tabancayla havaya iki el ateş ederler. Silah sesi, dosta düşmana, ister istemez bütün mahalleye, damadın erkek olduğunu, bu durumun doğal bir sonucu olarak da o geceki ilişkide başarılı olduğunu duyurur.

Diğer bir bakış tarzıyla damat, golü atan aktif kahramandır, gelin ise golü yiyen pasif kale. (Bir kısmımız olayı böyle algılıyoruz.) Böyle olunca da golcünün babasının oğluyla gurur duyması, kalenin (yani gelinin) babasının ise utanması, en azından rahatsız olması kaçınılmaz olacaktır.

Rasim Bey ile karısı arasında Umay'ın evliliği konusunda aşağı yukarı şu konuşma geçmişti:

Rasim Bey evlilik işini karısından ilk duyduğunda, "Nereden çıktı şimdi bu?" dedi. (Sanki ortaya hiç çıkmaması gereken bir şey çıkıvermişti.)

İzleyen dakikalarda Rasim Bey, karısı kızının sağlığıyla ilgili kaygılarını anlattığında, bu kaygılara kısmen katıldı; ancak Rasim Bey'i rahatsız eden daha farklı bir şey vardı. Rasim Bey, kızının evlilik isteği söz konusu olduğunda, bir şeyi iğrenç bulan insanların yüz ifadesiyle, yüzünü buruşturup, "Uygun değil, herkes ne der" dedi.

Bunu söylerken yüzünde, bir nesneyi ya da düşünceyi tiksindirici bulan insanların takındıkları evrensel yüz ifadesi vardı.

Tiksinen insan, tiksindiği şeyi görmemek için gözlerini kısar, özellikle muhtemel kötü kokuları almamak için burnunu büzer, dudaklarını düz bir çizgi haline getirir. Bu yüz ifadesi, homo sapiensin, yani düşünen insanın, düşünmeden, içgüdüleriyle, kendini korumak amacıyla bin yıllar boyunca geliştiren yüzüne yapıştırdığı, şeffaf ve yapışkan bir maske gibidir. Tiksinnmeyi özetler.

Rasim Bey, “iğrenç” veya “tiksinme” kelimelerini kullanmadı ama “Uygun değil” derken yüzünü, alışıldık bir tiksinnme ifadesi yalayıp geçiverdi.

Gülşen Hanım, kocasının zararsız görünen cümlesi ile yüz ifadesini birleştirdiğinde, ne hissettiğini anladı.

Rasim Bey’in, öteki kız babalarına artı bir duygusu daha vardı. İki sakatın evlenmesini, özellikle sakat kızının bir sakat gençle evlenmesini, iğrenç, tiksindirici buluyordu. Aynı Rasim Bey, bir süre önce (henüz olayın izi belleklerden kuramamıştı), bir kadınla, üstelik işyerindeki bir mesai arkadaşıyla aylarca, ahlakdışı, yasadışı bir cinsel ilişki sürdürmüş, eşini aldatmıştı. İlişkiye girdiği kadın evliydi; Rasim Bey böylece hiç tanımadığı bir erkeği de aldatmıştı. Rasim Bey’in gözünde bu aldatma işi iğrenç ya da tiksindirici değildi, oluvermişti, olabilirdi. Şeytana uymuştu, kuyruklu şeytan aklına girmiş, kadın da kuyruk sallamıştı. (Toplumun nazarında kendi iradeleriyle zina yapan kadınların, şeytanla gizli bir akrabalıkları vardır. Erkeklerin ise şeytanla herhangi bir yakınlıkları yoktur.)

Ancak şimdi iki sakat gencin evliliği, yasal ve ahlaki sayılsa bile iğrençti, olamazdı.

Rasim Bey’in eşini aldatması pek iğrenç değildi, en fazlası biraz ayıptı. (Aslında, erkeklerin eşlerini aldatmaları Kaba-

hatler Kanunu'na, kadınların kocalarını aldatmaları ise Ceza Kanunu'na girmelidir.) Ancak ayıp veya yasadışı olmasa da, toplumun gözünde iki sakat gencin evliliği iğrençti, tiksindiriciydi. Bu bakış tarzı normal insanın kendine tanıdığı – inanılmaz– bir ayrıcalıktır.

Normal insan kimdir? Sağlıklı, özürlü olmayan, beyaz (mümkünse sarışın), zengin, dünyadaki bazı kültürlerle mensup ve erkek olan insan en normal insandır. Bu grubu, beyaz/sarışın, varlıklı... kadınlar izler. Normallerin daha daha normali ise asillerdir. (Asiller ile asil olmayan arasında biyolojik açıdan bir farklılık olmasa da, asalet doğuştandır. Nasıl oluyorsa?)

Normal insanın kendine tanıdığı önemli ayrıcalıklar vardır. İki sakatın veya iki yaşlının (yaşlılar da pek normal sayılmazlar gençlerin gözünde) evliliği, sadece birbirlerine sarılıp öpüşseler bile, çirkindir nedense. Özürlü olmayan gençler normaldir, ayrıcalıklıdır. Genç, sağlam (bu arada beyaz tenli) olmanın sağladığı ayrıcalık onları, 'vücut asili' konumuna yükseltir.

Genç, özürsüz, beyaz, zengin ve güçlü bir erkeğin, kanunlar yazmasa da her şeyi yapmaya hakkı vardır bu dünyada. Ama kadın, sakat, zenci ve/veya fakir iseniz dikkatli olmanız gerekir. Çünkü haklarınız vücut asilleri tarafından kısıtlanmıştır.

Rasim Bey, kızının bir sakatla evliliğini, açıkça telaffuz etmese de çirkin buluyordu. Daha da ötesi, başkalarının da bu evliliği yadırgayacağına inanıyordu. "Herkes ne der" demişti.

Onun eşini aldattığı, çevrede büyük ölçüde duyulmuştu. Bu konuda herkes ne demişti, bu önemli değildi.

Rasim Bey çevresindeki insanlara iki sakat gencin evliliği konusunda ne düşündüklerini sormamıştı. Aslında bunu sorması gerekmezdi, bazı konularda başkalarının ne düşündüğünü o bilirdi. (Vücut asilleri, ayrıcalıklı asiller, her şeyi bilirdi.)

Ama aynı Rasim Bey bazı konularda başkalarının ne düşündüğünü bilmezdi; örneğin eşini aldatan bir erkek hakkında başkalarının ne düşüneceğini kestiremezdi; bu konuyu hiç düşünmemişti.

Haksızlık etmeyelim, nicemiz gibiydi Rasim Bey. Dünya görüşü, yalnızca kendi küçük dünyası etrafında dönmeye dönüşmüştü. Bazı şeyler, kendisi için olabilirlik taşıırken, başkaları için, hatta öz kızı için olumsuzdu, olmazlık taşırdı.

Gülşen Hanım ve Rasim Bey, Umay'ın evliliği konusuna, akılcı açıdan ve kendi duyguları açısından bakıyorlardı ancak Umay'ın duygularını hiç dikkate almıyorlardı, alamıyorlardı.

Gökhanlarda

Umaylarda hava kapalı ve boğucuydu; vadinin sıcak ve serin yaz havası yerini öfkeli bir havaya terk etmişti. Gökhanlarda da öyle.

Fatma Hanım beklemeden, uzun uzun düşünmeden oğlunu karşısına alıp fikrini, doğruluğuna yüzde yüz inandığı fikrini dobra dobra söyleyiverdi.

“Gökhan’cığım, bu kız iyi bir kız olabilir, avukat olabilir ama sana uygun değil.”

“Niçin anne?”

“Özürlü evladım.”

“Anne ben de özürlüyüm.”

“Seninki başka bir tanem. Seninki özür bile sayılmaz. Üstelik sen erkeksin, o kız. Sağlam kızlarla evlenebilirsin. Sağlamlar dururken bir özürlüyle niçin evlenesin?”

“Umay’ı beğeniyorum anne. Uzak yıldızları inceler gibi uzaktan uzağa haberleştik, tanıştık. Hiçbir yıldız bana cevap vermiyor ama benim yıldızım la konuşmam mümkün. Tanımadığım sağlam bir kızla evlenmek yerine, tanıdığım, beğendiğim, bana ses veren özürlü bir kızı tercih ederim. Sanırım eminim, Umay benim tercihim.”

“Sağlamlı da tanışırsın evladım. O kızla üç günde tanıştın, sağlamlıyla da beş gün sürer en fazla.”

Fatma Hanım, “Umay” demek yerine ‘o kız’ demeyi tercih ediyordu. O kız Gökhan için Umay’dı.

“Anne, kültürlü, meslekli, iyi huylu nice özürsüz kız var bu ülkede ama ben onlardan birini değil, Umay’ı beğeniyorum nedense. Neden? Bilmiyorum. Değerli buluyorum, beğeniyorum” dedi.

Gökhan aslında, “Umay’ı güzel buluyorum, seviyorum” demek istiyordu ancak annesine bunu söylemeye yüzü tutmuyordu. ‘Beğeniyorum’u seviyorum’la eşanlamdaydı. Annesi bunu fark etti ama belli etmedi.

“Başkasını da beğenirsin evladım. On gün önce bu kızcağız yoktu, yeni çıktı. Az sonra bakarsın bir başkası çıkar. Sana layık mis gibi kızlar var. Müsaade et hemen bulurum birini.”

Gökhan bu konuşmadan sıkılmıştı; sıkıldığını belli etmek için sağa sola bakmaya başladı. Fatma Hanım anladı, ters bir laf işitmemek için kalktı, mutfağa girdi. Gökhan annesine saygılıydı, her aklına geleni söylemezdi ama bazen kızınca iğneleyici konuşurdu, sertleşirdi.

Annesinin, sana sağlam bir kız bulayım ısrarı, Gökhan’ın zihninden tatlı bir esinti gibi geçmeye başladı. Yürüyen, güzel bacaklı, güzel vücutlu bir kadını hayal etmek cinsel yönden uyarıcıydı. Gökhan için böylesine bir hayal güzeldi ancak evlenmek için yeterli değildi. Podyumlardaki ya da vitrinlerdeki, kimi canlı kimi plastik mankenleri, sinemanın starlarını beğenebilirsiniz ama bu onlarla evlenmek istediğiniz anlamına gelmez.

Güzel vücutlu kadınlar Gökhan için çekiciydi. Ama o kadar. Onlarla evlenmek istemezdi.

Umay’ı beğeniyordu, sevgi, şefkat duyuyordu, boylu boslu değildi ama güzel buluyordu onu. Niçin?

Bunu kendisi de bilmiyordu ama Umay’a baktığında, kendi geleceğine, ortak geleceklerine ilişkin tanımlanması zor bir heyecan duyuyor, henüz rengi-şekli tam belirmemiş ama güzel olacağı kesin birtakım hayaller görüyordu.

Gökhan bu yüzden Umay’la evlenmek istiyordu. Benzeri

duygular, hayaller Umay'da da vardı.

Umay'ın arkadaşları, öğretmenleri olmuştu, ailesi vardı ama her şeye rağmen yalnızdı, ufacık bir kareden oluşan tek kişilik bir seyyar sandalyede, bir konuk ağırlayamayacağı tek kişilik odasında tek başınaydı. Bu odaya girebilecek bir tek kişi vardı: Gökhan.

Umay ile Gökhan tek kişilik bir sandalyede, bir artı bir, bir olacaklardı, birleşeceklerdi, bütün olacaklardı; yaşıyorlardı, büsbütün yaşayacaklardı.

Umay ve Gökhan birbirlerine denktiler, daha da denkleşeceklerdi. Evlilik denklemleri muhtemelen muhteşem olacaktı.

Bu dünyada evlilikler denklemlere benzer. Kimisi az değişkenlidir, sadedir, en başından kestirirsiniz sonucunu; yormaz ama heyecan da vermez. Kimi evlilik çok değişkenli denklemlere benzer; zordur, sizi zorlar ama her bir basamağını aştıkça, yeni ülkeler keşfetmiş gibi heyecan duyarsınız ve sonuca ulaştığınızda, onca emeği, onca değişkeni ve bütün bu keyifli süreci sevinçle kucaklarsınız; pek çok çözüm yolundan en uygununu seçen ve en doğru çözüme ulaşan iki matematikçi olarak eşinizle kucaklaşırsınız. Kimi evlilik, değişkeni az, çözümü imkânsız denklemler gibidir. Kimi evlilik, hayat boyu çözülemeyen denklemlere benzer; karıkocanın ömrü biter, denklemleri henüz çözülmemiştir. Kimisini tekrar tekrar çözersiniz, her seferinde ayrı bir sonuç çıkar, kızıp bütün bütüne bırakıp gidemezsiniz ama tek bir doğruya da ulaşamazsınız.

Doğa, ebedi teneffüs zilini çaldığında, denkleminiz çözülmemişse eğer, bir ödül de yoktur elinizde; öğretmenler üzülür, notunuz Allah'a kalmıştır.

Bazı evlilik denklemlerinde değişken yetersizdir, bazılarında değişkenler yeterlidir ancak çiftlerin bilgisi yetmez denklemini çözmeye. Bazı evliliklerde erkekler, denklemini çözemeyince, ilgisiz bir sonucu, sonuç budur diye yazıverirler

kâğıdın üstüne. Eğer kadın bu uydurma çözüme itiraz ederse, erkek o kadını vurur. Çünkü erkek egemen/feodal düzende, en etkili çözüm kadını vurmaktır. Kadını vurdunuz mu, tüm aile sorunları çözülmüş olur.

Umay ile Gökhan'ın evlilik denklemi, çok bilinmeyenli, karmaşık bir denklemdi. Fakat her ikisi de akıllı ve kültürlüydü, sevecendi; üstelik Gökhan iyi matematik bilirdi, Umay'ın zihninde ise hukuk mantığı. Yeni çözüm yolları bulmak, keyifli bir sonuca ulaşmak onlar için heyecan verici olacaktı.

Aileleri karışmasa, Gökhan ile Umay kendi evlilik denklemlerini çözebilecek denklikte, yeterlilikteydi. Ancak aileler karıştığında, çok bilinmeyenli, çok değişkenli, üstelik değişkenleri akşamdan sabaha ayrıca değer değiştiren, devasa, denizler misali bir denklem çıkıyordu ortaya.

Fatma Hanım'ın, "sağlam bir kızla evlen" ısrarının altında, oğlunun durumunu kabullenmeme duygusu yatıyordu. Gökhan eğer özürlü olmayan bir kızla evlenirse, bu durum, Fatma Hanım'a, özellikle çevreye, önemli bir sorun yok ile tisini vermiş olacaktı. "Görüyorum, görüyorsunuz, herhangi bir kızla evlenebiliyor oğlum; demek ki özrü önemsiz."

Eğer Gökhan özürlü bir kızla evlenirse, bu evlilik, oğlunun özrünü kabul ettikleri ve çevreye ilan ettikleri anlamına gelecekti.

Oysa uzmanlar ne derse desin, görüntü ne olursa olsun, oğlunun bir gün tamamen iyileşeceği konusunda Fatma Hanım'ın zihninin bir köşesinde, hiç kaybolmayan, küçük ama inatçı bir düşünce vardı.

Gökhan bir gün düzelecekti.

Fatma Hanım yıllardır ara ara Gökhan'ın tamamen düzeldiğini görürdü rüyasında. Organlarındaki orantısızlık kaybolmuştur ve yürüyebilmektedir. Her seferinde "Nihayet oldu" derdi Fatma Hanım rüyanın sonunda. Nihayet olmuştu.

Ancak uyandığında hiçbir şey olmadığını anlardı Fatma Hanım. Rüyaları biterdi, umudu bitmezdi.

Fatma Hanım bu rüyayı hayra mı şerre mi yorması gerektiğine bir türlü karar veremezdi. Hiç görmemesi mi daha iyiydi, yoksa ara ara görmesi mi? (Rüyalarımız, kendi halinde, kendinde şeylerdir; ne işe yaradıkları, size neye mal olacakları onları ilgilendirmez. Onları gördükten sonrası size kalmıştır.)

Gökhan'ın özürlü bir kızla evlenmesi, Fatma Hanım'ın rüyasının sonu demektir. Kim olursa olsun, isterse dünyanın en kaliteli kadını olsun, Gökhan'ın yanındaki özürlü bir eş, onun bir özürlü olduğu gerçeğinin sonsuza kadar tescil edilmesi demektir.

Gökhan, annesinin onun özrünü kabul etmeyen tavrından, "Benim aslan oğlum yakında yürüyecek" söyleminden, oldu bitti rahatsız olurdu. Tamamen düzelmesinin mümkün olmadığına farkındaydı. Durumunu kabullenmek istiyordu, kabullenmeliydi.

Belki de içindeki bu istekten ötürü, bilinçli olmadan, özrünü bir psikolojik kâra dönüştürme gayretiyle Hawking'le özdeşim kurmuştu. Sakatların da bilgini olabilirdi. 'Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur' özdeyişi belki de her zaman geçerli değildi.

Gökhan için özrünü kabul etmek, özgürlük demektir; geçmişinden kurtulup, "keşke" demeden geleceğe yürümektir. Umay'ı sadece sakat olduğu için seçmemiştir, beğenmiştir, sevmiştir. Ancak sağlam sakat ayırımı yapmadan evlenmek, Gökhan'a fazladan bir özgürlük verecektir.

Bir odada hapsolmak veya bir sandalyeye bağımlı olmak, özgürlüğümüzü kısıtlamaz, özgürlük zihindedir. Seçimlerimizi biz yaptığımızda, kiminle evleneceğimize biz karar verdiğimizde veya yeni şeyler, yeni diller öğrendiğimizde özgürlüğümüz artar bu dünyada. Tekerlekli sandalyesinde nereye

gittiğini bilen bir insan, yürüyen ancak nereye gideceğine karar veremeyen bir insandan daha özgürdür mesela.

Gökhan özgürdü bu durumda.

Biraz sonra Fatma Hanım tekrar geldi Gökhan'ın yanına, bir şeyler yapıp durumu kendi istediği yöne çevirmek istiyordu. ("Yenilen pehlivan güreşe doymazmış" derler Anadolu'da.)

"Gökhan'cığım sen nasıl istersen öyle olsun" diye başladı söze. Fatma Hanım'ın bu tavrı, derin bir siyasi manevraydı. (Bazen aile için siyaset, dünya siyaseti kadar incelik ister.) "Tabii ki istediğinle evleneceksin ama hatırım için bir iki kız göstereyim sana, evlenmek zorunda değilsin."

"Annem benim, eğer sağlam bir kızla evlenirsem, belki mutlu olacağım belki bir süre sonra bozulacak evliliğimiz. Aynısı, Umay'la evlenirsem geçerli. Belki mutlu olacağız belki mutsuz. Öyle mi? Hiçbir evliliğin garantisi yok yani. O zaman müsaade et bu riskli işi sevdiğim kızla deneyeyim bari."

Gökhan'ın ifadesi Fatma Hanım'a saygı dışı geldi ama bunu sorgulayacak durumu yoktu, yalnızca, "Haklısın yavrum" dedi.

Aslında Fatma Hanım, Gökhan'ın olasılık hesabından, yaptığı mantıksal çıkarımdan bir şey anlamamıştı. Oğlunu istediği noktaya getirebilmek için "haklısın" demişti. Akli fikri, güzel vücutlu, yürüyen bir gelindeydi.

"Tamam Gökhan'cığım, sonuçta istediğin olacak ama lütfen izin ver, seni bir kızla tanıştırayım. Beş dakika, sadece bir gör lütfen, sokakta görmüş gibi. Hatırım için" dedi.

Gökhan, annesinin, ısrarın ötesinde, yalvarmaya başladığını düşündü. Hayırını sürdürmesi kabalık olacaktı. İçinden, "Tanıştıracığı kişi, dünya güzeli de olsa, dünya zekisi de olsa, sonuçta beğenmediğimi, yıldızımın barışmadığını söyleyim" diye düşünerek, "Tamam anne, bir göreyim ama lütfen sonra ısrar etme" dedi.

Fatma Hanım, rakibi üzülmesin diye kazandığı zaferi belli

etmeyenlerin yüz ifadesiyle, “Sağ ol” diye karşılık verdi.

Aslında, yurt müdüründen, o gece yurda geç girebilme konusunda izin alabilmiş bir kız öğrenci gibi sevinçliydi. Ötesini üstelemedi.

Gökhan, “Kimin nesi, neci, nasıl tanıştıracaksın?” diye sordu.

Gökhan, henüz tanışmadığı bu gelin adayını reddetmeye niyetliydi ancak yine de sorduğu soru, yüzeyde basit bir meraktan ama derinlerde ise, suçluluk duygusuyla paketlenmiş, örtülü bir heyecandan kaynaklanıyordu. Sonuçta kızı merak etmişti; merak pek çok şeyin, yeni keşiflerin başlangıcı olabilirdi.

Fatma Hanım Gökhan’ın sorusunu, “İffet diye bir arkadaşım var, vadinin başındaki kasabada yazlıktalar. Bir çaya davet edebilirim. Kızları Ebru, iktisadı bitirdi, müfettiş girdi bir bankaya. Çok güzel, çok kültürlü, çok hanım bir kızdır. ‘Hanım hanımcık’ sözü onun için söylenmiş vallahi” diye cevapladı.

“İyi de anne, kız müfettiş. Senede altı ay turneye çıkar bunlar. O şube senin, bu şube benim sürekli dolaşırlar ülkeyi. Üçkâğıtçılık yapan turnaları avlamak için, turneden turneye gönderir üstatları bunları. Ben de müfettiş olsaydım neyse. Senede altı ay evde olmayan bir kadınla ben nasıl evli olurum öyle? Karım turneye çıktı diye valizimi alıp size mi geleyim yani?”

Fatma Hanım, bu turne olayını düşünmemiştii, ilk kez duyuyordu. Canı sıkıldı, belli etmedi. “Neyse, bir görüşelim de” dedi.

Annesinin teklifine evet dediği için az sonra Gökhan’ın canı sıkılmaya başladı. Annesine kabalık olmasın diye “evet” demişti. Peki, bu tanışmadan Umay’a söz edecek miydi? Edemezdi. “Annem bana sağlam bir kız arıyor ama ben istemiyorum” dese bile, hem Umay’ı derinden yaralardı, hem de daha ilk günden gelin kaynana arasında laf taşımış olurdu.

Bu tanışmadan elbette ki Umay'a söz etmeyecekti. Ancak Umay'a söyleyemeyeceği bir şeyi yapmak, sadece tanışma bile olsa, bir tür aldatma sayılırdı.

Bunu düşündüğünde Gökhan, bir anda ter içinde kaldı. "Dakka bir gol bir; babama benzemeye başladım" diye geçirdi aklından. Eşini aldatmak konusunda babasına benzemek, dünyada en son isteyeceği şeydi.

Annesine evet dediğine pişman oldu ama artık vazgeçemezdi. Çaresizlik içinde birkaç dakika düşündükten sonra ablası geldi aklına. O sırada Aysel evde değildi. Telefon edip durumu özetledi, "Abla beni kurtar" dedi.

Telefonun öteki ucundan Aysel, "Sakin ol hayatım, hallederiz" diye seslendi.

O, hallederdi.

Ablası Gökhan için, derin denizlerde bir ada, fırtınada bir limandı. Hallederdi.

Ragıp Bey Cephesi

Gökhan'ın Umay'la evlenmesi konusunda ablası olumlu, annesi olumsuzdu. Son konuşmalarında Fatma Hanım her ne kadar yumuşama emareleri gösterdiyse de, Gökhan, annesinin sergilediği bu emarelerin emanet olduğunu, aslında hiçbir zaman pes etmeyeceğini biliyordu.

Babasının ise bu konuda ne düşündüğünü bilmiyordu; doğrudan konuşamazdı, yüzü tutmazdı. Bunu bildikleri için Aysel önce annesinin ağzını aradı.

Fatma Hanım kızına, kocasının da bu evliliğe olumsuz baktığını söyledi. Ama Aysel, bunun annesine ait bir yorum mu, yoksa babasının doğrudan düşüncesi mi olduğunu anlamadı ve babasıyla konuşmaya karar verdi.

Baba kızın ilişkisi genelde iyi idi. Ragıp Bey kızına, genelde kendileri okumamış babaların okumuş çocuklarına, açıkça telaffuz etmeden gösterdikleri, davranışlarıyla hissettirdikleri bir saygı gösterirdi.

Aysel babasının yanına gitti, doğrudan Gökhan'ın evliliği konusunu açtı.

“Baba, senin oğlun avukatlık yapan bir kızla evlenmek istiyor” dedi.

Aslında Fatma Hanım kocasına Umay'dan, sözlerinin arasına küçük bir olumsuz not iliştirerek söz etmişti. Ragıp Bey olayı, özellikle Umay'ın özürlü olduğunu biliyordu. Aysel de babasının bu konuyu bildiğini biliyordu.

Bu yüzden, gelin adayının avukat olduğunu vurgulayarak, konuya reddedilemeyecek bir açıdan girmişti.

Evet, müstakbel gelin adayı (hatta aday adayı) avukattı. Peki ya sonrası?

“Ne diyorsun baba?”

“Vallahi kızım ikiniz de büyüdünüz, önünüze geçmeye hakkımız yok ama annen pek istemiyor. Hatta hiç istemiyor. Bana sorarsan bence de pek olmaz.”

“Niçin baba, bu çocuk hiç evlenmeyecek mi?”

“Tabii evlenecek de, şey bir kızla evlense daha iyi olur.”

Ragıp Bey, “şey bir kız” diyerek, “sağlam bir kız” demek istemişti. Sözleri odaya bir –el bombası– dil bombası gibi düşüverdi.

Aysel öfkelenmeye başladı. Bir süredir sabahları sıkıntıyla uyanıyor, öğleden sonraları rahatlıyordu. Yanı sıra küçük olaylarla ilgili öfke patlamaları yaşar olmuştı. Bunlara ek olarak, geçmişteki tatsız olayları yerli yersiz hatırlayıp zihinsel geniş getirmeye de başlayınca, bir psikiyatriste gitmişti. Psikiyatrist, duruma uygun bir ilaç verip üç ay sonra kontrole gelmesini söylemişti.

İlaç büyük ölçüde işe yaramıştı ancak bir sözel-bilişsel terapiyle desteklenmediği için, sanki sorunun üstü süpürülmüş, altı-aslı el-dil değmeden kalmıştı.

Babası, Gökhan’ın “şey” bir kızla evlenmesi gerektiğinden söz edince, süt gibi hızla gözü öfkesi kabarmaya başladı.

Aysel, patlama öncesi güç toplamaya çalışan bir dağ gibi sakın bir sesle, “Yani normal bir kızla evlenmeli Gökhan, öyle mi baba?” dedi.

Kızının öfkelenmeye başladığını henüz fark etmeyen Ragıp Bey, oyuna gelmiş bir oyuncu safiyetiyle, “Tabii, iyi olur” dedi.

“Gökhan normal değil, sakat, normal bir kadınla evlenirse olay dengelenir mi diyorsun?”

“Ben öyle bir şey söylemedim.”

“Yapma baba, bir şekilde söylemiş oldun. Bir sakatla evlenirse sakatlığının altı çizilmiş olur demek istiyorsun.”

“Ben öyle bir şey de demedim.”

“Peki, ne dedin baba?”

“Aysel sen beni sorguya mı çekiyorsun? Bir şey sordun, cevap verdim. Madem beğenmeyecektin niye sordun?”

“Baba affedersin ama niçin annem de sen de ille de normal bir kız diye ısrar ediyorsunuz? Kardeşimin istediğiyle evlenmeye hakkı yok mu? Kardeşim sakat. Bir sakatla veya sakat olmayanla evlenebilir, değil mi?”

“Tabii.”

“Eğer sakat olmasaydı, karşısındaki kabul ettiğinde, bir sakatla veya sakat olmayanla yine evlenebilirdi, değil mi?”

“Evet.”

“Şimdi sorun ne baba? Birbirleriyle evlenmek istiyorlar. Siz niçin istemiyorsunuz?”

“Evladım bunlar özürlü. İki özürlünün evliliği pek zor yürür.”

Aysel, gözlerini açarak ve başını hafifçe yana eğerek, “Normallerin evlilikleri kolay mı yürüyor baba?” dedi.

Aysel, annesiyle babasının yıllar süren çatışmalarını, babasının annesini aldatmasını kastediyordu; normallerin evlilikleri de zor yürüyordu. Ragıp Bey Aysel’in sözlerindeki kinayeyi anladı, rahatsız oldu; konuşmanın eksenini değiştirdi.

“Evladım, iki özürlünün evlenmesi, toplumun ilgisini çeker, basına filan bildirirler” dedi ve daha sonra uzun süre söylediğine pişman olacağı cümleyi söyleyiverdi: “Aynı yatakta iki özürlü, tuhaf görünür gözüne, gönlüne insanların.”

Ragıp Bey aslında, aynı yataktaki iki özürlünün ‘çirkin’ görüneceğini söylemek istemişti ama çirkinini yumuşatıp ‘tuhaf’ yapmıştı.

Aysel, tuhafın arkasındaki çirkinini anladı. Babası, iki sa-

katın aynı yatakta yatmasının çirkin olduğunu düşünüyordu. Ve Aysel, ileride yıllarca söylese miydim, söylemese miydim diye geviş getireceği, çoklukla söylediğine pişman olacağı, yıllar içinde birikmiş olan öfkeyi babasının yüzüne kusan cümleleri söyledi:

“İki özürünün aynı yatakta yatması çirkin görünüyor sana galiba. Belki topluma da öyle. Peki, aynı yatakta iki özürlü çirkin de, evli olamayan bir erkekle bir kadının, üstelik her ikisi de başkalarıyla evli olan bir erkekle bir kadının aynı yatakta yatması çok mu güzel baba? Toplum ne diyor buna?”

Aysel, son kelimeyi söylediğinde, ağzından çıkanlara bir an inanamadı. O değil de, biri bir şeyler söylemiş gibisine geldi. Odaya, bir büyük şişman bomba¹ düşmüştü sanki.

Aysel, bir an babasının yüzünü gördü.

Ragıp Bey Aysel’e bakıyordu, kızgın veya küskün değildi. Yüzünde, hayat boyu edindiği serveti, bir anlık yanlış bir kararla, pis bir ortamda, bir kumar masasında kaybeden kişilerin yüzünde beliren, şaşkınlıkla karışık yenilmişlik ifadesi vardı.

Ragıp Bey, yaşamda yenilmişti. Yenildiği için eşini aldatmıştı; aldatması ikinci bir yenilgiydi. Şimdi kızının karşısında bir yenilgi daha alıyordu. Yüzünde, beklemediği bir anda, büyük bir darbe alan kişilerin yüzünde beliren, şaşkınlıkla karışık bir yenilmişlik ifadesi vardı. Bu ifade birkaç saniye, bütün varlığına işlemiş gibisine yüzüne yapışıp kaldı.

Bir dakika kadar sessizce oturdular.

Ragıp Bey’in verecek cevabı yoktu, acı içindeydi, Aysel de öyle. Darbesini vurduktan sonra, ben ne yaptım diyen gözlerle bakıyordu.

Ragıp Bey’in eşini aldatması karıkoca arasında büyük kavgalara yol açmıştı ama Aysel bu kavgalara hiç karışmamıştı, babasını bu konuda ilk defa yüzölüyordu. Onca zaman-

1. Hiroşima’ya atılan atom bombasına pilotlar, o günün argosuyla, sadece “Şişman” diyorlardı. Evlerde veya dünyada hangi bombanın ne kadar şişman olduğu görecelidir.

dır içine attığı öfkesini, çok hassas bir konu açılınca, babası kardeşinin sakatlığını vurgulayınca, bir anda, bir volkan gibi püskürtüvermişti. Neyi nasıl toparlayacağını bilemiyordu ve çok üzgün bir yüz ifadesiyle, kısık bir sesle, “Affedersin baba, öyle demek istemedim” dedi.

Ragıp Bey ayağa kalktı ve “Asıl sen affedersin kızım. Ben, kendi geçmişini unutup oğlunun geleceğiyle ilgili tatsız yorumlar yapan aptal bir babayım” dedi.

Aysel, ağlamaklı bir yüz ifadesiyle, “Estağfurullah baba...” demeye çalıştı.

Ragıp Bey, “Siz bizden akıllısiniz, nasıl istiyorsanız öyle yapın. Haklısın, bu dünyada öyle yanlış şeyler var ki, iki özürünün evliliği yanlarında hiç kalır. Kardeşin mutlu olur inşallah. Ama bu arada demin söylediklerimi lütfen kardeşine söyleme” dedi.

Aysel, ağlamasını içinde tutmaya çalışarak, “Tamam baba” dedi.

Ragıp Bey odadan çıktı. Aysel koşup ona sarılmak, öpmek istedi ama yerinden kalkamadı, kımıldayamadı.

Bu sahne Aysel’in yıllarca unutamayacağı, zihninde çakılı kalacak bir sahneydi. Onu o an öpmediğine yıllarca esef edecekti, pişmanlık duyacaktı, “Niçin öpmedim?” diyecekti.

Aysel, edebiyat fakültesi mezunuydu, âlime, hocaya, anaya, babaya, ataya saygının temel öğreti olduğu bir ortamda yetişmişti. Bu fakültenin asistanları, doçentleri, hocaları emekli olduktan, hatta öldükten sonra, yıllarca, bir zamanlar onların içinde çalıştıkları odaların üzerindeki isimlerini silmezler, “Fuat Köprülü”, “Reşit Rahmeti Arat”, “Mehmet Kaplan”, “Saadet Çağatay” yazan odalara girip çıkarak meslek yaşamlarını sürdürürlerdi.

Daha da eskilerde ise, birçok yazar, “bu kitap onun sayesinde ortaya çıktı” düşüncesiyle, kitabının üzerine hocasının adını yazardı.

Bu gelenekten gelen Aysel'e göre, hatalı bile olsa babasının, atasının yüzüne hatasını vurmamalıydı ama vurmuştu.

Sonuçta Ragıp Bey, oğlunun evliliğine evet demişti. Ancak bu evet, Aysel için çok pahalı bir evetti. Aysel bu evetin bedelini hayat boyu ödeyemeyecekti.

Kelebek Avcıları Yorulmaz (Yasalara saygılı olanlar da...)

Alaimisema o gün yamaçlara doğru uçuyordu. Aşağıda, çiçekli çiçeksiz yaban bitkileri vardı, sarı çiçekli karahindiba, uçuk kavuniçi açık mor renkli engerekotu, evelik, parlak mor mahsun terslale, mevsiminde koyu kırmızı atlas perdeler benzeri köpek dili vardı. Alaimisema hiçbirini görmedi; çok az beslenerek güneşin altında günlerce uçmaktan, aramaktan, kaygılanmaktan yorulmuştu.

Kelebekler yorulur ama avcılar yorulmaz. Necati dipdiriydi, daha aylarca dolaşabilirdi. Başlangıçta kendisine geliri azmış gibi görünen bu avcılık işi giderek iyi bir gelir kapısına dönüştü. Bir ayda asgari ücretin çok üzerinde bir para geçecekti eline.

Necati önceleri beşer beşer saydığı kelebekleri, giderek onar onar, yirmişer yirmişer saymaya başlamıştı. Hatta bir ara, havadaki işe yaramaz küçük şeyleri yakalayarak havadan para kazanmasını sağlayan patronunun biraz aptal olduğunu bile düşündü.

Havadan para kazanmak havalı bir işti. Önceleri ne yaptığını soranlara, patronunun öğrettiği şekilde kelebekleri sevdiği için topladığını söylüyordu. Doğru olmayan bu açıklama, zamanla gerçeğe dönüştü. Kendisine para kazandıran, bu işe yaramaz kelebekleri gerçekten sevmeye başladı.

Henüz para almıyordu, işi bittiğinde, daha doğrusu yete-

rince kelebek topladığına karar verdiğinde, elindeki kelebeklerin tümünü verecek, hatırı sayılır toplu bir para alacaktı.

Uzun Vadi uzundu; ağacı, çimi çiçeği, kuşu böceği, kelebeği çoktu. Uzun Vadi uzundu; yüreği, bağı genişti, kollarını açıp yeri göğü kucaklardı, yaşamı sevenlerle kucaklaşırdı. (Bu arada, istemeden, daha doğrusu bilmeden kelebek avcılarıyla da kucaklaşırdı.)

Irmak boyunca ya da dağlara doğru yürüseniz, yere göğe yayılmış, ağaca yaprağa sinmiş yoğun kuş sesleri duyardınız ama ortalıkta pek fazla kuş göremezdiniz. Oysa vadinin ağaçlarında, çalılarında, kuytularında saklanan, bulutlu günlerde göğün göğsü inip kalktığında gökle birlikte soluk alıp veren, şimşekler çıktığında derinden derine göğüs geçiren, binlerce, on binlerce kuş olduğunu bilirdiniz.

Doğanın gerçek sahipleri doğrudan görünmez gözünüze ama siz onları bilirsiniz.

İster enine, ister boyuna, Uzun Vadi’de gezdiğinizde, yalnızca birkaç kelebek ilişir gözünüze. Oysa onlara odaklı, dikkatli baktığınızda giderek artar sayıları. Kuşlar gibi kelebekler de binlercedir çevrenizde.

Ve görünmeyeni görmek asıl avcılara özgüdür. Avcıların gözü afet gibidir. Siz göremezsiniz, o görür.

Necati’nin patronu için yakaladığı kelebekler giderek artıyordu. Alaimisema’nın arkadaşlık ettiği nice kelebek de şimdiden koleksiyonuna girmişti. Anlamadıkları bir dünyada, niçin olduğunu anlamadan avlanan bu kelebekler, öldükten sonra farkında olmayacakları bir yolculuk yapacaklardı uzak ülkelere.

Kaplumbağa, sincap, kurbağa ve diğer dostları dikkatli olmasını söylüyorlardı Alaimisema’ya sürekli. O da aklını, gözünü dört açarak uçuyor, dört kanadını dört ayrı kaygıyla çırpıyordu.

Alaimisema, sınırlı ömründe, uçup kaçan şeyleri, kırık kü-

çok bilgileri birleştirdiğinde, insanların büyük ve güçlü dünyasının, kelebeklerin küçük ve narin dünyasına oynadığı oyunları kavramaya başlamıştı. Uzun vadide kelebek avcıları, daha da ötesi kelebek kaçakçıları vardı. Bir kelebek arkadaşı, “Bu kaçakçılar bizleri toplayıp insanların istemedikleri bir şekilde uzak ülkelere satıyorlar gizlice” demişti, “Bunu önlemek, soyumuzu korumak gerek.” (Her derdin bir devası, her kanunsuzun bir yasaya saygılısı vardır bu dünyada.)

Kelebeklerin soyunu, dünyasını korumak, kurtarmak için ne yapmalıydı, nasıl yapmalıydı?

Doğrudan bir şey yapamazdı; insanların dünyasına doğrudan erişemezdi. Kerman olsa mutlaka bir şeyler yapardı kaçakçılardan kurtarmak için kardeşlerini. Ama ortalarda yoktu, belki olup bitenden haberi de yoktu.

Ben bir şeyler yapabilir miyim diye geçirdi aklından Alaimisema. Kaplumbağalar, salyangozlar da belki yardım ederler biz kelebek dostlarına. Madem kaçakçılar var ortalıkta, bugün bize, yarın onlara. İyi de, bir kaplumbağa nasıl ulaşabilirdi insanlara?

Sonra da doğrudan insanlardan yardım istemek geldi aklına.

“Gerçi yaşlı kelebekler insanların hiçbirine güvenmiyor ama bu insanların iyileri de vardır mutlaka” diye düşündü. “Onlardan birine gitsem, kaçakçılara karşı korurlar bizi. Ama hangisine, nasıl?”

Düşündü, düşündü, düşündü. Uçtukça düşündü, düşündükçe uçtu.

Sonra o akşamüstü, daha önce birkaç kere gördüğü o tekerlekli sandalyedeki kızı gördü; bahçedeydi, yalnızdı. Farklı bir sandalyede oturuyordu, sandalyesi değişmişti fakat kız değişmemişti.

O an Alaimisema’nın içinde ona doğru uçma, olup biteni anlatmak isteği uyandı. Ancak kelebekler insanlarla konuşmazdı.

Uçtu, kızın önündeki masanın üzerine, tam karşısına kondu. Ya bu da beni yakalarsa diye ufak bir korku belirdi içinde. Ancak Umay gülümseyen gözlerle bakıyordu ona.

Alaimisema ve Umay, iki kelebek karşı karşıya.

Sonra Alaimisema Umay'a yaklaşmak istedi, masanın bir ucundan diğerine uçtu, Umay'ın tam önüne kondu.

Bir kelebek Umay'a ilk defa yaklaşıyordu; hoşuna gitti, gülmeye başladı. Zorlanarak, ağır ağır elini uzattı. Alaimisema kaçmadı, kanatlarını açıp kapadı; tam Umay parmağını değdirecekti ki, geriye doğru uçtu, birkaç adım ötedeki sandalyeye kondu.

Umay artık yeni sandalyesini kullanıyordu; kumandasını çalıştırdı, sandalyesini Alaimisema'ya doğru sürdü. Tam yaklaşıyordu ki Alaimisema biraz daha uzaklaştı.

Alaimisema birkaç defa tekrarladı bunu. Duruyordu, Umay yaklaşıncaya biraz öteye uçuyordu.

Bu güzel kelebek Umay'la oyun oynuyordu âdeta; dışarıdan bakan biri, oyun oynadıklarını sanırdı. Oysa tanışmıyorlardı, oyun oynamıyorlardı, Umay bu kelebeğin bir adı olduğunu bile bilmiyordu.

Birden Umay'ın zihninde bir şimşek çaktı, "Bu beni bir yere götürmek istiyor" dedi. Çünkü korkmuş görünmüyordu bu kelebek. Korkmuş olsa, en başında Umay yaklaştığında uçup giderdi. Kaçmıyordu, Umay'ı bir yere götürmeye çalışıyordu.

Umay bu kelebeği izlemeye karar verdi. Otomatik sandalyesini, acemice ama özenle sürerek sokağa çıktı. Alaimisema önde Umay arkada gidiyorlardı.

Evden epeyce uzaklaşmışlardı ki annesi geldi Umay'ın aklına, merak etmesin diye cepten aradı, bir kelebeği izlediğini söylemek anlatması zor geldiği için, "Biraz gezmeye çıktım" dedi.

Gülşen Hanım kaygılandı, Umay ilk defa sokağa yalnız çıkıyordu, "Dikkatli ol, istersen geleyim" dedi, Umay istemedi.

Alaimisema epeyce ilerledikten sonra bir yan sokağa saptı, evlerden birinin çitinin üzerine kondu. Gri renkli bir evdi bu ev, bahçesi bakımsızdı, dört bir yanını yabani otlar bürümüş-tü. Alaimisema çitin üzerinde bir süre Umay'ın yaklaşmasını bekledi, sonra hızla uçup gitti, gözden kayboldu. Yolculukları bitmişti.

Umay aklından, “Beni buraya niçin getirdi, burada hiçbir şey yok” diye geçirdi. Belki de bu kelebek tesadüfen uçmuştu önünden, kendisini izletmek gibi bir amacı yoktu.

Umay, burada ilginç ne var diye etrafına bakınırken Alaimisema epeyce uzaklaşmıştı; huzur içindeydi, “Kardeşlerim için, soyumuz için, küçük de olsa bir hizmette bulundum” diye düşünüyordu. Umay'ı götürdüğü ev, bir kelebek kaçakçısının deposuydu.

Alaimisema kendisiyle gurur duydu, günlerdir ilk kez kaygısı azalmış şekilde uçuyordu. Vadinin kelebekleri için önemli sayılabilecek bir şey yapmıştı. Gerçi yaptığı şey, Kerman'ın yapacaklarının yanında çok ufak kalırdı, Kerman dünyadaki tüm kelebeklerin kurtarıcısı olacaktı. Ancak yine de kelebek kaçakçısı kötü insanların evini, iyi bir insana göstermeyi başarmıştı; bu iyi insanın bu işin peşini bırakmayacağına emindi. Kerman'ı bulduğunda bu yaptığını, şüphesiz ki ona anlatacaktı ve Kerman, şüphesiz ki sevgilisiyle gurur duyacak, tüm kelebeklerin önünde onu övecekti.

Hava güzeldi, Alaimisema'nın incecik kanatları daha da hafifledi; uçtu, uçtu, süzüldü, uzaklara doğru gitti.

Umay gri renkli bakımsız bahçeli evin önünde bir süre durdu; ot bürüdüğü için bahçe ve ev tam görünmüyordu. Tam “Burada bir şey yok, artık geri döneyim” diye düşünüyordu ki, evin kapısı açıldı, iki kişi ellerinde büyükçe bir pano taşıyarak dışarı çıktılar. Panolar özenle ambalajlanmıştı, içlerinde ne olduğu görünmüyordu.

Adamlar panoları birer birer çıkarıp evin duvarına daya-

maya başladılar. Umay bir şey olduğunu, olacağını sezinledi, görülmemek için sandalyesini biraz geriye çekti.

Adamlardan birisi kısa boylu şişman, diğeri orta boylu zayıfça idi. Umay birbirlerine, Ahmet ve Feyzullah diye seslendiklerini işitti. İsimleri Ahmet ve Feyzullah'tı. Necati gibi onlar da kelebek kaçakçıları için çalışıyorlardı.

Necati orada değildi, evi daha uzak bir mahalledeydi.

Bir ara Ahmet arkadaşına, "Bunları bize bu kadar toplattılar, başka ülkelere göndereceklermiş. Ne diye toplatırlar, ne işe yarar bunlar, akıl sır ermiyor bu adamların işlerine" dedi.

Umay bunu duyduğu anda irkildi, bunlar kelebek kaçakçılarıydı. Topladıkları kelebekleri yasadışı şekilde uzak ülkelere satıyorlardı.

Heyecandan Umay'ın kalbi sandalyesini sarsarcasına çarpmaya başlamıştı. Kitaplarda, filmlerde rastladığı bir şey şimdi bizzat tanık oluyordu. Kaçakçıların yuvasının önünde duruyordu. Demek bir süre önce kelebek kaçakçılarıyla ilgili duyduğu söylenti doğruduydu. Demek, tarihi eser kaçakçılığı, yırtıcı kuş kaçakçılığı gibi bir de kelebek kaçakçılığı vardı.

Umay durumu bildirmek için telaşla Gökhan'ı aradı. Polis imdadı araması daha akıllıcaydı ancak birkaç gündür Umay'ın santrali, merkezi Gökhan'dı.

Evin önünden biraz daha uzaklaşıp kısık bir sesle durumu Gökhan'a anlattı. Gökhan hemen "Geliyorum" dedi. Bunu duyduğu anda Umay'ın içi, rengârenk ve kalabalık bir bayram yerine döndü. Gökhan geliyordu; ikisi, değerleri için, birileri için bir şeyler yapacaklardı. (Birileri için bir şeyler yapanlar, kendileri için de yaparlar. Şimdi kanunlar için, kelebekler için bir şeyler yapacaklardı, yarın kendileri için.)

Umay bekliyordu, birkaç dakika sonra Gökhan aradı.

"Umay, onlara görünme, seni görmesinler; onlar mafyadır, sana zarar verirler" dedi.

Umay, uyarıyı dinledi, sandalyesiyle biraz daha uzaklaştı.

Bir dakika geçmemiştir ki polis sirenleri duydu. Polisler gelip anında evi sardılar, bahçeye girdiler.

Gökhan, Umay'ın telefonu üzerine durumu ablasına söylemişti. İki kardeş telaşla yola çıkar çıkmaz polisi aramışlar, polis onlardan önce yetişmişti.

Polisler evi aramaya, tespit yapmaya başladılar. Az sonra da sokağın başında Gökhan ve Aysel göründü. Gökhan telaşlıydı, kendisini, sevgilisini kurtarmaya gelen bir beyaz atlı prens gibi hissediyordu.

Umay onları görünce tarifsiz bir sevinç duydu içinde; bugün belki de hayatının en mutlu günüydü. Önemli bir işi sevgilisiyle birlikte başarmışlardı; sevgilisiyle ablası ona doğru geliyorlardı. Aysel artık sadece Gökhan'ın değil, Umay'ın da ablasıydı.

Evdeki arama işlemi sürerken Umay ve Gökhan sandalyelerini bir ağacın gölgesine çekip konuşmaya başladılar. Artık o andan itibaren, kaçakçılar, kelebekler, sirenler, kanunlar, çevredeki tüm insanlar âdeta kanat çırparak sessizce uzaklaştı, kayboldu; ağacın gölgesinde yalnızca ikisi vardı, bir lüks lambasının altındaydılar sanki. Aysel, en başında, daha selamlaştıklarında, Umay'a, "Merhaba canım" deyip, rahatsız etmemek için uzaklaşmıştı.

Umay ve Gökhan birkaç dakika boyunca, telaşla, heyecanla, birbirlerinin sözünü kese kese, bin yıldan beri görüşmemişler gibisine, konuştular, konuştular.

Polisler işlerini bitirmişlerdi, koleksiyonlara el koydular, kaçakçıları tutukladılar. Aysel, olup biteni ilgiyle ve üzüntüyle izlemişti. Kaçakçılar tutuklanmayı, ceza görmeyi hak ediyor olabilirlerdi, ancak bir insanın bunu hak edecek durumda olması, yine de üzüntü vericiydi. İşin sebebi de sonucu da Aysel'i üzmüştü.

Aysel, Gökhan'la Umay'a yaklaşp, "Çocuklar, isterseniz bir pastaneye gidip oturalım" dedi.

Tam o sırada bir polis memuru yanlarına yaklaştı.

“Siz ihbar etmiştiniz, değil mi? Çok teşekkür ederiz, bize büyük bir yardımda bulundunuz, epeydir peşlerindeydik bunların” dedi ve “Şimdi bir zahmet bizimle karakola gelin” diye tamamladı sözünü.

Bu karakol davetine Aysel’in canı sıkıldı, “Niçin memur bey?” diye sordu.

Polis, “Efendim, kaçakçılığı ihbar ettiğiniz için usulen ifadelerinizi alacağız, sizleri şahit olarak göstereceğiz” diye cevapladı.

Aysel:

“Şimdi bizi mahkemeye filan da çağırırlar herhalde.”

Polis:

“Sanırım çağırırlar efendim.”

Aysel:

“Memur bey, belki görevinizi yapıyorsunuz ama böyle titiz davranınca, ihbar etme, şahit olma konusunda vatandaşın gözünü korkutuyorsunuz.”

Polis:

“Yok efendim estağfurullah.”

Aysel:

“İnsanlar, yolda bir yaralı bulduklarında, cankurtaran yoksa alıp hastaneye götürmekten çekiniyor. Kaza görüp de kazara götürenlerin, ‘Sen çarptın’ diye polis yakasına yapışıyor. Sonra yıllarca mahkeme. Bu doğru değil.”

Polis:

“Haklısınız ancak mevzuat böyle.”

Umay aniden söze karıştı.

“Memur bey, mevzuat öyle olabilir ancak mevzubahis olan şey, işlerin, doğru ve vatandaş zorlamayacak şekilde yürütülmesidir” dedi.

Polis memuru, eski ve tumturaklı laflar eden tekerlekli sandalyedeki bu ufak tefek kıza hayretle bakarken Umay devam etti:

“Memur bey, isminiz?”

“Selahattin Durmuş.”

“Ben de avukat Umay Tilce. Bakın Selahattin Bey, ilgili yasa, bu tip durumlarda ihbarda bulunan şahsın ifadesinin alınmasını zaruri görmez. İhbar, şahitliği zorunlu kılmayan bir durumdur. Şimdi biz karakolda, olaydan haberdar olmadığımızı ileri sürsek, başlattığınız işlem yarım mı kalacak? Hayır. Biz şahitlik etsek de etmesek de, siz yaptığımız ihbarı değerlendirecek, durumu savcılığa intikal ettireceksiniz. Nitekim, sadece telefonla ihbarda bulunan, kendisi oraya çıkmayan ihbarcılar da bulunabilir. İhbarın bir mesnedi varsa, şahitsiz de işlem yapılır. Elbette ki kuru ihbar, görünmeyen ihbarcı, kişisel zanlar, zannetmeler delil değildir. Somut delil gereklidir. Bu olayda var mı? Galiba var. Bu durumda ihbarcı gereksizdir.”

Umay bütün bunları, alçakgönüllü, açıklamayı seven, sevecen bir tavırla söylemişti. Polis memuru Selahattin, gözleri hayretle açılmış, duyduklarına inanmaya çalışan bir yüz ifadesiyle bakıyordu. Umay’ın sözleri bittiğinde birkaç saniye ne söyleyeceğini bilemedi.

Bu arada Gökhan ve Aysel, konuşmaya başladığından beri Umay’a, hayretle ve hayranlıkla bakıyorlardı; Umay’ın hukukçu rolüne ilk kez tanık olmuşlardı.

Konuşması bittiğinde, Gökhan, Aysel ve polis memuru, Umay’ı olduğundan daha iri algıladılar; sanki vücudu büyümüş, organları arasındaki orantısızlık kaybolmuştu. (Boy, göreceli bir şeydir ve duyduklarımız, gördüklerimizi kesinlikle biçimlendirir.)

Polis memuru Selahattin, “Tamam avukat hanım, o zaman sizi karakola kadar yormayalım. Duyarlılığınız için size teşekkür ediyoruz” dedi.

Umay da, “Olay mahalline kısa sürede intikal ettiğiniz için, titiz çalışmanız için biz de size teşekkür ediyoruz” dedi.

Polis Selahattin, başıyla Aysel'i selamladı, Aysel yekinince de elini sıktı. Umay'ın elini sıkıp sıkımama konusunda bir an kararsızlık yaşadı, Umay hafifçe elini uzatınca da hemen hızla uzanıp elini sıktı, sonra Gökhan'ın elini sıktı, ayrıldı.

Üçü baş başa kaldıklarında, Umay'ın yüzündeki ve ses tonundaki 'avukat' ifadesi anında kayboldu, sanki az önce yaramazlık yapmış gibisine, çocuksu ve muzip bir yüzle, gözlerini açarak, dudaklarını büzerek Aysel'e baktı. Yüzü, "Nasıl, iyi miydin?" diyordu âdeta.

Gökhan, büyülenmiş gibi bakmayı sürdürdü Umay'a. Umay'ın avukatlığını, şirinliğini, hanımlığını, bilgisini, yüzünü, aklını, kollarına alıp defalarca öptü içinden.

Bir pastaneye gittiler; önce üçü birlikte oturdu, sonra Aysel alışveriş yapacağını diyerek ayrıldı.

Aysel elinde torbalarla döndüğünde Umay ile Gökhan dünyayı unutmuş, konuşuyorlardı. Uzunca bir süre Aysel'i fark etmediler, fark edince ikisi birden, "Merhaba abla" dedi.

Hesabı ödeyip kalktılar. Gidesileri yoktu; belki uzunca bir süre, belki de hiçbir zaman böyle bir araya gelemeyeceklerdi. Vedalaştılar.

Akşam oluyordu.

Ve Kerman Orada (Kelebekler de kavuşur... ama)

Alaimisema kaygılıydı, sürekli ağlamaklı bir ifade yerleşmişti gözlerine. Ardında yaşamadığı bir ömür, önünde ne kadar süreceğini kestiremediği, sevgilisine kavuşup kavuşamayacağını bilemediği günler, saatler vardı.

Azalıyordu; sevgilisine kavuşabilmek, tüm kelebeklerin kurtarcısına yardım edebilmek için günü-güneşi azalıyordu Alaimisema'nın.

Durmadan uçuyordu, ya ileriye ileriye uzaklara, ya dört bir yana çevreye...

Ve sonra o gün, o an, bütün umudunu kaybettiği bir anda birdenbire onu gördü karşıda. Onu. Kerman oradaydı, karşıda.

O mu, benzettim mi diye bütün dikkatiyle baktı. Şu anda bir benzetme, bir yanıltma, hayatına mal olacak bir hayal kırıklığı olurdu. Hayır oydu, evet oydu. Alaimisema'nın her şeyi, umudu, hayatı, Kerman'ı oradaydı.

Ama sonra, bir an sonra, ani bir kasılmayla, bir büyük hastalığa tutulmuş gibi Alaimisema'nın tüm kanatları titremeye başladı. Kerman yalnız değildi, yanında bir dişi kelebek duruyordu.

Alaimisema bir an, "Belki yalnızca arkadaşlar" diye geçirdi aklından; buna inanmaya ihtiyacı vardı. Fakat tam o an Kerman ile o kelebek, başlarını, antenlerini birbirlerine sürdüler; birbirlerini öptüler, öpüştüler. Kerman, yeni bir sevgili

bulmuştu, daha da ötesi bir eş belki.

Alaimisema ne yapacağını bilemedi; donmuştu, donakalmıştı, boşlukta kımıldamadan duruyordu sanki. “Kerman” diye seslenebilirdi, seslenemedi. Seslense bir şey değişir miydi?

Galiba uçup gitmeliydi.

Ya beni unuttu ya da vazgeçti diye düşündü. “Ben onu ararken o beni aramadı belli ki” dedi. “Ne yapmalıyım?” dedi. Bilemedi.

Alaimisema’nın gördükleri ve gördüklerinin başkaları tarafından görülmesi, onur kırıcıydı. Narin bedeni, kanatları, dağılacak gibi sarsılıyordu, iğneler batıyordu dört bir yanı-na sanki.

Gitmeliydi. Daha fazla görmeden ve görülmeden gitmeliydi. Yavaşça arkasını döndü, Kerman’a görünmeden dalın arkasına süzüldü, kendini boşluğa bıraktı, uzaklaşmaya başladı.

Ağlayarak uçuyordu. Artık Kerman’ı göremeyecekti. Artık Kerman’ı göremeyecekti, artık Kerman yoktu.

Bunca zaman hayali bir sevgilinin ardından boşuna koşmuştu.

Artık bitmişti. Zaten bitmişti.

Alaimisema, ömrüne sığmayacak bir yas içindeydi.

Aldatıyla ya da başka bir yolla eşlerini kaybeden âşıklar, yüreklerine oturan ama evlerine, ömürlerine sığmayan yaslar içinde kalırlar. Düşünceler, değirmen taşı gibi öğütür anılarını ama hazmedebilecekleri bir ekmek kalmaz ellerinde.

Alaimisema gücünün farkında değildi, gücü fark edildiğinde ise kendisi bu dünyada olmayacaktı. (Kendilerini olduklarından daha güçlü sananlar veya güçlerinin farkında olmadan yaşayanlar hayatlarını ziyan ederler.)

Alaimisema, bütün hayatını, kendine ait zannettiği bir aşka bağlanmakla geçirmişti. Hayatını tek bir şeye bağlayanlar, ya hep ya hiç diye yaşayanlar, tek bir tekmede yıkılırlar. (Tekmenin gücü değil, tekliği önemlidir bazen.)

Alaimisema tek bir darbede yıkılıvermişti; gökyüzünün altında gökkubbe üstüne çökmüştü. Yer, üstüne, toprak gibi atılmıştı sanki. Hayatı boyunca yalnızdı, şimdi yalnızlığı daha da artmıştı.

Bir şeylere ya da her şeye yazık olmuştu.

Veda (Alaimisema'nın sonu)

Vadinin çok ilerisinde bir bataklık, bataklığın ötesinde dağların gerisinde deniz vardı. İnsanlar görmese de, sazları, yağmuru, çamuru, suyu, dalgayı, fırtınayı, suda ve toprakta süren binlerce kavgayı ve daha nice şeyi, cümle hayvanlar, kuşlar, böcekler, balıklar, kurbağalar, kelebekler bilirdi.

O gün orada, denize doğru, çok-güzel bir hava, gök-güzel renkler vardı.

Vadinin ötesinde berisinde, dağında nehrinde gün doğmuştu, yaşam başlamıştı. Ve yaşamın olduğu her yerde ölüm vardı. Ölüm olmasa, yaşam yaşamazdı. (Önemli olan yaşam ile ölüm arasında, bir şeyler yapmak ve mutlu olmaktı.)

Gün doğduğunda, kuşlar ve kelebekler uyandığında, avcılar da çıktı ortaya.

Yağız ile Necati bir süredir ahabap olmuşlardı. Biri amatör, diğeri profesyonel olan bu iki kelebek koleksiyoncusu, kelebeklerin bulunduğu yerlerle ilgili bazı bilgileri birbirlerinden saklasalar da, yine de kelebekler üzerine sohbet edebiliyorlardı arada.

Özellikle Yağız, kelebeklerin türleri, kanatlarındaki şekillerin neyin sembolü olduğu hakkında, “Bak Necati abi...” diye başlayan cümlelerle Necati’ye bilgi veriyordu sıklıkla. Anlattıklarını Necati ilgiyle dinledikçe, daha çok anlatası geliyordu Yağız’ın.

Ta eski çağlardan bu yana –asında bilimsel bir temeli olma-

sa da– kelebeklere ve insanlara göre, kelebeklerin kanatlarındaki renklerin ve şekillerin, herkesi büyüleyen, büyüsel anlamları vardı. Kelebeklerin kanatlarında, dünyaya, canlılara, özellikle insanlara gönderilmiş işaretler-mandalalar bulunurdu.

İnsanlar, en az iki yüz milyar galaksiye sahip olan evrendeki her şeyin tamamen kendilerine ait olduğunu, kendileri olmasa hiçbir şeyin de olmayacağını zannettikleri için, kelebeklerin kanatlarındaki mandalaların da yalnızca insanlara gönderilmiş birer işaret olduğunu sanırlar. Kelebekler ise bu işaretlerin kelebeklerin kaderiyle ve özellikleriyle ilgili olduğunu düşünürler.

Yağız, olaya insan yanlısı baktığı için, her işaretin insanlara ne ileti verdiğini anlatırdı, çakraların, ışınların, beneklerin anlamını söylerdi.

Halk arasındaki bir batıl inanca göre, kelebeklerin rengi de önemliydi. Ancak onlar için değil, insanlar için. Eskiden genç kızlar baharda görecekları ilk kelebeğin renginin, geleceği haber verdiğine inanırlardı. Kelebek beyazsa genç kız o yıl mutlu olacaktı, pembe ise sağlıklı. Sarı kelebek kıtlığı, kırmızı kelebek savaşı, siyah kelebek ise kötülüğü haber verirdi. Yani insanlar kelebeklerin renginin kendilerine gönderilmiş birer işaret olduğunu düşünürlerdi. Bütün evrenin yalnızca insana hizmet için var olduğunu zanneden insanlar, kelebeklerin renklerinin bile kelebeklere değil, insanlara hizmet ettiğine inanırdı.

O gün de, daha öncesinde de, Alaimisema'nın rengi kaderini göstermedi.

Uzaklarda, çiçeklerle kaplı bir yerde uçuyordu Alaimisema; yer gök güzeldi, Alaimisema ise üzgün. Hayatı boyunca Kerman'ı aramıştı, bulduğunda ise mutlu olmamıştı. Ömrüm bitmek üzere diye düşündü; artık amaçsız uçuyordu.

Ve Necati Alaimisema'yı gördü, bir yaprağın üstündeydi.

Alaimisema Necati'yi göremedi.

Usta hareketlerle yavaşça yaklaşıp ağını kaldırdı Necati.

Son anda onu fark edip uçmak istedi Alaimisema, uçamadı. Artık ağın içindeydi.

Ağın içindeydi Alaimisema. Dünya ile arasında bir ince ağ.

Çırpındı, çıkmaya çalıştı, her yanını denedi ağın, olmadı, çıkamadı.

“Sonunda yakalandım, üç beş günlük ömrüm bitti, yakalanmasam belki birkaç gün daha yaşayabilirdim” diye geçirdi aklından.

Kısacık ömrü ziyan olmuştu, “Boşuna yaşadım” diye düşündü Alaimisema; ne sevgilisine kavuşmuştu, ne kelebek kardeşlerine ve ne de milletine bir faydası dokunmuştu. Ömrü aramakla geçmişti. “Yakalanmasaydım belki...” Necati sallaya sallaya götürüyordu onu. Uçmadan sallanarak gitmek çok kötü bir şeydi.

Alaimisema, bu dünyada hiçbir şey yapamadan, kimseye bir faydası dokunmadan ölüp gideceğini düşünüyordu. Oysa yapmıştı, kelebek kaçakçılarının yakalanmasına yardımcı olmuştu ama bundan haberi yoktu.

Alaimisema bir bilinmeyen kahramandı; bilinmeyen kahramanlar, bilinenlerden daha önemlidir bazen. Alaimisema bunu bilmiyordu, Necati de öyle.

Kimi niçin öldürdüğünü bilmiyordu Necati, bir kiralık katildi nihayetinde. Patronlar bilir ama kiralık katiller, kimi niçin öldürdüklerini bilmezler bu âlemde.

Alaimisema, bir süre çırpındıktan sonra ağın içinde umudunu kesti, hayalleri ve yaşamı bitmişti. Kendini bıraktı, yaşamla arasındaki engele, ağa yaslandı; bir ölü gibi sessiz ve hareketsizdi.

İkinciye doğru Alaimisema'yı diğer başka kelebeklerle birlikte evine götürdü Necati.

Evde pek fazla eşya yoktu. Askerlik dönüşü eğer Avrupa'ya gitmezse, sevdiği kızla evlenip bu evde yaşayacaktı.

Kapıdan geçtiler, sofa loştu. Alaimisema ilk defa bir evin

içine giriyordu. Sonra bir odaya girdiler. Alaimisema şiddetle çırpınmaya başladı. Annesi oradaydı, duvarda duruyordu.

“Anne!” diye bağırdı Alaimisema, annesi duymadı.

Ve diğer duvarda, muhteşem görünüşüyle Kerman’ı gördü. Utanmayı, ayıbı bırakıp, “Kerman, Kerman!” diye seslendi. Kerman da ses vermedi.

İkisi de ölmüştü.

Annesi ve Kerman, kanatları iki yana açılmış, göğüslerinden silikonla yapıştırılmış halde, diğer yüzlerce kelebekle birlikte koleksiyonu süslüyorlardı şimdi. (Bu dünyada, bir zayıfın varlığı, bir güçlüünün tablosunda bir ufacak bir nokta olur bazen.)

Kerman oradaydı, duvarda; kanatlarını açmış duruyordu. Oradaydı, ama yoktu.

Alaimisema kısa ömründe Kerman ile üç kez karşılaşmıştı: Bir, iki, üç. Son karşılaşmada Kerman yoktu orada.

Necati Alaimisema’yı kavanozun içine koydu, kapağı kapattığında zehirlenip ölecekti; henüz kapak elindeydi. Alaimisema çırpınmadı, bitmişti, kabullenmişti.

Kapak kapandı.

Bir anda bütün yaşamı gözlerinin önünden geçti Alaimisema’nın; annesini gördü, Kerman’ı gördü, Kerman’ı gördüğü günü gördü, arkadaşlarını gördü, ağaçları, çiçekleri gördü, tekerlekli sandalyedeki kızı gördü, Necati’yi gör...

Az sonra Necati, Alaimisema’nın kımıldamayan kanatlarından özenle tuttu, panoda Kerman’ın sağındaki boşluğa yerleştirdi. İşlem bitmişti. Sonuç, bindi ve sıfır.

Bu dünyada kiminin bini, kiminin sıfırına denktir.

Alaimisema öldü, vadiye ve yaşama veda etti.

Yaşam, “ve-de”dir; ölüm ise “veda”.

Yaşam, sürekli bir ve’dir; siz yaşadıkça, size sürekli bir şeyler eklenir.

Sonra sıra veda’ya gelir; artık ve’ler bitmiştir.

Olup Bitenin Nedeni

Olup bitenin nedeni, daha doğrusu kelebeklerin açgözlü insanlarca tüketilmesinin nedeni nedir? Bilemezsiniz.

Alaimisema'nın ve Kerman'ın öldüğünü az sayıda kelebek duydu; çünkü kelebek avcıları Uzun Vadi'deki kelebeklerin çoğunu yakalamışlardı.

Bu sonu kim hazırladı? Toplum mu, tabiat mı, kader mi? Olanlardan kim sorumlu?

Toplum, hayat veya kader, hangisini seçerseniz, içinize o siner.

Toplum, hayat veya kader eliyle, adaleti olmayan bu dünyada, Alaimisema tek celsede ölmüştü. (Yaşamın celseleri, bir cemse gibi geçer bazen üstünüzden.)

Toplum mu, yaşam mı, kader mi? Bir bilimsel deney yapamadığınız için laboratuvarda, hangisi daha üstündür ötekinden, bilemezsiniz. Alaimisema ile Kerman niçin öldü, bilemezsiniz.

Umay ile Gökhan'ın aşkları ne olacak, evlilikleri, yuvaları olacak mı, bilemezsiniz. Annelerin ve babaların karşı çıktığı bu evliliğin, yalnızca akülü sandalyelerle yürüyüp yürüemeyeceğini bilemezsiniz.

Evliliği yürüten elektrik mi, yoksa bir başka şey mi, bilemezsiniz.

Olup bitenin ne olduğunu, olup bitenin gerçekten bitip bitmediğini, bilemezsiniz. Yaşama anlam verebilmek için sadece

bazı tahminler yürütürsünüz.

Demiş ki birisi, “Evren, dünya, atomlardan değil hikâyelerden oluşmuştur.”

Siz, Evren’in, dünyanın ve olup bitenin ne olduğunu bilemezsiniz; ancak neyin ne olduğu konusunda kendi hikâyenizi anlatırsınız. (Belki de siz bu yüzden yalnızsınız.)

Veda (Meğer Alaimisema...)

Ertesi gün Yağız geldi Necati'nin evine, elinde birkaç kitapla, koleksiyonundaki yeni parçaları görmeye. Yağız'a göre Necati'nin son tuttuğu kelebekler muhteşemdi. Kerman ve Alaimisema'ya özellikle baktı. Bu iki kelebeğin kelebekler dünyasındaki adını bilmiyordu, sadece önündeki görüntüyle ilgiliydi, "Nereden buldun bunları Necati Abi?" diye sordu.

Necati'nin cevabını beklemeden devam etti. "Çok ender bulunan desenlerden bunlar, galiba en değerli mandalalardan."

Yağız bir süre elindeki kitapları karıştırdı, sonra dönüp Necati'ye, "Şimdi bulamadım ama şu kelebeğin kanadındaki mandala, liderlik işareti galiba. Bu kelebek bütün kelebeklere lider olsun diye gönderilmiş" dedi.

Yağız, "şu kelebek" derken Alaimisema'yı kastediyordu. Eğer söyledikleri doğruysa, ki galiba doğrudu, kelebeklerin lideri, onları kurtaracak kişi, Kerman değil, Alaimisema'ydı. Alaimisema, bilmeden kelebeklere önemli bir iyilik yapmıştı, en azından birkaç kelebek kaçakçısını yakalatmıştı. Eğer tüm kelebeklerin lideri olduğunu bilseydi, daha büyük işler başarabilirdi. Dişi olduğu için bu aklına hiç gelmemişti ve aslında lider olmayan bir erkek kelebeğin, Kerman'ın peşine takılıp hayatını ziyan etmişti.

Gerçek lider meğerse Alaimisema'ymış. Lider olduğunu bilmeden yine de kardeşleri için bir şeyler yapmıştı. Lider olduğunu bilseydi daha büyük işler yapabilirdi. (Yanlış bilgi,

yanlış hayatlar getirir önünüze; doğru bilgi, bazen sizi kurtarır, bazen herkesi.)

Alaimisema, arkasında büyük bir boşluk bıraktı. Kendini ve yaşamı yanlış tanımlamıştı. Elbette ki sevgilisini arayabilirdi ama bütün bir hayatını buna hasretmesi yanlıştı.

Aşk önemlidir. Kadınlar ve erkekler aşkı arayabilirler. Ancak kadınlar ve erkekler, aşkı aramak dışında da birtakım şeyler yapabilirler. Erkekler, hem aşkı hem işi birlikte yürütürler genelde. Kadınlar da böyle olmalıdır.

İster insan, ister kelebek, kadınlar, aşk dışında da pek çok şey yapabilirler. Alaimisema bunu bilmiyordu. Birkaç günlük ömrünü ziyan etmişti. Alaimisema ömrünün birkaç günlük olduğunu sanıyordu. Aslında bu da yanlıştı.

Yağız elindeki kitapları karıştırdı, Alaimisema'yı göstere rek Necati'ye, "Abi genç bir kelebekmiş, yazık olmuş. Bunlar dokuz ay yaşayan bir türmüştü" dedi.

Yakaladığı kelebeklerin ömrünün ne kadar olduğu Necati'yi hiç ilgilendirmiyordu. Onların sadece birer fiyatı vardı. Ancak şu da bir gerçektir ki, Alaimisema yakalanmasa, daha aylarca yaşayabilecekti.

Alaimisema, bunu da bilememişti.

Görücü

Ve Fatma Hanım, güzel kızları olan İffet Hanımları davet etti. Davetin görünürdeki adı yalnızca bir çaydı, görünmeyen adı görücü.

Geldiler.

Aysel ile Ragıp Bey'in tartışmalarından iki gün sonra, İffet Hanım, kocası Mensur Bey, kızları Ebru, bir ikindi vakti, dağların gerisinden, dağ yollarından Uzun Vadi'ye geldiler. Fatma Hanım ile Ragıp Bey misafirlerini sokağın başına kadar yürüyüp karşıladı.

Gökhan misafirleri bahçede bekliyordu; annesinin hatırı için Ebru'yla tanışacaktı. Aysel, annesinin gereksiz bulduğu bu gayretini itelemek amacıyla evde durmamış, bir arkadaşına gitmişti.

Fatma Hanımların gelişi, görünürde sadece bir ziyaretti ama aslında alttan altta Ebru görücüye çıkıyordu. Yanı sıra, görünmezde Gökhan da çıkıyordu görücüye.

Ebru'nun babası ne olup bittiğinden tamamen habersizdi; gezmeye geldiklerini sanıyordu. Oysa Ebru ile annesi, bu ziyaretin bir tür karşılıklı görücü ziyareti olduğunun, açıkça dillendirmeseler de farkındaydılar. Fatma Hanım'ın kendilerini niçin davet ettiğini biliyorlardı.

Fatma ile İffet, kadın derneklerinden, ahabap toplantılarından tanışıyorlardı; derin bir ahabaplıkları yoktu.

İffet Hanım, Gökhan'ın bir yürüme sorunu olduğunu bili-

yordu ancak ne düzeyde özürlü olduğundan habersizdi. Geçmişte Fatma Hanım bu konuyu geçiştirmişti. Bu yüzden Gökhan'ı görünce anne kızın nevro döndü, yüzlerinde belli etmemeye çalıştıkları küçük gerginlikler, kasılmalar meydana oldu. Gökhan'ı beğenmemişlerdi.

Bahçede oturdular, hal hatır, hava su sordular. Hava hafiften gergindi.

Fatma Hanım Ebru'nun ve annesinin hoşnutsuzluğunu anladı. Niçin bu kadar şaşırdıklarına hayret etti, gerildi, örtülü bir öfke uyandı içinde.

Babalarda sorun yoktu. Biri misafir diğeri ev sahibiydi, giderek koyulaşan bir sohbet doğdu aralarında. Siyasetten, futboldan (o yıllarda siyaset futbola da çalım atmıştı), malzeme fiyatlarının, dövizin ve rüşvetlerin yükselişinden söz ettiler. Mensur Bey müteahhitti; her zaman önemli olmuş, giderek vazgeçilmez olmuş iskân ruhsatlarıyla ilgili rüşvetlerin, özellikle yangın merdivenlerine ilişkin rüşvetlerin artışından yakındı. Söylediğine göre rüşveti, dolar üzerinden isteyenler bile vardı. (Bu durum, "Selam verdim rüşvet değildir deyu almadılar" diyen Fuzuli'nin gününden, Kanuni'nin döneminden beri, bu konuda da aşama geçirdiğimizin göstergesi sayılabilirdi.)

İşyerlerindeki ruhsatlar önemliydi ama gönül işlerinde kadınların ve erkeklerin birbirine verdiği ruhsatlar daha da önemliydi.

Ebru Gökhan'ı beğenmemişti, Gökhan ise Ebru'yu beğendi. Gökhan'ın gözüyle Ebru güzeldi. Ebru güzeldi ancak Gökhanca değildi.

Beğendiğiniz her kişi size dost ya da cinsel arkadaş olmaz. Aşk beğenmeyle başlar ama beğenerek sürmez. Mona Lisa'yı beğenmeyen yoktur; fakat çok az kişi onun gibi bir kadınla evlenmeyi aklından geçirir.

Ebru güzeldi ancak Gökhan onu sevmeydi, arkadaş olarak da istemezdi.

Ebru'nun Gökhan'a bakışı dostça değildi, kabul edici değildi. Dahası hali tavrı, kıyafeti, tarzı, Gökhan'ın alışageldiği, çevresinde göregeldiği, özellikle ablasından öğrendiği kıyafete, tarza benzemiyordu.

Aysel ile Gökhan, geleneksel çizginin dışında düşünen, giyinen, davranan iki gençti. Geleneksel çizginin ötesindeydiler ancak toplumla zıtlasmazlardı, canımız ne isterse onu yaparız havasında değillerdi. Mesela ikisi de sigara içmezdi ancak içecek olsalar ikisi de kesinlikle büyüklerin yanında içmezdi. Aysel modern giyinirdi, arada bazı ortamlarda mini etek giyerdi ancak mini eteğinin, açıkça tanımlanmamış da olsa belirli bir sınırı vardı.

Fatma Hanım ile kocası, toplumun belirlediği sınırlar içinde yaşarlardı, kıyafette, düşüncede geleneksel insanlardı. Aysel ile Gökhan ise geleneksel değillerdi, kendi belirledikleri sınırlar içindelerdi. Özgürlükleri kendinden menkuldü, kendilerince makuldü, kendi dünyalarında makbuldü.

Ebru'nun sınırları ise, görünürde Fatma Hanım'ın sınırlarının çok ötesinde, hatta Gökhan'la Aysel'in sınırlarının da ötesinde, âdeta ufuk ötesi bir mevkideydi.

Ebru oturduktan az sonra bir sigara yaktı. Annesinin, babasının, ev sahibi amcanın, teyzenin yanında sergilediği bu davranış, Fatma Hanım'ın gözünde olayın görücü niteliğini bitirdi, ortam basit bir aile ziyaretine dönüştü. Ebru bir gelin adayı da olsa, ilk günden müstakbel kayınvalidesinin, kayınpederinin yanında sigara içince, Fatma Hanım'ın, oğlunun gönlünü Umay'dan döndürme hevesini, bir sigara dumanı gibi göğe yükseltti, darma duman etti. Böyle gelin olmazdı.

Dahası da vardı, Ebru, oldukça kısa bir mini etek giymişti, üstelik yırtmaçlı. Bir de sigara yakıp ayak ayak üstüne atamaz mı? Onun, dışarıya doğru bükülmüş sağ elinde sigarasını tutarak ayak ayak üstüne attığı, yırtmaçlı mini eteğinin arkaya doğru sıyrılıp âdeta görünmez olduğu ve ara ara sigara

rasının dumanını göğe doğru üflemeğe çalışken, muhtemelen farkında olmadan müstakbel kayınpederine doğru kırk beş derecelik açıyla üflemesi, Fatma Hanım'ın gözünden günlerce gitmeyecek bir sahneydi. Fatma Hanım bu resmi, birkaç defa rüyasında da gördü.

Ebru az sonra ayağını indirdi, pantolon giymiş gibi rahatlıkla dizlerini birleştirmeden bacaklarını açarak oturdu. Fatma Hanım bir an bu durumu gördü, kanı beynine çıktı, bir daha o yöne bakmamaya çalıştı.

Gençler bir ara meslekleriyle ilgili konuşmaya başladılar.

Ebru, açık ve satır arası iletilerle kendi mesleğine hayran olduğunu dile getirdi. Ona göre müfettişlik, dünyadaki en saygın, en önemli işti. Banka çalışanlarını denetlemek, yargılamak, hırsızları, dikkatsizleri mahkûm etmek, rezil etmek kutsal bir işti, gücü elinde bulundurmak demekti.

Sonra Gökhan'ın mesleğine geçtiler.

Ebru:

“Astronotmuşsunuz.”

Gökhan:

“Astronomiyi bitirdim, astronom sayılırım.”

“Çok ilginç, şimdi siz bütün yıldızları, burçları filan bilirsiniz.”

Gökhan'ın canı sıkıldı; oldu olasıya astronot ile astronomu, astronomi ile astrolojiyi karıştıranlara sinirlenirdi. Nazık olmaya çalışarak, “Astronomi, astrolojiyle ilgilenmez; aralarında yalnızca isim benzerliği var” dedi.

“Ama ben burçlara inanırım, okuyunca çıkıyor.”

Gökhan, gergin bir sesle: “Çıkamaz, hiçbir şey çıkmaz. Astroloji tarihin en büyük yalanlarından biridir” dedi.

Ebru, yıllarca inandığı bilgiye karşı çıkılmasından rahatsız oldu; gergin bir sesle, “A olur mu, bilimsel olarak ispatlanmış bir şey bu” dedi.

Gökhan iyice sinirlendi. Sinirlenince yüzü kasılır, hafif-

çe kekelerdi. Sinirlenince kekelemek canını daha da sıkar, belli belirsiz elleri titremeye başladılar. Kekelememeye gayret ederek, “Astrolojiyle ilgili bir tane bile ciddi bilimsel araştırma yoktur. Milyarlarca yıldız, milyarlarca galaksi, dünyalı Ayşe’nin aşk hayatıyla ilgilenmez. Yıldızlar bizi iplemezler bile. Bazı astronomlar ne diyorlar biliyor musunuz? Astronomi bilimlerin anasıdır, astroloji ise para uğruna kötü yola düşen kızıdır diyorlar. Tabii bir teşbih bu” dedi.

Gökhan’ın kararlı tavrı karşısında Ebru ısrar etmedi, konuyu değiştirip, “Mesleğiniz çok ilginç, gece boyu dürbünle yıldızlara bakmak filan” dedi.

Ebru’nun dili, Gökhan’ın mesleğini önemseydiği şekildeydi ancak genel tavrı, ses tonu, çok da önemsemediği yolundaydı. Aslında Ebru, bazı müfettiş arkadaşları gibi, müfettişlikten başka hiçbir mesleği, işi ciddiye almazdı, başmüfettişten başkasını dikkatle dinleyemezdi.

Önemsemeden söylediği son cümle, Gökhan’ın canını tekrar sıktı, “Ebru Hanım, biz yıldızlara dürbünle değil, teleskopla bakarız. Gökbilim ne biliyorsa teleskopla bilir” dedi.

Ebru yıldızlara teleskopla bakıldığını biliyordu ama öylesine söyleyivermişti, “Tabii tabii, biliyorum, bir an dilim sürçtü” diye açıklamaya çalıştı.

Ebru’nun muhtemelen dili sürçmemişti, kendi işi dışındaki alanlara yeterince ilgi duymadığı ve biraz da Gökhan’ı ciddiye almadığı için öyle söylemişti. İnsanları ve yıldızları tefiş edemeyen birileri, yıldızlara dürbünle baksa ne olurdu, teleskopla baksa ne olurdu?

Gökhan konuşurken bazen “astronomi” diyordu bazen “gökbilim”. Ebru bunu fark etti, “Astronomi ile gökbilim arasında bir nüans var mı?” diye sordu.

Gökhan, tavlaya yeni başlayan birine, bir yandan öğretmeye çalışırken bir yandan da oynayan bir tavla ustası gibi hissetti kendini.

“Yok, ikisi aynı şey; biri yabancı misafir dilimize, diğeri Öztürkçe” dedi.

Ebru, “Tabii siz daha iyi bilirsiniz de, Türkçesini kullanmak galiba daha iyi” diyerek, bir hatalı hamle daha yaptı.

Gökhan, ablasından öğrendiği bir şeyi söyledi: “Türkçeleşmiş Türkçedir; dile zenginlik getirir. Tabelaya ‘Club’ yazmak dili öldürür ama ‘Kulüp’, artık dilimizin tabiyetine geçmiştir, Türkçedir. Astronomi de öyle, teşekkür veya muvaffakiyet de öyle.”

“Tabii olabilir de, aynı metinde eski ve yeni kelimeleri birlikte kullanmak belki çelişkili.”

Ebru bunu söylerken aslında, aynı metinde hem imkân, hem de olanak kelimelerinin birlikte kullanılmasını istemeyen başmüfettişin mantığıyla konuşuyordu.

Gökhan (aslında o da ablasının mantığıyla konuşuyordu), “Eski ve yeni kelimelerin, astronomi ve gökbilim gibi Türkçe kökenli olan ve olmayan kelimelerin birlikte kullanılması bir çelişki değil, bu da dili zenginleştirir. Kökenleri ne olursa olsun, aynı pasaportu taşıyan insanlar, hatta farklı pasaportları olanlar, nasıl ki kardeş olmalılar birbirleriyle, kelimeler de kardeş olmalı dilimizde” dedi.

Olgun görünüyordu ama biraz muzip, biraz muzır bir çocuk vardı Gökhan’ın içinde; son söylediklerinden sonra kendisiyle gurur duydu.

Ebru, hem artık bu konuyu kapatmak istiyordu, hem de bütün bütüne başka bir konuya geçemiyordu. Gökhan’ın mesleği konusunda üst üste yaptığı hataları gidermek, biraz da sempatik görünmek gayretiyle, “Samanyolu’nu çok severim, lisedeyken bakar bakar hayal kurardım. Evrenimize uzaktan bakmak, binlerce güneşi bir bulut gibi seyretmek ilginç gelirdi” dedi.

Ebru’nun zihnindeki Evren tasarımıyla ilgiyle Gökhan kötü kokular almaya başlamıştı. “Bu kız, galaksi ile evreni ka-

rıstırıyor, dünyayı da Samanyolu'nun dışında zannediyor" diye geçirdi aklından.

Artık öfkesi geçmişti Gökhan'ın. İnsanların, astronomi bilgileri eksik, Evren tasarımları yanlış olabilirdi, herkes onun bildiklerini bilmek zorunda değildi. Nazik bir şekilde açıklamaya çalıştı:

"Geceleri gördüğümüz Samanyolu, galaksimizin, bir başka söyleyişle gökadamızın kollarından biridir. Biz Samanyolu'muza uzaktan bakmayız, onun içindeyiz. Geceleri gördüğümüz yıldızlar da Evren'in tümü değildir, yalnızca bizim galaksimizdir. Bizimki gibi milyarlarcası var."

Önlerindeki sehpa da duran pasta tabağını gösterdi.

"Diyelim ki şu tabak bizim galaksimiz. Biz bu tabağın içinde bir yerlerde olduğumuz için, çıplak gözle ancak kendi tabağımızı görebiliriz. Bizim tabağımız gibi en az iki milyar gökadan oluşuyor Evrenimiz. Biri burada, kimi Pazarcık'ta, kimi Tokat'ta, kimi Erzincan'da, kimi Yozgat'ta. Hepsi birden döne döne yol alıyor uzayda."

Ebru, bütün bu açıklamalara bozuldu, sıkıldığını belli eder şekilde saatine baktı, sonra da çantasından bir spreycı çıkartıp bacalarına sıktı. Bu davranış karşısında Gökhan donakaldı, spreycı kafasına vurulmuş gibi hissetti. İki genç arasındaki sözlü tartışma giderek davranışla meydana okumaya dönüşmüştü.

Gökhan, karşısındakinin misafir olduğunu unuttu, sinir den hafifçe kekeleyerek, önemsiz bir şeyler söyleyecekmiş gibi söze başladı:

"Kusura bakmayın biraz öğretmen gibi davranıp canınızı sıktım. Einstein'ın yanında, Fermi'nin yanında, Hawking'in, Hubble'ın yanında şüphesiz biz yeniyetmeler, ancak taze öğretmenler gibiyiz. Şeyin dediği gibi, Bernard Shaw'ın, yanlış hatırlamıyorsam o demişti: Yapabilenler yaparlar, yapamayanlar öğretirler, öğretmeyi de beceremeyenler yönetirler, yö-

netmeyi de beceremeyenler eleştirirler, teftiş ederler. Heykeli dikilmiş çok sanatçı, biliminsanı vardır; heykeli dikilmiş bir eleştirmen, müfettiş yoktur.”

Bunu söyler söylemez Gökhan'ın zihninde, şehir parkına dikilmiş, başarılı bir müfettiş heykeli canlandı, kendini tutamadı güldü.

Ebru, gülmedi, tekrar saatine baktı, yüksek sesle, “Artık kalksak mı anne?” dedi.

Düello bitmişti.

Herkes astronomi bilmek zorunda değildi ama değer verdiği şeylerin böylesine dışında olan birini sevmek veya onunla ahbaplık etmek de Gökhan'a uygun değildi.

Aslında Gökhan da Ebru'ya uygun bir arkadaş değildi. Ebru, kendi dünyasını Evren'in tümü zanneden, ceviz kabuğuna kapanmış biri gibi, kendi mesleğini dünyanın tek mesleği sanan, bilimlere, sanatlara, hobilere dudak büken biriydi. Tuhaf bir mesleğe sahip, bu tuhaf görünüşlü genç, onun görüş alanının dışındaydı.

Zihin yapısıyla, kıyafetiyle, davranışlarıyla bir bütün olarak baktığında, Gökhan'ın Ebru'yu beğenmesi söz konusu değildi. Kendi kendine telaffuz etmese de Ebru'nun fiziğini böylesine bir beğenmişti ama o kadar. Onunla evlenmek istemezdi, arkadaşlık bile etmek istemezdi. Fiziğini de zaten ayrıldıktan az sonra unutacaktı.

Gökhan, Umay'ı her yönden beğendiğinden, onunla evlenmek istediğinden emindi. Ebru'yu beğenseydi bile, yine de bir kusur, bir mazeret bulma konusunda kararlıydı. (Çünkü Umay'la kontratı vardı, Umay'ın da onunla.) Ancak şimdi bir mazeret bulması bile gerekmiyordu. Görünen köy mazeret istemiyordu.

Sonunda misafirler gitti. Uğurlama törenseldi. Hanımlar yanaklarını birbirlerine yaklaştırıp havayı öptüler. Yine bekleriz'ler, siz de buyrun'lar, bunu saymayız'lar, havada,

birbirlerine ve insanlara değmeden uçuştular.

Misafirler gittikten sonra Gökhan, lafı uzattığı için kendine, bu tatsız ve gereksiz görüşmeye onu zorladığı için de annesine kızmaya başladı. Önce ablasını arayıp sızlandı, annesini şikâyet etti. Telefonu kapattıktan sonra da kızdı, kızdı, köpürdü.

Ve sonunda annesini cezalandırmak amacıyla, görünürde masum ama aslında saldırgan bir plan yaptı kafasında. Bu planı mutlaka uygulayacaktı, uygulamasa öfkeden ölebilirdi.

Plan

Misafirler gider gitmez Fatma Hanım'ın oğluna koşup, “Ebru’yu nasıl buldun?” diye sorması beklenirdi. Oysa Fatma Hanım bunu sormadı. Çünkü Ebru’yu öncelikle kendisi beğenmemiştir. Böyle olunca da ortada merak ettiği bir soru kalmamıştır. Bu gelin adayıyla ilgili olarak ne oğluyla ne de eşiyle konuştu.

Az sonra da Fatma Hanım kendine kızmaya başladı. Ebru’yu görür görmez nevre dönmüştü. Böyle bir gelin istemiyordu. “Nereden çıkardım bu işi” diye hayıflandı durdu.

Bu ne rahat kızdı böyle. Az buçuk âdeta görücüye çıktığını biliyor olmalıydı. İnsan böyle mi giyinirdi. Bir ihtimal müstakbel kayınpederiyle, kayınvalidesiyle tanışmaya gidiyordu. İnadına (belki gerçekten inadına) kısacık giyinmiş, fütursuzca oturmuş, yatak odasındaymış gibi vücuduna spreyle sıkılmış, üstüne üstlük sigara içmişti.

İffet Hanım’ı aklı başında biri bilirdi; insan hiç mi uyar mazdı kızını? Bu kız şimdiden böyle davranırsa, evlendikten sonra kim bilir neler yapardı.

Fatma Hanım’ın nazarında bu kıزدan gelin olmazdı. Gelin bir yana, böyle birini evine hizmetçi olarak bile almazdı.

Saatler geçti. Fatma Hanım sessizdi, misafirlerle ilgili hiçbir yorum yapmadı. Âdet üzerine, en azından usulen, “Maşallah pek güzelmiş, pek akıllıymış” diyebilirdi, demedi.

Bu sessizlikten Gökhan, annesinin de gelin adayını beğen-

mediği sonucunu çıkardı. Beklediği buydu, planını uygulayabilirdi. Annesinin yanına gitti.

“Sağ ol anne, bugün çok yoruldu” dedi.

Fatma Hanım, “Ne demek” diye karşılık verdi.

“Ebru’yu nasıl buldun?”

Fatma Hanım böyle bir soru beklemiyordu; soruya soruyla karşılık vermek zorunda kaldı, “Sen nasıl buldun?” diye sordu.

Gökhan’ın beklediği an, bu andı. Ciddi ve kararlı bir yüz ifadesiyle, sabırsız bir âşık tavrıyla cevap verdi, “Çok beğendim anne, iyi ki tanıştırdın, evlenilecek kız” dedi.

Fatma Hanım’ın başından kaynar sular döküldü, iş fena ya gidiyordu, hemen toparlanıp, “Ben istedim diye beğenmek zorunda değilsin. Eğer beğenmediysen başka kızlar bulurum sana” dedi.

Fatma Hanım aslında, “Bunu unut, sana başka kız bulayım” demek istiyordu.

“Yok anne, boşuna yorulma, başka kız aramaya gerek yok. Bu kız çok uygun, evlenebilirim.”

Fatma Hanım’ın aklından, “Allah yazdıysa bozsun” cümlesi geçti. Şu an büyük bir açmaz içindeydi; kendi kazdığı kuyuya düşmüştü.

Oğlunun zihninde iki gelin adayı vardı; biri Umay, diğeri Ebru. Fatma Hanım ikisini de istemiyordu. Biraz önce “Umay” diye tutturan oğlu, şimdi “Ebru” diye ısrar ediyordu. Bu işin sonu nereye varacaktı?

Fatma Hanım kendini çaresiz hissetti, “Hayırlısı” deyip odadan çıktı. (“Hayırlısı” kelimesini bazen “İnşallah olur” anlamında kullanırdı, bugün “İnşallah olmaz” yerine kullanmıştı.)

Ne yapması gerektiğini bilemiyordu. Oğlunun, inat olsun diye, kendisine karşı bir tür öç alma duygusuyla Ebru’yu beğendiğini söyleyebileceği aklına hiç mi hiç gelmedi.

Aysel akşam eve geldiğinde Gökhan olup biteni, annesine

oynadığı oyunu anlattı. Aysel önce güldü, sonra, “Fazla uzatma, üzme onu” dedi. “Oldum olasıya, oğullarının ilgilendiği bir kız varken ikinci bir kızla tanıştırmaya çalışan annelere bozulmuşumdur. Zerrin Koç’un *Islak Kentin İnsanları* diye bir romanı var; evli oğluna kız bakan, oğlunun karısını dövmesini teşvik eden anneleri anlatıyor. Maalesef böyle ama sen yine de üzme annemizi. Ben sana yardım edeceğim” diye devam etti.

Gökhan da oyunu uzatmak istemiyordu fakat yine de kalıp, “Anne sana inat olsun diye o kızı beğendiğimi söyledim” diyemezdi.

Ablası, “Sen bana bırak” dedi.

O akşam Aysel, Fatma Hanım’a, “Anne Gökhan, o kızdan vazgeçti, öyle bir anlık bir hevesmiş, yine Umay’la evlenmek istiyor” dedi.

Fatma Hanım rahat bir nefes aldı. Gerçekten derin bir nefes alıp, “Çok şükür” dedi.

Kâbus bitmişti.

Fatma Hanım’a bir süre Umay seçeneği daha olabilir göründü. Umay, Ebru’dan ehvendi, iyiydi; açığı, aşırısı yoktu, ayak ayak üstüne atıp sigara içmezdi. (Zaten fiziksel olarak ayak ayak üstüne atması mümkün değildi.)

Fatma Hanım bir süre Umay’a daha ılımlı baktı. Ancak kısa süre sonra, sıkıntıdan kurtulunca, olanları, kafasındaki Ebru kâbusunu unuttu, yine eskiye döndü, yeni gelin adayları araştırmaya devam etti. Gökhan’ın planı kısa bir süre işe yaramıştı. (Yakınlarımıza olan sevgimiz, onlarla mücadele etmemize bir süreliğine izin verir.)

Bağlanma, Ayrılma

Umay, Gökhan'ın bir başka kızla görüştüğünü bilmiyordu. Yazışıyorlardı, konuşuyorlardı; gün be gün Gökhan'a olan bağlılığı artmıştı.

Bir gün birdenbire, hesapsız, plansız, daha sonra “Nasıl yaptım” diye hayret edeceği bir şey yaptı; interneti açıp Gökhan'a, “Ailelerimiz evlenmemize izin vermeyecek, en azından benimkiler istemiyor; beni kaçırmıyor mısınız?” dedi.

Gökhan, “Bunu şaka mı söylüyorsun, ciddi mi?” diye sordu.

Umay, ciddi olduğunu söyledi. Skaypta bir süre sessizlik oldu; Gökhan ne söyleyeceğini bilemiyordu. Elbette Umay'la evlenmek isterdi ama bu kaçırma denen şey nasıl gerçekleştirilebilirdi. Aklından hızla bir sürü düşünce geçti, sonra, “İyi de Umaycığım bir avukat nasıl kaçırılabilir? Bu kaçırma olayı, sanırım daha çok tahsili olmayan köylü kızlarıyla ilgili bir işlem” dedi.

Epeyce konuştular; bir ara Gökhan yarı şaka, yarı ciddi, “Baban nasıl bir insan, seni kaçıırırsam beni vurur mu?” diye sordu.

“Babam bugüne kadar kimseyi vurmadı, seni vurunca, inan bu ilk olacak.”

“Sağ ol bu beni rahatlattı. Ancak, diyelim ki baban ilk kez bir vukuat işleyip vurdu beni. Eğer öldürürse sorun yok. Ya öldüremezse, sakat kalır da yürüyemezsem.”

İkisi de güldüler. Gökhan bir süredir sakatlığıyla ilgili esp-

riler yapmaya başlamıştı. Umay da bu konuda onu örnek alıyordu.

Kaçma-kaçırma işi kısa sürede, zihinlerinde, dillerinde olgunlaştı ikisinin de. Planları basitti:

Akülü sandalye kullanıyorlardı; nüfus cüzdanlarını alıp evlerinden ayrılacaklar, Gökhan'ın bir arkadaşında birkaç gün kalıp nikâh işlemlerini tamamlayacaklardı.

Olur mu, olurdu, yardım edecek çok kişi vardı; özellikle Gökhan'ın arkadaşları bu fikre bayılmışlardı. Hepsi modern, akıllı, pozitif bilime yatkın kafalı çocuklardı. Ancak içlerindeki bastırılmış maço/erkek yan, kız kaçırma gibi bir erkek rolüne hayır diyemeyecek kadar güçlüydü. Hayatlarında ilk kez (ve muhtemelen son kez) bir kız kaçırma olayında görev alacaklardı. Ana babalardan (otoriteden) gizli bir resmi nikâhta, gayriresmi bir düğünde, damadın resmi sağdııcı olmak, hayal ötesi bir heyecandı bu gençler için.

Sonra bir pazar günü çok kötü bir şey oldu. Umay, bir kadının kızını tanıştırmak için Gökhanlara getirdiğini öğrendi. Gökhan, bir kızla, bir sağlam kızla tanışmıştı. Tanımlanamaz bir şekilde üzüldü. Kısa sürede içinde oluşan, aşktan yapılmış o güven verici, o büyük ve yepyeni dünya, tanınmaz hale geldi, yıkıldı, toz duman oldu. Hem sevdiği erkeği kaybediyordu hem kendine olan güvenini.

Demek artık Gökhan'ın bir başka sevgilisi vardı. Üstelik kandırılmıştı. İşte yine aynı şey oluyordu; bütün erkekler babasına benziyordu. Umay, durumu ilgisiz bir kişiden öğrendiğinde, telefonu açıp “Doğru mu Gökhan?” diye sormuştu. Gökhan, yalan söylemeden, “Evet ama...” diye söze başladığında, Umay önce telefonu, ardından da internetini kapatmıştı.

Umay'ın gözünde bir anda her şey bitmişti. Tarihte (Umay'ın tarihinde), birdenbire ortaya çıkan o ilk ve büyük bahar, yine birdenbire, kış ile cehennem karışımı, dondurucu

ve yakıcı bir hayal kırıklığına dönüşmüştü.

Derinden sarsılmıştı Umay, neredeyse aralıksız iki gün sarsıla sarsıla ağladı.

Yemeden içmeden kesilip sürekli ağlamaya başladığında, Gülşen Hanım şaşırды, ne olup bittiğini anlamak istedi. Umay hıçkırıklar arasında, “İstedğin oldu anne, Gökhan’la ayrıldık” dedi.

Gülşen Hanım ne diyeceğini bilemedi. Kızının Gökhan’la evlenmesini istemiyordu ama ortaya çıkan bu durum karşısında çok üzüldü. Umay, ne olup bittiğini anlatmamıştı, Gülşen Hanım, “Ben mi sebep oldum?” diye kendini suçladı. Defalarca sarıldı, öptü Umay’ı, fayda etmedi.

Umay açısından her şey bitmişti. Gökhan için ise hiçbir şey bitmemişti. Gökhan, günlerce acı içinde, sabırla Umay’a meyl atıp, mesaj çekip durdu.

Cevap gelmiyordu.

Alamet

Günler geçti, eylül sonu geldi. Yapraklar sararmaya başladı, hava serinledi Uzun Vadi’de; göçmen kuşlar gitti.

Göçmen kuşlarla birlikte yazlıkçılar, yöre halkının deyişiy-le pazarcılar da birer ikişer ayrılmaya başladılar vadiden.

Arkadaşları Alaimisema’dan hiçbir haber alamamışlardı. Yakalandığını ya da uzaklara gittiğini düşündüler. Alaimisema gerçekten çok uzaklara gitmişti. Alaimisema’yı koleksiyonuna katan Necati yakalanmamış, onu, Kerman’ı ve daha pek çok keleşbeği uzak ülkelere satmıştı.

Umay Gökhan’la iletişimini kesmişti, epeydir görüşmüyorlardı. İkisi de derin bir yas içindeydi. Yaslanacakları, ellerinin degeceği hiçbir şeyleri kalmamıştı, kendilerini yalnız hissediyorlardı. Aileleri, meslekleri, ilgileri, akılları onlara yetmiyordu.

Bir anda oluşturabildikleri cennet, bir anda kayboluvermişti; bir çöl bile kalmamıştı ellerinde.

Umay birkaç defa, “Belki de önemli bir şey olmadı, bir konuşsam mı?” diye düşündü ama onuruna yediremedi.

Gökhan da meyllerine, mesajlarına cevap gelmeyince, gidip yüz yüze konuşsam diye düşünmeye başladı. Ancak hem Umay’ın sinirlenip terslemesinden, hem de anne babasının tepkisinden çekindi.

Uzun Vadi’de yıllardır süregelmiş bir âdet vardı; yazı vadede geçirip sonbaharda şehre dönüş hazırlıklarına başlayan

aileler, yola çıkmadan bir gün önce, yanlarında götürecekleri eşyalarını arabalarına yerleştirir, evlerini topar, süpürüp temizler ve nasıl başladığını kimsenin bilmediği bir gelenek uyarınca, ortaya çıkan çöpleri, süprüntüleri bahçede küçük bir küme halinde toplayıp ateşe verirlerdi.

Bu çöp yığını yakıldığında, küçük ateşin dumanı ta uzaklardan görünürdü. Bu ateşlere ve gökyüzüne doğru yükselen dumanlarına insanlar, çok eskilerden beri “alamet” derlerdi.

Alamet.

Alamet, işaret demektir. Bu alametler, insanların, uzak yakın komşularına yazı bitirdiklerini, şehre dönmek üzere olduklarını işaret ederdi.

Alametler, bir veda ateşiydi, komşulara ve vadiye veda işaretiydi. Eylül sonlarında bir akşamüstü ötelere beyaz bir duman görenler, “Aaa, Neşe hanımlar veya Mustafa beyler alamet yakmışlar, demek dönüyorlar” derlerdi.

Alametler, birer dönme alametiydi, yazın, tatilin bittiğini gösterirdi. Alametler yanmaya başladığında insanların içine hafif bir ayrılma hüznü çökerdi, sesli ya da sessiz, “İnşallah kışı rahat geçirir, seneye tekrar geliriz” derlerdi. Çünkü bilirlerdi ki geçmiş yıllarda, bazı alametleri birileri son kez görmüşlerdi. Bu yüzden, alamet yakanlar ve komşuları, “Allah tekrarını nasip etsin” derlerdi. Bu dileklerin arkasında, “bakalım seneye çıkar mıyız” kaygısı vardı.

Yaz bittiğinde, bir alamet yaktığınızda, biraz kül biraz duman kalırdı elinizde. Hayat bittiğinde de öyle. Belki de alametler hayatın da bir gün böyle biteceğini hatırlattığı için hüznü veriyordu.

Umay’la Gökhan’ın evleri uzak sayılmazdı ancak verandaya veya balkona çıktıklarında birbirlerinin evlerini doğrudan göremiyorlardı. İki ev arasında başka evler, ağaçlar vardı. Yalnızca birbirlerinin evlerinin bulunduğu yerleri göz kararı tahmin edebiliyorlardı.

Sonbahar gelip de tek tük alametler yanmaya başladığında, ikisinin de birer derin kaygı saplandı yüreğine, ya giderlerse diye.

Önce Gökhan akşamları balkona çıkıp Umayların evinin bulunduğu yere bakmaya başladı uzaktan. Ev görünmüyordu. Ev görünmüyordu ama bahçelerinden bir duman yükselse görebilirdi. Derinden derine içi titremeye başlamıştı, ya bir duman çıkarsa bahçelerinden, ya taşınırlarsa, ya görüşemezsek bir daha diye.

Sonra bir akşam aynı şey Umay'ın da aklına geldi. O da Gökhanların evine doğru bakmaya başladı; ya duman çıkarsa, ya giderlerse diye. Ya giderler de bir daha görüşemezsek kaygısı arttıkça, Gökhan'a olan kızgınlığı, küskünlüğü azalmaya başladı.

Umay ile Gökhan, günlerce birbirlerinin evlerini, duman çıkmaması dileğiyle, uzaktan uzağa gözlediler, kaygılar içinde.

Umay artık ağlamıyordu. Aklına ve yüzüne vurup geçen, nefesini kesen o dalğanın, o darbenin etkisiyle ve ağladığı için özellikle, gözlerinin altında iki çizgi oluşmuştu.

Başka bahçelerde alametler yanıyor, dumanlar çıkıyordu. Umayların ve Gökhanların bahçesinden çıkmıyordu. Ama bir gün, belki iki gün sonra çıkacaktı. Bütün yazlar biterdi, bitmeyen yaz yoktu.

Alametlerde Keramet Var mı? (Belki)

Alem (minarenin tepesi), alamet, alaimisema, hepsi de bir işaret belki. Ama ne zaman, hangisi? Her işaret dediğin, gerçekten işaret mi?

Kimileri, alametleri, işaretleri yerde arar, kimileri gökte. Alaimisema kelimesi, gökyüzünün işareti demektir. İnsanlar gökkuşağına 'Alaimisema' adını verdiler, gökkuşağının kendilerine gönderilen bir işaret olduğunu düşündüler. Bir görüşe göre, Nuh Tufanı oldu, tufan sonrasında gökyüzünde ilk kez bir gökkuşağı doğdu.

Kimilerine göre yedi renkli bu çember, yeryüzündeki insanlar ile gökyüzü arasındaki uzlaşmanın/antlaşmanın simgesiydi; insanlar eğer uslu olmazlarsa tufanlar kopacaktı yine ama uslu olurlarsa, bu yağmur sonrası güzel şey, sürekli süsleyecekti göklerini. İşte böyle bir işaretti gökkuşağı. Belki, sanki.

Ya da kimilerine göre, normal dağılım eğrisi (Gaus eğrisi) denen muhteşem dağılımlar vardır yerde, gökte, her yerde. X ve Y eksenleri arasında, çok uzunlar azdır, çok kısalar azdır, çoğunluk orta boyludur mesela. Kimine göre Evren'e atılmış devasa bir imzadır her biri, hepsi gökkuşağı gibi. Biri paraf-lamış Evren'i sanki.

Bu görüş gerçek mi? Belki, sanki. Emin olamazsınız.

Hayvanlar işaret dili kullanır; işaretleri somuttur. Gözle görülebilir, denenebilir. Köpek hırsıza havlar ya da deprem öncesi huzursuz olur hayvanlar. Hepsisi somuttur. İnsanlar ise sembolik işaretler kullanır; dil böyledir.

Bir de eski çağlardan beri nice insan, olacakları tahmin ve kontrol etmek için, yerde gökte veri aradılar kendilerince. Yıldızları, bulutları, yerdeki kimi olayları birer işaret saydılar, gökkuşağını kasıtlı yapıldı sandılar. Oysa kanıt yoktu ellerinde, kendiliğinden oldu belki hepsi de.

İnsanlar kendilerini çok önemsediler, Evren'in merkezindeyiz sandılar, milyarlarca galaksiyi kendilerine ait saydılar. Oysa ne yıldızlar ciddiye alır bizi ne bulutlar. (İnsanlar hayalleriyle avunur.)

Sandıklarınızın çoğu gerçek değildir; yalnızca duygularınız gerçektir. Aşk, bir işaret değildir ama gerçektir. Yalnızca görüp gözlediğiniz şeyler birer işarettir, size aittir, gerisi hayaldir. Sizi avutan hayaller gerçek değildir ama hayallerinize ilişkin duygularınız gerçektir.

Olup bitenler, olgular gerçektir. Ama niçin olduklarını bilemezsiniz.

Gökyüzünde su kristalleri,
içlerinde ışıklar kırıldı,
yedi renkli alaimisema görüldü.
Işığın nasıl kırıldığını bilebilirsiniz;
ama niçin kırıldığını bilemezsiniz.
Sultanahmet Cezaevi'nde şöför Niyazi,
kırık kalbi nasıl çizdi bilebilirsiniz;
ama niçin çizdiğini bilemezsiniz.
Evren'in nasıl işlediğini bilebilirsiniz;
ama amacını bilemezsiniz,
ancak tahmin edebilirsiniz.

Umayların ve Gökhanların bahçesinde alamet yakılmamıştı henüz. Ya yanarsa diye bekliyordu, kaygıyla bekliyordu ikisi de. Eninde sonunda, birer alamet yakılacaktı her iki bahçede de.

Kimi alametler kişiye göre değişir; bunlar, veriden kopuk tahminlerdir. Kimi alametler, kişiye göre değişmez; bunlar, gerçek alametlerdir. Bir köpeğin hırslayarak size doğru gelmesi, kötüye alamettir. Ateşinizin yükselmesi kötüye alamettir. Kara bulutlar yağmura alamettir. Divânü Lugâti't Türk'e göre, bebeğin eşine (plasentaya) "umay" da denilirmiş, belki de Umay, hem bebek hem plasentaydı.

Nikâh Hazırlığı

Yüzü süzölmüştü, gözlerinin altı mor halkalı olmuştu. Gökhan'daki değışikliği, nedense biraz geç, önce ablası fark etti. Bir sabah,

“Sen iyi görünmüyorsun Gökhan; ne oldu, birbirinize mi küstünüz yoksa?” diye sordu.

Aysel bunu, iki sevgilinin birbirlerine küsmeyecekleri varsayımıyla, öylesine, laf olsun diye, takılma niyetiyle sormuştu.

Gökhan, saklamayı gereksiz gören bir kırgın âşık tavrıyla, basitçe, “Birbirimize küs değiliz, ben küs değ ilim ama Umay küstü abla” diye cevapladı.

Sonra o İffet Hanım ile kızının ziyaretlerini Umay'ın bir şekilde duyduğunu, iletişimi kestğini, telefonunu, internetini açmadığını anlattı. Umay artık gökyüzündeki parlak yıldızlar gibiydi Gökhan için; görüyordu, biliyordu ama uzanamıyordu.

Aysel biraz düşündü, “Madem senin telefonlarını açmıyor, ben arayayım istersen” dedi.

Bu çözüm nedense Gökhan'ın aklına gelmemişti; beklediğini duymuşların huzuruyla, “Olur abla” dedi.

Aysel yan odaya geçip cep telefonuyla Umay'ı aradı. Umay'ın ekranında bilmediğı bir numara çıkmıştı, açtı. Öteki uçtan kaygılı bir ses, “Umay'cığım nasılsın?” diye sordu.

Umay Aysel'le telefonda ilk kez konuşuyordu, sesini tanımadı, “Buyurun efendim, kimsiniz?” dedi.

“Umay’cığım benim, Aysel.”

Umay telaşla, “Afedersiniz Aysel abla, sesinizi tanımadım. Teşekkür ederim” dedi.

Aysel, giderek kaygısı azalan bir ses tonuyla, “Bir tanem, Gökhan’la küsmüşsünüz. Aslında sen haklısın ama bana güven, o misafirde Gökhan’ın hiçbir hatası yok. Karışıklığa denk geldi, annemizin işgüzarlığı oldu. Gökhan’ın sana olan sevgisinde, bağlılığında hiçbir azalma yok. O da çok üzgün. Bak şimdi hayatım, telefonunu, internetini aç, ne olup bittiğini bir anlatsın Gökhan” dedi.

Umay, kaybettiği cenneti tekrar bulmuşların sevinciyle, hiç beklemeden, nazlanmadan, “Tamam abla” dedi, sonra ekledi. “Abla sizi üzdüm, özür dilerim.”

Aysel, kollarını açmadan âdeta açmış halde, yeri göğü kaplayan bir hoşgörülle, “Biz özür dileriz, asıl biz üzdük seni” dedi, telefonu kapattı.

Az sonra Umay ile Gökhan konuşmaya başladılar. Sorun yoktu.

“Ama ben seni çok özledim, niye aramadın?”

“Aradım, açmadın.”

“Olsun, kalkıp gelseydin.”

“Seninkiler beni istemiyor, terslik olur diye korktum.”

“Ben daha çok korktum. Bahçede alamet yakacaksınız diye ödüm patladı günlerce.”

“Benim de. Geceleri uyuyamadım ya gidersiniz diye.”

“Sağ ol. Seni seviyorum.”

“Ben de.”

“Bir daha hiç ayrılmayalım.”

“Korkma, ayrılmayız; artık birbirimizin yörüngesine girdik, spiral sarmal olacağız evlenince.”

Umay şakadan bir kırgınlıkla, “Ben spiral sarmaldan anlamam, gezegen değilim ben.”

“Tabii değilsin, sen benim güneşimsin.”

“Yok spiral sarmalmışsınız, filan. Daha bana hiç sarılmadın.”

“Ben gözlerimi kapattığımda sana hep sarılıyorum.”

Gökhan abartmıyordu, şu kısa sürede binlerce defa, gözlerini kapatıp uzaktan uzağa Umay’a sarılmıştı.

Hayal ederek sarılmak mümkün mü? Neden olmasın? Aslında her şey zihnimizde yaşar. Gökyüzü ı ışık fosilidir. Gece-leri göğe baktığınızda şu andaki durumlarını değil, çok eski hallerini görürsünüz. Kiminin ışığı bin yılda gelir, kiminin bir milyon senede. Siz, zamanı ve görüntüyü zihninizde birleştirirsiniz, şu an nasıl olabileceklerini, yani binlerce yıl sonraki durumlarını ancak tahmin edebilirsiniz. Zihin, farklı zamanları birleştirir, zihin, âşıkları da birleştirir. Gökhan, Umay’a gerçekten zihninde sarılmış olabilir. Bazılarının sandığı gibi, gökyüzünde akıl almaz bir şeyler yoktur. Her şey insanın aklının içindedir. (Olup bitenlere bakıp da kimi, “Anlamak akla ziyan” der, “Benim aklıma ziyan” demektir aslı.)

Sonra konu yeniden kaçıp evlenmeye geldi. Niyetleri ciddiydi.

Ekime doğru iki aile de vadiyi terk edip şehre döndüler. İkişer gün arayla alamet yaktılar.

Önce Umaylar gitti. Umay gideceklerini bir gün önceden Gökhan’a söylemişti. Gökhan Umayların alametini, göğe yükselen dumanını, kaygısı süpürülmüş bir huzurla seyretti. Umay gidiyordu ama birleşeceklerdi.

İki gün sonra Gökhanlar alamet yaktılar. Gökhan, alametlerinin ateşini, dumanını skayptan gösterdi Umay’a. Gördüğü alamet, birkaç hafta önce korktuğunun aksine üşütmedi Umay’ı, ellerini ve kalbini ısıttı aksine.

Evlenmeye niyetliydi, kararları kesindi. Ancak Umay’ın içinden ona ait olmayan karanlık bir ses, “Bu iş olmayacak, son anda bir aksilik çıkacak” diyordu. Hatta bununla ilgili bir rüya bile gördü.

Rüya şöyleydi: Umay gelinlik giymişti, Gökhan da damatlık.

Nikâh salonundaydılar, nikâh memurunu bekliyorlardı. Bir çocuk girdi ve yüksek sesle davetlilere, bu nikâhın kıyılamayacağını söyledi. Sonra salon karardı, ışıklar kesilmişti. Işıklar az sonra geldi, salon aydınlandı ama davetliler gitmişti.

Umay bu rüyayı kötüye yordu, son anda bir aksilik çıkacağına inancı arttı.

Aileler şehir merkezine taşındıktan birkaç gün sonra Gökhan, ilk kez Umay'ı kaçırma fikrini ablasına söyledi. Aysel uzun uzun güldü, "Ay delisiniz siz, gazetelere mi düşmek istiyorsunuz?" dedi.

Gökhan durakladı; bu gazete olayını düşünmemişlerdi.

Aysel, "Bak, sen avukatına danış, nüfus cüzdanını gönder sin, gerekli işlemleri, başvuruları yapalım, nikâh için gün alırız" dedi.

Gökhan, kaygılı bir sesle, "Ya annemle babam?" diye sordu.

Aysel, "Babamız, istemeye istemeye de olsa, tamam. Annemiz hâlâ sağlam bir gelin arıyor piyasada. Umay'ın da ailesi istekli değil demiştin. Ne yapalım. Biz de nikâhımızı biz bize kıyarız. İkiniz de on sekizinizi geçtiniz, reşitsiniz. Yalnız Gökhancığım, belki akıl sağlıkları yerindedir diye bir rapor filan isteyebilirler, bozulmayın."

Gökhan hafifçe irkilerek, "O niye abla?" diye sordu.

"Hani belki diyorum, niyesini bilemeyiz. Ülkemizde, sanırım altmışını geçince evini satmak istesen, akıl sağlığı yerindedir diye rapor istiyorlar tam teşekküllü hastaneden. Ama sen seksen yaşında devlet adamı olabiliyorsun. Ülkenin hayatını ilgilendiren konularda antlaşmalara imza atmadan önce kimse rapor istemiyor senden. 'Sizin vücudunuz sakat, kafadan da sakat olmadığınız konusunda rapor getirin' derlerse, şaşırmayın diyorum. Burası Türkiye."

"Ablacığım, Türkiye böyle de, dünya da böyle. Nepalliler, 'Bürokrasiyi İngilizler icat etti, biz mükemmel hale getirdik' derlermiş."

İzleyen günlerde Gökhan ile Umay ikirciklendiler, karamsarlığa kapıldılar, birkaç defa, “Biz bu işin üstesinden gele-meyeceğiz, büyüklerimize rağmen bu işi becermek zor” dediler. Gençler yılmaya başlamışlardı.

O günlerden birinde Aysel, ikisine de ayrı ayrı, bildiği bir vecizeyi, kendince değiştirerek şöyle dedi:

“Vazgeçmeyin. Bir şeyden ilk kez vazgeçtiğinizde rahatlar-sınız, ikinci kez vazgeçtiğinizde alışkanlık olur.”

Bu söz gençlere iyi geldi; zaten evlenmeye niyetliydiler, kararlarını pekiştirdiler.

Sonunda Gökhan ile Umay tam olarak anlaştılar, Aysel’in desteğiyle anne babalardan gizli nikâh kıyacaklardı. Ancak Gökhan durumu erkek arkadaşlarına anlattığında, modern görüşlülerine rağmen zihinlerinin bir kenarında delikanlılık bulunan bu delikanlılar bozuldular. Kız kaçıracağız diye he-veslenmişlerdi, hayal kırıklığına uğradılar.

Birkaç gün sonra Gökhan’ın bir arkadaşı, “Madem kızı ka-çırmaktan vazgeçtik, bari nikâh işini biz yürütelim” dedi.

Pozitif bilimin bu aydınlık yüzlü gençleri, kollarını sıvayıp tadını çıkara çıkara nikâh işlemlerini yürütmeye başladılar.

İşlemler başladığında Umay, Gökhan ve Aysel önce çok mutluydular, sonra birdenbire birbirlerinden ayrı ayrı ay-nı hüznün gölgesi düştü kalplerine. Ana babalardan gizli bir nikâh ürkütmeye başlamıştı üçünü de. Galiba daha da önem-lisi, böylesine önemli, hayatta sadece bir kez olacak mutlu bir olaya anne babaların katılmaması, hayat boyu geçmeyecek bir yara oluşturacaktı içlerinde. Daha şimdiden bu yara sızlamaya başlamıştı bile.

Şu an Fatma Hanım, Gülşen Hanım ve Rasim Bey kesinlikle karşıydılar böyle bir evliliğe. Ragıp Bey’in gönülsüz bir oluru vardı yalnızca. Durumu açıklayacak olsalar, el ele ve-rip mutlaka engel olurdu büyükler. İş oldubittiye getirselers, gençlerin iradeleri kendi önlerinde bir engeldi.

Gençler ana babalarına içten içe kızsalar bile, aralarında ki derin ve güçlü bağ, geriye çekiyordu onları.

Ne yapmalıydılar?

Umay da Gökhan da, güzellikle annelerini babalarını ikna edebilirlerdi, sızlanıp yalvarabilirlerdi. Ama o kadar da değildi; şu andan itibaren ikisi de sandalyelerinin dışına taşmışlardı, büyümüşlerdi. Artık sızlanamazlardı, yalvarmak onlara yakışmazdı.

Nice denklemini çözmek mümkündür matematikte ancak sayıya gelmeyen ana baba değişkenleri yüzünden, nice aile içi problem, yıllarca çözülmeden asılı kalır evlerin tavanında. Dokunsanız ağlarlar. Çözemezsiniz, indiremezsiniz, bahçeye gömemezsiniz. O sorun yüzünden siz de, bir sağa, bir sola sallanırsınız tavanda.

Yıllarca is tutar, örümcek bağlar o sorun, indiremezsiniz.

Ama insan akli, yeterince değişken varsa elinde, çözülmedik problem bırakmaz bu âlemde.

Düğün Hazırlığı

Sonunda Aysel sorunu çözmek için bir öneri getirdi Gökhan'la Umay'a. İkisinin de aklı yattı.

Gökhan'ın arkadaşlarının yardımıyla nikâh tarihini almışlardı. Evlenmelerine hiçbir yasal engel yoktu. Nikâha bir ay kala anne babalarına durumu bildireceklerdi; nikâha davet edeceklerdi. Gelseler de evleneceklerdi, gelmeseler de. Ama gelirlerse çok sevineceklerdi.

Büyüklerle söyleme işini Aysel üstlendi.

Önce anne babasına söyledi. Bir akşam karşılarına oturdu, tane tane, önceden düşündüğü şeyleri bir kere daha düşünme düşünme şöyle dedi:

“Lütfen hemen tepki göstermeyin. Şimdi üzüleceksiniz belki ama ilerde hepimiz mutlu olacağız. Oğlunuz, Umay'la evlenmek için nikâh tarihi aldı. Artık yapılabilecek bir şey yok; bu nikâh kıyılacak. Fakat siz gelmezseniz eğer, hayat boyu telafisi imkânsız bir boşluk kalacak içimizde. Evlilik kararı için çocukların size ihtiyacı yoktu ama evlenirken size çok ihtiyaçları olacak. Zaten bu dünyada işleri zor, onları yalnız bırakmayın.”

Kısa bir an sessizlik oldu, önce Fatma Hanım, arkasından da Ragıp Bey ağlamaya başladılar. Aysel ağlamadı, kalktı, önce annesini sonra babasını öptü, oturdu.

Ragıp Bey, “Allah hayırlı etsin” dedi,
Fatma Hanım, “Amin” diye tamamladı.

Aysel, sakindi, Mısır piramiti büyüklüğünde bir ağırlık kalkmıştı üstünden.

Ertesi gün Aysel randevu alıp Gülşen Hanımlara gitti. Gerçi Uzun Vadi’de pazar arkadaşı, dert ortağı sayılırlardı ama uzun süredir görüşmemişlerdi.

Eve girdiğinde koridorda Rüstem Bey de vardı. Misafire, “Hoş geldiniz” deyip yanlarından ayrılmak istedi.

Aysel, “Efendim bizimle biraz oturmanızı rica edebilir miyim?” diyerek engelledi onu.

Kısa bir hoşbeşin arkasından Aysel konuya girdi. Neler söylediğini ileride hiçbir zaman hatırlamayacaktı ama anne-sine babasına söylediklerine benzer bir şeyler söyledi onlara. Gelseler de gelmeseler de bu nikâh kıyılacaktı ancak gelmezlerse, gençlerin yüreklerine hayat boyu kaldıramayacakları bir sıkıntı oturacaktı.

Aysel sustuğunda Rüstem Bey donup kaldı. İlerde, sadece kendisinin gördüğü bir noktaya gözlerini dikip bakmaya başladı. Gülşen Hanım sarsıla sarsıla ağlıyordu, artık savunmasızdı.

Rüstem Bey uzanıp karısının elini tuttu. Aysel yerinden kalkıp Gülşen Hanım’ın yanındaki koltuğa geçti, diğer elini de o tuttu.

Sakinleştiler, ne yapılacağını, nasıl yapılacağını konuşmaya başladılar.

Ayrılmadan önce Aysel, “Efendim annemin size selamları var, bir de ricaları var. Kabul buyurursanız kızınızı istemek için size gelmek istiyorlar. Bu iş geleneksel mi modern mi oluyor, karar vermek zor ama yine de usulüne uygun sürsün istiyorlar” dedi.

Gülşen Hanım, “Buyursunlar” diye cevapladı.

Rüstem Bey ise, “İyi olur; ne yapacağız, nasıl yapacağız, dünürler olarak bir görüşelim. Bizim için dünyada en önemli şey kızımızdır. Eşim, yıllarca bir güvercin gibi Umay’ı okul-

lara taşıdı. Şüphesiz sizler de anne babanız için önemlisiniz. Madem bu iş dönülmez yolda, çocuklarımıza destek olacağız biz de eninde sonunda” dedi.

O gün Aysel eve uçarak döndü. Artık ailelerin desteği tamdı, gizli nikâh yaptık diye içlerinde bir yara kalmayacaktı.

Bir gün sonra Fatma Hanımlar Gülşen Hanımlara kız istemeye gittiler. Her şey yolundaydı. Ancak her şeye rağmen Umay'ın o eski kaygısı, o kötü kehaneti kaybolmamıştı. Ara ara içinden, “Son anda bir aksilik olacak, her şey bozulacak” diye geçiyordu.

Aileler işe karışınca bir miktar karışıklık oldu, en azından evlilik hazırlığını çocuklarının elinden aldılar. Kız ve erkek tarafı düzen düzdüler. Masrafı erkek tarafına ait olmak üzere Umay'a hayat boyu giyip eskitemeyeceği, kadar kazaklar, hırkalar, ayakkabılar, mantolar, çantalar, kabanlar, tunikler, atkılar ve hatta bazılarını hiç giyemeyeceği tayyörler, döpiyesler, nice şeyler alındı. Gülşen Hanım bu alışverişten hoşlanmamıştı. Bu masraflı seremoni, Umay'ı da Gökhan'ı da ilgilendirmiyordu. Ancak Fatma Hanım, bir tanecik oğluna layık anlı şanlı bir hazırlık istiyordu.

Sonunda aileler, kuru bir nikâh yerine düğün yapmaya karar veriler. Gençler bunu istemiyordu ama anne babalarını mutlu etmek için kabul ettiler. Rüzgâr tersine dönmüştü, az önce bu evliliğe tamamen karşı olan Fatma Hanım şimdi her şeyi kontrolüne almış, dört dörtlük bir düğün için uğraşıyordu.

Bu süreç işlerken Umay'ın aklından günde onlarca defa, “Bir aksilik olacak, bu iş son anda bozulacak” düşüncesi geçiyordu. Bugünlerden birinde bir rüya daha gördü:

Rüyasında, ilk kez Gökhan'la tanıştıkları gün gördüğü, daha sonra kendisini kelebek kaçakçılarına götüren o güzel kelebeği gördü ancak kelebek ölüydü ve kanatları iki yana açık, bir koleksiyona iğnelenmiş şekilde duruyordu.

Umay ağlayarak uyandı. Bu rüyayı da kötüye yordu. Düğün yaklaştıkça depresif duyguları artıyordu.

Ya her şey bozulursa kaygısından ötürü, Umay, hayatındaki en heyecan verici şeyden, Gökhan'la evlenmeye giden keyifli yoldan zevk almaz olmuştu.

Ya olmazsa!

Bu kaygı Gökhan'da da vardı ama daha azdı. Gökhan daha çok, gerdeğe girmeye hazırlanan heyecanlı bir damattı. Umay'ın kafasındaki "Ya olmazsa" düşüncesi, Gökhan'da, "Her şey bir an önce olsun" şeklindeydi.

Düğün öncesindeki günlerde Umay da Gökhan da arkadaşlarına haber vermiş, davetiye göndermişti. Umay'ın arkadaşlarının tümü Türk'tü. Gökhan'ın davet ettiklerinin bir kısmı Türk'tü, Türkiye'dendi, bir kısmı ise başka ülkelerden.

Gökhan, astronomideki sınıf arkadaşlarının tümüne, hocalarına, asistan ağabeylerine, ablalarına davetiye göndermişti. Bir de uluslararası astronomi kulüpleri vasıtasıyla internette dost olduğu arkadaşlarına.

Bu arkadaşlarının bazıları tekerlekli sandalye kullanan, sakatlığı olan gençlerdi, bazıları ise yürüyebilenlerdi; içlerinde spastik olan vardı. Hepsi büyük bir sevinçle Gökhan'ı aradılar, birbirlerinden habersiz, gezegenler, yıldızlar, gökadalara hediye ettiler yeni çiftte. Bazı hediyeler tekrarlıydı. Gökhan'ın, Umay'ın dört tane Andromeda'ları oldu mesela. Gökhan, hiçbirini iade etmedi, kendini, sünnet hediyesi olarak koluna bir sürü saat takılan çocuklar gibi hissetti.

Gökhan'ın tüm yabancı arkadaşları uzaktan uzağa sevinçliydi ancak üçü kalkıp düğüne geldi. Bunlar, Fransa'dan Sebastien, Polonya'dan Andrzej ve Kıbrıs Rum kesiminden Stavros'du. Üçü de tekerlekli sandalyeleriyle karaları, denizleri aşıp Türkiye'ye geldi. Skayp hariç ilk defa yüz yüze görüşüyorlardı. Gökhan'ın Kıbrıs Türk kesiminden de konukları vardı. Fatma Hanım, oğlunun bu kadar seveni olduğunu bil-

miyordu; uzaktan gelen bu konukların hepsini bir hafta evinde ağırlayacaktı.

Kuzey Kıbrıs'tan gelen Ümit ve Erdal ile Güney Kıbrıs'tan gelen Stavros aynı odada kalacaklardı. (Yeryüzünde kavga edenler, gökyüzünde kardeştiler.) Gökhanların evindeki her odada, "Devletler-hükümetler düşmanımız, milletler dostumuzdur" yazıyordu âdeta. Bu cümle sanki havaya sinmişti.

Yeryüzünde kavga edenler, gökyüzünde kardeştiler. Uzak ülkelerden gelen bu konuklar, düğünün rengini, havasını değiştireceklerdi. En azından davetliler, gelin ve damadın sakatlığına odaklanmak yerine, kulaktan kulağa, "Damadın başka ülkelerden gelen arkadaşları varmış" diyeceklerdi.

Bütün bunlara rağmen Umay'ın kaygısı gün ardına gün artıyordu, ya son anda her şey bozulursa diye. Eğer bu düğün olmazsa, bir şeyler ters giderse, Umay, hayatının biteceğini, zaten kısa olan ömrünün şimdiden sona ereceğini düşünüyordu. Bir de üstüne üstlük onca davetliye mahcup olacaklardı.

"Tanrım, lütfen bozulmasın."

Son

Ve sona gelindi. Umay gelinliğini, Gökhan damatlığını giydi. Umay çok güzel görünüyordu. Anne babaların buruk bir sevinçleri vardı, akıntıya kapılıp gidenlerin coşkusuyla sağa sola koşturuyorlardı. Aysel mutluydu, ağır hareketlerle sağa sola, insanlara bakıyordu. Bakışları, bütün bir hayatıyla, acılarla, kaygılarla doluydu; ancak kardeşiyle ilgili mutluluğu, kendi geleceğiyle ilgili kaygılarını örtüyordu.

Aysel kardeşiyle ve geliniyle gurur duyuyordu, artık iki kardeşi vardı. Aysel heyecanlıydı.

Umay, ne olup bittiğinin tam farkında değildi; rüyaları bile daha net olurdu zihninde. Böyle bir günde çok mutlu olacağını zannetmişti ama şu an içinde tanımlayabileceği, belirgin bir duygu yoktu. Heyecanı, güçlü bir dalga gibi diğer duygularını alıp götürmüştü.

Davetliler hazırды, orkestra hazırды.

Orkestra, bir viyoladan ve bir pikalo flütten ibaretti. Gençler, hoparlörlerini sonuna kadar açan alışılmış bir düğün orkestrası istememişlerdi. (Düğünlerde, gelinden ve damattan, hatta kayıinvalidelerden bile önemli olan tüzel kişilik, klasik düğün orkestralarıdır. Düğün boyunca, çok yüksek bir volümle, davetlilerin aralarında konuşmalarını engelleyecek dozda gürültülü bir şekilde çalan bu orkestraların, belki de görünmez işlevleri, davetlilerin aralarında düğünle ilgili dedikodu yapmalarını önlemektir. Her neyse, Umay'la

Gökhan'ın düğününde böyle bir orkestra yoktu, konuşmaları bastırmayan bir müzik çalınacaktı; insanlar birbirlerine seslerini duyurmak için bağırmayacak, tam tersine müziği örtmesin diye seslerini alçaltacaklardı.)

Az sonra gelin ve damat görünecekti. Davetliler ne düşünüyorlardı, ne düşüneceklerdi? Muhtemelen, tüm davetlilerin, tüm düğünlerde düşündüklerini.

Davetliler düğünlerde benzeri şeyleri düşünürler genelde. Bekârlar, “Ben ne zaman evleneceğim, ya evlenemezsem” diye geçirirler akıllarından; yaşlılar, “Bir zamanlar biz de böyleydik, dal gibiydik, şimdi böyle olduk, artık sevişmeyi bile unuttuk” derler içlerinden. Ve nicesi, “Şimdi ben evleniyor olsaydım bu gece nasıl sevişirdim” diye geçirir aklından ve hemen büyük bir günah işlediğini düşünüp zihnini bu konudan uzaklaştırmaya çalışır. (Zihinlerini o geceki sevişmeye takanlar, evlenen çiftlerin bugünün yorgunluğuyla gece hiçbir şey yapmadan baygın düşeceklerini düşünmezler.)

Düğünlerde genelde bu tür şeyler düşünülse de, az sonra gelin ve damat görüldüğünde, hemen herkes, alışılmıştan farklı bir şekilde bakacaktı ikisine. Gelin ve damat görüldüğünde, orkestra üyeleri dahil, salondaki herkesin, hafifçe ama gerçek anlamda burnunun direği sızlayacaktı, çoğunun gözleri yaşaracaktı. Bu duygulanım, evlenecek çiftte acıdıkları için değil, onların şahsında, insan evladının, çok büyük yaşam engellerini ne büyük gayretlerle aşmayı başardığını bir kere daha gördükleri, hissettikleri için olacaktı.

İnsan, kişisel dramını, evrensel bir direnişe ve muhteşem bir gösteriye dönüştürebilen bir varlıktır; ezilip büküldükçe, yepyeni şekiller yaratır; eğer yaşamı seviyorsa, ezilip bükülse bile yepyeni şekiller yaratır.

Gökhan'ın ve Umay'ın vücutları eğriydi ama yeryüzündeki duruşları, düşünceleri dimdikti. Belki ömürleri de kısaydı, fakat düğünleri gökkuşağı gibi renkliydi. Uzak ülkelerden

konukları vardı; Umay'ın hukuk fakültesinden arkadaşları, hocaları vardı; Gökhan'ın arkadaşları, hocaları, Umut vardı; çok sayıda mektepli veya alaylı gökbilimci vardı; Nurcan ve Koralp Gök vardı. Bir de çocuklar, bir grup çocuk vardı.

Bu çocuklar, Umay'ın ilgilendiği, çocuk yuvasına yerleştirdiği çocuklardı; düğüne öğretmenleriyle birlikte topluca gelmişlerdi. Umay ablaları evlenecekti.

Sonra, ellerinde birer tasmalı köpekle gelmiş birkaç kadın ve erkek vardı. Bu köpekler Umay'ın itlaf edilmekten kurtardığı, sahip bulduklarıydı.

Aysel, düğüne öğretmen arkadaşlarını da davet etmişti. İçlerinden biri okula yeni tayin edilen Nihat öğretmendi. Nihat öğretmen, yeni tanıştığı bu insanlarla hızla kaynaşmıştı. Düğün öncesindeki hazırlıklara, özellikle salonunun düzenlenmesine yardım etmişti, şimdi de sürekli Aysel'in çevresindeydi, büyük küçük her konuda destek olmaya çabalıyordu ona. Çiçekçilerin getirdikleri çiçekleri alıyor, bir isteği var mı diye sürekli Aysel'e bakıyordu.

Nihat, nedenini tam bilemediği bir heyecan içindeydi ve once kalabalıkta en fazla Aysel'i fark ediyordu. Aysel de az sonra tüm tanıdıkları içinde Nihat'ı daha fazla fark etmeye, başkalarından ayırt etmeye başladı.

Nihat, otuzlu yaşlarda, yakışıklı bir fen bilgisi öğretmeni, aynı zamanda eski bir basketbolcu ve basketbol hakemiydi. Duyarlı, duygulu bir insandı; bir gecekondlu semtindeki lise-de gönüllü basketbol ve satranç öğretiyordu.

Düğün hazırlıkları sırasında Gökhan, Nihat'ın ablasına ilgisini fark etmişti. Bu ilgiyi fark eder fark etmez, başlangıçta ona "Nihat Bey" derken hemen "Nihat Ağabey" demeye başlamıştı. Gökhan'ın ardından Umay da "Nihat Ağabey" demişti. Onların bu tavrı Nihat'a, daha şimdiden aileye kabul edildiği duygusunu vermişti.

Aysel, öncelikle Nihat'ın ilgisinden, yanı sıra kardeşinin ve

Umay'ın Nihat'a gösterdikleri ilgiden çok mutluydu.

Birkaç akşam önce, hazırlığın koşuşturması bittiğinde akşam Aysel ayaklarını uzatmış odasında oturuyordu. Gökhan yanına gidip, "Abla, Nihat Ağabeyim sana iyi yardım ediyor, birbirinize çok yakışıyorsunuz" dedi.

Aysel, şakadan kızarak, "Sen büyüklerin işine karışma bakayım" dedi.

Gökhan, "Ben artık çocuk değilim, evli barklı adam oluyorum, büyüklerin safına geçtim" deyince de Aysel, şirin bir komşu teyze kıvamında Gökhan'ın yanağından bir makas alıp, "Ay canım benim, evli barklı adamı ben yerim" demişti.

Ve birden salonun ışıkları karardı, iki kişilik orkestra Mendelssohn'un *Düğün Marşı*'nı çalmaya başladı.

Kavgalar kişiseldir, müzik ve mutluluk ise evrensel. Orkestra *Düğün Marşı*'nı, gelmiş geçmiş bütün düğünlerin, bütün gelinlerin ve damatların şerefine ve Umay ile Gökhan'ın şerefine çalıyordu. Mutlu olan herkes kardeştir bu evrende. (Mutlu olanlar kardeştir, acı çekenler de. Kavga edenler ise kıskanç kardeşlere benzer, kardeş olduklarını unutmışlardır.)

Ve az sonra salonun açık duran büyük kapısında, insan boyunca yükselen maytapların arkasında, tekerlekli sandalyeleriyle Umay ile Gökhan görüldü. İkisi de yalnızdı, sandalyelerini kendileri kullanıyordu.

Salondaki herkes çlgınca alkışlamaya ve ağlamaya başladı. Tüm bu insanlar, insanlığın çektiği acılar için, bizzat yaşadıkları ve yaşayacakları acılar için ağlıyordu.

İkisi de gülümseyerek, güçlü ve vakur bir şekilde salonun ortasına kadar sürdüler sandalyelerini. Sonra, onlar için özel olarak hazırlanmış rampayı, yine kimsenin desteğini almadan çıkarak nikâh masasına geldiler. Nikâh memuru onları masada ayakta karşıladı.

Eskiden nikâh masalarında bir gelinin, bir de damadın şa-

hidi olurdu Türkiye’de. Artık birden fazla şahit oluyor masalarda. Gökhan Avrupa’dan, Kıbrıs’tan gelen tüm arkadaşlarını, kızlı erkekli bölüm arkadaşlarını ve fakültesinden Umut Abisini şahit göstermişti. Çok sayıda sandalye konuldu masanın çevresine.

Umay’ın şahidi ise bir kişiydi: Aysel. Umay, Aysel Ablasını şahit göstermişti.

Gülşen Hanım ile Rasim Bey aile büyüklerinden birinin şahit olmasını istemişlerdi ancak Umay, bu zor sürecin hiçbir aşamasında yer almayan, sürece şahit olmayan birilerinin son anda şahitlik mertebesine yükselmesini istememişti. Şahidi Aysel’di; başından beri her şeye şahitti.

Nikâh memuru Müçteba Bey sevecen bir sesle gerekenleri söyledi. Umay o anda hiçbir şey işitmiyordu. Gökhan da öyle.

Nikâh memuru geline, “Sayın Umay Tilce, hiçbir baskı altında kalmadan, kendi rızanızla Sayın Gökhan Gökdemir’le evlenmek istiyor musunuz?” diye sordu.

Umay, küçük bedeninden beklenmeyen güçlü bir sesle, “Evet, istiyorum” dedi. Salon alkışla inledi.

Müçteba Bey sonra aynı soruyu Gökhan’a sordu. Gökhan, sesinin titrememesine çalışarak hafif bir tonla, “Evet” dedi.

Damatların zayıf bir sesle “Evet” demeleri, genelde nikâh memurlarının espri yapma iştahlarını kabartır. Müçteba Bey de, salondaki duygusal atmosfere rağmen yakaladığı bu fırsatı kaçırmak istemedi, mikrofona eğilip, “Damat beyin sesi pek yavaş çıktı, kendisinden bir evet daha rica edelim” dedi.

O an, kalabalığa, onca heyecana rağmen Gökhan’ın zihni son derece sükûnet içinde çalışıverdi; mikrofona eğilip, “Efendim, ben o kelimeyi hayatta bir defa söylerim, ikinci defa söylemem mümkün değil” dedi.

Bir anlık bir sessizlik oldu salonda, sonra çılginca alkışlamaya başladı davetliler. Nikâh memuru da alkışlıyordu. Duyulmadık bir espri duymuşlardı.

Evet, Gökhan bir defa “Evet” demişti, bir daha söylemeyecekti.

Müşteba Bey ısrar etmedi, şahitlere, “Şahit misiniz?” diye sordu.

Şahitler, çığlık çığlığa, cıvıl cıvıl bir halde, “Evet” diye bağıştılar. Ön sıralarda oturanlar, Türkçe “evet”lerin arasında, “Oui, yes, ja, ne” seslerini de duydular. Bu evliliğe cümle âlem şahitti.

Müşteba Bey evlilik cüzdanını Umay’a verdi. Nikâh bitmişti, şimdi damadın gelini öpmesi gerekiyordu. Nasıl öpüşeceklerini önceden planlamışlardı; sandalyeleri yan yana durduğunda birbirlerine uzanamıyorlardı. Gökhan sandalyesini yüz seksen derece çevirdi, çapraz konuma geldiler, Gökhan eğilip Umay’ın yanağını öptü, hemen ardından Umay da onun yanağını öptü.

Düğünlerde alışılmış olan damatların gelinleri öpmesiydi ama şimdi gelin de damadı öpmüştü. Çünkü ikisi tam olarak eşitti; evleri, eşitler evi olacaktı.

Düğünden sonra evlerine gittiler. Aileleri onlara güzel bir ev döşemişti; sakatlar için de düzenlenmiş evrensel bir ev.

Evleri lüks değildi ama bir lüks ışığı gibi kendi içine de kapalı değildi. Bir apartmanın teras katındaydı. Terasa yerleştirilen teleskoplardan yıldızlara bakacaklardı.

Çalışma odalarında iki ayrı kütüphane vardı; birine astronomi, diğerine hukuk kitapları yerleştirilmişti. Salonun duvarlarına Umay’ın ilgilendiği sokak çocuklarının, yuva çocuklarının fotoğrafları asılmıştı. Bu fotoğraflarda Umay’ın iki yanında toplanan çocuklar, küçük parmaklarıyla onun küçük parmaklarını tutuyorlardı. Fotoğraflar siyah beyazdı.

Bu fotoğrafları, Ara Güler’e, Nuri Bilge Ceylan’a özenen bazı yuva çocukları siyah beyaz çekmişti. Görüntü, bakanlara hüzün veriyordu; siyah beyaz oluşları daha da artırıyordu

hüznü. Aslında siyah beyaz da bir renkti; ama insanlar siyah beyaza renksiz derdi.

Düğün gecesinde evlerinde ilk kez yalnız kaldılar. Saat gece yarısını geçiyordu, biraz öpüştüler, sonra soyunup yattılar; çok yorgundular, sabaha kadar uyudular. Uyandıklarında milattı, yeni bir hayat başlıyordu önlerinde.

Düğün gecesi birbirlerine vermeyi planladıkları hediyeleri unuttular. Üç gün sonra, hasretleri az biraz durulduğunda hediyeler geldi akıllarına.

Gökhan Umay'a düğün hediyesi olarak, uzaklardaki bir galaksinin bilgisayarlı teleskoptan aldığı fotoğrafını çerçeveletip hazırlamıştı. Fotoğrafın altında, "Sen, benim için bu galaksi gibisin; ulaşılması imkânsız görünen ama elimi sürebildiğim bir dünya. Seninle evlenince dünyalar benim oldu" yazılıydı.

Umay'ın hediyesi ise bambaşka bir şeydi.

Umay'ın hediyesi, elini sürmediği, öldürmediği ve adını bilmediği bir kelebektir. Umay, Gökhan'a Alaimisema'nın hayalini hediye etti.

Gökhan ona galaksinin fotoğrafını hediye ettiğinde, fotoğrafa uzun uzun bakıp şöyle dedi Umay:

"Gökhan, uzun ya da kısa, bu hediye hayatım boyunca saklayacağım. Böyle bir şey vereceğini hafiften tahmin etmiştim. Ben de sana ne hediye edeyim diye çok düşündüm. Sana bir kelebek vereceğim şimdi."

"Burada mı?"

"Burada değil, nerede olduğunu da bilmiyorum. Görüntüsü aklımda yalnızca. Aklımdaki görüntüyü paylaşacağım seninle."

Umay, düşünce düşünce derin ve tatlı bir sesle, hatırladığı kadarıyla o kelebekten (Alaimisema'dan) söz etti Gökhan'a.

Gökhan'la tanıştıkları gün, pazara giderken, köprüde görmüştü onu. Çok güzel bir kelebektir; kırmızı, turkuvaz, kavuniçi... Sonra aynı kelebek birkaç defa verandaya konmuştu.

En sonunda da önündeki masanın üzerine.

Umay bu kelebeğin onu nasıl kelebek kaçakçılarına götürdüğünü anlattı. Annesiyle evlilikleri konusunda tartışırken bu kelekten söz ettiğini, onun yaşamını referans gösterdiğini söyledi.

Umay kelebekler konusunda yazılar okumuştı daha sonra. Öğrendiği efsanelerden söz etti. Kelebeklerin eskiden uzun ömürlü ve renksiz olduklarını, gökkuşağının renkleri üzerlerine döküldüğünde ise rengârenk ama kısa ömürlü hale geldiklerini anlattı. İnsanlar da böylesine, uzun ve renksiz bir yaşama veya kısa ama renkli bir yaşama sahip olabilirlerdi bu dünyada.

İşte bütün bunları düşünmesine yol açan o kelebeği şimdi Gökhan'a hediye ediyordu. Anlattı, anlattı; sonra gözlerini dikip uzun uzun Gökhan'a baktı. Umay'ın zihnindeki kelebek, Gökhan'a geçmişti.

Açıkça konuşmadılar ama her ikisi de kelebeklerin hikâyesindeki acı ama gerçekçi iletiyi anlıyordu. Sessiz bir uzlaşmayla karıkoca, belki kısa ama renkli bir ömrü seçmişlerdi.

Umay ile Gökhan artık evliydimler, mutluydular. Aysel ile Nihat da yakında evleneceklerdi.

Umayların evliliği ne kadar sürecek veya Aysellerin evliliği ne kadar? Bunu bilemezsiniz.

Zamanında birileri daha bilinçli davransaydı, bugün Umay'ın ve Gökhan'ın vücutları daha farklı olabilir miydi, bunu da bilemezsiniz.

Kitaplar ne yazarsa yazsın, bütün kelebek koleksiyoncularını kontrol edemeyeceğiniz için bir kelebeğin ömrünün ne kadar süreceğini de bilemezsiniz.

Ne olduğunu, ne olacağını bilemezsiniz. Ama eğer şu an mutluysanız, onlar mutluydu, ancak bunu bilebilirsiniz.

Uzun ve renksiz bir yol mu, yoksa uzunluğu belirsiz ama renkli ve neşeli bir yol mu? Karar sizin, siz bilirsiniz.

Anlatıcı Der ki...

“Yazma” dediler ama ben iyi ki yazdım bu romanı. Niye yazdım? Çünkü içimden geldi.

“Yalan dünya” demiş dedeler nineler bu dünyaya. Belki. Dünya gerçekten yalan olabilir, dünya gerçek olmayabilir ama yaşayanların yaşadıkları gerçektir, insanların ve hayvanların mutlulukları ve acıları gerçektir.

Kimi der ki mal önemlidir, kimi der uzun ömür. Naçizane ben diyorum ki:

Ölüm önemli değildir, nasıl olsa gelir. Ölümsüzlük önemli değildir, nasıl olsa gelmez. Önemli olan mutlu-verimli olmaktır bu evrende. Eğer becerirseniz mutluluk ve verim size gelir, becerirseniz üretirsiniz onu, beceremezseniz hiçbir şeyiniz yok demektir. Tek mesele, olmak veya olmamak değildir, nasıl “olduğunuz” da önemlidir..

Not: Roman bittiğinde karım beğendi. Çünkü o da nice kadın gibi akıllı bir insandır ve duyguludur; üniversitede hoca-dır, özörlölerle ilgili araştırmalar yapar ve arkadaşları Handan ve Güleri hanımlarla birlikte mavi kapak toplar. Gök ve deniz mavidir; hayat mavi olmalıdır.

Teşekkür

Bu romana taşıdıkları bilgilerle omuz veren kimi kaynaklara teşekkür etmek istiyorum:

‘Kazova’nın Coğrafyası’ adlı, Ali Özçağlar tarafından hazırlanmış olan doktora tezine teşekkür ederim (A. Özçağlar, Ankara Üniversitesi DTCF, 1988); benimle coğrafyasını/coğrafyamızı bizzat dolaşan Prof. Dr. Ali Özçağlar Hoca’ya teşekkür ederim.

Türkiye’nin kuşları ve kelebekleri hakkında verdiği bilgiler için, *Türkiye’nin Kuşları Kataloğu* için, bilmeme katkısı olduğu için Cavit Bilen’e teşekkür ederim.

Türkiye’nin Yaban Çiçekleri (Wild Flowers of Turkey) adlı Nazan Öztürk’ün kitabına teşekkür ederim.

Türkiye’nin 122 Önemli Bitki Alanı adlı, Neriman Özhatay’ın, Andrew Byfield’in ve Sema Atay’ın kitabına teşekkür ederim.

Tokat’ta bir Gaziosmanpaşa Üniversitesi var şimdi. Gazi Osman Paşa dedemiz, Plevne’yi savunmuştu. Torunları Gaziosmanpaşa Üniversitesi’nde, Anadolu coğrafyasını ve pozitif bilimi savunuyorlar şimdi. Bu üniversiteye, üniversitenin Eğitim Fakültesi’ne teşekkür ederim.

Romanın editörü Neclâ Feroğlu’na teşekkür ederim.

Doğan Kitap’a, Doğanlara, doğmuşlara, doğacaklara ... ve hasseten eşime teşekkür ederim.